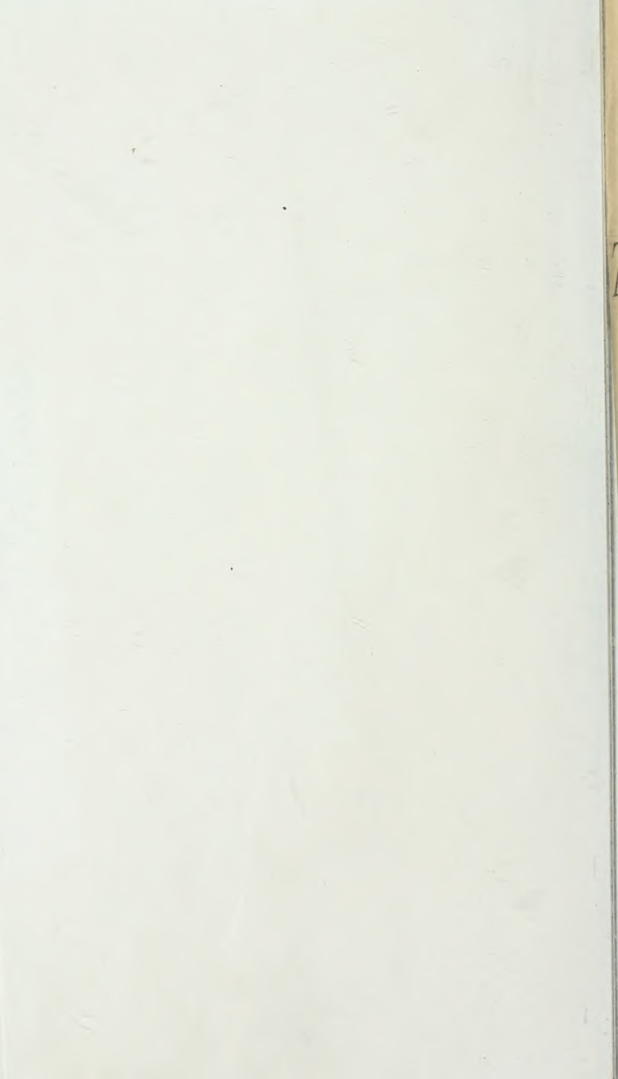

3 1761 08098587 2

GABRIELA PREISSOVÁ:

ZMÍTANÉ HALUZE.

V PRAZE.

NAKLADATEL J. OTTO

KARLOVO NÁMĚSTÍ Č. 34 N.

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

ŘÍJNOVÉ SNĚNÍ.

Novela.

Věnováno slečnám MARII a ZDENCE KALAŠOVÝM.

Když se jednou vlahé říjnové jitro dotklo vadnoucí stráně za naším stavením, osvítilo před mýma zrakoma div.

Na stárnoucí jabloni, s které již v měsíci srpnu sčesali dobrá, růžově požíhaná jablka, bělal se druhý květ. Byly to tytéž zdobné, půvabné značky jara, na jejichž sněhobílé lupénky nadechla příroda karmínovou tuchu; jenže vypučely bez bujnosti, skromněji, a noční mlha se na nich zachytila v krůpějích jako bohaté slzy.

A dole u kořene znovu rozkvetlého stromu šelestil vítr režným a posivělým listím blízkých keřů a sousedních, teď již napolo holých višňat, která z jara stejně s jabloní slavila svou květu

plnou naději. I věrný svlačec, zachycený na pni a rozvírající na jaře a v létě každým jitrem na novo své na večer zdánlivě se choulící kalíšky, už odpadával usychající a napolo steřelý. Bez závisti, spíše jen se zaraženým údivem a soucitem pohlíželo všechno vadnoucí sousedství k divně omladlé jabloni a vánkem přenášelo povzdech: „Co z toho bude?"

Chocholouš na větvi jabloně, nadšeně se skláněje k nejznačnější hrstce květu, nadarmo zpíval: „Táhne tudy kolem nové jaro — druhé jaro!" Nevěřili mu. Sami vysíleni, unaveni, ospalí nepodávali se již žádné naději.

Slunko se chvilkami prudce vyhupovalo z bělošedých oblak a zas nenadále se schovávalo, jakoby jen pokoušelo boží svět. A když se docela ukrylo, ovíval zamžený podzim celý rozhled po krajině; jenom kvetoucí jabloň tu stála pohřížena v taj svého blaženého snu.

Přešel den i noc, a druhým jitrem zdála se jabloň ještě nádherněji ozdobena; květy se rozšířily, ale byly tak heboučké, že se v mírném větru chvěly jako pápeří, a znovu byly posety krůpějemi rosné mlhy. Tu jsem zatušila, že to druhé jarní snění jest chvějným, úzkostli-

vým blahem pro jabloň, oním blahem, při kterém se mnoho pláče, a obávala jsem se, zaduje-li silný vítr, že snadno serve a odfouká celý její div . . .

S takovým úzkostlivým tušením byla jsem se na ni dívat třetí i čtvrtý den, a pořád mi připadalo, že se náš dotěrný host podzimu, stálý vítr, jako z úmysla vyhýbá naší krajině. Byly mírné, jasné, ozářené dni, spadalé listí po cestách hrálo ve slunečnu zlatorudými barvami, šípkové plody se blyštěly jako lákavé korále, na trnkové haluzce se objevila sametová housenka černé a zelenomodré barvy upomínající na nádech pavího peří, smotaná pavučina babího léta na sněti posloužila jí za podušku.

„Také podzim má svůj nevýslovný půvab —“ pomyslila jsem si tehdy, „a užíváme ho stokráte vděčněji než prudkého, prsa rozšiřujícího a nesplnitelné touhy budícího jara a palčivého, hlavu omamujícího léta; teď v podzimu pozemšťan již seskromněl.“

A když šesté noci na náš kraj padl z nenadání mráz, usmrtil sametovou housenku, svraštil korále šípků a sžehl něhyplné skvosty jabloně jedním rázem, že zrezivěly až do hněda a schou

lily se v beztvarné chomáčky — neulekla a nedivila jsem se. Člověk byl již na to zlé a klamné tak připraven, jako na plaché divy dobra. Jen jednou se mi vzpomínka na jabloň v plném podzimu divně kvetoucí ozvala teskně v paměti — to tehdy, když se mi mihl před zrakoma příběh této povídky, příběh ženského srdce.

* *

*

Každého večera se kněžna Edita po zmlklých, stíny soumraku již protkaných cestách starého parku ubírala k lesu, na jehož kraji stála kaple nad hrobkou knížat Ronovských. Od smrti svého jediného syna Konstantina, který se nešťastnou náhodou utopil, bývala po celé dni lhostejna ke všemu, co se kolem ní dělo, ani jediným družným slovem neb pohledem neberouc účasti na stejné ztrátě a stejném bolu svého manžela; ozývala se jen někdy živým slovem jako ze sna, až starostlivé její okolí pojímalo úzkost, že se kněžnin rozum zatemňuje. Nemilovala nikdy nikoho takovou bezmeznou láskou jako svého syna, který zdědil nápadnou podobou matčiny rysy a který

s takovou družnou přítulností dovedl ji bráti okolo pasu říkávaje s líbeznou prostosrdečností: „To jsem ti zase dnes vyvedl chlapecký kousek! Věru bych ani sám nevěřil, že jsem větší než ty. Nastav mi, mamuško, k políbení svoje ouško na důkaz, že mi napřed odpouštíš, pak se ti vyzpovídám.“

A vyznával se s upřímně zapýřenou tváří matce ze všech čtveráckých kousků, z neposlušenství a zanedbávání povinností, jako družnému kamarádu, který rozuměl, jak snadno se takové poklesky k mladé hlavě přikutálejí, a dovedl ho jen dojemně a povážlivě napomenouti.

A jindy zase říkával, ťukaje na dvéře matčiny komnaty: „Tvůj Stančík je to, tuze hodný a rozšafný princ, který si chce s tebou zakamarádit. Smím-li vstoupit, zavolej mě sladkým pojmenováním: Můj osmnáctiletý!“

Pořád se dětinský a s bouřlivou nedočkavostí těšil na své osmnácté narozeniny, kdy měl dosíci jisté samostatnosti dospělého člověka a podniknouti radostnou, dávno slibovanou cestu na jih a východ, — ale nedočkal se toho. Jarý jeho dech zanikl o týden dříve při obvyklé projížďce na loďce v zrádném ra-

meni Rýna, o jehož krásách, tajích a kouzlech uměl od malička báseň i písně, kterým jej sama matka naučila...

Když mrtvolu princovu vytáhly hrubé dělnické ruce vojáka pionéra z vody, měl Konstantin v zmlklé tváři a nedomčených očích jen setmělý údiv; tak nepřipraven a nic zlého netušící, jen nechápavě překvapen se dotkl prahu věčnosti...

A kdežto o knížeti otci mohlo si obyvatelstvo vyprávěti dojemný příklad statečnosti, že zavolav si prostého vojáka pionéra, který princovu mrtvolu namáhavě urval vlnám, podal mu drahocenný prsten ze své ruky a pravil k slzícímu mladíku: „Neplač — Bůh tak velel —" nedovedla kněžna matka dokázat žádnou povznešenou a příkladnou sílu velkých žen v té těžké zkoušce; zdála se obyčejným lidským červem pošlápnutým v celé bytosti i víře...

Mučena častými hroznými přízraky a zoufalým bolem, našla si kněžna Edita jediné útočiště míru a potěchy v podvečerních cestách k hrobce, kde se od pohřbu prince Konstantina konala každodenní pobožnost. Jen v tuto hodinu časného podzimního soumraku zoufale

živořící kněžna trochu oživla; nechtějíc míti nijakých pruvodcu, kráčela zvolna tichou cestou starého parku, dívala se pozorně do prořidlých stromu, v nichž se choulily večerní mlhy jako chvějné, do šedých závoju zahalené postavy, a sledovala volně se stromu padající listí; zašelestil-li v suchém, po zemi se steloucím lupení vítr, zastavovala kněžna kroky, jakoby naslouchala tajemnému vypravování, jehož ve společnosti lidí nebylo lze chápati. Když pak do tohoto stále nerozřešeného šepotu zalkal jednotvárný hlas zvonku s věže hrobky, zva k večerní pobožnosti, osvítila se kněžnina tvář náhlým pochopením, že její Stančík volá. Zostřila krok, kráčela nyní chvatně a lehce jako mladá dívka; černé závoje vinuly se kolem její vysoké postavy jako rozmáchnuté peruti a na bílém, těžkým plavým vlasem vroubeném obličeji vyskočilo několik temně růžových skvrn, že v této chvíli nebylo na pověstně spanilé té tváři znáti množství jemných vrásek, jež v lidské rysy tak jistě dovede vetkávati veliký pavouk zármutek, když se jednou zahnízdil v jejich beznadějných vidinách . . .

Konstantin volal; slyšela jeho milý, přítulný hlas v jasných zvucích postříbřeného zvonku.

Žlutá záře, která vížkou gotické kaple pronikala, připadala jí jako jediný zákmit světla v jejím životě.

Po celou hodinu trvala pobožnost provázená tlumenými zvuky varhan, a po celou tu dobu choulila se kněžna na svém klekátku bez modlitby.

Myslila, že nemá Boha zač prosit, že nemá Bohu zač děkovat, její celé živoření zdálo se jí již tak prázdné a zbytečné, ale věděla, že je zde na blízku Konstantinovi, který se k její utrýzněné a unavené duši přimyká a přiluzuje k ní jakési utěšlivé, dětské sny, obestřené vírou, že se v nich budou ruku v ruce procházeti. Vždyť si spolu přece ještě tak málo v životě pověděli — za let výchovy tak často bezcitně Konstantina od matky vzdalovali na rozkaz samého knížete manžela, — našli se teprve, když syn byl poněkud samostatnější a směl si z vlastního popudu za svoji nejmilejší zábavu voliti matčinu společnost. Kníže Ronovský počal se nyní po ztrátě jediného syna s neobvyklou družností chápati ruky své choti, ona však nevěřila té jeho náhlé přítulnosti. Snivé, perleťové šedé její oči dívaly se na něho jen s nedůvěrou, když teď stále ho-

vořil o vzájemné věrnosti, posile a opoře. Nerozuměla mu; v ramenou ji pokaždé zamrazilo netrpělivé škubnutí, jehož zevně neprozradil jen dobrý takt její přísné od malička do ní vkládané výchovy a zraky její jen unaveny prosily beze slov: „Dopřejte mi pokoje — nechte mne samotnou!...“

Provdali ji napolo osiřelou, když jí bylo sotva devatenáct let. Mluvili tehdy stále o rozvitém jaru jejího života a o růžových páskách štěstí, které ji s knížetem spojí k nerozlučnému svazku dvou vznešených duší.

Usmívala se těmto náhledum a proroctvím v tehdejší své dobré víře v lidstvo a chápala také zcela rozumně, že je kníže jejím určeným osudem; musel si vzíti ji a žádnou jinou, protože měla v celé malé vlasti v tu dobu právě jen ona oněch dvacet a několik dobrých předku, jež každá kněžna Ronovská míti musila, a měla také onu vysokou urostlou, souměrnou postavu, na kterou tradicionelně Ronovští při svých sňatcích brali zvláštní zřetel.

Dvacet a několik předků zobrazených v dlouhé rodinné galerii otcovského domu, od prvního v starobylé zbroji z dob křižáckých až po

posledního, jehož pěkný obličej hrdě se zdvíhal nad límcem zlatě ošitým, jakoby spokojeně hlavami kývalo, když otec s nevlastní matkou úzké její prsty do ruky knížete Ronovského vložili a zasnoubení jejich požehnali, a přes třicet princezen s usměvavými, ale smutnými tvářemi, visících na druhé straně galerie, jakoby na ni obrátilo zraky s připomenutím: „Nám se také tak jednou dělo — neděje se s tebou nic zvláštního...“

Na malý okamžik sevřela jí prsa úzkost, že z tohoto určeného osudu není uniknutí, ale pohnula jen maličko hlavou, ukazujíc tak jen jeden ze svých roztomilých pohybů, které jí přinesly jméno „princezna gazela“ — a již statečně přemohla věsící se na ni strach. „Čeho se také báti?“ napomenula nějakého dětinského chvějícího se holoubka ve své hrudi celou svou dorustající vlastní vulí a zadívala se již se skromnou vroucností i slibnou oddaností na nového svého lodníka, jehož silná ruka slibovala dovésti ji k nějakému hezkému břehu, s volnějším a platnějším světem, než byl svět v ochraně jejích rodičů tak málo svobody i vlastní vůle jí přející...

Princezna gazela tušila již ve svých devate-

nácti letech, že osud neprovdaných princezen je trpký, a věděla také dobře, že by se nesměla ani sama před sebou jasně přiznati, že by se jí nad vychvalovaný zjev knížete snad lépe líbila třeba taková měkce zladěná tvář, jako měl poštovní výpravčí, který kdysi za příčinou jakési zmatené poštovní záležitosti byl povolán do jejího rodného zámku. — To byl jistě v její obrazotvornosti jen nějaký směšný omyl, a jakkoli ji při každém setkání se snoubencem v plachém pozorování jeho tváře zarážely jeho příliš tlusté rty a chvílemi nepokojně se škubající obočí i jeho vyholená, hlubokým důlkem jako rozťatá brada, která těžce povolovala úsměvu, musila uznati, že jinak všechny mužné krásy jsou v knížeti Ronovském soustředěny.

Kráčela k oltáři se zbožnou vůlí býti vší silou šťastna a oblažiti svého manžela právě tak, jak to za svobody žádal ve svých milostných dopisech, psaných ladným slohem, plných nadšení a roztomilých představ. Ale již za rok svého manželství poznala kněžna Edita samostatnějším již úsudkem, že se nesmí oddávati bláhovým snům o smavém štěstí. Kníže byl přes svůj mladý věk i obdivuhodně statnou

postavu již unavený, nervosní člověk a umíněný despota; kde se nemusil přetvařovati, a to kněžnu Editu nejvíce překvapilo a trpčilo, že to tak snadně a hladce dovedl před posudkem široké veřejnosti — byl schopen tyranisování i jizlivosti, a všechny ženy na světě, nevyjímaje ani matky a choti, považoval jen za duše nesamostatné a mužům podřízené.

Když mu choť povila první dítě, princeznu, neměl ani tolik citu a ušlechtilého taktu, aby utajil svou rozmrzelost, že se mu nenarodil dědic, následník jeho jména, a tento surový rys jeho povahy mu kněžna v zaryté lítosti nikdy nezapomněla. Dítě, které nevítal na svět s láskou, zemřelo záhy, a nesdílná duše kněžnina upadla v tesklivou osamělost, z které ji teprve vybavila slavnostní tvářnost kolem ní, tentokráte oznamující narození prince. Když všecko kolem ní se radovalo, a i kníže všecek ozářen líbal s jakousi okázalostí dlouze ruku své choti, zahrál natrpklý úsměv na bledé kněžnině tváři. „Měla jsem jen ten jediný význam v životě, abych ti darovala dědice —“ pomyslila si, pohrdavě odvracejíc od knížete svůj zrak, i na to si v této chvíli vzpomněla s jistým pohrdáním, že všichni vypočítaví Ro-

novští si z principu vybírali vysokorostlé manželky, aby jim ženy drobnějších postav prý nepokazily racu — a když její pohled utkvěl na droboučké růžové tvářince, která dřímala poblíže ní v hedvábné mušli kolébky, a na sbaleném tělíčku, o kterém lékaři tvrdili, že je statečně vyvinuté a plné života, řekla si konečně k útěše své tak často pokořované hrdosti a pošlapané duše i žárlivě probuzené lásky, na kterou zdálo se jí, že má právo, jen ona jediná: „Však to dítě, jestli mi je Pánbůh zachová, bude jenom moje...“

Do pěti let jí kníže při vychovávání syna nikterak nepřekážel; dával si ho jen v dobré náladě přinášeti nebo přiváděti, aby si s ním na krátko pohrál, — potom však vypracoval sám celou osnovu synova dalšího vychování a počal ji umíněně prováděti bez ohledu na nějaká práva nebo náhledy jeho matky. Tu se několikráte kněžna Edita střetla s tvrdošijnou manželovou vůlí také celou svou neústupností i mateřskou žárlivostí, a následek toho byl, že ji kníže zahanboval a pokořoval již ve všech právech mateřských, nazývaje ji i v přítomnosti společnic, vychovatelů a sluhů přepjatou a vrtošivou ženou, která se vůbec do výchovy

prince Konstantina nesmí plésti, jinak že ji z blízkosti princovy dovede odstranit.

Kněžna Edita se konečně podrobila kruté přemoci, nahlížejíc, že by jí hrubé násilí dovedlo dítě její zcela odciziti, a její povždy vznešeně pravdivá mysl přiklonila se k duchu klamu, který jí pak již před skrytě nenáviděným manželem zůstal nejvěrnějším pomocníkem. Na oko klidna a do svého osudu pokorně oddána, opovrhovala mužem, který jí nebyl při všech svých otrokářských názorech nikdy příkladem věrnosti, ušlechtilosti a důstojnosti, celou svou uzrávající duší, a v oněch řídkých chvílích, kdy byla se synem samotna, dovedla jej připoutati veškerou sladkou něhou i vroucí vášní, jichž je schopno milující a strádající srdce. Nikdy nepohanila a neponížila otce v synových očích, ale Konstantin sám po patnáctém roce počal přemýšleti i rozeznávati a ponechávaje otci pouhou úctu a poslušnost, přilnul celou svou dobrou a důvtipnou duší k matce jako její věrná ratolístka. Darmo mu otec vysměvavě předhazoval, že se nejraději schovává za ženské sukně, Konstantinovo a kněžnino šťastně stulené přátelství se tím nijak nepomátlo.

Pravdu děla kněžna Edita, když si posteskla po Konstantinově pohřbu na dlouhou utěšující řeč své oddané sestřenky a společnice, baronky Laury Kamerové: „Mně zemřelo všechno na světě; co si ještě jen mohu vyprositi na lidském soucitu, jest, aby mi bylo přáno samoty a pokoje.“

Od té doby zdálo se také, že uzavřela se světem svůj účet. Uchylovala se do jediné komnaty, kde celý den musely býti spuštěny žaluzie a kam jí musilo býti donášeno jídlo. Na pohovce, kde se často v důvěrném hovoru byli s Konstantinem k sobě tulili a kde ji synek z rozmarného nápadu naučil kouřiti, chtěje všeho užívati se svou mamuškou, sedávala nyní celé hodiny, zahalujíc se v kouř cigaret a majíc před mdlýma zrakoma rozloženy synovy podobizny a rozličné maličkosti, které byl při sobě nosíval. Bývalý ladný kněžnin ústroj ustoupil jedinému černému županu, účes krásných vlasů, jež budívaly obdiv, musil býti s největší jednoduchostí ledabylo v týle sepjat, neboť při každém delším zabývání se s jejím ústrojem propukala v podrážděnou netrpělivost. Odmítajíc veškery sebe oddanější návštěvy, přijímala kněžna Edita toliko svého

starého knížecího lékaře Venda a baronku Lauru, obyčejně mlčky naslouchajíc jejich hovoru a něžným radám a se suchou stručností odpovídajíc na jejich otázky.

Kníže přicházel k ní toliko jednou denně, na kratičkou návštěvu, ale i tu mohl jasně vycítiti, že je přijímán s trpnou, skrytě odmítavou náladou, ba před ním si kněžna Edita ani jednou neposteskla — a v této okolnosti poznával nejlépe její zarytou odcizelost.

V takových neutěšených poměrech doktor Vend konečně důtklivě radil, aby se kněžna na delší čas vzdálila s místa, jež pro ni bylo jen zdrojem mučivých vzpomínek; i smluvili pro ni s knížetem cestu do Italie, do Řecka nebo na francouzskou Rivieru.

Avšak kněžna Edita se přese všecko přemlouvání dobrého lékaře i oddané baronky Laury této myšlence rozhodně opřela i prohlásila, že na každý způsob zůstane na blízku posmrtné schránky svého drahého Konstantina. Když lékař knížeti zvěstoval neúspěch všeho svého přemlouvání, rozhodl se pán ihned, že se svou chotí promluví sám.

Vešed k ní zastal ji jako obyčejně schoulenou na pohovce. Před ní na stole ležela kní-

žečka, novely Barilliho „Jako sen“, které jí dopoledne přinesla a doporučila baronka Laura. Kníže stáhl nejprv nelibě čelo a nadul rty, odfukuje husté obláčky kouře, neboť sám nebyl kuřákem.

„Je to zde vzduch,“ prohodil, těžce dopadaje na křeslo — „nechápu, jak zde můžeš dýchati. Učinila jsi, má drahá, pomalu již ze své kdysi tak milé pracovní komnaty lidomornu.“

Pokusil se při tom usmáti, jakoby chtěl vzbuditi jas lepší důvěry, ale když se kněžna na tuto předmluvu ani hláskem neozvala, chopil se mahagonové obruby vedlejšího křesla a prudce jí zalomcoval, jakoby chtěl násilím vyburcovati kněžninu pozornost. Přehlížela celý jeho zjev tak netečně a s takovou pokojnou upjatostí, že tentokráte chápal, že se v společné bolesti od něho oddaluje i dráždivým úmyslem . . . Překonal však ještě svou vlastní zbolavěnou mysl i podrážděnost vědomím, že má mužněji pojímati všecky zkoušky než pouhá žena — a jen si těžce povzdychl.

„Jsi nanejvýše churavá, milá Edito, duševně churava — a to nás všechny děsí . . .“

Opět se nedočkal žádné odpovědi. Oči kněž-

niny ve své strnulé, jej celého přehlížející snivosti směřovaly stále k bílému vyhaslému krbu.

„Proto jsme se s doktorem Vendem na tom ustanovili,“ snížil kníže svůj hlas ještě do jakési laskavé přísnosti, „že se musíš odebrat někam na cesty a usadit se na nějaký čas kdesi v mírném podnebí a v krásném koutku přírody. Já bych ti radil Nizzu, nebo některé místo jejího okolí, a bude-li mi to jen trochu možno, vyprovodím tě a nějaký čas tam s tebou pobudu.“

Teď se kněžniny tenké rty trpce a pohrdlivě zavlnily. Vzpomněla si při těchto slovech jasně, jak před jedenadvacíti lety, když byla sotva půl léta provdána a ještě tak oddaná i důvěřivá, zatoužila po slunném pobřeží Italie a chtěla mermomocí do Nizzy provázeti svého chotě, který se tam jel zotavit z nějakého politického rozčilení. Tehdy však se kníže vykroutil, vymlouvaje se, že mu lékaři naznačili, že je mu především potřebí úplné samoty. A potom se pak dověděla, že tam s knížetem zároveň odjela malá snědá zpěvačka Benjamina, která od té doby posílala s jeviště do její divadelní lóže tak drze důvěrné úsměvy,

e kněžna proto přestala choditi do opery pro ždy.

„Nepojedu do Nizzy —“ ozvala se nyní ko-ečně, jakoby ze sna probuzená s chladnou rčitostí, „a nikam jinam; řekla jsem to již oktorovi.“

„Milé dítě —“ podnikl kníže ještě jednou rpělivě svůj přemluvný úkol, „ty sama ani etušíš svého stavu; ale na nás a hlavně na nně především leží celá ta tíž starosti, aby e tvoje těžkomyslnost ještě nezhoršila, nýbrž lepšila. Přece snad uznáš, Edito, že já to tebou jako tvůj Bohem přisouzený druh nej-épe myslím — a jsem-li odhodlán přinésti vému zdraví každou oběť bez výminky a pro-ázeti tě, měla bys mi beze všeho svéhlavého važování rozuměti.“

„Snažil jsi se ty někdy — alespoň jedinkrát – porozuměti mně?“ splynulo kněžně tiše se tů, již beze vší trpkosti, jen jakoby se zmi-ovala o věci dávno a často slýchávané.

„Edito,“ povzdychl si kníže z hluboka, a entokráte se mu hlas upřímně rozechvěl, — což nás naše neštěstí ještě dosti nesdružilo kdybychom se byli téměř po celé naše man-elství, bohužel že tvojí vinou, vinou tvého

zúženého a mnohdy i převráceného na vše nazírání — rozcházeli? Nechápeš, že po jedné hrozné ráně v mé rodině děsí mě jako přízrak zase druhá, že se musím vážně obávati o tebe? Zasluhuji si snad, abys moji těžkou starost a nejpoctivější snahu zlehčovala? Pakli mi ještě nevěříš, mohl bych tě snadno přesvědčit, že si o tvém stavu a počínání šeptá již celé okolí. Mám co dělat, abych se nestal předmětem ještě druhého veřejného soucitu."

„Jsi takovým soucitu hodným hrdinou jen proto," zostřila nyní kněžna svuj hlas i pohled do zjevného opovržení, „že jsem se před tebou a před nikým jiným jakživa nerozhovořila o těch tvých poctivých snahách v našem manželství. Nejprve všechnu takovou důvěru zatarasila má hrdost, později můj syn, k vůli němuž jsem se neohlížela po ničem jiném, — teď už každý může tušit i vidět, že jsem na světě zcela osamělá... Ale jestliže ty zde dnes přede mnou hovoříš o nějaké ‚nejpoctivější snaze', povím ti, že nemohu jinak věřit, než že je jen důstojnou průvodkyní všech tvých snah dřívějších... Nikoliv milující a obětavá péče o můj duševní stav, nýbrž jiná obava chvěje se v této chvíli v tvé hrudi — všechny

ty nepříjemnosti zváti takovou pološílenou ženu — nebo jak byste mi už říkali — kněžnou Ronovskou... A jak by to bylo nepohodlné a před světem pro tebe trapné: nesmět se mnou vláčet — a nesmět se ode mne odtrhnout!“

Knížeti se zachvěly vlnky kolem úst a spodních víček; povstal tak prudce, jak mu to jen jeho rheumatismus dovolil, a opíraje se klouby prstu o vykládaný stolek, který se nyní pod jeho váhou zatřásl, pravil již s celým svým, despotickou vůlí čišícím klidem:

„Těch nepříjemností, které míníš, bych se snadno dovedl zbavit, kdybych tě dal dopravit do ústavu choromyslných; budeš-li k své zjevné chorobě pojit ještě zlomyslnost, stane se to tím spíše. Můžeš být jista, že mi bude každý více věřit než tobě! Proto si,“ stupňoval svůj hlas k určitému rozkazu, „nyní zvolíš jednu z těch dvou cest: buď odjedeš k vůli svému duševnímu i tělesnému stavu do jiných krajů, nebo se pujdeš léčit do ústavu!“

Teď kněžniny oči zatěkaly děsivou úzkostí. Znala svého chotě příliš dobře, byl schopen splniti svou vyhrůžku, zjevně hladce a při tom vnitřně krutě... Kmitlo jí ještě hlavou, že

by se mohla k možné záchraně zmíniti o tom, k němuž i on lásku projevoval — pro jméno Konstantinovo by ji nesměl odhánět daleko do ciziny, — ale žárlivá schránka té lásky, o kterou se nechtěla s nikým dělit, jakoby jí před manželem semkla rty... Pak už všecko pověděla lékaři, který to jistě knížeti vyřídil — nač marně opakovat a se ponižovat?...

Padla tváří v rohu své pohovky na šedý čínský polštářík, který byl posledním Konstantinovým dárkem, skrývala před chotěm zoufalou svoji malomocnost, do níž padal jediný paprslek útěchy, lékařova slova: „Vždyť váš syn půjde v srdci vašem všude s vámi, i některé jeho obrazy a podobizny můžete s sebou vzíti a nebeskou oblohu naleznete všude stejnou...“ A v ústavě choromyslných by jí snad ani ty obrazy a památky nedopřáli. Jaká hrůzná vidina pozvolných muk!

Kníže, zobracev pozvolna album Konstantinových podobizen na stole, již pokročil ke dveřím řka: „Do večera si vyprosím odpověď.“

Edita se své čínské podušky lámaným zdušeným hlasem odtušila: „Odjedu do Italie — a na dlouho — ale ne v tvém průvodu — pro Boha, jen ne s tebou!“

„Své společnosti jsem nikdy nikomu nevnucoval," snížil kníže Ronovský svuj hlas před novým výbuchem své podrážděnosti. „Pošlu sem za hodinu zas lékaře i baronku Lauru, abyste se smluvili o přípravách k odjezdu. Tedy zítra, nanejdéle pozítři odcestuješ!" Odcházel s blahopřejným pozdravem.

* *

*

Při první zastávce na jihu, v Benátkách, rozblouznila se baronka Laura pro antickou krásu a poesii královny moře s celým svým nadšením, které jí po vyrovnaném účtě s někdejší mladší vírou zůstalo k útěše života zároveň s věrnou příchylností její k sestřence Editě.

Jsouc ve svém mládí zasnoubena a pro pochybné věno zase odstrčena, přikláněla pak vždy znovu a znovu rozkvetlé své tiché a stajené dívčí sny k zjevům rozličných zajímavých mužů, umělců a vůbec aristokratů ducha — ale protože je stavila na nadpozemsky vzdušné piedestaly, zbortily se jí po každé nějakou svou hmotnou přítěží, – až konečně jednou

se zastyděla za svoji směšnou duvěru v mužskou duši a zajímavost, i vytrhla ji ze svého srdce se všemi kořeny. Tehdy také přestala předčasně zbělené nitky na svých ebenových vlasech úzkostlivě ukrývati a vytrhávati, počala jísti své nejmilejší moučné pokrmy a cukrovinky bez dřívějšího odříkání a obětí své postavě, která byla náchylna k plnosti, a v uklidněných svých zracích nosila hrdě svůj perně nabytý poklad zkušeností.

Zbožňujíc kněžnu Editu celou svou upřímnou oddaností a vroucností, nenáviděla knížete Ronovského, ale dovedla svoji nevážnost k němu zakrývati pláštíkem svého společenského taktu a roztomilého humoru, který u každého, kdo se s ní stýkal, rozplašil všechnu nedůvěru.

Nyní baronku Lauru, celou krásami Benátek ozářenou, tížila jen jediná touha a starostlivost, aby vyloudila na své milované Editě nějakou chuť k životu. Zdála se pořád tak zkamenělá a bez veškeré účasti i zájmu pro pestré dojmy cesty, která se k vůli ní podnikla, jako socha.

Zavedli kněžnu k desítidenní zastávce v Benátkách do příjemného bytu s vyhlídkou na

moře, kde baronka Laura celá se rozbásnila, rozpomínajíc se na písně a verše italských autorů, vtělené ve vidinách setmělých paláců, ale kněžna Edita se ani nezdála o čarovný rozhled v minulosti i přítomnosti starati. K večeru se dala přiměti k dvouhodinové vycházce, roztěkala si trochu oči po plovoucích a zpívajících gondolách a pohádkové nádheře staveb, sama rozhodila několik hrstek kukuřice holubům na náměstí svatého Marka, pobídla Lauru, aby dala almužnu několika nuzným dětem a ubožákum, poslouchala pokojně starého lékaře, který vyprávěl a dokazoval, že italský lid při veškeré své poesii nemá té pravé vnitřní ceny jako lid jejich severní vlasti, — ale při tom všem se zdálo, že kněžnin duch není přítomen, že jen pořád zalétá tam do dálky k hrobce knížat Ronovských, kde svůj tichý sen nepoznaných hlubin života a nerozřešených jeho otázek snil pric Konstantin.

Ale stalo se v jedné chvíli, že se přece kněžna Edita ohlédla s patrným údivem a živostí. Posadili se v sobotní svatvečer u břehu menšího náměstí na lávku. Laura navrhla, aby pozorovali překrásnou hru barev slunce v dalekém moři zapadajícího; kněžna, která jí na

celé cestě poslouchala jako svojí věrné vůdkyně, i teď jí to učinila k vůli, že si k ní a lékaři přisedla a pozvedla i zraky k ukazované gondole, jež plula k Lidu a na níž starý lodník neuvadlým hlasem zpíval nějakým novomanželům píseň „O mia cara". Co se Laura i lékař dětinsky kolébali ve své vidině, kněžna Edita, uhýbajíc již unaveně od ní zraky, spočinula jimi na vedlejší lavičce, kde v oranžové zátopě loučících se slunečních paprsků četl mladý člověk knihu bíle vázanou. Měkký, do týla svezený klobouk zdál se jeho nápadně krásné hlavě, přitisknuté k sloupu svítilny, býti jen poduškou, husté, zvlněné temné jeho vlasy byly požíhány měďovým přísvitem, na čisté pleti s nádechem oloupané mandle nezachvívala se ani jediná vlnka života; až když obraceje stránky v knize celou hlavou pohnul, i jeho dětsky sladké, mládím a bujarou životachtivostí sršící oči oživily celý jeho zjev do jiného obrazu, který divně mámil kněžnu jakousi velikou podobností s jejím synem Konstantinem.

Chápaje teď, že je předmětem upjatého pohledu elegantní dámy, mladý muž sklonil hlavu ku pozdravu, a urovnávaje si klobouk na

hlavě, vzhlédl ještě jednou ke kněžně s celou dětsky smělou, přítulnou důvěrou svých oslněných očí.

Tu se již omámený kněžnin pohled od něho odtrhl, zatápala po Lauřině ruce a zašeptala: „Bože, hleď, jaká to podoba s Konstantinem!“

Laura prohlédnuvši si bystře souseda, jehož si dříve nevšímala, zavrtěla hlavou a přitlumeným hlasem odpověděla: „Mně se nezdá — leda stejný ovál tváře. Potom princ byl jen potemněný blondýn, a tohle je učiněný italský typ, má také již knírky, je asi o hodně starší než byl Konstantin.“

„Ráda bych věděla, kdo je ten člověk — má do sebe cos tak nevýslovně sympatického —“ splynulo kněžně bezděčně se rtů.

Lauře projela náhle hlavou čiperná myšlenka; pohlédla významně na lékaře a celé věrné oči se jí zaleskly vzniklou nadějí. Nejmenšího kněžnina zájmu k životu bylo se třeba držet zuby nehty — což je-li ten kněžnu zajímající člověk nějaký zpěvák nebo hudebník, který by dovedl Editinu těžkomyslnost zažehnati, anebo kdyby jej alespoň mohli získati za předčítatele nebo za průvodce na nynější cestě?

Za několik okamžiků pokročila Laura k nedaleko stojícímu sluhovi Rudolfovi, chovajícímu pláštíky a deštníky na loktech, a pošeptala mu, aby se při odcházení k mladíkovi na lávce nenápadně přiblížil a ho požádal o jeho adresu i slib, aby se k osmé hodině dostavil do čítárny kněžnina hotelu.

Po chvíli, když se vzchopili k odchodu, zpozorovala Laura k své radosti, že se kněžna po lávce, kde seděl zajímavý mladík, ještě jednou dlouze ohlédla . . .

A ještě toho večera dověděla se Laura s celou svou čipernou odhodlaností všeho, co si přála věděti. Člověk, který vzbudil kněžninu pozornost a sympatii, byl třiadvacítiletý, dobře vychovaný a mravně bezúhonný právník Mario Monti, syn Benátského soudního úředníka, nejstarší z pěti dětí, tudíž člověk nemajetný, znal mimo svou mateřštinu také dokonale frančtinu a s radostí by se stal dobře honorovaným předčítatelem, tajemníkem či cestovním průvodčím.

Lékař skládal v Lauřin plán také jiskru dobré naděje — to již nebude těžko u kněžny se přimluviti, že je Mario nadaný, ubohý a potřebný mladík, jemuž jemným způsobem po-

dávaná pomoc bude největším dobrodiním. A ke všemu byl ten italský hoch opravdu pohádkově hezký — přidal Lauřinu čistě povznešenému krasocitu k Benátským zajímavým tvářím nový studijní obrázek . . .

* *
*

Přijímajíc hned následujícího dne svého nenadálého předčítatele do svých služeb v přítomnosti Lauřině, která to dovedla tak přesvědčivě vyprositi, vzhlédla k němu kněžna Edita s těžce tajenou úzkostí a zpytavostí. Obraz mladíka s pobřežní lávky mísil se do jejích snů po celou dnešní noc takovým způsobem, jakoby přinášel sladký taj pozdravů Konstantinových, skrytou část vtělené jeho bytosti, vrácené na zemi zase v květ mládí a všech těch nadějí i nezkroceného práva k životu, které stejně zářily z pohledu mladého Vlacha. Zdál se jen o něco starší, než zesnulý její syn, dle tužeb jejího vlastního srdce zralejší a dorostlejší, sesílil poněkud v ramenou a prsou, potemněl v tváři i ve vlasech, a jiskry dětsky čtveračivých jeho zraků se proměnily v mužnější duchaplnost.

Stál zde teď beze všeho zaražení a pomatení, jež zachvělo jen srdcem kněžny, živoucí člověk v plném denním světle, jen s jistou něhou a uctivostí a s tajenou prosbou, kterou za něho ještě včera vyslovila Laura: „Ujmi se mne! Jsem chud a ponižován v boji o chléb, a nikdo jiný mimo tebe netuší, že je ve mně kus vtělené bytosti tvého syna! Ujmi se mne."

A podávajíc mu blahovolně ruku, pocítila kněžna Edita, když dotkly se jí Vlachovy rty, takové zamrazení a tak těžký smutek v srdci, jakoby ještě jednou zahořekovalo nad největší ztrátou jejího života. Pobledla všecka se chvějíc a musila se bez jediného slova s celou svou nejistotou opříti jen o věrný zvuk řeči Lauřiny, která se švižnou spásou ozvala v její tísni usměvavým hovorem:

„Vítáme vás, pane Mario, jako svého budoucího hodného, malého kamaráda — nic se nevypínejte, že jste o nějaké čelo vyšší než my, mezi dvěma dámami zůstanete přece vždy jen malým! — Jsem ráda, že s námi někdo bude snášeti dobré i zlé příhody naší potulky po Italii, kdo zná dokonale sladkou vlaštinu, budeme se s kněžnou obě od vás učiti

řeči Petrarkově a budeme, doufám, také zcela pěkně se snášeti. Co myslíte?"

Mario pochytil vtipně lehoučký tón její mluvy — už věděl, jak bylo třeba hovořiti před těžkomyslnou kněžnou, jejíž smutný stav mu její lékař trochu napověděl, a vytušil jej také na první pohled nebohé kněžně z tváře.

„Chci býti především poslušen —" uklonil se s vroucím přízvukem ve hlase — „chci býti hoden vaší převzácné dobrotivosti a oddaný jako albatros."

„Nejste tenorista?" řekla baronka s novým úsměvem, který nakazil i Maria.

„Ne, tenorista nejsem, bohužel!" odtušil zvolna právník, a na tuhých jeho tvářích jako na lesklé sloni vyhloubily se mu dva úsměvné, jakousi zbožnou vůlí jen krocené důlky — takové podobné, nezapomenutelné vlnky Konstantinova čtveráctví. „Mám jen zcela nizoučký baryton, že zrovna tak stačí na nějakou národní naši píseň — ale rozkážete-li, milostivé madonny, strhnu z milosrdných nebes i tenor."

„Ani nejste trochu básníkem?" vyzvídala ještě Laura.

„Byl jsem jím od svých osmnácti let do dvacíti," zpovídal se upřímně mladý Vlach. „Nyní již jsem seskromněl a troufám si básniti jen tiše pro sebe ve svých snech."

Poslouchajíc Mariův milý, do srdce se vkrádající hlas, vzhlédla kněžna již statečněji k člověku, který se jí tak podivně namanul do cesty. Dívala se nyní na celou věc mnohem klidněji. Mario byl zajisté zcela cizí, pět let před jejím synem narozený člověk, nebylo u něho snad ani tak nápadné podoby s Konstantinem, když jí ani Laura neshledávala, měl jen podobně luznou mladou duši; a přítulné naděje této duše ona nesklame, ujme se strádajícího a poskytne mu celé své ochrany. Již nyní na něho promluvila přátelsky přiněžnělým hlasem, jak už po dlouhý čas k nikomu se neozvala:

„Proč pak pořád stojíte? Baronka Laura bavíc se s vámi již přátelsky důvěrně, zapomněla vás pobídnouti, abyste se u nás posadil."

Skrývaje své podivení, že na něj kněžna tak jasně a vlídně promluvila, vzhlédl k ní Mario jen s vděčnou pokorou. Kněžna se ho ještě

otázala, zná-li krajinu francouzské Riviery, kam pozejtří odcestují.

„Po Nizze, kde máme již obstaraný byt, zrovna netoužím —“ přiznala se Mariovi najednou dříve než svým nejbližším lidem, „stokrát raději bych bydlela na místě osamělejším. Jen malé místečko pokoje by mi tak stačilo — jen tak malé.“

V kněžniných očích, roztěkaných již zase jen po zemi, zamihla se celá její nemocná duše. Mario si pomyslil, že si musí potají opatřiti nějakou poučnou psychiatrickou četbu, aby všem těm jejím mlhavým představám porozuměl . . .

„Tak někde v schovaném koutku světa, kde bychom mohly zahradničiti —“ chytala potesklivělá Laura stopu kněžniny touhy tak jako již dobře známou — „i třeba rybařiti.“

A Mario téměř všechny kraje Riviery znal, procestovav je v minulém jaře s rodinou benátského kupce Cerrata. Vzpomněl si i na villu u mořského břehu, která byla stavěna na místě někdejší rybářské chatrče a proto byla nazývána „Bella pesciera“, to jest Krásná rybářka. Byl u ní na blízku celý olivový háj a myrtou lemované stezky, i stará kaplička

se svatým Dominikem se tam tulila v sousedství . . .

Kněžna Edita po tomto neznámém, ale krásně líčeném obraze zatoužila, kynul jí tak, jako člověka bez domova vábí tichoučký útulek. Její mrazem ovinutou duši zadýchala jistota, že bude tam míti několik svých věrných, osvědčených duší (mysl její je všechny bez rozdílu postavení jejich stavěla do řady, počínajíc od lékaře a baronky Laury až po Rudolfa a komornou Betinu) i tu tuchu Konstantinova mládí, jeho úsměvu a myšlenek ve zjevu Mariově ku potěše, celá stopa Konstantinovy duše se s ní tam vtělí do takového nového, schovaného života . . .

Soužená, jako okovy spjatá hruď její se mihnutím toho snu rozšířila zase k důvěřivějšímu dechu. Tam v ten nový, schovaný život se stulí jako k smrti unavená muška pod list — kéž by ji odtamtud nikdo už nezahnal! . . . Již rozhodnuta poprosila Maria s chvatem v hlase, aby hned zítra s Rudolfem odcestovali přímo k majiteli Krásné rybářky a pokusili se villu na delší čas najmouti. „Pro první dni nám dostačí sebe skromnější pohodlí —“ jistila s tklivým důrazem, „později už náš roz-

umný Rudolf s Betinou všechno obstarají. I hotelier v Nizze se bohdá spokojí náhradou, viď, Lauro?"

A podívala se s takovou prosbou v očích na svou sestřenku, přicházejíc k jasnému vědomí, že ona ji poslední čas vodila a měla nad ní nějaké právo, kterým by jí mohla i nynější vidinu záchrany oddáliti. Laura políbila jí přítulně rameno a řekla konejšivým hlasem: „Vše se stane, drahá, jak si jen budeš přát." Obracejíc se pak s vlídnou blahovolností k Mariovi, dodala i jemu k povzbuzení: „Vy počínáte býti naším dobrým šotkem, pane Mario! Víte co? — budeme vám hezky vděčně říkati: strýček Mario. Není-liž to hezké pojmenování?"

Blažený právník díval se již na svoje s nebe spadlé štěstí zcela důvěřivě.

„Ze rtů milostivých madonn bude mi to jméno důvěry sladší nežli chléb a vůně jasminu," zadeklamoval z verše domácího básníka hlasem prochvělým oddaností.

„Jste roztomile vychovaný, v pravdě rytířský mladík, strýčku Mario —" děla baronka Laura s pochvalným, poněkud neostráženým úsměvem...

„Ženy jsou na celém světě stejny —“ řekl si v duchu Mario odcházeje ze skvostného hotelu. „Ty mladé i staré, ty rozumné i bláznivé, všechny mne milují.“

Jemně skrojené jeho rty se v koutcích nevážně stáhly, a něžný svit jeho sladce děckého zraku se rázem přiostřil k cynickému úsměvu, který mu sudičky vložily do kolébky.

— — — — — — — —

Villa Krásná rybářka byla neveliká budova o dvou patrech, s šesti okny v průčelí a s rohovými arkýřky. Přízemní okna i dvéře byly cele opleteny myrtusem po zdi napjatým; břidlicová střecha zdála se ve svém nepatrném zvýšení téměř plochou a byla lemována kolem do kola mramorovým žlábkem, sloužícím zároveň za okap. Bledě šedá barva villy, protknuta zelenými žaluziemi úzkých oken a dolení rostlinovou obrubou, shodovala se družně s vápencovou skalou, která obklopovala půlkruhem Krásnou rybářku, a s večnou zelení umělého parku. Vyhlídka do kraje, posázeného ponejvíce vínem a morušemi, byla ze zadní severní a západní strany zatarasena skalou i přiléhajícím k ní parkem, za to skytala oku rozkoš vyhlídka z průčelí a s mírného svahu po-

břeží před ním se rozprostírajícího; ukazovala moře v celém životě i snech jeho až do tuchy jeho zakončení v dálce, kde se zdálo, že splývá se světlem a nebeskými oblaky.

Tento půvabný koutek světa patřil francouzskému obchodníku s víny a likéry, jenž si při všem obchodním namáhání uchoval v duši dosti krasocitu a blouznění pro poesii přírody, a jehož slaboučká, zimomřivá choť ráda se choulila ve slunném klíně Krásné rybářky, když jinde již vše povadlo a pokrylo se sněhem. Nicméně milé Mariově výmluvnosti se přece podařilo, že manželé se uvolili svou villu kněžně Ronovské najmouti a sami se uchýlili do Nizzy; skvělým platem, jménem vznešené najímatelky a povděkem za ušlechtilou ochotu k nebohé cizince, která se široko daleko bude pochvalně roznášeti, dovedl Mario jejich počáteční zdráhání překonati a za oběť jejich nadchnouti je hrdým vědomím.

Kněžna Edita i baronka Laura hned po svém příjezdu ve ville zdomácněly k celé své spokojenosti. „Vypadá to tady jako v pohádce —“ rozblouznila se Laura. „Tak zcela zvláštní svět, ode všeho hluku i lidské zvědavosti odloučený — postačující si svojí nevý-

slovnou krásou a přítulností . . Mohly-li jsm
si něco líbeznějšího a pro naše sny vhodněj
šího v té obávané cizině představiti, Edito?"
usmívala se Laura u okna Belly pescatrice
„Vidíš tamhle tu loďku v dálce? třepetá s
jako unavené ptáče — ta má ještě kdo v
jak daleko k svému cíli; ale my můžeme ji
hned oznámiti všem dobrým lidem v naší vla
sti, že jsme tu nalezly pravý ráj."

Kněžna neodpovídala na výjev Lauřina na
dšení ani slovem. Oči její, už prosty vší ne
hybné strnulosti a úzkostlivosti, provázely z
naznačenou loďkou jen bílý bod v modravém
vzduchu; to jistě za loďkou se táhl vytrvalý
albatros . . .

A s takovou utkvělou, něhyplnou důvěrou
jak by duše jejího dlouho zmlklého dítěte i cel
jeho úsměvné mládí se jí nikterak neztratil
s dohledu a přistěhovaly se s ní sem, počala
vlastní rukou rozstavovati a rozvěšovati vše
cky Konstantinovy obrazy a dárky do sv
komnaty, kterou její oddané okolí uznalo z
nejhezčí . . .

Doktor Vend zatím, ohmatav veškeré stěny
a okenní rámy příbytku a prozkoumav zdejš
pitnou vodu i přibližnou teplotu listopadových

dnů i nocí, bezpečnost procházek na stezkách přívětivě se bělajících v zeleni vápencové půdy, a ostře si přeměřiv několik chudobných postav a prodavaček kmitnuvších se na cestičkách Belly pescatrice, také si potěšen oddechl a počal psáti knížeti Ronovskému dlouhý popisný list i svoje utěšlivé ujištění, že se konečně nalezlo pro těžkomyslnou kněžnu takové pravé ochranné zátiší. „Přijali jsme také do kněžniných služeb intelligentního mladíka —" končila svědomitá zpráva, „který mně a baronce Lauře bude nejspolehlivějším pomocníkem, aby chmury z kněžniny mysli byly rozptýleny a zaplašeny. Kněžna totiž se na barončin návrh uvolila učiti se od něho italštině; v tuto zábavu a jisté upjetí její mysli k tomuto předmětu skládáme velkou naději. Obě první noci strávila zde kněžna proti Benátkám a Nizze pokojněji. Celkem se nám ukazují samá dobrá znamení..."

A měsíc listopad zrovna v těch dnech, kdy ze severní kněžniny vlasti došla zpráva, že je tam již plno sněhu, hýřil kolem Krásné rybářky svěžím leskem vavřínu a nevadnoucí nádherou palem. Nadnášelivé olivy snily své pokojné sny, v řídké trávě pod keřovým vrou-

bením stezek vyskočilo několik bíle fialových hvězdicových květů, na růžových a kameliových keřích nalívala se poupata, záhonky bílých i modrých aster a karmínových cyklamek se přely o vynikavější krásu; a na všem takový stříbrný pel jako odlesk královského souseda, moře...

Kněžna Edita, na Lauřinu prosbu poprvé oděna polosmutkem v šedý šat z lehounkého sukna, s kloboučkem bez zádumčivých závoju, ubírala se s mladým svým učitelem směrem ke kapličce svatého Dominika. Své první vlaské úlohy odbyla si s takovou pílí a s takovým zdarem, že se jí Mario nepřestával obdivovati. Teď na volné procházce překládali lehoučký francouzský článek Julesa Renarda z knihy „Poil de Carotte".

Kněžna Edita čtla svůj překlad z úkolového sešitku s pozorností skromné žačky:

Slepice.

„Že Honoráta zase zapomněla zavřít slípky!" pravila paní Lepicová. „V skutku, můžeme se přesvědčit a podívat se z okna. Tam dole, v pozadí velkého dvora myslivny vystupuje otevřený čtverec dvířek malého kurníku do

tmy. Felixe, nešel bys je zavřít?" dí paní Lepicová svému dítěti, ze tří nejstaršímu.

„Já tu přece nejsem k tomu, abych se zabýval slepicemi!" řekl Felix, chlapec bledý, netečný a bázlivý.

„Tak ty, Arnoštko."

„Ach, já, maminko — já se velice bojím!"

Velký bratr Felix a sestra Arnoštka sotva že pozvedli hlavy k této odpovědi. Čtou, velmi zaujati, podpírajíce se lokty o stůl, hlavu tulíce k hlavě.

„Bože, jak jsem zapomětliva —" dí paní Lepicová; „nemyslila jsem na to. Mrkvičko, jdi zavřít slípky!"

Dává toto mazlivé přezvisko svému nejmladšímu, poněvadž má porudlé vlasy a pihovatou pleť. Mrkvička, který si hraje jen tak nepatrně pod stolem, zvedne se a praví bázlivě:

„Ale maminko, já se také bojím!"

„Cože?" namítne paní Lepicová — „takový velký chlapík jako jsi ty? To je k smíchu! Již buď tak laskav a pospěš si!"

„Vždyť ho známe, že je odvážlivý jako kozlík —" potvrzuje sestra Arnoštka.

„Nebojí se ničeho!" tuží to starší bratr Felix.

Tyto pochvaly naplňují Mrkvičku hrdostí, a stydě se, aby se jich nestal nedůstojným, zápasí již se svou bázlivostí. Matka, aby ho načisto přiměla, pohrozí mu plácnutím.

„Alespoň mi posvěťte —“ rozhodne se.

Paní Lepicová pohne jen rameny. Felix se pohrdlivě usměje. Jediná Arnoštka vezme soucitně svíčku a doprovodí bratříčka až na konec síně. „Já tu počkám —“ povídá.

Než ihned uprchne poděšena, poněvadž silné zavanutí větru zacloumá světlem a zafoukne je.

Se stisknutými a k zemi přituhujícími nožkami počne se Mrkvička v temnotě třásti. Jest tak neproniknutelná, až mu připadá, že je slep. Ob čas jej otočí příval větru jako ledová plachta a chce jej unésti. Zda-li mu to lišky a vlci nedýchají do dlaně a do tváře? Nejlépe vrhnouti se střemhlav nazdařbůh k slepicím, s hlavou ku předu, aby prorazil tmu. Tápaje nahmatá háček dvířek. Slepice vyděšeny hlukem jeho příchodu srazí se k sobě a počnou se plašit. Mrkvička na ně volá: „Mlčíte, to jsem já!“

Zavře dvířka a vezme do zaječích s okřídlenými nožkami i ramínky, ale krve by se na

něm nedořezal. Když lapaje dech vstupuje s hrdým vědomím do tepla a světla, zdá se mu, že se mu šatičky pošlohané deštěm a blátem mění v nový lehoučký háv. Usmívá se, postaví se vzpříma, nadnáší se v pýše dětského hrdiny, očekává blahopřání a dalek nyní nebezpečenství hledá na tvářích své rodiny stopy znepokojení, jehož zakusili...

Ale starší bratr Felix a sestra Arnoštka klidně jakoby nic čtou dále a paní Lepicová mu svým obyčejným hlasem praví:

„Mrkvičko, budeš chodit slípky zavírat každý večer!..."

Kněžna dočtla, a protože ji Mario, drže originál knihy v rukou, ani jednou nepřerušil nějakou opravou, zasvitly jí oči potěšením. I dojem Renardovy povídky o Mrkvičkovi jí zahrál na tváři delším úsměvem, prvním po dlouhé době. „Ubohý Mrkvička," přičinila vlastní poznámku, „tak jasně jej vidím před sebou!" A dodala v jednom dechu: „Jaké pak jste vy měl dětství, pane Mario?"

„Ne příliš šťastné —" povzdechl mladík. „Mně nikdo nevyprávěl pohádek, musil jsem si je vynalézat sám. Když se ku příkladu chvěly světelné pruhy večer na vlnách moře, tušil

jsem, že tam dole jsou zářivé paláce a krásné víly s perlovými čelenkami a s překrásnými vlasy, takovými vlasy, jaké vy máte, madonno . . .“

Ale přítulné jeho lichocení tentokráte selhalo, kněžna náhle zblednuvši zatěkala zase úzkostlivě zrakoma po zemi.

„Bože, snad jste po těchto vilách nezatoužil?“ splynulo jí tiše a ustrašeně se rtu. „Zklamají ukrutně toho, kdo v ně nadšeně a zbožně věří . . .“

„Zase jsem už hloupě pokazil její jasnější náladu,“ zamrzel se Mario sám na sebe. „Aby člověk stál pořád na stráži u jejích myšlenek, jak mi to napsal kníže Ronovský, slibuje mi po dobrém výsledku mé snahy ještě svou zvláštní odměnu. Avšak moje postavení věru není závidění hodno.“

Nahlas Mario promluvil:

„Moje ponětí o vilách hledalo si vždy takovou luznou představu záhadné krásy, milostnosti a dobra v živoucí ženské postavě. Vyprávěl bych vám, madonno, o jedné nedávné chvíli svého života, když jsem tuto dávno známou a přece ještě neznámou vílu svých nejčistších a nejzbožnějších snu uzřel náhle

na Benátském pobřeží blízko sebe. Celý lesk zapadajícího slunce zaplanul v černém její závoji a vábil mou duši k sobě takovou, řekl bych až demonickou silou a s rozkazem: Ty musíš všude za mnou jít, nebo ve všech svých snech po mně tesklivě toužit až do svého posledního dechu . . .“

Čisté, blouznivě rozzářené jeho zraky setkaly se s kněžninými; ona, vnímajíc je okamžik jaksi nechápavě, náhle se jim plaše vyhnula, a na mdlé její pleti jakoby zaplálo několik ružových lupínku. Zočivši na zatáčce cesty malou prodavačku mušlových předmětu, obracela pozornost k ní.

„Hleďte, s jakou vážností si ta maličká troufá shánět živobytí,“ upozorňovala Maria neobvykle zrychleným hlasem. „Včera jsme ji s Laurou na procházce k rybářské vesnici také potkaly, i nabízela nám své zboží s pochvalou, že jsou v něm divukrásné věci! Zatím shlédla Laura v jejím koši jen několik obyčejně slepených krabiček, lýrek a pantoflíčku na hodinky, a byla by málem dívčino milé sebevědomí, že roznáší samé skvosty, smetla pohrdlivou poznámkou, kdybych se nebyla ještě v čas maličké zastala. Prosím vás, nedal jste

mi nadarmo překládati článek o Mrkvičkovi — mám teď se všemi takovými drobnými dušičkami soucit.“

„V skutku, zdá se roztomilá ta drobná mušlička,“ zahleděl se také Mario na snědý typ vlaského dítěte se žlutozeleným tybetovým šátkem na pocuchané hlavě a s velikými náušnicemi v ouškách. Znajíc dobrotivou paní již ode včírka, zrovna se dívka zastavila s důvěrným úsměvem.

„Odkud pak jsi?“ promluvil k ní Mario k vůli své velitelce s neobyčejnou laskavostí.

„Z Vicenzské provincie,“ odvětila.

„Aj, toť jsme krajané,“ usmál se Mario.

Dívka přihlásila se rovněž krajanskou otázkou: „To jste bratr a sestra?“ ukázala na Maria a kněžnu všetečně prstíkem.

„Proč myslíš, že jsme bratr a sestra?“ rozvinoval Mario její podivný nápad, když poznal, že se mu kněžna s potěšením usmála.

„Jste si podobni — opravdu.“

„Jak pak jsme si podobni?“ bavil Mario dále kněžnu, která rozumějíc jednoduché té rozmluvě, vypadala sama všecka dětinsky rozjasněna. „Madonniny vlasy jsou barvy zralých klasů, moje se podobají černé orné zemi . . .“

„My máme z jednoho hnízda dva holoubky, jeden je černý a druhý zase požloutlý — tak vidíte —“ nedala se maličká mýliti. „Vy jste oba vysoko urostlí a stejně se smějete, jste vznešení páni — oba... Kupte si něco krásného z mušliček —“ postavilo dítě již s jistou nadějí a obchodně vyvinutou zručností svůj košík na zemi.

Kněžna sehnuvši se vytáhla namátkou z koše pantoflíček posázený perlovými mušlemi a červenými korálky.

Maličká prodavačka hlásila, že stojí půl liry, ale kněžna ani tolik u sebe neměla. Nenosila nikdy peněženky, tu starost přenechala svým průvodcům. Teď se jen zarazila, nepřivede-li Maria do rozpaků.

„Máte při sobě deset lir, strýčku Mario?“ — pojmenovala svého učitele poprvé dle Lauřina nápadu. „Prosím vás, mohl byste mi zapůjčit?“

„Mám s sebou na štěstí celé takové veliké jmění pro tak malou krajanku —“ usmál se zase Mario. Vyňal z náprsní kapsy zánovní visitiéru a vyhledal v ní pečlivě složenou desítilirovou bankovku.

„Měla bys před madonnou z vděčnosti po-

kleknout — —" řekl sníženým hlasem, podávaje děvčátku knížecí dárek. Děvčátko se duvtipně svezlo na kolena, ale kněžna je hbitě pozvedla.

„Neotročte maličké, strýčku Mario!" děla po francouzsku a pohladivši děvčátko propouštěla je rozsvětleným pohledem.

Když kousek odešli, zdálo se, že si oba odnášejí ples malé Mariovy krajanky v duši.

„Kdo pak vám vyšíval tak pěkně tu vaši visitiéru?" pohrábla kněžna v obláčku krátkého zamyšlení slunečníkem písčitou stezku. „Máte na ní vyšitou ružovou a stříbrnou dvojici písmeny „M"."

„Ah — ta visitiéra — " přižehl se poněkud Mario v tváři — „tu mi vyšívala moje sestra. To dvojité „M" znamená jednoduše muj monogram."

„Má vás asi něžně ráda ta vaše sestra?"

„Doufám . . . Posíláme si vzájemně vždycky nějaké malé dárky."

„To ať vám zůstane zbožnou památkou z pouti k svatému Dominiku," podala teď kněžna svému pruvodci koupený předmět. Celý její zjev zdál se omladlý, nadechlý vírou podobné líbezné, kamarádské shody, kterou se tak šťastně družívali s Konstantinem. Věřila zase

již mládí jako kouzelnému a nejčistšímu prameni své útěchy. Všecko ostatní, co jí podal život, bylo jen bezměrnou tíží a bolestným steskem — jen její vzpomínky z dětství, pak čistá víra dívčích let a všeho toho stálé opakování v očích i řečech synových živilo její duši dlouhým otroctvím strádající a vadnoucí. Výsluní, po kterém teď její chorá duše prahla, nezabíralo neskromně široký pruh pudy; jen věřiti chtěla někomu, takové blahodárné oddanosti dětsky čistých zraků, přátelství, jež by jí samo nikdy neotročilo (vždyť v Lauřině příchylnosti cítila přece jen také dozor, jemuž podléhala), nýbrž spíše od ní přijímalo výchovu, tak jako měkká Konstantinova duše nabírala od ní jisté stejné vlivy a nádechy, že, když se spolu stulili, dovedli býti dvěma blaženými dětmi i do hloubky přemýšlejícími lidmi zároveň . . .

A to důvěřivé, bujarostí zářící mládí, neznající prospěchu a otrokářské vůle, dovedla tak toužebně milovati, jako zimomřivý člověk touží po žárném světle a teple. Milovala v tomto oslňujícím jasu nyní celou Italii i celé to jižní podnebí, které vychovávalo ve svých dětech poetickou mysl a sladkou hovornost.

Zda-li pak v její severní vlasti děti po cestách poznávají na tvářích dvou jen dušemi spřízněných lidí, že jsou bratr a sestra, a hovořili o tom, že z jednoho hnízda vyletěli holoubek černý i požloutlý, jako ta dnešní malá prodavačka.

Mario si její památku z krátké dnešní pouti k svatému Dominiku opravdu zbožně uschoval do levé náprsní kapsy, dotknuv se dříve nepatrného předmětu svými rty.

Kněžna musila se tomu podiviti, třeba se cítila vkouzlena do jakési dětinské říše, v níž se v tuto chvíli oba shledali a družili.

„Co to činíte, strýčku Mario?" namítla mu jen jako právem trochu povážlivější družky. „Na pantoflíčku nenašel jste přece žádného svatého znamení. Či je vám tak posvátná vzpomínka, že to dílko bylo snad zrobeno ve vašem rodném kraji a perlové mušličky na něm že pocházejí z čelenek těch vašich Benátských vil?"

„Posvětily ten dárek vaše ruce, madonno!" odvětil Mario s tak vroucí vážností, že kněžna ho již nedovedla opravovati.

„A co dáme svatému Dominiku?" vzpomně

la si jen s jakousi usměvavou vírou v pohledu — „shledejme mu aspoň kytičku!"

Shýbla se s dávno nejevenou čiperností pod nejbližší vavřínové křoví, našla tam dvě zarůžovělé sedmikrásky a hrstku oněch hebkých, bleděfialových zvonečku, jimž věčný stín znejistil a posinavěl barvu květu, a okázala je Mariovi jako šťastný nález.

„Mohli bychom se vrátit k naší zahradě a já bych se tam pokusil uviti pro nedělního patrona celou guirlandu nebo věnec," nabídl se Mario k hravému úkolu. „Jistě bych to dokázal!" tvrdil s pravou vroucností. „Vždyť se mi bez toho pořád zdá, že jsem se chybil se svým povoláním, že by ze mne byl rozhodně šťastnější zahradník než právní obhájce nebo nějaký soudní úředník za střízlivým paragrafovým stolkem."

„Dobře, strýčku Mario, až tudy poletí jaro, budeme spolu zahradničit. Doktor Vend si beztoho nějakého takového zaměstnání pro mne přeje. Ale nyní se už k ville nevrátíme, místo guirlandy nebo věnce položíme tam světci k poctě olivovou haluzku. Ulomte zde některou," okázala na stráň posázenou olivami, „ale šetrně, ať neuškodíte celému kmeni! Mi-

luji ten strom, — tají v sobě takový věčný mír.“

Mario mrštně vyběhl na stráň, ohlížeje se tam po vhodné haluzce; kněžna si zase připomněla podobně bujaré pohyby Konstantinovy, a když se mladý Vlach vrátil s olivovou ratolestí a s pokornou otázkou v oku, zda-li své velitelce vyhověl, přejavši haluzku, jemně ji pohladila.

„Hle, kaplička nás už shlédla, umíte se modlit, strýčku Mario?“ zaváděla znovu hovor.

„Jen beze slov, principesso.“

„A hlasitými slovy ani jedinou svou modlitbu z dětství byste z paměti nedovedl říkat?“

„Leda otčenáš, principesso. Obávám se teď,“ — Mariovi se opravdu zachvěl hlas, — „že jsem pozbyl mnoho sympatie vaší milosti — ale já vás nedovedu obelhat ... O moji zbožnost se od let gymnasijních nikdo nestaral. Studie, četba, přednášky, všecko tak vzdalovalo mou všecku dřívější dětskou víru, a strážné slovo matčino mi také uniklo v hrob; s nevlastní matkou jsme se my, starší děti, v ničem nenašli.“

Mladý Vlach zavadil teď zpytavě o kněžninu

tvář; okolnost, byla-li velitelka jeho vášnivě pobožná či měla-li její mysl jakési jiné volné přesvědčení, zdála se mu velmi důležitá pro jeho vlastní se vyjadřování; v tomto ohledu musil se přece co nejvíce shodovati s jejími názory...

Odvětila mu vážným a neobvykle dlouhým výkladem: „Proč bych vám zazlívala, strýčku Mario, zapomínání, které jen okolnosti zavinily? Vždyť v mém vlastním, nedávném životě byly chvíle, kdy jsem sama klesala vinou horší — pochybností... Teď se ale všecko již u mne počíná tišit poznáním jediné nejvyšší spravedlnosti, neznající stavovských rozdílů ani práv srdcí bolem či bez bolu vychovaných. Vypravovali mně ti, kdož se o mne strachovali, na útěchu, že chudé ženě ve válce nebo v uhelné šachtě a kamenném lomu zahyne také jediný syn a jediný živitel — a ona žije dále, a zoufale tonouc, dovede se zachytiti nějaké víry v lidstvo a podpírá se svým náboženstvím, a měli pravdu, doktor Vend, Laura i ta prostá Betina, když mi tak přimlouvali... Teprve teď to chápu. I když už zavíráme oči s jediným přáním, kéž bychom jich více neotevřeli, zbývá tu na světě ještě

něco, nebesy nám vráceného, z našeho ztra-
ceného pokladu, takový čistý, přítulný, věčn
dětský pohled, který čeká kdesi na naší cest
– s nezkalenou vírou v život, takovou, jako
jsme měli my – ten neklame, viďte, strýčk
Mario?“

„Nejsem schopen jasné myšlenky, madon-
no –“ uhnul se Mario svými zraky kněžnin
mateřsky něžnému i vážně tázavému pohled
„když vás vidím rozechvěnu vzpomínkam
Jak rád bych vlastní život za to dal, kdyb
těchto smutných vzpomínek nebylo!“

„Upokojte se, příteli,“ pojmenovala bezdě-
ně kněžna svého mladého učitele novým n
zvem, „v tuto chvíli se cítím trochu šťastněj
než v celém uplynulém čase, a nechci zlom
tu svou nalomenou haluzku lepší víry už k v
těm dětským, nezkušeným... A vrátíme
spolu k celé víře svého stejného náboženst
já vás za vaši zesnulou matku naučím za
všem modlitbám vašeho dětství, budeme
spolu modlívat, strýčku Mario.“

„Tak jakoby se čarovný proutek mé du
dotkl, vyvstává v mé paměti jedna modlitb
– píseň, která se mi v žákovských dobá

zdávala zvláště sladkou," promluvil Mario ztišeným hlasem:

Madonno bílá
v nebeském lemu,
zůstaň mi hvězdou
nad břehem moře.

Když se noc temní,
oči se matou,
staň se mým světlem,
madonno jasná . . .

V okamžiku, když docházeli ke kapličce, zpozorovali za sebou přicházeti Lauru a doktora Venda. Kněžna jako vytržena ze světa, kterému jedině mohla zcela duvěřovati, stala se opět zamlklou a odpovídala na otázky a poznámky dohonivších ji přátel zase jen stručnými slovy.

Kapličku svatého Dominika posuzovali všichni znovu jen se stanoviska slohu a starožitnosti její, nikdo se u ní nepomodlil. Ale na zpáteční cestě napsala kněžna nad svuj úkol po vlasku slova: „Napište mi, milý pane učiteli, do mého sešitku tu svou modlitbu o jasné Madonně. Chci se jí ihned učiti, je tak krásná!"

A když jí Mario bez meškání poslechl a zase sešitek jí odevzdával, usmáli se oba na

sebe, jako dvě srozuměné děti, které přec jinými střízlivě vyrostlými musí tajit své po vídky a sny...

V podvečer jiného dne, ztichlého a teplého se sluncem jako roztříštěným do sta tenkých a ostrých paprsku, zdvihl se z počátku ne jistým dechem vítr, ale po chvíli se již hna ze všech stran, lomcuje zprudka mladým stromky a sazenicemi, starším čechraje ko runy. Starý domovník Sambo, který byl zá roveň zahradníkem a dle potřeby uměl i zed ničiti a tesařiti, vyšel na spěch se ženou d zahrady, pokryli nejvzácnější keře a sazenic rohožkami a koši, které ještě zatížili kame ním, na nejútlejší mandloně a oranžové strom ky postavili celé rohožové budky.

„Přijde bouře," vysvětlovali Rudolfovi a Be tině svoje chvatné a dovedné počínání, — „a snadno bychom mohli přijíti ke škodě, kdy bychom se náležitě neobránili."

Baronka Laura odběhla dolu od klavíru — na němž každodenně po svačině hrávala Edit Chopina a Schuberta, miláčky její, — vypta se, nehrozí-li nebezpečí, a hned starým zna cem kraje Sambem upokojena vytasila se j

ště s otázkou, že asi na rozbouřené moře bude nádherná podívaná.

„V noci je nejzdravější, když se drží člověk postele —" poradil bodrý Sambo, jak to nejlépe věděl; „ostatně po tmě se také nic nevidí, leda že by plula zrovna k pobřeží nějaká loď, která by na chvilku zablyskla osvětlenými tabulkami."

„Aby bylo v takových chvílích veseleji," ozvala se také malá, ale ve zdraví i práci tuhá Sambova žena, „dávala si naše paní pěkně zatopiti piniovými polínky, která hodně v ohni praskala, na krbovou mříž musila pokojská nasypat suchých vonných lístku, které rozšířily po celém pokoji příjemnou vuni, pak pevně zavřely okna, spustily žaluzie a do rukou vzaly modlitební knížky nebo jiné pěkné čtení — to všecko zapuzuje strach a člověk si na to řádění venku ani nevzpomene."

„Navštěvují takové bouře a nepohody tento kraj častěji?" tázala se ještě Laura.

„Pánbuh chraň!" skoro se pousmál Sambo. „Náš kraj je vyminěný pro vysoké panstvo — tomu i sluníčko na nebi lépe hoví. Ostatně, co v který rok a v kterou chvíli přinese moře, které, myslím, všechno počasí

v sobě přináší, kdož to může věděti? Ono je, řekněme, tajem a hloubkou takových druhých nebes."

Lauře příval nového větru zašvihl hedvábnou ovínkou kolem hlavy, pláštíkem i vlečkou — i odběhla raději zase do prvního poschodí.

Nakázala Betině, aby v kněžnině komnatě uchystán byl takový, zrovna tak milý útulek, jak se Lauře zalíbil v upřímné radě domovnice, s praskajícími polínky a s vůní na kamnech, pak sama trojici bílých zvoncových květů na visacím Benátském lustru pokryla ružovým, zeleným a rudým stinítkem z tenoučké látky a přinesla i svazek poeticky psaných modlitеb a nejnovější knihy od Carmen Sylvy a Neery na stolek — ze zásadní nedůvěry k mužům vynášela vždycky ráda ženské autory — s úsměvnou radou, že chystá vhodnou četbu pro dnešní večer, který stulí ještě „celou rodinu" u jednoho stolku.

„Děkuji ti, Lauro," řekla kněžna, nepřestávajíc pilně vyšívati pestrou idylku jara na droboučké kanavě ve výměru polštáře, o němž snila Laura, že jí ho sestřenice chystá k Ježíšku; „ale zrovna jsme teď se strýčkem Ma

riem smluvili, že nám přečte vlastní svou práci, kterou mně k vuli přeložil do frančtiny."

„Aj, byla ta věc už tištěna?" počala se také již Laura zajímati. „Vida, já tedy přece nadarmo netušila, že ve vás, strýčku Mario, ještě kromě těch právnických studií něco vězí."

„Vždyť je ta drobnůstka zcela nepatrná a skromná; je to takový bezděčný hříšek, spáchaný asi před dvěma lety z pouhé dlouhé chvíle o vánočních prázdninách," omlouval se Mario, ale bez zvláštních nesnází. „A jen že chci být ve zpovědi celého svého života před milostivou kněžnou v každém ohledu upřímný, zmínil jsem se také o tom. Buďte jen, madonny, milostivy v kritice; jinak zkrušíte muj bez toho dost slabounký talent pro všechny časy!"

„Což doktora Venda nezavoláme k tomu požitku?" starala se Laura o přítele, kterého kněžna od té chvíle, kdy si po svačině odešel do svého pokoje vykouřit doutník, posud nedala k sobě zavolati. „Tvrdohlavec, věren předsevzetí, že si jakživ na slunném jihu nedá ve svém pokoji zatopiti, dnes tam zmrzne. Slyšíte, jak by vzbouřená vichřice ráda pronikla

naše zdi, kdyby jen mohla? Ale nedáme
se jí!“

„Nech jen, Lauro, doktora na pokoji,“ roz
hodla klidně kněžna; „on vždycky nejlépe ví
co je povinen svému klidu a zdraví, a já jsem
přesvědčena, že si se svojí politickou a uče
nou četbou také rád zapoustevničí. Ze sv
novely bude se strýček Mario zpovídati pouz
nám dvěma.“

„Tak už zbožně poslouchám!“ posadila se
Laura pádně na pohovku; zkříživši ruce po
dívala se na Maria s jakousi jemnou nevážnou
dobíravostí. Prohlédla mladého Vlacha již tak
dalece, že byla přesvědčena o rozhodné ne
samostatnosti jeho povahy; buďto byl opravdu
nesamostatným, jen k náhledu jiných (ať ta
byl již kněžnin či její, či doktorův náhled
se dovedně přimykajícím duchem, anebo se
tak tvářil, což bylo v bystrých Lauřinýcl
očích stejnou mělkostí. Ohebná dovednost a
poetický pel jeho odpovědí i celého jeho ho
voru Lauru nepomátly v tom úsudku. Ale
tajila toto své přesvědčení nejen k vůli Edi
tě, nýbrž i z jisté vděčnosti k tomu nahodi
lému strýčku Mariovi, který se jejího šťast
ného nápadu: plašiti Editinu těžkomyslnost

stal dosti hodným a poslušným služebníkem. Že ji, Lauru, nedovedl zároveň baviti a její trvalou sympatii získati, za to jistě ani sám nemohl. Snad bylo přece cosi hlubšího v té jeho skladbě? Chtěla ji alespoň pozorně vyposlechnouti.

Mario již přednášel příjemně přiněžnělým tónem dobrého předčitatele („to je pravda, že se ten člověk výtečně hodí k všeliké službě,“ pomyslila si jen ještě honem Laura, podivuhodné štěstí obliby mladého Vlacha a kněžny Edity snižujíc význačností posledního slova) z bílých blánek svoji povídku, nadepsanou D e m o n v u n ě:

„Bylo to v čas ten snivý, kolébek motýlů a plachých písní, kdy kvetly mandloně.

V každý lákavý jarní podvečer na stezkách veřejného sadu scházeli se dva mladí lidé, malý řezbář Gaddo a ještě menší dělnice korálových a mušlových výrobků Lisetka, s drobným svým štěstím v očích i na rtech. Lisetka byla prostá duše, která mimo svou lásku neviděla ničeho na světě, Gaddo byl trochu nespokojen svojí chudobou a úzkým obzorem svého života, ale když se mladý párek po své celodenní práci u vavřínových plůtků se-

šel, narostl tak slibně jeden pro druhého vš
mi květy naděje, jako to milé okolí kole
nich.

Ve sváteční odpuldne projížděli se vždy p
dvě hodiny na gondole, šťastni a pyšni n
své mládí i svůj samostatný chléb, který ji
ze spořivosti všedních dnu dopřával svátečn
projížďky. Tu vídávaly usměvavé oči Lisetčen
moře tak čisté, až se jí zdálo, že na dn
jeho vidí krásné lastury a divuplné rostlin
Gaddo, o málo vážnější, říkával: „Není možn
dohledět se dna, ale vlny si dnes hrají zl
tem.“ Viděl ten zlatý přísvit na vlnách i tehd
když ani sluňci nenapadlo proniknouti skrz
oblaka – neboť jej nosila jeho milenk
v očích, do kterých se často dlouze díva

Jednoho podvečera nedočkal se Gaddo sv
milenky na známé pěšince; přišel její mal
bratr a vyřizoval, že Lisetu zadrželi v záv
dě, kde musila ten večer pomáhati balit mnoh
předmětů určených pro spěšnou zásilku. Gad
do se tedy procházel ještě chvíli sám a trhaj
tu a tam ve své rozmrzelosti nejkrajnější pu
pence s keřů, drtil je mezi prsty a odhazova
zničené na cestu, kde musil dnes blouditi sám

bez milené, stále oddaně švitořící své družky. Bylo všude bez ní tak smutno jak v podzimu.

Pojednou byla jeho pozornost upoutána bílou září, mihotající se v stinném a teď již přitmělém cypřišovém háji. Zrychlil zvědavě své kroky a dostihl štíhlé plavovlasé paní, v bílém šatě a kloboučku. Spěchala již nejkratší cestou k pobřeží, neohlédla se ani jedinkráte, ale malého řezbáře Gadda ovíjela a přitahovala zvláštní silná vůně, šířící se v jejích stopách; když mu zmizela již dávno s očí, vkročivši do gondoly, která bílý zjev rychle odvážela, skláněl Gaddo pořád ještě pohled k zemi, které se dotkly její kročeje, jakoby po nich musily vzrůstati nějaké světlé květy — jak by jinak vznikala ta zvláštní vůně, která se s ní nevzdálila? . . . A bystré Gaddovy oči shlédly na té její cestě bílý šáteček, jenounký, vzácnou krajkou vroubený a cele nadechlý tím kouzlem cizí, sladce omamující vůně.

Schoval šáteček do náprsní kapsy, svého již trochu ošumělého sametového kabátce, ale tu se mu zdálo, že se mu pod tím cizím skvotem rozbušilo poplašeně srdce . . . „Ovšem, že si ten nález nenechám," počal se trochou

rozumového klidu těšiti. „hned se zeptám go
dolieru na pobřeží, jaká to byla paní a ka
odplula." Pověděli mu snadně, že to byla pri
cipessa Sanvitale a že odplula do svého p
láce, jejž není těžko v Benátkách nalézti.

Malý řezbář strávil potom bezesnou n
Celá jeho útulná mansarda, o které Lis
říkávala, že je milá a vyzdobená jako kaplič
byla znepokojena a divně očarována tou p
nikavou vůní drahocenného šátečku. Jako s
k své obvyklé práci zcela neschopen, ust
jil se Gaddo druhého dne do svátečních
tu a ubíral se k paláci principessy Sanvita

Nechali ho tam dlouhou chvíli čekati v sí
kde stála řada mramorových soch na mos
kové podlaze a se stropu visel lustr sestave
z tak drobounkých křišťálových částic, že
zdál složený ze samých perel; potom slu
provedl Gadda několika nádhernými pok
až k arkýři, kde v tu chvíli dlela principes

„Uvidím, jak vypadá," myslil si Gaddo,
když se jí octl tváří v tvář, chápal jen to
že je zase bíle oděna a plavovlasá; do očí a
rty se jí nebylo lze zahleděti, byly obestře
takovým neproniknutelným smutkem, který
škeru zvědavost Gaddovu zaplašil a do srd

mu jen vtiskl vlnu nevýslovné touhy po neznámém, v dálce plynoucím a nedostižném obraze, pro jehož vidinu, jak se zdálo, principessa přehlížela všechno, co jí bylo na blízku. Zaslechl jen její tichý, luzný hlas, když promluvila:

„Děkuji vám, pane, a prosím, abyste sám určil odměnu, kterou za svuj nález a za jeho donesení žádáte.“

Malému řezbáři zachvělo se srdce, připadal si ve svém snu o paláci Sanvitalském tak ponížen, zdál se sám sobě náhle ještě nepatrnějším, než byl, už jen tak jako červík na pěšině... V jeho hlase zachvěla se celá tesklivost toho poznání, když zmateně odpovídal:

„Ne, nálezného bych nepřijal; byl jsem už dost odměněn, že jsem směl s tím šátečkem a po stopě vašich kročeju dýchati vuni vaší bytosti, rozdávající takové divné, bezměrné štěstí člověku...“

„Nuže, když je tomu tak,“ ozval se zase principessin sladce skloněný hlas, „tedy vám svuj šáteček daruji. Podržte si jej na vždy a ve chvílích tesklivých, ve chvílích marných snu a tužeb potěšte se jím a vědomím, že skrýval mnohdy i moje slzy, beznadějnější než

byly kdy ty vaše, že tlumil i povzdechy, kte-
rým nerozumí a jichž neuznává nikdo jiný
než samota . . .“

Když Gaddo pozvedl své překvapené oči,
byla principessa již zmizela v úzkých dveřích
arkýře, cele otočených úponkovitou rostlinou
temně zeleného listí a žhavě granátových kvě-
tu; a jeden z těchto květu, jsa asi nahodile
odtržen, hynul na zemi rozšlápnut.

Gaddovi se dral z hrdla těžký povzdech,
ale utajil jej přitisknuv si darovaný šáteček
na rty. Pak se octl zase, ani nevěda jak, ve
své mansardě, a potom už ať měl ruce v klíně
nebo v pilném chvatu své obvyklé práce, vše-
cko kolem něho zdálo se tak zamlklo a šedým
závojem zahaleno, že jen mramorový Kristus
na kříži zavěšený ve výklenku okna s přivře-
nýma očima a zmučeným výrazem zřetelně z
všeho se bělal. Prostá družka Liseta se ztrá-
cela a mizela v dálce, nemohl ji už více ro-
zeznávat mezi ostatními zamlženými květy žen-
ských postav, musil jen stále strádavě hleda-
svoji bílou principessu a toužiti po ní ve všech
svých snech. Ale její živou krásnou vidin
již nikdy více na svých cestách nepotkal
neshlédl a naposledy zbyl mu k útěše jen sma

čkaný principessin šáteček se svou věčně stejnou, záludnou, vznešenou vuní, pro kterou dovedl ještě snít své poslední přání, aby tak luzně obetkala jeho smrt jako blaženě jej ovinula v životě..."

Mario skončil a v přísvitu, který naň vrhal rudě obalený lustr, zdál se všecek zardělý očekávati kritiku svých dam. První se ozvala Laura:

„Vaše povídka není ani tak skromná, jak jste předpovídal, strýčku Mario..."

„Je milá a procítěná," pochválila ji nejistým hlasem kněžna Edita, hledíc se usmívati. Ruce její, vztahující se znova po vyšívání, se chvěly. Laura toto neočekávané rozechvění ihned postřehla a pokusila se je zaplašiti žertovnou poznámkou:

„Jste-li již zamilován, o čemž věru nepochybuji, radím vám přátelsky, abyste této své črty nedával čísti své milé dívce. Věřte mi, že by se pak snažila nebýti jen prostou Lisetkou, nýbrž zjevem záhadnějším, a to by bylo k vaší veliké škodě. Čím skromnější a průhlednější žena, tím spokojenější bývá muž."

„Nemám žádné milé dívky," odtušil Mario s klidnou jistotou.

Dostáváte poštou ružové a bledě zelené list
útloučkého formátu, strýčku Mario," pod·tý
kala dále čtveračivě Laura. „Nač pak zapíra
tak rozmilou a blahodárnou věc?"

„Ach, ty barevné listy mi píše moje nej
starší sestřička Lucia," nedal se Mario ni
kterak pomásti. „Sám jsem jí tyto dopisov
papíry koupil vloni k svátku."

„Což jste neměl ještě vůbec v životě žádn
lásky — vy tak trochu přírodou hýčkaný mla
dý muž?" bavila se ještě Laura, chtějíc mermo
mocí strhnouti Maria do trochy rozpaků.

„Mojí jedinou láskou bývala jakási dobr
víla, kterou jsem mnohdy očekával na Be
nátském břehu, když život kolem se zdál stichl
a moře pohozeno hvězdami neb ružovým
lístky. Po takové stopě, myslíval jsem, mus
přijít — " zpovídal se zvolna, zvolnička Mario

„Vidíte, že máte něco v duši stejného s va
ším malým řezbářem Gaddem!" usmála s
Laura.

V tom okamžiku sesílená vichřice zašuměl
po oknech, a kněžna Edita se po nich ohlédl
bez uleknutí, oči její se zdály rozehřáty je
namanutým zájmem, když se pozdvihla v křesl
řkouc:

„Ráda bych viděla to znepokojené moře. Musí být krásné.“

„Venku se již úplně setmělo — ničeho neuvidíš,“ namítala Laura. „A poslechnout si tváří v tvář vichřici není zrovna příjemno.“

„Vyjdu si jen na chvilku na vyhlídku arkýře.“

„Můžeš se nastudit, jsi rozehřátá! Venku se hrozně ochladilo —“ zrazovala ještě Laura, ale pozorujíc marnost svého napomínání, hodila Editě na ramena plášť a opatřila podobné i sebe.

Mario otevřel dvojité arkýřové dvéře a přidružil se k dámám. „Škoda, že nám nelze bouřlivou hru vln stopovati na moři,“ prohodil, když jej ve zděné, břečťanem vystlané, vyhlídkou k moři otevřené besídce arkýře ošvihl skučící vítr, — „tu lze pozorovati to živé, bijící srdce moře, jeho bušící spánky a rozechvěné nervy, a nemožno si představiti vyšší moc a velkolepější krásu.“

Dámy neodpovídaly. Laura se tiskla v pozadí na dvéře, jen kněžna se ocitla až u balkonové ohrady s pozorně vypjatou šijí; do černé tmy vrhala se nejistě tucha světla z oken Krásné rybářky, temné cypřiše se v ní zmí-

taly jako strašidelné postavy: ty nejbližší v prudkém ohybu tapaly až po dolejších oknech, a zdálo se, že si kvilně vzdychají. Kněžna pocítila ve svém nitru nějaký těžký soucit s tou burácející a kvílící přírodou. Zavíjel se jí do prsou jako dobře známý hrůzný obraz, který byl kdysi sloučen s celou její bytostí... Tak jako ty temné cypřiše zmítala a lomila se celá její podstata i víra, že se nedolomila, bylo jen šťastnou náhodou, že kořeny jejího života se přesadily sem do vlastnější jí půdy... Ta půda milosrdná a věrně svěží, to její moře bez konce...

Laura vedle ní již raději přimkla oči a přitahujíc si těsně vysoký kožešinový límec pláště na uši a líce, nepřála si ničeho už viděti a slyšeti, a v této chvíli až si skoro zasteskla po tom všedním ruchu vzdálené vlasti, který alespoň tak bezpečně člověka chránil. Zde v té samotě musilo být v takovém mocném dojmu rozbouřeného moře ženské bytosti úzko — i obraz jakýchsi děsem přírody jistějších a troufalejších banditu plížil se k její ustrašené duši...

V tom okamžiku zahlesla i kněžna Edita

poděšeně a zatapavši Mariovi po prsou chytila se křečovitě jeho ruky.

„Principesso," ozval se mladý Vlach konejšivě, „není zde pro vás příjemno ani zdrávo! Vraťme se do komnaty!"

„Slyšeli jste — slyšeli jste?" zachvěl se zimničně kněžnin hlas. „Zaslechla jsem z moře zřetelně hlas zvonu naší hrobky, — okamžitě jsem pochopila, že to není jiný, dobře jej znám — a zrovna při tom zavolal mě kdosi mým jménem: Edito!"

Laura zalomcovala dveřmi, prudce je zase otvírajíc, a společně s Mariem uvedli chvatně kněžnu do její komnaty; byla smrtelně bledá a rozšířené její oči ustrašeně těkaly; shroutila se na pohovku jako bez vlády a smyslu.

„O, já tušila, že ji takový neblahý dojem musí rozčilit, já to tušila!" šeptala Laura Mariovi sama všecka rozčilena. „Zazvoňte na Rudolfa, ať sem povolá doktora Venda — a Betina ať sem také přijde."

„Doběhnu sám nahoru," nabídl se Mario se starostlivou tváří. Sám nepozbývaje rozvahy, zazvonil na Betinu a spěchal do pokoje doktora Venda se zprávou, že na ubohou kněžnu přikvačil zase záchvat těžkomyslnosti.

„Pro Bůh," svraštil doktor Vend zarmoucen celou tvář — „už jsem těšil sám sebe a psal jsem i dnes knížeti, že je kněžna téměř vyléčena!"

„I já podobně Jeho Jasnosti referoval," vzdychl Mario, — „ale v tuto chvíli zdá se mi to štěstí vzdálenější než kdy jindy... Prosím, pospěšte, pane doktore!" sepjal úzkostlivě ruce — „ubohá baronka Laura se tam s kněžnou osamělá celá vyděsí."

Lékař již bez toho dost chvatně vyměňoval župan za salonní kabát. „To nevlídné počasí nám zase zachmuří kněžninu mysl, přál bych si, aby jen stále zářilo slunce —" prohodil ještě stísněně.

„I v noci kéž září nebe hvězdami nad jejími sny," pokývl Mario starostlivě hlavou a provodil až ke schodům lékaře, nesoucího obvyklé léky.

Potom si zapálil havanský doutník a vešel do svého pokojíku, který se nalézal naproti příbytku lékařovu. Rozžehnuv si dvojici voskových svící na stříbrném svícnu, přešel několikráte klidně po středním koberci, zastavil se na chvilku před zrcadlem, kde si urovnal svůj vichrem trochu rozcuchaný vlas a pak se

posadil ke zdobnému psacímu stolku a vyňal z jeho zásuvky papír nadchnutý narcisovou vůní, a označený erbem Ronovských. Dívaje se pak ještě chvilku do modravých obláčků vinoucích se z jeho doutníku, počal úhledným písmem črtati nejprve adressu na obálku: „Nejváženější slečně Marii Cerrettové, dceři velkokupce v Benátkách", a potom již dopis:

„Má sladká Marietto!

Jen si považ, bohyně srdce mého, dnes jsem Tvoji rozmilou novelku, kterou mi rozkošná Tvoje ručka napsala ‚na výstrahu' (prosím Tě, kterak to vlastně myslíš, já Tvůj zahalený úmysl dosti jasně nechápu, neboť Ty nejsi přece žádná prostá dušička Lisetka, nýbrž nádherná bohyně všech mých snů a tužeb, a já také nejsem žádným malým řezbářem), četl své kněžně, jakoby to byla moje vlastní práce. Odpusť, že jsem si tak přivlastnil skvosteček, který vyšel z Tvé zpěvavé duše, ale uznal jsem to za vhodno nejen proto, že moje dámy chtějí míti ze mne mermomocí básníka (říci jim zkrátka, že se mýlí, bylo by neslušno i neprospěšno), ale i proto, že všecko, co je Tvé, je i mé, že mi patříš celá, i se svou duchaplnou vulí skládati pro mne básně a výstražné

novelky. Dámám se Tvuj muj spisek líbi kněžna se po přečtení jeho zase jednou n mne zamilovaně podívala — Ale věř mi, ž nemusíš být žárliva na tuto lásku, kterou nikterak nesplácím, vždyť obyčejně obsa všech jejích rozmluv oznamuji knížeti, jejím manželovi, který muj úřad slušně honoruje a doufám také, že celou mou budoucnost skvě leji opatří, než by to v nynějších špatnýc existenčních vyhlídkách bylo možno u nás. Vě mi, že moje úloha, hlídati a baviti vznešenéh blázna, není nikterak závidění hodna! Tent úkol tíží mě kolikráte jako kámen na hrdle neboť musím si rozmýšleti každé slovo, je k principesse promluvím. Snad by mi to při padalo snadnější, kdybych byl místo práv stu doval medicinu. Čtu psychiatrické knihy, sa mé rmutné spletené věci, a jen za okrajem knihy usmívá se na mne k posile obraz tv broskvové, čtveračivé tvářičky. Moje jediná bo hyně, můj živote, můj sne — —“

Tu byl Mario vytržen příchodem doktora Venda. „Máte zase jít dolů k dámám,“ ozna moval mu lékař. „Kněžna se již bohudíky za utišila. Jen si, prosím vás, dávejte záležet, aby ste vedl rozmluvu co možná v lehoučké, pru

hledné formě, která nezanechává žádných myšlenkových rozvratu — rozmluvu spíše prodchnutou veselostí než vážností."

„Snažím se plnit svůj úkol vždy s největší svědomitostí," řekl vážně Mario. Odhodiv zbytek doutníku do porcelánového okovu u umyvadla, schoval rozepsaný list do zásuvky, uzamkl ji a klíč schoval do kapsy; pak si spěšně umyl ruce a sběhl do prvního patra.

Zastal kněžnu spočívající na pohovce, převlečenu v bílém volném šatě z tibetu a krajek; lvě nachové skvrny na spáncích, temné obloučky pod spodními víčky a zostřený svit perleťových zorniček ve zracích prozrazovaly ještě nedávné její vzrušení.

„Strýčku Mario," promluvila, „prosím, zůstaňte dnes u mne s Laurou a Betinou hodně dlouho, posaďte se tady blízko mne, já se tak nevýslovně bojím!..."

„Činíte mne přešťastným, principesso —" jemnil zase Mario konejšivě svůj hlas, usedaje vedle Laury, „že smím u vás býti — ale bát se opravdu nemáte čeho. Vždyť vaše celé okolí jen pro vás žije a vás zbožňuje."

„Oni mi nevěří —" zatesknila kněžna — teď jí oči zvlhly a musela je s lítostí přiknout — „nic z toho, co jsem slyšela. A pře

ce bylo všecko tak zřetelné, ten známý zvu
zvonu i ten hlas, pocházející jako z dětstv
když mě volávali na okamžik zaniklou v park
Ó, bylo to tak pravdivé a hrozné!...“

„Mýlíte se, principesso, i kdyby se ve vaš
paměti takové volání v klamavém rozčilen
skutečně ozvalo, slovo Edita nikdy nemůž
zníti hrozně...“

Kněžna umlkla. Zvuk jejího jména prone
seného Mariovými rty zaplašil tak náhle vše
chen její zlý sen, jako kdyby na stínu, který s
prostíral kolem celé její bytosti, vypučel hel
ký, milý květ, přehlédnutý v dávných jejíc
dívčích snech. Tou dobou a nikdy pozdě
nevyslovil nikdo její jméno tak čistě, vroucn
a sladce jako Mario. A že je tak vábně pr
nesené zaslechla teprve teď a ne již dávno
to zaplálo jí zraky novou slonou. Rozplakal
se jako dítě, ale už jí ulevovalo tíže.

„Edito, Edito!“ opakoval jako jen málo ch
pavou ozvěnou oddaný Lauřin hlas — „up
koj se již, duše drahá!“ A malá ruka baro
čina kněžnu jemně počala hladiti po čele
spáncích tak, jako tiší matka svoje úzkostn
dítě.

Kněžna zavrtěla hlavou. „Máš takovou s

chou, horkou ruku, Lauro," ozvala se tichým hlasem. „Strýčku Mario, prosím, pohlaďte vy mně čelo . . ."

Mario si přitáhl své křeslo blíže ke kněžnině hlavě a jeho měkká a vždycky jakoby ovlhlá pravice se chvějně dotkla čela a spánků velitelčiných. Kněžna zavřela pod jeho dlaní oči, tvář její nabyla spokojeného výrazu a již po chvilce upadla do klidného spánku, ukonejšena celou důvěrou . . .

Laura pocítila v hrudi závistivé bodnutí. Což mohl býti mladý Vlach, člověk o málo víc než služebný, Editě milejší než ona, stará věrná družka? . . .

*   *
*

Málo neděl po vánocích zdálo se kolem Belly pescatrice troufale ovíjeti jaro. Sněhový poprašek, který někdy jen jako žertem z rána chladně pozdravil den, rozehřálo směle rozzářené slunce v malé chvíli, a na povlhlé půdě zahrady, návrší parku i vavřínovém a myrtovém vroubení stezek zjasnil se kde který lupínek živou, nadějnou svěžestí.

Betina přišla v jedné chvíli se zprávou, že

uviděla párek bílých motýlů, bylo jich opravdu zrovna dvé, probudili se kdesi v oteplenėm vršku cypřiše a vzletěli vzhůru až na arkýřové dvéře; litovala jen, že uletěli zase okamžikem a že jich nezahlédla kněžna ani baronessa. Betina, ta rozumně střízlivá Betina, v lodenovém oděvu a ručně vyšívaných límečcích, s uměle skromným účesem, který se nesměl žádným způsobem podobati oné vznešenosti, kterou každodenně dovedné její ruce vykouzlovaly z vlasů velitelek jejích — stala se zde citlivější a poetickou duší. Nikdy nezapomínajíc, že byla dcerou z lepší rodiny (její otec byl obročním na panstvíčku Lauřina bratra), trpěla skromnou a uctivou náklonnost lokaje Rudolfa jen jako schovanou pojistku, nepřinese-li jí život nic lepšího, že na takové zaopatření je ještě času dost, ale od svého přítulného zdomácnění na jižním pobřeží nabyla utajeného přesvědčení, že si jí Rudolf přece jen nezasluhuje. Jak veliký to byl rozdíl mezi ním a mladým kněžniným učitelem Mariem, který jí za každou nepatrnou ochotu děkoval vroucím pohledem a milými slovy: „Jak jste nebesky roztomilá!“

Dohlížela ob čas na úklid jeho pokoje, pro-

tože na Sambovu ženu nebylo možno dost se spolehnouti, a pořádala mu vzorným dozorem prádlo, na kterém dle všeho si zakládal, a tu se často stalo, že pilná její starostlivost vklouzla do něžného, toužebného nadšení pro krásného toho hocha, kterému si připadala právem svých čtyřiadvaceti let a svých hezkých modrých očí býti přece jen nejbližší ze všech obyvatelu Belly pescatrice. Sloučil se tak mile s kněžniným okolím, že by mu jistě nebylo těžko udržeti se pro všechny časy v knížecích službách, zvláště kdyby ona, Betina, vyprosila přímluvu své dobré ochránkyně baronessy Laury i laskavé kněžny... Kdyby se jen mohla dopíditi jistoty, zda-li mladý učitel své srdce již nezadal jiné dívce; prohlížela mu vždy se zvědavým rozechvěním všechny přihrádky psacího stolku, i onu vezdy uzamčenou prostřední zásuvku již troufale prozkoumala, pomáhajíc si k tomu jednoduchým prostředkem, že vytáhla otevřenou hořejší zásuvku nad ní, kdykoli se jí jen zlíbilo, když dlel Mario s kněžnou na procházce. Našla tam několik podobizen — jistě rodinných — obrázek krásné dívky, jistě sestry, neboť se Mariovi zdála podobna, konečně pak hromádku dopisů, škoda jen že

všechny byly italské; Betina se svou skromnou znalostí sesterské frančtiny jich nedovedla rozluštit.

A v těch svých stálých záhadách, nestísněných ani zlým svědomím, že se zločinně loudí do cizích tajemství, ve své naději i nejistotě viděla uzoučká duše Betinina náhle všude kolem sebe v cizí jižní přírodě tolik dojemné, dříve nikdy netušené krásy, že si už o ní po způsobu vznešených lidí počala psáti denníček. To časné objevení bílých probuzených motýlu, že jich bylo zrovna dvé, také tam musila zapsat...

Baronka Laura zatím tajila a zdržovala v srdci stesk, že kněžna, teď již vůčihledě se uzdravující, se jí odcizuje. Od onoho okamžiku, kdy Edita odstranila věrnou její dlaň se svého čela, stopovala Laura žárlivě a trudně mizející její příchylnost až k hranici, kam se neklamně přivíjela — tam pak začínala již nepochopitelná moc hýčkaného mladíka, jejž Laura byla sama doporučila Editě do milosti, z které mu kněžna darovala již i vlastní rukou těžce vyšívaný polštář k štědrovečernímu, bez toho již příliš skvělému nadělení, kdežto věrné Lauře nachystala jen věci koupené! Jak

nyní z celé duše nenáviděla mladého toho Vlacha! V jeho pěkné tváři náhle čtla odpornou prohnanost a nejnižší známku muže intelligenta, sloužiti maskou celé své tváře nepravdivému nadšení a lásce za hmotnou odměnu, — vždyť Mario se tvářil a mluvil zrovna tak, jakoby byl do kněžny zamilován! A přece v pravdě nebyl — bodré, dumyslné oči Lauřiny to jasně poznávaly, nějaké nerozumné mladistvé poblouznění, ovinuté takovým skutečným démonem parfumu vznešenosti, jak sám to ve své povídce znalecky načrtnul, byla by mu Laura tisíckráte spíše dovedla odpustit!...

Mario rozmnožil řadu baronessiných studií mužských povah zase o jednu opovržení hodnou postavu, pro kterou by se již ani nebyla rozčilovala a soužila, kdyby nebyla její ubohou obětí zrovna drahá, milovaná bytost Editina. Ale Laura se musila chvěti, že uzdravená kněžna také ze svého příchylného poměru k mladému Italovi náhle vystřízliví a bílá, důstojná a hrdá její duše si bude vždycky stydně vyčítati chorobný ten flirt s nerovným člověkem, jenž jí neměl nikdy znamenati více než oddaného sluhu. O bolestných dojmech své

vlastní žárlivosti již ani Laura nechtěla přemýšlet, ani počítat, kolikráte byla teď její čistá strážná láska od Edity odbyta. Tak ku příkladu míjela a přehlížela kněžna poslední dobou každýkoli Lauřin úsudek o Mariovi, pronesla i jedenkráte netrpělivě slova: „Nestav se, Lauro, s nemilým svým úsudkem mezi mne a Maria, já Maria znám lépe než ty, a my si již zcela dobře spolu rozumíme!...“ Podobně si dovolila Lauru raniti jen jednou v celé minulosti, a to se dalo ještě omluvit, proto že se to stalo k vůli zbožňovanému vlastnímu dítěti, Konstantinovi, ale kde tkvělo nyní toto kněžnino právo?...

Dokázala Lauře již několikrát, že jen v Mariově společnosti je šťastnější, než když ona nebo doktor Vend se k nim přidruží, a nejpatrněji moc Mariovu dosvědčovala tím, že k vuli němu počala pečlivěji, až skoro dívčím zpusobem dbáti svého zevnějšku: teď se již upomínala na své bílé slunečníky, volila zase korunový účes, perlové šňurky na krk a spínající pasy, které jí prve od Konstantinovy smrti bývaly obtížné. Ó, Laura dobře chápala takový nenadálý dívčí způsob u zralé, osudem seskroušnělé ženy, vycítila jej jasně

několikráte sama na sobě, než si v jedné chvíli klidně a nezvratně dovedla říci: „Baronesso, styďte se za svoje blouznění — zustaňte teď již dustojnou dámou!“ A ona přece ještě při všech svých pochybeních proti životní moudrosti byla vždy svobodnou, volnou, jedinou paní svého vlastního já, kdežto ubohá Edita — —

Tu se náhle přetínaly veškery Lauřiny soudy. Vzpomínka na Editina vládce manžela dovedla Editu v Lauřině srdci očistiti od každé domýšlené viny. V Editině celoživotní vazbě a odvislosti na muži, jakým byl kníže Ronovský, člověk rozmyslně bezcitný, znalý jen zevní společenské laskavosti, neschopný právě tak vášně jako důvěry a hřejného dobra, považující všechny ženy jen za rozené otrokyně, vyjma snad ty, jež v záletných jeho rozmarech otročily jeho, — bylo tolik nevýslovného utrpení, že odsouvalo veškery povinnosti k takovému muži, jedinou světlou povinnost měla Edita sama k sobě — k své důstojnosti a vznešenosti, a té se ještě žádné podezření nemohlo dotknouti... Laura se chvěla, trpěla, ale podporovati jedinou spasnou myšlenku, návrat do vlasti (jehož si počal přáti také již kníže, jak psal: „vzhledem na veřejné mínění“), z po

ctivé své oddanosti k Editě přece nedovedla. Kterak tady dovedla být kněžna šťastnou! Její návrat do severního domova by zase rázem podryl celý její těžce nalezený klid.

Kněžna Edita byla manželovou žádostí, aby nyní — jsouc již dle svědectví doktora Venda zcela uzdravena a zase svěží — pomýšlela pomalu na návrat, vytržena z milého snění. Kam že se to měla navrátit?...

Od nedávných dnu stále se k ní vracely vzpomínky dívčích jejích časů, jakoby od této doby celý ostatní život byla jen prospala v těžkých snech. V těch záludných jarních vlnkách, hrajících v duši její přísvitem jakéhosi pohádkového kouzla a nikdy nepoznané rozkoše volnosti, stopila se i úzkost vzpomínky na nedávné sluchové šálení, na klamné volání z rozbouřeného moře; uvěřila ráda, že je vytvořila jen její rozčilená obrazotvornost.

Vždyť i všecky Konstantinovy podobizny v stálé okrase svěžích větviček a květů zíraly takovou spokojenou snivostí na tu její novou, sklidnělou, sluncem často ozlacenou domácnost — v které ji dovedly vyrušiti a pomásti jen pozdravy a zprávy z její severní vlasti. Kníže Ronovský nepřestával se svou jí protivnou sta-

rostlivostí (protože nedovedla uvěřiti v její upřímnosti), otáčející se nepřetržitými poptávkami a napomínáním kolem Editina zdraví. Kněžna se necítila nikterak nemocnou, dovedla v průvodu svého mladého učitele statečně se procházeti čtyři, pět hodin denně. Srozuměli se kolikráte jen přátelským pohledem a odešli nenadále, skoro tajně ze společnosti Lauřiny a Vendovy, jakoby dvé dětí upláchlo na svobodu; za čtyři měsíce zdejšího pobytu naučila se kněžna již tolik vlasky, že v jiné řeči se svým učitelem již nechtěla rozmlouvati, zapomínajíc mnohdy i všech ohledů, že Laura a lékař, kteří se o vlaskou gramatiku valně nestarali, jim nerozumějí.

Kněžně ještě v tu chvíli, když si v mysli těžce rozkládala manželovo vyzvání do domova, zvučela v duši včerejší odpolední procházka s Mariem. Zabloudili spolu až na vzdálené věkem či stálým nepokojem na pobřeží rozvalené skalisko, s nesčíslnými, jen hravou přírodou vytvořenými sedátky, které obrazně nazvali amfitheatrem. Našli také trosky chatrče, kdysi přitisknuté ke skále; jen tři smutné zbytky zdí, ale blízko nich ještě památku zahrádky; stará mandloň na tom místě měla na jednom

rameni ještě hrst zrůžovělých květů, a jeden oranžový nízký stromek krčil se tu jako poustevníček u polokruhu starých cypřiší, taje zmlkle, netroufale svůj rozkvět, jakoby jen zaražen naslouchal kolébavým vzdechům cypřiší, jež vyprávěly: „Nevěř příliš v radostnou pýchu svého květu, on brzy opadá a jen naše smutná zeleň trvá stále, neboť radost je přechodná a stálý je jen zármutek.“ Kněžna Edita vyhoupla se lehce na nejbližší omšené sedátko a tulíc se do výmolu pohostinné skály zahleděla se přátelsky na trosky chaloupky a stopu zahrádky.

„Zrovna tady bychom si mohli vystavět svoji vlastní skromnou říši,“ řekla maně. „Ani by v ní nemusilo být tolik nádhery, co jí chová naše Krásná rybářka, v které jsme přece jen nájemníky. Měla bych opravdu ráda zde v tomto kraji něco vlastního pro sebe a pro několik těch svých duší... Vy byste ovšem mezi nimi nesměl scházeti, strýčku Mario!“

„Vám se každé přání může splniti, principesso,“ odtušil zvukem celé oddanosti Mario, usedaje něco níže, „a vy také již víte, že bych musil za každým vaším pokynem jíti všude na světě, kam byste jen rozkázala.“

„Ale v mém tak zvaném domově —“ vydechla zase kněžna novou myšlenku — „by vám nebylo volno, a nikdy dosti slunno a teplo, strýčku Mario.“

„Slunno a teplo je všude tam, kde je člověk šťasten, principesso!“

„Kde je šťasten...“ opakovala kněžna zvolna a umlknuvši zahleděla se dlouhým, zvážnělým pohledem na stišené, safírové moře, do něhož zdálo se z osluněného vzduchu padati zlaté chmýří, až se již zračilo v každé drobné šupince vlny. Tuto jednoduchou víru mladých zářících očí Mariových o štěstí mívala také ona, když stejně bláhově sníc ve svém mládí kolikráte v parku rodného zámku na život a na jeho volnější svobodu čekávala, jakoby se jen někde za mřížovou, břečťanem ovitou, ku pobřeží jezera vedoucí brankou schovával. Tu dlouhou, bolnou vrstvu času, jež pak všechno zklamala, jakoby teď z paměti vyplašil utkvělý její pohled na nejisté, přizlacené chvění jemně zčeřených mořských vln. Záleželo jí v této chvíli více na tom, co přinese život jejímu mladému příteli.

„Smím se tázati, o čem přemýšlíte, principesso?“ ozval se tiše Mario; dlouhé pomlčky

přerušovati bylo jeho společenským a strážným úkolem.

„Připadlo mi na mysl, co asi vám přinese život, strýčku Mario —" přiznala se kněžna, která se před Mariem nikdy od pravdy neuchylovala.

„Ať přinese cokoliv, principesso," pozdvihl Mario svůj pokorně přitlumený hlas, „to vím, že nikdy a nikde nebude pro mne vyššího štěstí nad to, jež jsem poznal jsa vám na blízku. Snad se mi jednou povede jako mému ubohému Gaddovi, ale pak mi útěchou i věčně živou vůní zůstanou všechny ty krásné chvíle, kdy jsem, madonno, směl vaše kroky provázeti, a pro ty vzpomínky, myslím, že nebude ve mně nikdy stesku na mé životní štěstí."

Kněžně zavanula srdcem malá, plachá tíseň, po spáncích se jí roztěkalo několik temně růžových lupínků. „Pojďme," rozhodla povstávajíc sníženým, konejšivým hlasem, jakoby jen rozvážlivějšího druha, „musíme pomýšleti na návrat, než se nám slunce skloní."

Cítila, že má v tuto chvíli přece jen nějaký milý, dobrý svůj domov, jemuž mohla úplně důvěřovati, a zatušila také tentokráte

s jistotou, že bytost jejího průvodce nepřipjala se k ní jen tuchou Konstantinova mládí, jež život kněžnin těšilo a živilo mízou své s ní srostlé rotolístky. Byla to již jasná, po druhé zpívaná píseň jejího pochopení, že v oddanosti Mariově chvěla se duše takového malého Gadda, a třeba by přitažlivé květy její vlastní bytosti rozkvétaly divem až na hranici podzimu, když jejich něhu a krásu v jaru života nikdy nepoznala, chápala přece jejich mámivě sladký, kouzelný sen a žehnala mu zbožným přáním: „Kéž vyprchá tak bezděčně a čistě, jako přišel, a jeho vzpomínka ať ochrání mladého Maria ode všech hlubin zkázy a nízkosti . . .“

Tak šťastně vzrušené připadala jí otázka chotě a pána jejího, kdy se již vrátí, téměř k pousmání.

„Odepište knížeti,“ ukládala doktoru Vendovi, „že se v dohledné době do vlasti nenavrátím. Právě nyní, když mne všichni prohlašujete za zdravou, cítím v sobě dosti síly, abych svuj život zakotvila zde, kde jsem našla svůj bezpečný ostrůvek, svůj mír i spokojenost. Dopíšu sama majiteli Belly pescatrice, aby mi tento útulek prodal nebo na více let pronajal. Nesvolí-li, dám si vystavěti villu na

místě, které jsme včera s Mariem viděli. Prostředky k tomu mi správce mého vlastního jmění bohdá opatří; nenakládala jsem nikdy se svým jměním tak neprozřetelně, aby mi v tomto přání mohlo býti zabráněno."

Pohled doktora Venda se zasmušil.

„Obávám se, že Jeho Jasnost tuto myšlenku nikdy neschválí, a z toho by zase vznikly pro Vaši Jasnost rozčilující nesnáze," pravil stísněn. „Potom si dovoluji připomenout, že doba letní až do plného podzimu přináší sem úmorné horko, jímž by i zdraví Vaší Jasnosti ujmu vzalo."

„Pak bychom si jednoduše klid našeho schovaného koutku po dobu nesnesitelného horka přenesli někam do klína nejbližších hor," nedala se kněžna zmásti. „Co se dotýče knížete, víte tak dobře jako já, že on sám mě do ciziny vypudil a od drahé schránky mého dítěte odehnal, tak že se mi zdá, jakoby si ji má duše v úzkosti byla přenesla sem v to moře. Teď už nemám, co v bývalém svém domově hledati... Prosím, pište to všechno zcela upřímně a zřetelně knížeti."

„Jasnosti," rozechvěl se starému lékaři hlas, „smím-li ještě něco připomenout — a význam

oho je duležitý, nejvážnější, nade všecko povznešený — kníže sám se nikdy neodvážil ten význam vylučovat ze své úvahy, — myslím, společnosti, veřejné mínění, v němž by zvláště žena tak vznešená vzdula hlučné vlny...“

„Ah, teď nehovoříte vlastně jako muj lékař,“ usmála se trpce kněžna Edita, „nýbrž jako poddaný svého knížete! Řekněte mi snad ještě naposledy: ‚Kněžno, jsou jisté zákony platnosti, jež vás dovedou spoutat i uvěznit.‘ Ne, milý doktore, já se stala v útulné této tiché zině zcela jednoduchou, nepatrnou ženou — snad vy všichni, kteří to se mnou dobře myslíte, jste si tolik seskromnění u mne ani nečekali! Ano, když už osud mi odlomil jedinou zdou a nadějnou ratolest, mého syna, pro něhož jediného jsem dovedla být i vzornou strokyní všech svých tak zvaných povinností, stanu již povždy jen malou, bezbrannou bytostí, která nikomu nepřekáží, ale která také nemá příčiny, proč by snášela dozor a zákony širého světa... Zařídím si život po své vůli a po svém vkusu, život skrytý, nepatrného významu, ale nesmí mi ho nikdo rušit, toho nedopustím...“

„V takové osamělosti přepadla by vás opět

náhle těžkomyslnost, Jasnosti," zavrtěl ještě lékař starostlivě hlavou.

„Ne, budu zdráva a budu spokojena, – uvidíte," děla kněžna zmírněným i zněžnělým hlasem, a její zrak zasvitl v perleťové šedi přítulnou jiskrou dítěte, jež po dobrém něco vážného slibuje. „Budu se těšit tím, že kolik lidí ve svém schovaném světě mám, tolik věrných, dobrých a krásných duší mne chrání."

Laura, posud tiše v rohu pohovky naslouchavši, teď povstala a přiblíživši se k Editě všecka pobledlá jí mlčky políbila rameno.

Doktor Vend se v stísněné uctivosti dámám poroučel. Jeho zde již na slunném pobřeží nic netěšilo, a nemohl se dohlédnouti žádného dobrého vychodu z obtížné otázky, co bude dále... Kníže mu jistě za dnešní zprávy vděčen nebude...

* *

*

Deset dní po této události, která, jak se zdálo, v Editině paměti nic jiného nezanechala než pevnější zvuk jejího vlastního hovoru, přišel list od knížete Ronovského, který své chopsal:

„Milá Edito!

S potěšením jsem přijal od doktora Venda novou zvěst o vyplnění své nejžádoucnější naděje: Tys tedy již zase úplně zdráva a svěží, při tom prý i klidna, ba projevuješ prý i důkazy své energické vůle na místě své bývalé chorobné svéhlavosti. Veškery tyto vlastnosti mě opravňují k dobrým nadějím v naši budoucnost, v které si po hrozné zkoušce svého života skutečně přeji počíti nějaký nový náš manželský život, život trvalé svornosti a lásky, který nám bohdá ještě nebesa požehnají nadějí na novou ratolest našeho rodu. Spoj, drahá choti, svoje modlitby s mými za tuto milost boží, která je vždycky nakloněna srdcím pokorným a důvěřujícím. Jakmile jen ještě spořádám zde nejnutnější záležitosti, přijedu Tě unést z místa, které pro Tebe bylo blahodárným, ale konečně, když vykonalo svoji povinnost, musí se přece zanechati jen vzpomínkám. Ostatně doufám, že s Tebou tam budu moci sám několik pěkných slunných dní ještě prožiti a tak i Tvoji lásku k Belle pescatrici prodloužiti.

Tvuj Jindřich.“

Kněžna přečetši tento list horečně se zarděla a kázala rozčileným hlasem Betině, aby hned vyhledala doktora Venda. Ten četl právě také svůj dopis od knížete, jenž došel zároveň s listem Editiným, a byl sám dost znepokojeným.

„Kněžna je nejspíše zase rozčilena?“ dal tentokrát poprvé starý lékař komorné trochu intimní otázku. „Pošta jí přinesla dopis od knížete?“

„Ano, bylo to písmo Jeho Jasnosti i naše znaky a velitelka tvářila se po přečtení listu tak divně, a hlas její zdá se podrážděn —“ odpovídala Betina se starostlivou tváří. „Takového hlasu se vždycky u ní bojím — aby si jen zase na něco smutného nevzpomněla!“

„Je to trapná náhoda, že zrovna baronessa a pan učitel museli odejet —“ svraštil lékař celé čelo, „samota kněžně nikdy nesvědčí!“

„Musili jet do Nizzy nakoupit semen a sazenic — Její Jasnost chce zahradničit —“ zmírnila Betina svou starost skoro do úsměvu.

„To jsem jí sám radil — ale bude-li ji to jen dlouho zajímat...“ Lékař si povzdychl a pospíchal dolů. Kněžna jej přivítala neobyčejně tvrdým pohledem i hlasem.

„Proč jste, doktore, nepsal knížeti všechno, zač jsem vás tak důtklivě žádala?“ zajíkal se jí v podrážděné výčitce hlas. „Zdá se mi, že si se mnou oba chcete hráti jako s bezduchou loutkou.“

„Mýlíte se, Jasnosti —“ odvětil lékař. „Já knížeti psal do slova všecko, co jste rozkázala. Opakoval jsem všecko věrně, co jste mi před týdnem na tomto místě na srdce vložila.“

Kněžna otevřela ze široka oči. „Kterak mi tudíž může psát tak — bídácky!“ vyrazila ze sebe umdlévajícím hlasem, mačkajíc manželův list křečovitě v ruce. „Čím jsem mu vždy jen byla — jaká je to jen podlost v té jeho povaze! Osmnáct let šlapal mi před očima svou důstojnost s každou možnou, sebe nižší favoritkou — a teď se mi odváží psát takové návrhy — a pronásledovat mne chce na tom kousku země, kde jsem dovedla ještě žít a volně dýchat!“

„Já nevím, co Jeho Jasnost píše —“ ozval se vážným, ale důrazným hlasem doktor, „nicméně jsem přesvědčen, že co píše, je dobré a rozumné . . .“

„Vy, doktore?!“ zvolala teď zase s lítostivou výčitkou kněžna, pak opanovavši se ti-

šeji dokládala: „Ach, vždyť vím, vy jste byl vždycky především jeho úředníkem — já už se nikdy v ničem vašeho zastání nebudu dovolávat — pro tuto chvíli vás také propouštím —“ pokynula hrdě rukou.

I doktor mlčky odcházeje se vzpřímil. Byl vždycky poctivě přesvědčen, že knížecí manželé jsou neblahým poměrem vinni oba. On sám se před ženským rozumem nikdy příliš neklonil, a proto zůstal raději svoboden.

Po odchodu jeho kněžna několikráte prudce přešla komnatu, pak sednuvši k stolku načrtla třesoucí se rukou knížeti Ronovskému telegram: „Nepřijíždějte. Bylo by to osudné! Dopis následuje.“

Zazvonila na Betinu a přikázala jí, aby Rudolf nebo Sambo ihned telegram vypravili do staničného městečka, potom aby ji přišla Betina ustrojit, že půjde Lauře k stanici procházkou naproti.

Když se Betina po malé chvilce do komnaty vrátila, shledala, že velitelka její jako chorobně schvácena odpočívala na divaně.

„Snad ji myšlenka na výlet přešla —“ hádala v duchu Betina, prozatím jen tichounce komnatu poklízejíc.

Ach, jí samotné se tolik dnes stýskalo po panu Mariovi, když on byl na blízku, všechno bylo šťastnější a hezčí na světě!... Kéž by se již jen toho dopídila, kdo byla ta Marietta, které psával! Ač pokojně ujišťoval, že žádné milé nemá, přece již se znepokojené její srdce dovědělo, že také žádná z jeho sester se nejmenuje Marietta... Už si dnes ten záhadný rukopis, začínající slovy „Mia dolce Marietta", opsala na blanku papíru, že si jej dle slovníku přeloží — náhle v ní otevřeně bdící a skoro o Betinino srdce zavadivší zraky kněžniny vzbudily smělou žádost i naději, že snad se mysl velitelčina takovou věcí ihned obveselí (tak se snažila alespoň s ní jednati vždy baronessa, že ji nasmutnělou počala na něco v knížce upozorňovati) — a již se ozvala dívka poníženým hlasem:

„Jasnosti, kdybych si směla troufat vznésti k vaší milosti takovou velikou a smělou prosbu — ale já tu nikoho jiného nemám, kdo by mi pomohl...“

„Čeho si přeješ —" nazdvihla se kněžna na divaně.

„Kdybych směla se odvážit prositi, aby Va-

se Jasnost mi přeložila několik vlaských řádku —“

„Jakých řádků?“

„A tak mě jen velice zajímají... Našla jsem je — náhodou,“ dovolila si Betina trošinku zalhati.

„Dej mi je tedy, já ti je přeložím,“ rozhodla unaveným hlasem kněžna, — „zatím mě můžeš učesati.“

Nechala ještě chvilku Betinin opis nedbale spočívati na svém klíně, a teprve když jí dívka již jemně pročesávala bujné plavé vlasy, počala si prohlížeti rukopis.

„Moje sladká Marietto —“ vydechla z ticha nadpis a pak, oživivši svou unavenou tvář podivným vzrušením, poškubla hlavou v Betininých rukou a povstala celou svou výškou až skoro hrozivě jako k soudu. Betině už se zachvěla celá dušička úzkostí...

„Kdo psal ten list?“ ozvala se kněžna takovým děsivým, neúprosným hlasem.

„Já jej opisovala z rukopisu páně Mariova, jejž jsem dnes nalezla za psacím stolkem,“ odpovídala Betina už nic dobrého netušíc... „Ach, s takovými vznešenými dámami se přece jen žádná důvěra nevyplácí!“ zatoužila v du-

chu. „Co mi to jen, Maria Panno, napadlo — tak se odvažovat . . .“

„Můžeš mi ten Mariův rukopis okázat?“ rozkazovala ještě kněžna.

„Mohu — hned ho přinesu — jenže ho musím zase tam vrátit, kde ležel, aby pan Mario nepoznal, že jsem ho zdvihla — za psacím stolkem —“ chvěla se Betina odbíhajíc.

Když se vrátila, kněžna stála u psacího stolku s očima strnule k dveřím upřenýma a s takovým děsivě pobledlým výrazem, jaký na ní Betina shlédla jen jedenkráte, když kněžnu stihla zvěst, z šetrných slov vždy zřetelněji prosvitající, že syn její Konstantin utonul. Bože, co se to s ní dnes zase dělo?

„Můžeš odejít —“ promluvila k ní velitelka chladně, když od ní přijala Mariův nedokončený list. Byl psán na kněžnině papíře se sloučeným znakem knížete Ronovského a rodným erbem Editiným. Rukopis Mariův byl nepopíratelně pravý, ostatně všecky ty věty vypravující, že Mario vydával povídku milenčinu za svou, že si za dobrý plat dopisoval s knížetem Ronovským, stýskal si na své obtížné postavení u vznešeného blázna a sladce lichotil dívce, kterou tak klidně dovedl Lauře zapírati

všecky ty věty připadaly najednou kněžně tak přirozené, jako pronikavé tikání velikých hodin na stěně, které se vrývalo do celé její bytosti, když zdánlivě v ní umlklo a tuhlo srdce... Podlaha komnaty se zachvěla, nedovedla ji udržeti — jak přece jen nespolehlivý byl ten její osněný ostruvek — ani tolik místa, tak maloučko nebylo jí dopřáno na světě.

Vzpomněla si, když dopoledne Mario s Laurou a Sambovou ženou odcházeli k stanici, jak Mariovi plápolal v ruce bílý šátek, jímž mával k arkýři; přirovnala to znamení k bílé holubici — vedle ní temný Lauřin slunečník se tak divně odrážel jako mrak od jasu. A jak divně se s ní Laura dnes loučila — zvykla si Editu líbati na rameno, dnes jí vtiskla polibek i na dlaň, ne na tu, kterou políbil Mario.

Kněžna vešla vedle do ložnice a pravici, na kterou ji Mario byl políbil, smočila do studené vody na umyvadle. Při tom zavadily její zraky o zrcadlo, a bezděčně si počala sama jakž tak rovnati vlasy a sepjala je konečně do uzlu na týle. S toutéž bezmyšlenkovitostí počala se sama strojiti, jako k vycházce, při čemž se jí pořád zdálo, že půda pod ní se chvěje. Také jí napadlo, že její telegram nej-

spíše byl marný, dnes ještě nebo zítra, možná že již v tuto chvíli přijde jistě telegram od knížete, že se již vydal na cestu . . .

Odevšad jakoby se srážely kolem ní skály, a kdyby se ještě vzepjala a pomýšlela na nějaké zachránění, nevěřil by jí nikdo, doktor Vend by svraštil čelo a řekl, co žádá kníže, že je vše dobré a rozumné, — a Mario by odvrátil klamné své zraky a šeptal: „Vznešený blázen!“

Došla zase ku psacímu stolku a zatapavši zde po třech Konstantinových podobiznách, vzala prostřední, na níž byl čtrnáctiletý hoch zobrazen v námořnickém oděvu, a strčila si ji za široký pas svého živůtku.

„Kde pak je teď doktor Vend?“ zarazila se strachuplnou vzpomínkou, jako sklíčená žačka, která bez vědomí a dohledu druhých nesmí se nikam hnouti, a štvaná, roztěkaná její duše hledala nějakou chytrou lest, kterou by tohoto jediného dohlížitele oklamala. Což kdyby si knihu, která zde dosud nečtena ležela na psacím stolku, s sebou vzala tak klidně do ruky, jakoby ji nerušeně chtěla na procházce číst?

Ve vysokém zrcadle se před ní kmitla nápadně bledá, štíhlá, pocizelá postava.

„Jen nic nápadného,“ poradila si, upínajíc se zimničné na ducha klamu a potřela si ze vší síly oběma dlaněmi tváře, až na nich vyskočilo několik ružových skvrn — „jen nic nápadného...“

Pak ji napadlo vytrhnouti z kytice temně červenou ruži — položila ji do alba na první stránku Lauřiny podobizny.

„Ta jediná ještě ať mi žije v důvěře i lásce — než slunce zapadne...“ zašeptala a nabádána tou připomínkou, že se slunce kloní, chvátala již lehounce, stajeně, přidržujíc se všude zdi, dolů se schodů.

V průjezdě se ozval uctivým pozdravem Sambo, bylo třeba se s ním zastaviti, aby se mu její vycházka nezdála nápadnou...

„Kde pak je doktor Vend, ve svém pokoji snad?“ otázala se ztichа s obzvláštní přívětivostí.

„Kope u nádvorní zdi záhonek na fazole — má prý je na zdi rád. Přikázal mojí ženě, aby mu přinesla setbu,“ zazněla odpověď.

„Vzrůstají čiperně,“ promluvila ještě kněžna. „Nevyrušujte pana doktora, nemusíte mu

oznamovat, že jsem si vyšla trochu na procházku. A Betině odevzdejte tuto knížku, ať mi ji ihned rozřeže — zapomněla na to."

Sambo pokyvoval skloněnou hlavou. Kněžně již nikdo nepřekážel vyjíti na pobřeží.

Moře jí zazářilo před očima jako jediné obromné slunce, musila přimknouti oslněné oči; učinila tak několik nejistých kroků bez slunečníku, přitáhla si jen bezděčně hlouběji do čela šedý klobouček a těkajíc zrakoma po úzkém pruhu pevné země, utkvěla jimi u zelené Sambovy loďky, která byla u břehu řetězem připjata ke kolu. Ohlédla se na všecky strany. Podobnou, jenže prý jistější loďku si již také objednali, Mario každodenně o tom mluvil, jak se těší, až se budou na ní projížděti... Zachvěla se nad tou novou jeho lží jako v zimnici. „A kdyby jen tato prostá Sambova loďka malý kousek od břehu odrazila — ubránila by mne jistěji než všichni ti, jež jsem zvala svými," řekla si kněžna nejasně v duchu, jako na potěchu k prosté loďce, přitahujíc zraky i šíji. A hned ji pojala vášnivá touha odraziti tu loďku od břehu, vždyť už v dívčích letech se naučila veslovati... Spuštěné žaluzie Krásné rybářky mlčely, ta

jily cech, nikdo její vuli v tuto chvíli nedověděl zaskočit. Přistoupila ke kolu, oběma dlaněmi horečnou silou vyzvedla kruh a v okamžiku octla se v odražené loďce, zamáchnuvši několikráte vesly s náhle nalezenou radostnou dovedností dávných let...

Zajásala, jakoby se byla v tu chvíli proměnila v ptáka, s celou jeho volnou svobodou, i namanula se jí píseň, kterou kdysi v dětství u jezera rodného zámku zaslechla:

»Můj život loďka malounká
a lodníkem jsem já — —«

A tato slova, všeptaná jednou lehýnce do duše, jakoby byla klíčem tajemství, které teď lákalo a mámilo celou její bytost, povzbuzovalo její slabé paže i let loďky, která unikajíc všemu pronásledování, s radostným chvatem spěla dále a vstříc nějakému vykoupení... I polo čtveračivé, polo smutné oči Konstantinovy jakoby v předu na neviditelném vedoucím ji člunu ji zvaly jistotou: „Ve všem jsi se se mnou družívala!...“

Jen dva slabé, úzkostlivě těkající obrazy z dávného mládí pomátly na chvíli její kvapnou cestu. Mihla se jí, jako v bílé páře na hořící hladinu moře donesena, vlastní její rod-

ná kolébka s dvojitými krajkovými nebesy, a za ní se objevil trpělivě strážný pohled šedovlasé chůvy s tím dobře známým tuhým límečkem u vráščitého krku a pod ním zašpendlenou růží ze slonové kosti — chystala se svou chovanku, Editu, kolébati. Veslující kněžna ji musila odbýti netrpělivou námitkou, že se už dávno do kolébky nevejde...

Potom se kmitl stínem lysohlavý zámecký kaplan, až tam v dálce, kde temnější tucha moře se dotýkala skloněné klenby nebes — se svým věčným úsměvem, zrovna jakoby jí zase třináctileté psal před biřmováním do památníku: „Nechť pravda božího zjevení zůstane ti pro vždy andělem strážným..."

Zase jej zaplašila trpkým nevěrectvím, kterým odmítla jeho písemní útěchu po Konstantinově zahynutí. „Kde zůstal strážný anděl mého dobrého, nic ještě nezavinivšího dítěte?"

A za tím hned slova nedopsaného Mariova listu zavadila jí zase tak ledově a bez milosti o hruď šlehanou ironií: „Ten můj strážný úkol tíží mne již jako kámen na hrdle..."

Ó, proč to již dávno neuvěřila a nepochopila, že je opravdu choromyslnou a ztracenou, proč tápala ještě po záchraně a rozdá-

vala plnou svou něhu, víru i starostlivost klamným květům svého, jen k bolesti a zaniknutí odsouzeného života?! Kterak ponížila samu sebe i světlou památku svého syna, že se upínala za jeho náhradu k cizí — teď tak hrozně cizí postavě a duši...

„Pojď!“ zašeptalo to v horkém vzduchu, ve všech roztříštěných slunečních paprscích a kolem jejích horečných spánku jako tišícím polibkem. „Víš, že jsi se ve všem se mnou družívala...“

„Ten telegram z cesty knížete mne nenajde,“ usmála se schytrale, jakoby jen jediným mstivým zavlněním — „jistě ho již přinášejí od stanice!...“

„Pojď —“ zavzdychlo ještě jednou moře — a pak už zatajilo dech...

Pouštějíc již unavena obě vesla z rukou, sepjala ruce v jediné tuše své přece jen ještě nevyvrácené víry náboženské jako k modlitbě.

A když k ní shledávala slova po náhle třesoucí a temnící se kolem hladině, zdálo se jí, že všecky pojmy i výrazy úzkosti, bolu i prosby jí unikají z paměti, jediné zvětšené a namáhající se oči chápaly, že na blízku plave tiše

olivová ratolístka, po rubu svých lístků stříbrně osvětlená nade vším, co kolem se temnilo...

Přivírajíc poslední bolestnou touhou oči jako před novým sklamáním, vztáhla kněžna po haluzce ruku. Tu se s ní loďka prudce naklonila k levé straně, nabrala do sebe vody a v jediném kmitu se otočila dnem vzhůru, unikajíc houpavým spěchem dál jako jen pohozená skořápka na nekonečné hladině...

V poněkud rozšlehnutých vlnách, ne více než jakoby do nich z prudka padl unavený, zchvácený pták albatros, zakmitl se bělavý šat — potom již vlny se shladily zase dřívější klidnou hrou, a na tom místě točila se jen ještě chvilku do kola chvějící se olivová ratolístka...

KUŘATA STRÝCE JANA.

V přívětivém, modře okvětovaném pokoji zůstal si zase nemocný dědeček s babičkou sám. Ležel již několik dní s klidně trpělivým vědomím, že se mu kvapem připozdívá a chápal jasně, proč včera se k němu sjely už v úzkosti všechny děti. Když ta nejlítostivější dcera, nedovedouc se před ním přemoci, naříkavě se při shledání rozplakala, sám ji těšil starým svým pořekadlem: „Vždyť jsme tu na světě jen všichni jako na zastávku; a jen když si člověk s sebou odnáší svou jistou lampičku."

Tak si vždy dědeček myslíval, že se on také s tou jistou lampičkou dotíhne věčného schůdku a nezanikne ve tmě... Nebyl z těch

nevěřících, ani z těch lehkomyslných; sám zůstávaje vždy krutě přičinlivým, poctivým člověkem, snažil se býti také svědomitým vychovatelem svých šesti dětí, chtěje, aby svému jménu dělaly ve světě čest a vyšvihly se zase o nějaký stupínek výše k štěstí, jak on se vyšvihl nad svého tatíka, prostého zmozolovaného chalupníka. Jeho zásady a naděje zdály se tak jednoduché a každému rozumně soudnému člověku přístupné, že v ně věřil jako v prostý zákon; děti se všem jeho dobrým úmyslům musily důvěřivě podrobiti, tak jako on sám pokorně se poddával všem svým shánlivým starostem — a jsa dobrým rolníkem i zároveň poctivým obchodníkem s obilím — i úmorné práci...

Po pětačtyřicetiletém lopocení mohl konečně věrné družce své, babičce, utěšlivě povědít: „Teď jsme už došli spokojeného cíle — a je zde hezky, babičko, viď?“ Octli se tak před čtyřmi lety ruku v ruce v novém příbytku, pohodlně, téměř pansky vystavěném přístavku, na výminku a dívali se ze svého modře malovaného pokoje, jak mile odsud vyhlíží jejich stará zahrada.

Nový hospodář, muž nejmladší dcery, v le-

tošku celou zahradu zvelebil... Postavil stinnou besídku k jasmínovému houští a dal v ní umístiti měkké žíněné lehátko, — „to že bude pro dědečka", k růžovým keřům připjal vysoké tyče s postříbřenými a barevnými skleněnými koulemi, pohrávaly v očích zrovna třpytnou nádherou — na nejistých prvějších travnatých cestách značily se teď rovně vyklestěné, pískem posypané stezky, včelník v pozadí dostal přístřeškem a vyřezávanou obrubou s Marianským obrazem v čele vzhled jako kaplička — to všecko se dědečkovi až dojemně líbilo, když si pak tu novou správu přehlíželi s babičkou z okna a jelikož mladší hospodáři byli bezdětní, přicházelo to starouškům všecko jako schystané jen k vůli nim pro ten jejich hezky večer života. „Díky Bohu, dočkali se v nejmladší dceři spolehlivé vděčnosti..."

Tato slova vyklouzla dědečkovi jen tak maně, ale sotva je dořekl, už pocítil, že se v jeho ztvrdlé dlani babiččina žilovatá ruka zachvěla a už si ani netroufal podívati se jí do očí, co se to s ní děje; věděl už beztoho jistě, že se jí oči zaplavily... Napadla ji zase stará neumlkající tesknota, že jedno její dítě, to nej-

starší, prvorozené, vděčnosti neznalo... Ten Jan — ten Jan...

Dědeček musil být otvrdlejší, chladným rozumem se přemáhající — ani si nepovzdychl... Šest dětí, to je již hezká řádka, dovede to před Bohem zodpovědít, že jeden jediný článek ze šesti se nevydařil... Měl k útěše příklady mnohých rodin i z celé boží přírody, že všechny ratolesti se i tomu nejpečlivějšímu zahradníkovi neodvděčily. On sám dokázal dosti na ostatních pěti dětech, co zmůže moudrá otecká vláda a kázeň v domě.

Jeho druhorozený syn Albín byl od malička tak pečlivě a čistě dbalý všeho pořádku, že si každou hrací fazolku a knoflík zabalil do papírku a poschoval do škatulek, a sám na svém zevnějšku zůstával vždycky takový upravený jako holoubek. Matce z toho pozorování synkových vlastností napadlo: „Ten by se nejspíše hodil na kněžství..."

„Proč by měl se svým jménem naší rodině odumřít?" usoudil dědeček. „Ke kněžskému povolání má být člověk od Boha vyvolený; náš Albín takové poslání ničím nedokazuje, nemá ani znamenitou výřečnost ke kázání.

Hoch se stane lékárníkem, po tom zrovna ten jeho ofukovaný pořádek touží..."

Dědeček se nezmýlil. Albín prošel s dostatečným prospěchem veškeré potřebné učení, sám zůstával pořád jako ze skřínky vyloupnutý a těchto časů byl už dávno váženým i zbohatlým lékárníkem...

Nejstarší dcera Tonička zamilovala se v devatenácti letech do takového sběhlého studenta, který vyjma dobrovolné obživy u svých úřednických rodičů a hezké tvářnosti, nemohl se ničím proukázat, co by jej bylo opravňovalo ucházeti se o ruku majetné a spořádané dívky. Ukazoval sice pořád nějaké čmáranice, že dovede pěkně kreslit, pilkou vyřezával hlouposti, učil prý se také trochu malířství a sochařství a že prý mu jen scházel kapitál pro jeho umění — dědeček si celou tu pochybnou cenu člověka klidně uvážil a při nejbližší návštěvě zadržel si milého Toniččina nápadníka v zahradě jen za rukáv, jako chlapce, který mu nerozvážně chodí na třešně.

„Tak, pane — tento —" (to německé jméno mladého muže končící na „auer" nestálo dědečkovi ani za pamatování), „mohl byste

mi snad jednou, jako hlavě rodiny, svěřit, proč k nám docházíte?“

„Moje úmysly jsou vážné —“ vypjal statečně mladý muž prsa; „rád bych si od vás, velevážený pane, vyžádal ruku slečny Toničky. Jeť slečna Tonička mým nejkrásnějším snem — —“

„Ale, ale —“ potřásl jen mírně dědeček hlavou, nutě se do trochy přívětivosti, „vaše přání, pane — tento — nemá řádného smyslu. Vy byste měl rád pro potěšení ptáčka, ale dovolte rozumnou otázku: Kde pak máte klec pro toho jistého ptáčka, pořádnou, spolehlivou, čistou klícku, ptám se — kde?“

Mladý muž se jen zapálil a že nevěděl odpovědi, pochopili on i Tonička marnost svých plánů tak zcela po dobrém; Tonička se za půl léta na to provdala za Brodského stavitele, jehož majetek i ledví dědeček ze všech stran opatrně prozkoumal — a že je jak se patří šťastná, má jen co děkovat otci...

Třetí dědečkův syn, Karel, byl povahy od jakživa rozlítané — zrovna jako pták; za chlapeckých let vlezl na každý strom a jednou tluče špičkou kamene do měděné kapsle, poranil si trochu bradu. Babička se zhrozila nad

tou pohromou, div že se nezapotácela, ale dědeček sotva že nad příhodou svraštil čelo a řekl: „Všichni čerti kluka honí —“ už zase zasvitly oči dobrým nápadem.

„Je to vlastně šťastné boží řízení —“ potěšil naříkající ženu; „zrovna mi tou nehodou přišlo do hlavy vnuknutí, že Karlík bude mysliveckým. (Karlík sám říkával, že by nejraději byl obilním obchodníkem jako tatínek, neboť se mu to velice líbilo nasypávat obilí do vrcholku míry a pak je tak rázem pravítkem shladit na rovno, potom tatínek jezdil pořáde na veselé trhy; ale dědeček se už dávno rozhodl, že celou živnost předá muži nejmladší dcery Bětušky, neboť dle starých důkazů bylo to jistější pro babičku otočit se někdy u plotny vlastní dcery než u snašiny.)

„To dnešní škrábnutí bude mu nejlepším napomenutím, aby střelných ran opatrně šetřil na pravé cíle, potom takový pan fořt nebo lesmistr přece už něco ve světě znamená!“

Bylo rozhodnuto... Karel byl dnes hraběcím lesmistrem, jezdil v kočáře a dědeček byl přesvědčen, že požíval skoro tolik úcty a vážnosti jako hrabě sám.

Prostřední dceři Nanynce dal dědeček kupce

za manželа. Ta jediná si časem naříkala na mnoho starostí, ale přičiňovala se jen proto, že chtěla, a svým hojným dětem k vůli. Dědeček se také nad jejím osudem nikdy nezarmoutil; měla již dobře ustláno.

Domácí bezdětná dcera Bětuška měla zlaté srdce a vážila si starých rodičů, jak to jen sám Pánbůh poroučí...

Všechno se tak dědečkovi po jeho rozumu a vůli krásně v životě povedlo, i ta jeho žena v počátku manželství jen taková skromná, za-ízavá putička, nabrala za dědečka vedení nadnášlivého, důstojného a důsledného „charakteru", stala se na vlas takovou, jakou ji dědeček míti chtěl — a jenom ten jeden syn, ten nejstarší, Jan, kdyby se byl neodlomil z rodinného kmene... Teď mohl být korunou rodiny, jistě by byl již okresním hejtmanem, nebo nějakým vysokým radou...

— — — Tak lehounce se snad neučilo ještě žádné dítě na světě jako prvorozený dědečkův syn Jan, nikdo z domácích jej ani nad knihou skloněného nevídával (sedával si nejraději nečinně na zápraží nebo pod kůlnou a díval se na kuřata nebo holuby, s nimiž rozděloval každou svou housku nebo koláč) a

přece byl v každé třídě premiantem. Ředitel latinských škol sám řekl dědečkovi, že tak nadaného a zároveň vzorně tichého žáka jeho školy nepamatují...

Janovo nadání obdivoval každý, blyštělo se v očích otcových pýchou a jakmile prošel syn latinské školy a tři roky university, dostal jej dědeček bez veškeré cizí přímluvy za adjunkta do nejvyššího úřadu v městě.

„Už je pro všechny časy zaopatřený —" usmíval se spokojeně dědeček; „bude si jen pěkně na panském žebříčku postupovat."

Pro pána od úřadu musilo se v rodičovském jednopatrovém stavení upravit zvláštní obydlí. Dědeček se hned rozhodl, že udělí Janovi nejhezčí pokoj, který byl prve určen jen pro hosty a měl zvláštní vchod na postranní chodbě a zánovní vysoké dvéře, kdežto v ostatních dveřích musila se šíje shýbati. Rohový, prostranný tento pokoj měl tři okna do ulice, vlysovaný strop a cennou starodávní malbu s věncovým lemováním. Starý, žlutě leštěný, dubový nábytek dal dědeček vynésti a nakoupil pro Jana nové zařízení, všechno panské a moderní, jak se mu to jen v radostné vůli zdálo... Jan dostal vyhloublý divan a šest

oztomilých sedátek, všechno na drátech, vypané čerstvými žíněmi a povlečené modrým edvábným rypsem. („Modrá nebeská barva e vždycky ta nejkrásnější,“ poradila babička.) K tomu se přistavil ořechový stůl s uměle klenutým trnožem a důstojný psací stolek, naje po obou bocích sloupkové knihovničky, eliké zrcadlo se zlatým rámcem a podstavcem, vě almary, ty nejdražší, jež si dovedl truhlář ymysliti, postel s vysokým lenochem a umyadlo s mramorovou deskou. Na stěny se ještě avěsily tři nádherné barvotisky: „Jaro“, „Léo“, a „Jeseň“, samé zámecké scény s rytířem krásnou šlechtičnou. Konečně se prostřely větnaté peluchové koberce na zem, a matka nejstarší dcerou Toničkou doplnily ještě přerásné zařízení záclonami a vyšívanými či hákovanými dárky lásky. Dědeček vodil každého slušného člověka, kdož mu přišel do omu, na veškerou tu krásu se podívat, a dyž lidé obdivovali, dodával jen ještě malou vahu: „Všechno, co k čemu patří; takový án od úřadu musí být také po svém stavu ařízen.“

„Pán od úřadu“ sám však se k veškerému omu považování nikterak nepřitáčel, ba oči-

vidně o ně nedbal a nikoho do svého pokoj nevodil. Ach, zde tkvěl ten háček dědečkov štěstí s jeho nejstarším, ta tichost a skrom nost, kterou učitelé na Janovi vychvaloval a která je v dětství synově samotné těšívala vyrůstala dědečkovi i babičce v útrapu...

Představovali si Janovu důstojnost tak nad nášlivě, že si bude šlapat po kobercích a n polštářcích otevřených oken odfukovat si kou z dobrých doutníků, že bude v chodě vypína hlavu a dívat se na každého z vysoka — vždy už i příroda mu dopřála vynikajícího zevněj šku, byl vysoko urostlý a čisté ruměné plet jako dívka. Ale Jan se ani nenaučil kouři a z oken svého skvostného příbytku se nikdy hrdě nerozhlédl. Klonil na osamělých procház kách nejraději hlavu k zemi, choulil se v ra menou a chůze jeho byla taková nedbalá, ž sotva od země paty odtrhoval. Darmo mu ro dičové dokazovali a ukazovali, jak by si měl vykračovat; poslouchal ta napomínání tak ne chápavě, jen teple modré jeho oči zdály se při tom úzkostlivět a přeslechl vše mlčky; ba on dovedl rodičům srdce skličovat tou svou nemluvností, báli se již, že se proto může stát svému panskému okolí i nižším lidem

něšným. Vždyť už i Karlík troufal si bratro- / tiché, zalízavé způsoby nabírati posměchem; ezval jej proto že přikláněl hlavu Nepomu- em, ačkoliv byl Janem Křtitelem...

Ba zůstával si Jan už pořáde takovým div- ým svatým. Když přijel do města jednou člen sařského domu, pořádali důstojníci hostinu a es a Jan byl také vyznamenán pozváním. ědeček honem zavolal krejčího a dal Ja- ovi schválně ušít nákladné šaty, aby se jen té velké poctě objevil tak pěkně z brusu ový. Jan se k té nadšené pobídce jen svým ovyklým mírným způsobem ozval: „Nač si láte výlohy, vždyť já nikam nepůjdu a odě- ı mám až nazbyt. Dejte si to pro sebe ušit, tínku."

„To jsou nápady!" pravil na to dědeček babičce a potěšil ji i sebe. „Však on ne- lolá a na konec bude rád, že se pěkným trojem mezi pány neztrácí."

Ale když se před slavným polednem vrá- Jan v obyčejnou chvíli ze své kanceláře, dl si do chládku na své oblíbené místo pod ístřešek kůlny na klády a lákal k sobě ku- ta, drobě jim v prstech žemličku, kterou si

zastrčil po snídaní do kapsy. Jakoby ani pr nic jiného neměl pamět.

Došla za ním babička a povídá s chvatem „Co pak to děláš, Johánku — vždyť už j nejvyšší čas, abysi se strojil! Máš už nachy stanou vlažnou vodu v umyvadle a k zakous nutí ti Tonička upravila holoubátko, abysi s celým obědem nezasytil. To víš, že tam tak musíš něco pojíst, když bude tabule.“

„Nechte, prosím vás, ty holuby být,“ chy tal se Jan povšimnutím jen poslední poznám ky; „nerad je jím, těší mne to více, když j vidím lítat.“

„Ale kdyby toho bylo přespříliš, porouchal by nám celou střechu,“ mínila matka; „klov to vápno z tašek a krytba pak lítá dolů.“

V tom okamžiku pochytily matčiny zrak na Janovi řídký, nevídaný úkaz. Rozesmál s jako dítě, všechny vlnky obličeje se mu ro zehrály, potřásly se i jeho poddajně shlazené bleděhnědé vlasy... A co mu tak rozvlnil a rozesmálo celou duši?

Kropenatá kvočna vyvedla z jara dva na vlas stejné kohoutky, byli blíženci a zůstával proto drobní.

S tímto jedním kropenatým blížencem s

val před Janovými zraky trochu vzrostlejší lutý kohout a svou vášní celý rozohněný a ozčepejřený už nad slabším vítězil, když se : dvojčeti přihnal na pomoc odněkud bratr líženec. Nestaraje se, kde by mohl co pohytit k zobnutí, honem se postavil do bojovné osice těsně k bratrovi. Vítězící kohout se zaazil; jako v mámivé vidině podíval se v pravo, levo, do očí rozmnoženého odpůrce a zase pravo, v levo, tak několikráte, až ho naednou popadla nějaká strašidelná hrůza, obrál se a honem utekl... „Inu, dva slabší ve pojení mohou vždycky překonat jednoho silého," pousmála se matka té nepatrné příhodě eště s celou trpělivostí, hned dodávajíc:

„Ale teď už si, Johánku, pospěš, abysi se edostavil k tabuli pozdě; člověk tvého stavu nusí dokázat, že zná manýry."

„Prosím vás, maminko, nechte mne," rozrchlo se Janovi náhle celé potěšení z tváří; vždyť už jsem to zřetelně tatínkovi řekl, že ikam nepůjdu. Co jste si to jen smyslili?"

Babičce usedlo srdce, musila už přivolat na omoc dědečka a sama se v pozorování jen povzdálečí ukryla za veřeje dveří, stísněně

naslouchajíc, kterak se otec s Janem domluv
Měla nějakou nedobrou předtuchu . . .

Dědeček přistoupil k Janovi posud na klá
dách seskromnělému a snícímu, tak rázným
kroky, jakoby je byl nabral ze vzpomínek sv
dávné krátké vojančiny.

„Nedělej, Jene, žádných hloupostí a běž s
strojit,“ zkusil to nejprve po dobrém.

„Nevím, co bych tam dělal,“ přichoulil syı
ještě více ramena.

„Co pak jsi nějaký pastucha?“ už se děde
ček rozkřikl. „Obětovali jsme proto na teb
tolik škol, abys nevěděl, co máš mezi pan
stvem dělat? Dovedeš se snad jen válet v dra
hých šatech po kládách a krmit slepice?“ Dě
deček popadl kamínek nejblíže mu po ruc
ležící a hodil jím tak zprudka po kuřatech
že se poděšeně rozprchla . . .

Jan povstal zvolna a těžce s klad, tvář jeh
byla přešlehnuta žeravou záplavou.

„Proč mne pronásledujete?“ promluvil s oči
vidně třesoucíma se rtoma a odešel s takovou
neobvyklou poplašeností, skoro jako ta kuřata
před ním — otci s očí.

Dědeček rozkázal ihned veškerou drůbež až
do posledního pérečka odpraviti z domu, dar-

mo se Tonička i Nanynka dojemně přimlouvaly . . .

Od té chvíle byla mezi otcem a synem rozesetá trocha hořkosti, i babička si povzdychla někdy skrytou nespokojeností nad Janem. Za nedlouho přišla jedna příbuzná selská tetka k Janovi na poradu v jakési spletené právní záležitosti, a Jan jí napsal ochotně nějakou žádost, která si ihned vymohla dobrý výsledek. Z vděčnosti napadlo milé tetce přinésti Janovi velkou, bílou kvočnu se dvanácti vesměs běloučkými kuřaty, neboť zaslechla prý od někoho, že pan Jan měl s kuřaty svoji největší radosť, a v tom zcela bílém hloučku bylo přece něco zvláštního . . .

Jan nebyl v tu chvíli, kdy tetka přišla se svým dárkem, ještě doma; za to však tetčina pěkná vůle narazila na nepředvídané dědečkovo rozhořčení. Vymluvil tetce, že co si myslí, zda-li je jeho studovaný a již v úřadě usazený syn nějaký krosnář nebo drůbežník, který si má opatrovat pětidenní kuřata? Že takový prezent připadá jen jako na blázny — a vůbec, že jeho syn žádných darů nepotřebuje, ať se s tou posadou jen tetka honem klidí . . .

Dědeček měl již na kuřata celého světa spadeno, a tetka se jeho nevídanou, neznámou prudkostí celá polekala, ušla již hezký kousek cesty od dědečkova stavení a ještě jí pořád slzy zaplavovaly zrak...

Taková rozlítostněná potkala strýčka Jana a musila se mu již v slzách omluviti, že se svým ubohým, odstrčeným dárkem nemyslila nic zlého, vždyť byla ta bílá kuřátka i s tou bílou kvočnou přece jen jakoby zvláštností; člověku se srdce potěšilo, když se na to zahleděl, nechť je panu Janovi libo jen se na tu čeládku podívat...

A tetka vyklopila u travnatého okraje farní zahradní zdi celé své provinění z koše, rozpípalo a zabělelo se to po trávníku jako liliové květy.

Strýčkovi Janovi se rozjasnila dětinsky celá tvář, sám se po dvou kuřatech shýbl a ukládaje je zlehoučka znovu do koše, pobídl již tetku s úsměvem: „Prosím vás, doneste mi tu roztomilou drobotinu jen ještě znovu ke stavení, já si ji pak již před našimi uchráním..."

Tetka pochytala kuřata s kvočnou zase do koše a radostí celá nadnešená ubírala se s Ja-

nem zase nazpět. Strýc Jan ji zavedl až do svého pokoje, tam si blaženě sám vybral dárek z koše a tetce vtiskl do dlaně tolar, aby za něj něco nakoupila dětem, však že ta jeho radost stojí za mnohem více...

Tetka se vítězně jen z domu odhoupala, dříve se dole panímámě pochlubivši, že její nápad přišel na konec přece jenom ke cti...

Babičce se zatajil dech hádankou, co si teď Jan s kuřaty počne? Pantáta je na dvoře pozná a vyžene to ze vrat.

Jan si už dávno vyprosil, aby se mu jídlo posílalo nahoru do samoty, tentokráte donesla mu matka oběd místo Toničky sama. Zastala Jana stavícího zvláštní příhrádku ve svém panském bytě. Vyházel knihy z obou knihovniček na neladnou hromadu k oknu a položil etažérky po délce v úhel do rohu pokoje ke kamnům. Kuřata s kvočnou se procházela po pěkných kobercích, na misce z umyvadla měla již předloženou vodu k napojení...

„Co to máš tady za pořádek, Johánku?" žasla matka, shánějíc zástěrou kuřata s koberce. „A ta kuřata, radím ti, dej hned pryč, nedráždi s tím otce..."

„Vždyť já dám rád pokoj každému, proč

nemůže být dopřán pokoj mně?“ odtušil mírně syn.

„Ale otci se musíš vždycky jako syn podložit,“ namítla matka s jasným přesvědčením; „proč se mu, dítě, protivíš, když ti ukazuje, jaký máš být – vždyť on to s tebou myslí dobře, chce jen tvé štěstí!“

„Každý tomu štěstí jinak rozumíme, maminko,“ pousmál se Jan tentokráte beze vší dětinskosti, „a proto se má každému přát a nechat to, co je jeho. Ta kuřata nedám pryč, mamniko, ani je nikomu nevydám, jsou moje.“

„A co s nimi budeš dělat, když na dvoře je tatínek nestrpí?“

„Srovnáme se, maminko, nemějte starosti, tak zcela mile se srovnáme.“

Matka si vzdychla nad tou záhadou a šla vařit Janovi obvyklý koflíček černé kávy.

Po chvíli viděla otevřeným oknem kuchyně, že Jan si odnáší ze stáje hrst sena a v papírové krabičce nesl si navršený písek.

„Rány boží,“ snad nechce na konec tu drůbež uhnízdit ve svém pokoji?“ napadlo uleknuté babičce a už honem pospíchala za Janem s kávou.

Opravdu kvočna už byla v příhrádce u ka-

men na senném hnízdě i s kuřaty a na sváteč-
ním Johánkově talíři měly tam rozdrobený
jablkový závin. Všechny koberce z pokoje by-
ly zmuchlány v protějším koutě; na volné
oparketované podlaze už snad schystal Jan
drůbeži procházky . . .

„Johánku, já ti tu kvočnu uschovám do spi-
žírny, tatínek se o ní hned tak nedozví . . .“
počala matka se svým podivínem prosebným
hlasem se smlouvati.

„K čemu by mi pak byla, maminko? Bu-
deme mít beztoho teď dva dny prázdnin, kan-
celáře se budou u nás malovat. Proto si po-
držím raději kuřata poblízku, abych se na
ně mohl dívat.“

„Snad si nemyslíš, že ti to dovolíme v ta-
kovém pokoji, za který by se žádný hrabě
stydět nemusil?“

„Přáli jste si sami, abych si pokoj s celým
zařízením přivlastnil, sami jste mne zařídili,
jak se to jen vám líbilo, já pro sebe bych si
to byl smyslil všecko jednodušší, ba to staro-
dávné, dřívější zařízení se mi stokrát lépe za-
mlouvalo než to nynější . . . Ale když už se
stalo, budu vám již pořád odevzdávat celé

své služné v náhradu — tak, jak jsem počal...“

„Budeš si upírat každou zlatku a sta bys na své panské výbavě chtěl zničit hloupostmi? Pro Krista pána dítě, slyšel jsi to jakživ, aby nějaký chytrý pán dělal si ze svého draze zařízeného příbytku kurník?“

„Ale když já nejsem z těch chytrých, maminko... Potom víte dobře, že jste mi pro mou zábavu nepopřáli ani kousek místečka tam pod kůlnou u klad; kde bych se jiného místa k volnému používání doprosil? Když je tento pokoj jednou můj, tak je můj!“

Matce marné námitky už rozplamenily celou tvář — nevěděla si již jiné pomoci, než utíhnout se o zastání k pravému vládci domu musí pomoci tatínek, ale poprosí jej snažně aby tak učinil šetrně a dovolil Janovi kuřat ubytovat jinde.

S touto prosbou byla babička klidně a rozhodně odmrštěna.

„Jen mu jedenkráte povolit a ta myš v jeho hlavě by se vrtošila ještě více,“ uhodil dědeček všemi klouby své zmozolované pravice o stůl. „Já mu okážu, jestli smí své jméno veškeré naděje, jež jsme v něj skládali, děla

směšnými! Kuřata mu vyhodím z domu a on nesmí ani muknout!“

Když odešel Jan do kanceláře, ubíral se dědeček s babičkou nahoru, nevítané hosty vystrnadit, ale Janův pokoj byl zavřený a klíč netrčel jako obyčejně v zámku.

„Tak to vidíš, on už bude před vlastní rodinou zavírat na klíč,“ zabíral se dědeček víc a více do hněvu. „Už jsme to tak daleko dotáhli v synově vážnosti! Jakoby ten pokoj, který jsem mu propůjčil, také nepatřil nám!“

Pro tu chvíli bylo štěstí, že musil dědeček neodkladně odjeti k zítřejšku na daleký trh, kde jej čekaly zaručené smlouvy.

„To ti povídám,“ přikazoval babičce ještě na voze; „až se pozítří vrátím domů, ať už není v domě po těch bílých kuřatech ani prášku!“

Matka zkusila ještě všelicos, poslala také vyjednávat Toničku, ale ta se vrátila také s nepořízenou, přinesla si jen od Jana knižečku Máchova „Máje“, kterou jí daroval za marnou naději, že si odnese bílou kvočnu s kuřátky. A v panském pokoji, kde si nyní Jan usmyslil poklízet sám, zočily zraky mladé hospodyňky plno nepořádku, sotva že tak nepo-

zorovaně trochu pouklízela, koberce vytáhla ven za záminkou, že je vyklepá, a když prý počala pokrývat plátěnnými chránitky hedvábnou garnituru, vynôsil prý Jan divan i veškerá sedátka sám za dvéře, že je tam nepotřebuje, že se mu od nich odlehčí, a zanesl si do svého pokoje jedinou starou dubovou židličku ze síně...

Pak stopovala matka s dcerami, jak si Jan poslal k hokynáři pro jáhly, pšenici a tvaroh, to všecko potřeboval pro svoje kuřata — a povzdychla si, co si ten posel i hokynář jen o rodině pomyslí; vždyť veškeré tyto věci byly v domě a nemusily se po hrstech kupovati...

Když se dědeček k večeru vrátil z daleké výpravy, vítala ho babička jen skrytým steskem, ale on jí všecko poznal na očích. Musila se jen chvějně vyzpovídati dle pravdy.

Pochodil dnes dědeček znamenitě na trhu, štěstí mu přálo ze všech stran, připadal si v každém podniku takový troufalý a neomylný. Dozvěděv se, že si Jan zrovna vyšel na procházku a zase si uzavřel svůj pokoj na klíč, rozkázal klidně čeledínovi, aby přivedl zámečníka, který mu musí násilně otevřít zá-

mek. Ve čtvrt hodině zde řemeslník byl a sotva otevřel dvéře Janova pokoje, poručil dědeček, aby čeledín sebral bílou kvočnu i s kuřaty (pochytli jich náhodou jen jedenáct, jedno se v úzkosti schovalo a zachránilo si tak živůtek), a čeledín musil usekat veškeré té havěti hlavy a srovnat všechny ty bezhlavé oběti hezky řádkou na práh Janova pokoje, aby vracející se syn ihned pochopil zasloužený trest nejvyššího vládce v domě . . .

Dědečkovi bylo při tom komandování a provádění ukrutného činu náhle dosti nechutno a smutno, ale myslil si to tak dobře a neomylně té vrtošivé myši v synově hlavě na věčnou výstrahu . . .

Když se Jan asi po půl hodině vrátil, dotřel se za ním po špičkách jedině z celé rodiny všetečný Karlík, aby vyzvěděl, co se bude dít, neboť jemu dělala celá ta příhoda švandu. Vrátil se ale brzy tak pobledlý, jakoby jej byl někdo mrazivou vodou polil. Viděl, ztišen jsa v přítmí schodiště, kterak Jan chvíli ztrnule pohlížel na řadu bílých trupků s porudlými stopkami a pak vrazil do pokoje, odkudž zasténalo štkání. Karlík se ještě zvědavě dotáhl až k vypáčeným dveřím a celý zaražen

již divnou věcí, že velký Jan pláče, postřehl na podlaze chvějně se batolící a stýskavě pípající bílou značku kuřete, rozžalostněný Jan po zapomenutém bloudícím sirotku natáhl ruku a schoval si je pod náprsenku za ňadra — a ta vidina tak zacásnula Karlíka za srdce, že jej omrazila lítost a po celý život na tu chvílí nezapomněl...

To byla poslední povídka o nejstarším dědečkově synu. Viděli jej mladší děti pak ještě v převlečníku ze stavení vycházet, všichni domácí myslili, že si vyšel na procházku a matka nemohla do půlnoci usnouti strachem, že tichý Jan si dnes poprvé zašel někam do hospody, zdržuje se tam příliš dlouho a může tam ze vzdoru vyvést něco nerozvážného — co by se pro pána neslušelo.

Zatím se později dozvěděli, že Jan došel pěšky až do Brodu a tam pod poštovskou lipou na lavičce proseděl zbytek noci, než se dočka odjezdu dostavníku. Z rakouských hranic poslal svému představenému stručné poděkován z úřadu a tam už jeho stopa zanikala, jakoby padl kamínek do moře... Marně babička po celý svůj věkem požehnaný život doufala, že

se někdy vrátí, marně se jí o něm zdávávalo jako dobrým znamením...

„Kdybych věděla alespoň příčinu, proč tak na nás všechny zanevřel?“ stýskávala si babička po něm v slzách, „bylo by mi lehčeji... Vždyť to ani hlava nechápe, že by to byl učinil jen pro ta kuřata...“

„Bylo to zatvrzelé, nevděčné dítě — odpadlo s rodinného stromu jako nahnilý kmínek,“ soudil dědeček bez stesku. „Pánubohu budiž poručeno, on však při celém svém velkém nadání nenajde nikde štěstí ve světě.“

Babiččino srdce hledalo však ztraceného syna tím nepokojněji. Šeptávala ještě veškerým svým dorůstajícím, na různé cesty se rozcházejícím vnoučatům chvějnou prosbu, aby se všude po světě ohlíželi a poptávali po takovém pánovi od úřadu spřízněného jména, kterému by bylo nyní tolik a tolik let a mohl míti tou dobou už i vlasy prošedivělé... Každý svůj uspořený groš obětovala různým lidem vyzvědavého rozhledu a poptavárnám. Kdykoli na to dědeček přišel, byla mrzutost.

„Budeš si ještě pořád na odpadlíka vzpomínat,“ vyčítal, „a on si na nás nikdy nevzpomněl... Ta vrtošivá myš v jeho hlavě mu ji-

stě již dávno celý rozum roznesla — měla's ho hledat jenom v blázincích a přidržet se útěchou na ostatních vděčných a vydařených dětech . . ."

Tenkrát před čtyřmi roky se podařilo dědečkovi babiččinu starou bolest zamluvit . . .

A teď, když se připozdívalo a zůstali si tak dědeček s babičkou v pokoji sami, chtěla zase babička nemocnému druhovi všecku bolest zamlouvat samým potěšlivým vypravováním:

„Ty děti nám toho zase snesly," potřásla hlavou, „už ani nevím, kam bych co postavila. Tonička přivezla šest sklenic zavařeniny a pomoranče, z ‚apatiky' nabalily čaje, koňaku a karlovarského likéru, že si udělali nanejméně desítku škody, Nanynka plný šáček kávy, že bych ji mohla z přebytku prodávat, Karel ti tamhle na okno naložil jako Mikuláš celý vrchol tabáku, že ho budeš mít na několik neděl dost a prý to samý ten drahý tříkrálový a knastr — ten se ti bude bafčit, dědečku, to zase se budu celá kuckat od dýmu . . ."

Dědeček tiše poslouchal a poslouchal, ale oči jeho pořád tak úzkostlivě těkaly ve vyhlídce k zahradě obráceného okna, jakoby tam někde ve větvích hledaly nějaké uprchlé ptá-

če — a přece domácí kanárek zrovna hlasitě v kleci u okna cvrlíkal.

Bětuška tam včera klec přenesla a zavěsila z vlastní jídelny, aby prý tatínkovi bylo veseleji.

„Neměla bych ti snad to okno zavřít, dědečku?“ napadlo babičce, oddaně zraky nemocného stopující; „na nemocného člověka všechno pořád táhne.“

Dědeček se na ni zadíval věrným, posmutnělým pohledem a teprve po chvilce se šeptavě ozval: „Blahoslavení tiší — blahoslavení tiší...“

„Co to povídáš, dědečku? Mám snad zavolat Bětušku, aby ti něco předčítala z bible nebo ze „Života stavých“?“

Dědeček nadnesl hlavu, jakoby chtěl být babičce blíže, mimovolně se k němu nahnula, a její vrásčitá, chvějně nejistá ruka počala dědečka jemně hladiti po žlutých skráních a prořidlých sněžných vlasech. Už ani nebylo k poznání, že ty vlasy byly jednou kudrnaté, a to zvadnutí všeho krásného přišlo babičce najednou tak líto, že se celou silou musila přemáhat, aby dědečkovi nepřitížila svojí slabostí...

A pod tou její blahodárnou, lehoučkou rukou se dědečkovi odepnula těžká slova z prsou:

„Ta kuřata — ta kuřata jsme mu přece jen měli nechat," vydralo se mu žalostně ze rtů. „Víš, babičko, on jakoby k nim patřil, tak málo si žádal na světě — a tak každému člověku má se nechat to, co je jeho…"

Dědečkovi se zatřásla brada, pochytil několikráte ztenčenými prsty svrchní peřinu, jakoby se něčeho chtěl zadržet, aby i on ještě v poslední chvíli zůstal si tím pevným a důsledným v tom, co bylo jeho — ale tentokráte se to nezdařilo, oči se mu zaplavily a tak si žalně zahlesl, jak potesknělé dítě…

„Snad zažil tak schovaný, někam do úkrytu zalezený štěstí," odpověděla babička konejšivým hlasem, „a až se nad námi všemi Pánbůh slituje a tam nahoře nás v záři své lásky svede, o ničem zlém nebude žádný z nás vědět…"

Dědeček se k její ruce ještě více přitulil tváří, jakoby se k té její víře tiskl a tak ztišený zasnil poslední boj…

— — — — — — — —

„O kom pak mluvil tatínek naposledy?" pta-

la se z rána ta nejlítostivější dcera, Nanynka, matky.

„Mluvil o vás všech —“ odsunula babička pravdu, neboť se v srdci bála, že se v poslední chvíli zrovna tak prohřeší na ostatních oddaných dětech a bude si myslit jen na Jana.

TRINETTA.

Ottaviova žena se první probudila šleháním slunečních paprsků, které již prudce dorážely na její lůžko ze suchých kukuřičných listů a shlukly na ni ve své žárné záplavě všechny mouchy z celé jizby.

Dcerka Trinetta zase zapomněla večer zavěsit nad okeničku starou sukni; zasloužila si za to připomínku, aby již vstávala, klepnutí pěstí na hubenou lopatku.

Dvanáctiletá dívčice, drobnou postavou zdánlivě mladší, povznesla se tímto dosti známým, již ani nelekajícím upomenutím na otřené truhle s kupkou hadrů v záhlaví. Vyhlížela trochu ještě vyjeveně a snivě po roztodivném

snu, v kterém honila hezkého šedého holoubka po řebříce i po střeše a přece ho nechytila.

S namáhavě se rozvírajícím zrakem, v kterém těkaly jen pořád samé bzučící mouchy v zlaté záplavě, rozpoznala konečně matku, která se zvolna táhla ven s měděným vědérkem pro vodu a vracejíc se upíjela vody dlouhým douškem. To se zdálo nejnamáhavější prací celého jejího dne. Sedla si pak jako schvácena znovu na lůžko, sestlané jen na zemi, vzdychla si několikrát jakoby zbožně i stýskavě: „Bože můj, Bože!", což bývalo celou její modlitbou, a pak se vyzívavši a vlasy si prohrabavši, vztáhla ruku po nízké zídce okna a dosáhnuvši šťastně deroucí se do rozbité tabulky okna haluze úponkovité, nachové růže, v tento čas se nejnádherněji rozvíjející, uškubla nešetrně dva nejbližší květy; jednu zdánlivě hezčí růži si vstrčila za ucho květem k tváři a druhou se dotkla dětinským nápadem citelně mužových rtů.

Ottavio pootevřel oči a ani se nezamračil; měl svoji ženu, která měla příjemný úsměv a dosti mírnou výřečnost, rád; v jejich nepořádané jizbě bez omítky bylo málo kdy křiku a vády.

Sebral ženě růži s dlaně, jak jen bylo možno, bez pohybu a zastrčil si ji také za ucho. Pak ještě natáhl ruku pro povadlý morušový kmínek a počal se jím zvolna proti mouchám oháněti; žena jeho měla vždy také nějakou haluzku, kterou často ulomili i v domácí zahrádce, schystanou na obranu proti mouchám u lůžka, a těmito jednotvárnými pohyby si oba kolikráte celé hodiny v létě krátili nudu. Jídlo kupovala žena Ottaviova z blízké krčmy, leckdy nějaký již příliš zašlý hadřík jí vyprala vdova z vedlejšího stavení za malý peníz (žena Ottaviova si před ní naříkala, že má v rukou nějaké lámání; ale že ji při veškerém tom trápení nepronásledovaly děti, vypadala mnohem lépe než sousedka pradlena a sestarávala jen tu a tam bílou nitkou v černém vlase).

Od té doby, co Ottaviovi pošla jeho zděděná učená opička Bepa, s kterou cestovali po Rakousku a která je touto uměleckou výpravou od jara až do podzimu vyživila na celý rok, býval Ottavio z rána trochu těžkomyslný, jakoby se byl skončil se zaniknutím jeho živné Bepky celý úkol jeho života a na jiném živobytí, než jaké jim snášela Trinetta,

žebrajíc v postranních ulicích Říma, už mu ani nezáleželo.

Ostatně rozuměl Ottavio také trochu provaznickému řemeslu, ale teď, když počínalo léto, bylo těžko hýbat ztuhlými prsty, balík koudele zbylý od Velikonoc počká rád až do zimy, kdy se Trinettin výdělek stával pochybnějším; teď bylo koudele spíše potřebí ku změkčení lůžka v záhlaví.

Žena položivši se na lokty vytáhla z bedničky u svého lůžka, kde bylo vhozeno, něco jídelního náčiní, veku bílého chleba, uzenou klobásu a několik broskví a rozdělila vše na tři díly.

„Na —“ pobídla muže, a Trinettě hodivši nejmenší podíl, připojila: „Hýbej se, hýbej — lidé už dávno chodí po ulicích a z rána spíše dají!“

Ottavio obrátil hlavu po dcerce; teď teprve si povšiml, že je posud doma, to se jistě neblížilo k poledni... Napadlo mu teď dcerce na cestu přidat poučení: „Kdyby se tě zase někdo ptal, kde zůstáváme, udej mu jinou ulici a číslo, jaké ti zrovna přijde na paměť, řekněme třeba dvanáctku...“

„Na věku si také něco ubeř —“ připojila

rozvážlivě matka; „říkej, bylo mi zrovna deset na svatého Josefa. Potom hleď se přece také dostat někam do paláců, kde je všeho dost. Kdyby stál před vraty nějaký strážce, číhej na blízku a dávej pozor, až se obrátí — pak tam chytře vklouzni a proběhni. Když půjdeš nazpět, pak už ti nic neudělá . . .“

Otec Ottavio pohrdl prozatím jídlem, ale vstrčil si do úst žmoleček tabáku, který rád žvýkal. Teď se ozval živěji: „Běda ti, abys se jednou dala lapnout nějakému strážníkovi! Takovou ostudu na své jméno bych ti nezapomněl!“

Trinetta chápala — nechápala; krátká její ruka s olámanými nehty, které si obyčejně ubrousila z nečinnosti škrábáním po zdi nárožních stavení neb průjezdů, jen si přihlazovala nepročesané vlasy pod starý zelený tibetový šátek, který se zdál jen zbytečným přívěskem drobné hlavy s praménky vlasů nevídané barvy, připomínajících zralou kukuřici. Skvost těchto vlasů, přítulné oči a celá dětská tvář, jakoby zúžená bídou a teskliv stí, svážely soucitné pohledy k malé žebračce, která po celé dny stávala na rohu uličky Intorto, kudy se chodilo z trhu a do předměstských

zahrad, schovávajíc se jen tehdy na chvilku do průjezdů nejbližších stavení, když se blížil nějaký voják se šavlí a kabelovitým kloboukem na hlavě. Za nepohody chodívala také po domech s mošinkou, kde měla svazečky žabince pro ptáky — ale tu čekávalo na ni více protivenství a nebezpečenství, lidé chtěli vědět, čí a odkud je, a hubovali, že nechodí do školy.

Dostrojená Trinetta utrhla si ještě honem také jednu růži a dala si ji po příkladu rodičů za ucho. Líbil se jí tento způsob okrasy a vracela se teď už vždycky proto ráda domů, vidouc v tom něco velmi hezkého, že jim to bohatství pnoucích se ruží také lezlo do okna.

Zapomenuvši dáti s Bohem, dala se na pochod s poněkud línou chůzí na její mladistvý věk, ale naučila se tomu kroku již od matky, dovedouc švižně utíkat jen v nebezpečenství.

Na dvoře před zahrádkou pobíjel domácí hospodář, který byl bednářem, staré, vyspravované soudky novými obručemi, zavalitý hoch s kudrnatou hlavou a dobromyslným zrakem mu pomáhal a zašilhal pokradmu po Trinettě použebnou družností.

Dívka zakrývajíc ružovou svou ozdobu cí-

pem přehozeného šátku, pozdravila hospodáře jen se zdánlivou pokorou své nepatrnosti přáním dobrého dne, ale synkovi oplatila důvtipně pohled přítulným zajiskřením očí a zážehem líček. Jak ráda by se byla zastavila a hodila po chlapci třeba tou domácí růží, kterou měla ukrytou za uchem, ale nesměla... S přísným domácím pánem nebyly žádné žerty, on zval její rodinu i přes to, že otec Ottavio platil správně svoje nájemné, „havětí" — a jeho syn se s Trinettou nesměl před jeho očima kamarádit. Ale malé Trinettě dnes napadlo (s kvapně vyvíjející se u ní světaznalostí a troufalostí), že přijde chvíle, kde nad starého oba teď jen malí a krocení narostou a vyzrají, a povytáhla za touto smělou nadějí ramínka do výše jako všetečné ptáče, které se jen proto musí nechat od starých živitelů klováním trestat za každou smělost, protože mu ještě nedorostla křídla. Jakmile dorostou, přijde samostatnost a široká svoboda. Octnuvši se již za rohem jiné ulice, podívala se na prvního kolemjdoucího vzrostlého člověka spurně, bez obvyklé pokory a chvějné prosby.

Půda byla ještě od nočního deště navlhlá, na špatném dláždění předměstské ulice se to

bosé Trinettě skvostně cupalo, pokluzovalo a mošničkou ve vzduchu pohazovalo. Skromnou a zuboženou tvář musila si sestrojit až teprve ve výstavnějších ulicích poblíže Intorta.

Teď se jí měkká, porosená růže tak mile a přítulně tiskla k levému spánku, že si tím pocitem připomněla ještě jiné krásné ozdoby, které by jí jistě slušely. Měla by ku příkladu ráda veliké náušnice s rudými očky a visutými třásněmi, které by se pohybovaly, když by se otočila hlava; měla by ráda jantarové anebo červené korále na krk a sváteční, prošívané botky s lakovanými špičkami, pak zástěrku se zkříženou náprsenkou, jakou nosila děvčata, která chodila do továrny na umělé květiny v ulici Intorto... Bude potřebí, aby si nějaké pěťáčky schovávala — ode dneška neodvede všechno rodičům, oni by všechno shltli a na ni nic hezkého pro neděli nekoupili...

Přivinující se k ní lehkomyslnost a smělost předla jí v hlavě samé odvážlivé plány. Opravdu by se dnes ráda dostala do nějakého paláce, kde mají všeho dost a mohli by jí darovat třeba liru, nebo dokonce nějaké náušnice a hezkou zástěrku. Vábila si do mysli všechny

známé paláce a znala jeden, před nímž opravdu dostala známá dívka o berlích celou liru od dámy, která tam právě vystupovala z vozu. U těch vrat nestál ani žádný hlídač, seděli nad nimi dva slibní mramoroví andílci — tam se jistě rozdává — tam ihned půjde...

Trinetta už byla rozhodnuta, ta touha získati si něco pro svoji okrasu ji celou posedla: nezpytovala již ani kolemjdoucí, kterého z nich by mohla zastavit, hnala se jen letmo za svou nadějí, jakoby skákala před ní ve vzduchu, až k onomu osněnému domu, a když jí u vrat nechtěla povolit klika, dovtípila se, že si musí zazvonit. Srdce jí trochu hlasitěji zabušilo, když zaslechla v síni kroky, ale spatřivši v otvoru vrat dobromyslně tázavý pohled tlusté ženské s vyhrnutými rukávy, nabrala hned duchapřítomnosti a poprosila skroušeně:

„Má dobrá paní, kéž byste mi něco darovala; mám veliký hlad!"

„Já nejsem, milá holka, žádná paní —" ozvala se dobrácky žena, která byla kuchařkou — „ale naše paní nahoře má pro taková chuďata, jako jsi ty, vždy srdce otevřené a plete pro ně celý rok punčošky a nátepničky. Tu

musíš jít pěkně poprosit; však jsi beztoho sirotek, viď?“

Trinetta pokývla hlavou. Ach, co by neučinila takovým soucitným očím k vůli... Ostatně to nebylo ani tak těžké zapřít ty živoucí rodiče...

„U koho pak zůstáváš, chudáčku?“ kladla kuchařka ještě otázku.

„U jedné tetky — ona je pradlenou...“ vypůjčila si Trinetta na rychlo představu vdovy, která matce prala.

„To je jistě nějaká bezbožnice, viď, že na tě ani hadříky nepospraví. A což, do školy tě také neposílá?“

Trinetta zavrtěla hlavou a nazvedla loktem prázdnou mošinku. „Musím chodit, prosit — a když donesu málo, je zle —“ doznala kousek pravdy.

„Je to spoušť u ženské,“ vzdychla si kuchařka z hluboka. „Pojď nahoru —“ otřela si odhodlaně ruce o boky, neboť byla již vyučená v dobročinnosti; „povíme to všechno naší paní!“

Batolila se čiperně po starých mramorových schodech k arkýřovému pokoji, který měl vyhlídku do zahrady a v němž v tuto chvíli

její paní, vdova Sciamitová, četla svoje denní „Malé Noviny“.

Signora Sciamitová byla drobounká dáma s mrkavýma očima a stálým, jakoby již vtištěným úsměvem na jemně povrásčené tváři. Na silně prošedivělém vlase nosila čepeček sestavený z černého sametu a starých, vzácných krajek na způsob velikého motýla. Její něžné a bílé ruce byly povlečeny starožitnými prsteny, na jejichž mihotavatých drahokamech spočinuly Trinettiny oči tichým, žádostivým obdivem.

V tuto chvíli byla v pokoji také přítomna přítelkyně paní Sciamitové, obrejlená slečna Marcova, která si na velikém rámu, na drobounké kanavě obšívala z rokové tapisserie, patřící domácí paní, starodávnou pastýřskou idyllu.

„Zazvonila u našich vrat sirota,“ oznamovala kuchařka s pobožnou soucitností; „teta, která ji po zemřelých rodičích k sobě přijala — je prý to nějaká pradlena — ji vyhání žebrat, chudáčka, a když donese málo, je zle . . .“

„Známá píseň!“ ozval se v odpověď nejprve povzdech signory Marcovy. Zanechavši

svého vyšívání, seskočila s obdivuhodnou čipernosti svých vážných let s výstupku u balkonu a prohlížela si Trinettu se živým zájmem od hlavy až k patě tak pozorně jako nějaký umělecký předmět.

„Ubohá!" zavolala pak kvapně, jsouc vtržena hned do přátelství k malé žebračce (neboť signora byla přítelkyně všeho krásného) — „a kterak je vlastně i v té své nuzotě rozkošná, roztomilá jako obrázek! Vsadila bych se, kdyby ji viděla Matilda Festinova, že by ji vymalovala tak s tou růží za uchem..."

„Má drahá, neprozrazuj takové myšlenky před dítětem —" promluvila teď tichounce ve francouzském jazyku paní Sciamitová; „mohla bys ji snadno učinit samolibou a ješitnou. Vidíš — zahleděla se po tvých slovech zrovna do zrcadla!"

A odloživši své noviny, popošla k děvčeti, pronášejíc otázku za jejími zády, aby ji odvrátila od zrcadla: „Jak pak ti, mé dítě, říkají a kolik je ti let?"

„Deset mi bylo na svatého Josefa —" zazněla jistá odpověď jen slušně skormouceným hlasem nejprve na druhou otázku a pak teprve Trinetta, rozmyslivši se, že bude nej-

lépe, když v každém výslechu udá samé klamy, připojila: „Říkají mi Celesta."

„Celesta?" opakovala paní zdlouha, dodávajíc zněžnělým hlasem: „Jsi asi hladova, viď?"

Trinetta pokývla hlavou. Napadlo jí, že zajisté zde jedí samé sladké koláče a pijí muškátové víno...

Signora Sciamitová ale děla ke kuchařce: „Marietto, zaveď dítě dolů a dej mu tam mísku mléka s krajícem chleba, aby se nejprve nasytilo. Potom připrav vlažnou koupel s pracím mýdlem a žínkou, já sama sejdu dolů dívku umyt a učesat, a když se jmenuje Celesta, postaráme se jí také o nějaký oblek..."

Kdyby nebylo bývalo posledního slibu, odváděná Trinetta by byla nejraději utekla spěšně se schodů a průjezdem k vratům ven tlusté kuchařce před očima... Nebála se sice nikterak té drobné paní a vytáhlé slečny s brejlemi, spíše jí na obou přicházelo něco k smíchu: ta jedna mrkala stále očima a druhé nedokrýval vrchní ret zuby — ale obávala i jaksi ostýchala se toho slíbeného mytí a česání. Vídávala často čisté a uhlazené dívky

kolem sebe přecházet, bylo milo na ně pohledět, a chápala najednou v této chvíli, že paní, která sama měla ruce bílé jako z vosku, osopí se na ni, zanedbanou, s ošklivostí a nazve ji nejspíše „havětí", tak, jak ji zval domácí hospodář...

Jestli jí jen potom dopřeje zmíněný oblek? Takový nějaký jemný, popanštělý se sametovými neb hedvábnými lemůvkami a bude-li při něm zástěrka se skříženou náprsenkou? Pak by se vždy do něho v neděli chtěla obléci, aby ji uviděl domácí synek, když sám jde ve svátečním oděvu do kostela. I jeho rodiče a všichni, kdož ji ze sousedství znali, podivili by se — a její vlastní tatínek by bezpochyby řekl (jako povídal jednou, když si přinesla v mošince dosti zachovalé střevíce): „Vidíš, jak se vzmáháš!..."

V takových myšlenkách polykala Trinetta předložené mléko a chléb více těm rozdavačným paním k vůli než sobě.

Tlustá kuchařka spouštějíc v koupelně naproti kuchyni vodu z kohoutku do vany a dolévajíc ji horkou vodou, donášenou z kuchyňského kotlu, pořád vzdychala a vyprávěla, co je chudoby a spoušti na tom božím světě;

v kraji, kde ona vyrůstala v provincii padu ánské, že jsou spořádanější lidé. Dobrá jej paní říká kolikráte, že ji srdce bolí, když ne může každému pomoci, i každé sousto že j kolikráte v ústech roste, když musí vzpomí nat, kolik lidí hladoví...

„Je vaše paní kontessa?“ osmělila se Tri netta vytasit se svou zvědavostí, neboť si tc ani jinak nepředstavovala.

„Ach ne, naše paní je jen vdova po ob chodníku s antikvitami a nemá žádných ve likých důchodů — jinak by konala ještě víc dobrodiní —“ odvětila kuchařka.

„Ale tenhle krásný dům je přece její?“ upí nala se přece ještě Trinetta na naději, že jej objevená dobroditelka je bohatá.

„Je její,“ přisvědčila kuchařka; „ale co pak milá holka, nese takové stavení? Leda jen daně a výlohy! Naše paní se tu ale narodila a říká, že alespoň ten pěkný byt si ponechá až do smrti. Potom prý dům připadne něja kému sirotčinci, neboť jediné panino dítě ze mřelo a ona se jen tak těší z těch pár staro žitností, co si ještě za pánova živobytí uchy tala pro sebe, a potom ze svých dobrých skutků.“

„Dobrých skutků —“ rozléhalo se dívce jedině ze všeho, co vyslechla, v paměti. „Zda-li pak mi dá také náušnice? Když má tolik prstenů, má jistě také kolikeré náušnice . . .“

Po chvilce přišla paní Sciamitová bez čepečku, s malým uzlíčkem prořídlých vlasů, opásaná kanafasovou zástěrkou a s povyhrnutými rukávy nad slabounkými lokty.

„Tak pojď, bludný poutníčku,“ pravila k Trinettě laskavě, „čisťounké se ti odlehčí . . .“

Dívka se za ní nejistě přitáhla do koupelny.

„Odstroj se celá a vlez si do vany,“ velela laskavě paní, a odvracejíc se k bíle zastřenému oknu, počala na zácloně něco poopravovati tak dlouho, pokud Trinetta nevhupla do vody.

V koupelně byla malá pohovka, na tu si nyní paní Sciamitová sedla a počala s dívkou rozprávět.

„No, líbí se ti tam, viď?“ A když Trinetta pokývla, pokračovala: „Mojí nebožce dcerušce, která zemřela v tvém stáří, byla vždy koupel radostnou chvílí . . . Jásala vždy a výskala — a nemohla jsem jí z vany ani dostati.“

„Prosím vás, signoro, já bych se ráda umy-

la sama," zažadonila Trinetta, sebravši poblíže vany položené mýdlo a žínku.

„Aj — dovedeš to sama?" podivila se paní hbitosti a zručnosti, s kterou se dívka počala mydlit a omývat, „což tě přece přidržuje tvá teta k čistotě?"

Trinetta si pomyslila, že bude nejlépe, když zavrtí hlavou.

„Nemyslíš, že by mohla být tvá pěstounka přece znepokojena, kdybych si tě tady podržela přes celý den? Bude to přece déle trvat, než ti seženeme celý řádný obleček."

„Ach, ona nebude říkat nic — ona je ráda, když jsem pryč..." odvětila dívka nápadem, aby jí toho paní raději mnoho pokoupila... Však doma mohou také jednou čekat, když budu mít takovou výmluvu..."

Paní se na okamžik zamyslila, potom kladla nové otázky.

„Pamatuješ se na své rodiče?"

„Ne..." zahlesla odpověď.

„Což, modlit se umíš? Naučila tě pěstounka nějakým modlitbičkám?"

„Umím jen otčenáš — a ten jsem se naučila tak leckde od slechu — sama."

„Modlitbu k Anděli Strážnému neznáš žádnou?“

„Ne...“

„Naučím tě jí. Hleď — moje dceruška se jmenovala také Celesta — a měla zrovna takové vlásky, jako máš ty. Dovol, abych ti alespoň ty vymyla — samotné by ti to šlo těžko — činí mi to potěšení posloužit takovým andělským poslíčkům. Vždyť dítě, i kdyby bylo sterým prachem obaleno, je vždycky andělem...“

Paní povstala a omočivši si ruce počala dívce nejprve vlasy přihlazovat, pak je celé pomáčela a po praméncích mydlila a na dlaních vypírala. Trinetta přivřela oči, a pod těmi něžnými doteky a sladkými zvuky paniných slov jí náhle napadlo: „Ach, tohle všecko se mi asi zdá...“

„Až bude tvoje tělíčko pěkně čisté,“ hovořila dále paní, „půjčím ti zatím něco ze šatů své dcerušky, než ti obstaráme vlastní obleček. Alespoň si ten zaniklý živoucí zjev své Celesty zase jednou na chvilku představím.“

Osušivši dívčiny vlasy ručníkem, upozornila ji paní na dřevěný stupínek u vany, na který se musí postaviti, až se zahalí do plátěné

plachty, a poradila jí, aby se pak, šlapají po nataženém koberci a nedotýkajíc se ka menné země, utekla na pohovku, tam že s může položit hlavičku na polštář a trochu s odpočinout, než ona sama jí přinese oblek.

Když paní odešla, uposlechla ji Trinetta n slovo, choulíc se na pohovce v jakémsi mazli vém roztoužení, s jakým se po dlouhé zim v časném jaře vystavovala na osluněné kou sky cest, tam, kde zlatily i hřály paprsky

Jaká to byla divná, hodná paní! . . . Jestl pak jí přece dá tu hezkou zástěrku a ná ušnice?

Teď došly za ní obě, i ta obrejlená slečna která měla nyní klobouk na hlavě. Shodly se nahoře s paní Sciamitovou, že ona ochot ně půjde nakoupiti veškeré potřebné věci pr sirotu: dvě košilky, dvě sukénky možno-li z ka nafasu a takovoutéž kazaječku; potom růžový kartounový šátek na hlavu, punčochy temnějš barvy a střevíce. Konečně slečna Marcov chtěla také něco přidati ze svého, ač jí jak industriální učitelce skoro nikdy nic nezbývalo k rozdání. Ale koupí malé krásce přece něco alespoň zástěrku a dva kapesníčky, které rych

le sama ovroubí a vyznamená na ně počáteční písmeny Celestinina jména...

„Vezmu ti míru na střevíčky, Celesto, ukaž nožku,“ děla slečna Marcova tak přívětivě k malé žebračce, jakoby ji prosila. Změřivši délku opálené a několika rozdrásnutými škrábv poznamenané nohy, pohladila a politovala ji, povšimnuvši si také, že má dívka hubená a neforemná ramínka; ruce její, byly v podloktí širší než v nadloktí a celé jakoby otlučené. Dámy se na sebe v jediné útrpné myšlence podívaly.

„Bije tě také tvá pěstounka?“ tázala se paní Sciamitová svým tichoučkým hlasem.

Trinetta vážně přisvědčila.

„Takové bezcitné duše týrají děti, když málo vyprosí,“ podotkla smutně slečna Marcova.

„Mučedníček,“ zašeptala paní Sciamitová a měkká její ruka zase se dotkla přítulně dívčiných skrání i líček.

„Vyhlíží vlastně na svůj útlý věk v tvářičce již tak vážně, jakoby jí bylo čtrnácte let, takové děti rychle stárnou —“ promluvila signorina francouzsky.

„Pospěš si k tomu nakupování,“ odvětila jí paní, nepřestávajíc dívčino čelo a tvářičky hla-

diti; „možná, že budeme musit na těch vě
cech něco přepravovati.“

„Oblec si košilku, Celesto,“ pobídla pan
Trinettu, když osaměly; „pak ti pročesám vlá
sky, dokud jsou vlhké, neboť suché by se t
pak příliš zaknotily a rozčesávání by bolelo.“

Když dívka poslechla, podložila jí paní vla
sy ručníkem a počala je šetrně hřebenem ze
slonové kosti pročesávat.

„Když jsem česávala svoji Celestu,“ zaho
vořila paní Sciamitová, „musila jsem jí vždy
vyprávět pohádky, jinak byla netrpělivá a cí
tila každé zacásnutí. Chceš, abych ti také vy
právěla pohádku?“

Trinetta pokývla hlavou spíše z poslušné vů
le než z touhy, neboť si pomyslila: „Proč m
raději nepoví, co mi koupí?“

„No tak hezky poslouchej,“ počala paní
„Žil jednou starý zbožný muž, jemuž pa
třila překrásná zahrada, kterou si pílí celéh
života vypěstoval. Dobrý ten muž neměl žád
ných příbuzných, a cítě, že už pomalu lampičk
jeho života dohořívá, rozhodl se, že zahrad
svoji odkáže jednomu ze svých učňů, které
vyučil pěstění květin, zelin a stromoví.

‚Moji milou zahradu zdědí ten, kdož m

právně zodpoví jednoduchou otázku,' pravil tařec jednoho dne ku svým třem učňům. Sami jste pěstovali již na sta různých keřů ůží, nuže, povíte mi jedině, kterou barvu růí má kdo z vás nejraději...'

A myslil si dobrý stařec, že ten, který uhodie onu barvu růží, jež jemu samotnému jsou iejmilejší, zdědil nejen jeho řemeslný um, ale aké kousek jeho duše.

,Popřej nám, pane, jeden den na rozmylenou,' poprosil rozvážně nejstarší z jeho učňů, lověk chytrý a nepřenáhlený. Stařec rád svol a druhého dne svátečně jsa ustrojen, čeal vážně chvíli, až se jeho učňové k němu ostaví.

Došel tedy po právu nejprve ten nejstarší děl:

,Já, pane, uznávám za nejmilejší mi růži lutou; ona připomíná barvu slunce a zlata, še, co je nejmocnější na světě.'

,Dobře,' odvětil stařec skleslým hlasem; ,poli mi sem druhého.'

Vešel druhý a zahovořil:

,Pane, nemyslíš také ty, že temně rudá bara je ta nejkrásnější? Roucho kardinála i pur-

pur královského pláště připomínají touto barvou vždy povznešenou slávu i nádheru.‘

‚Dobře,‘ pokynul stařec klidně; ‚nechť vejde třetí.‘

Tento hoch byl veselý a plný života.

‚Myslím, pane,‘ promluvil přítulně, ‚že nejkrásnější barva ruží je ta, která kvete hezkým dívkám na tvářích? Tož já miluji barvu jemně růžovou.‘

‚Nechte mne o samotě,‘ děl stařec a přivřel oči v smutku, neboť žádný z jeho učňů neuhodl, které růže on sám tiše miloval . . .

Když tak ležel, zvrácený jsa ve své beznaději, na pohovce, dotkla se ho malá ruka pastýřova, sirotka, který mu nosil pramenitou vodu z pohorské studánky k osvěžení, a hoch zašeptl:

‚Pane, spíš? Já ti přinesl čerstvou vodu k pití.‘

‚Děkuji ti, dítě,‘ ozval se mu stařec, ale očí neotvíral.

‚Prosím tě, pane, abys mi ještě odpustil, že jsem si v tvém sadě utrhl jednu růži . . . Byla taková líbezná — a ptáček u ní zpíval . . .‘ zahovořil ještě prosebně hoch.

Stařec otvíraje oči spatřil v hrstce sirotka

skromnou bílou růži, kterou hoch tiskl ke rtům.

Tu se stařec blaženě usmál a děl k sirotkovi:

‚Neodcházej, zustaneš u mne jako vlastní synek. A pamatuj si, že bílé růže těší srdce čistá, pokorná a obětavá, ty vyrůstaly všudy po stopě Spasitelově a vykvetly na hrobech svatých mučednic. Až zavru na vždy oči, podělí mne tvoje ruka miláčky mými naposledy a za to budeš ty jediný mým dědicem . . .‘

Tak přišel pastýřův sirotek k štěstí —“ končila paní Sciamitová, dokládajíc: „Tuhle pohádku měla moje Celesta ráda, neboť ona také milovala bílé růže — a já, když mi ji Pánbůh k sobě povolal, překonávala jsem tímto znamením svou bolest . . .“

Trinettiny rozzářené oči točily se jen po šatech, které paní, již ji rozčesavši a osušivši ještě jednou povlhlé konečky jejích vlasů, před ní rozkládala a zlehounka je na ni oblékala. Byly bílé, samé vyšívání a kraječky . . . Ty má jen zatím půjčené a ty druhé, které šla pro ni obrejlená slečna koupit, budou snad ještě hezčí . . . Ach, kdyby jí jen přidaly ještě ty náušnice . . .

Ve vyšívaných střevících, které patřily paní Sciamitové, odešla s paní zase nahoru do pokojů; kupku špinavých a potrhaných jejích šatů vestrkala tlustá kuchařka do mošinky a postavila to do růžku síně u vrat.

„Je ti teď lehčeji, viď?" tázala se jí paní se svým sladkým úsměvem, když se ocitly v arkýřovém pokoji, a přistoupivši ku stolku, u kterého ji Trinetta poprvé spatřila, vybrala tam z vázy několik bílých růží a podala je dívce do hrsti:

„Podívej se teď na tento obraz," zavedla paní Trinettiny zraky ku klavíru, kde visel na vysoké stěně velký olejový obraz zlatovlasého děvčátka v muselínových šatech s kyticí bílých růží v rukou.

Sama si přisedla paní Sciamitová ku klavíru a zakrývajíc lítostivé rozechvění, které se jí náhle zmocnilo, počala přebírati klávesy namanutou sicilianskou písní... Usmívavé její oči zvlhly a nabyly trpného výrazu; neviděla, kterak vyjeveně se zadívala Trinetta na malbu a zase do vysokého zrcadla, kde se jevila vlastní její postava, podobající se dívce na obraze jako květ ku květu jediného keře. Bílé růže zachvěly se v Trinettiných prstech, pa-

daly jí najednou všude do očí, byly na obraze, na panině stolku, zíraly s arkýřových stěn, jednu měla paní Sciamitová na prsou, a tato paní, která měla všeho dost, krásný palác, zahradu, vysoké zrcadlo, lenošky, plno třpytných svícnů, váz a roztomilých sošek — dovedla také plakat...

Tlustá kuchařka vešla do pokoje s otázkou, zdali bude dnes slečna Marcova společně s paní obědvati, a zmatek i pohnutí Trinettino se rozprchlo; věděla už jen zase, že to bylo pro ni přece jen štěstí, že vešla troufale v tento dům; ti lidé zde byli dobří a jistě si odtud hodně pěkných věcí odnese. Doma se budou divit...

— — — — — — — —

Pak zase najednou se zdály veškeré smělé výhonky Trinettiny naděje nějak zklamány.

Obrejlená slečna přinesla pro Trinettu suknici a kazajku z takové šedé, potemnělé látky, v jakou se odívají jeptišky, a paní ji pochválila, že to bude pro dívku dobré a praktické... Střevíce neměly lakových špiček ani nijaké ozdoby, ba skoro se Trinettě protivily pro své nízké podpatky, druhou (že prý spodní sukni) darovaly jí dámy z obyčejného

kanafasu a zrovna takovou látkou na zástěrku ji podělila obrejlená slečna a teď jí s takovým spokojeným výrazem šila zástěrku bez náprsenky jen se spodní kapsou, a do dvou kapesníků vyšívala paní Sciamitová písmeny C. B., neboť jim Trinetta udala, že rodné její jméno se zve Bocherini. (Tak se alespoň jmenoval jeden kupec, kam si někdy zaskočila koupit bonbony; ty dámy mohly uvěřit, že se také tak jmenuje.)

K obědu dostala Trinetta sice kousek masa, ale k tomu také plnou misku rýže, posypanou skořicí — a rýži ona nejedla ráda matka ji také z hostínce nikdy nechtěla přijmout . . .

Potom tísnila Trinettu poznámka paní Sciamitové, že prý kuchařka musí doprovodit sirotu až k příbytku její pěstounky. Paní Sciamitová té pěstounce vzkáže, aby k ní přišla, že si spolu o sirotě promluví, aby ubohá Celesta mohla se něčemu dobrému a užitečnému naučiti. Oděvem, školními potřebami a ob čas kouskem jídla bude prý paní Sciamitová dívce už vždycky nápomocna . . .

Trinetta musila přemýšleti o nějaké lsti

kterou po obdarování oběma damám i tlu-
té kuchařce vyklouzne.

Slečna Marcova pravila, ceníc přívětivě své
louhé zuby: „Navštiv mne, milá Celesto, kaž-
ou sobotu odpoledne v mém bytě, jehož adre-
u ti napíšu na papírek. Doptáš se pak již
a ulicích strážníku. Já tě naučím pěkně plést,
áčkovat a trochu šít. Přijď hned nejbližší
obotu, miláčku; připravím ti bavlnu i dráty.“

„Je celá jako u vytržení,“ podotkla pak
gnora francouzsky k paní Sciamitové, „a my-
í si zajisté, že se ocitla v nebi.“ Roztěkané
rinettiny zraky přitahovaly se stále k maha-
onové oskleněné skříňce, kdež bylo mezi
množstvím drobných porcelánových, kostěných
stříbrných předmětů také několikero staro-
tných šperků. Byly tam také dvoje skvělé
áušnice s barevnými trapličkami, Trinetta již
a ně paní upozornila nataženým tím směrem
rstem a přítulnou otázkou: „To jsou ná-
šnice?“ Ale paní odvětila jen zcela klidně,
brána ve svou milou práci, znamenáním Tri-
ettiných kapesníku: „Ano, mé dítě . . .“ a ne-
apadlo jí dívce tu žádoucí okrasu darovati.

Den se pomalu přikláněl. Trinetta, oble-
ena již ve svuj nový oděv prochodila ce-

lou zahradu, spřátelila se již trochu se žl
tým psíkem, který na ni s počátku nevrle
nedůvěřivě vrčel, pojedla zahradních malin
broskví, které jí paní Sciamitová schysta
s bílým chlebem k svačině, a potom již pa
rozhodla, že se musí dítě vyprovoditi dom
udělala dívce křížek, políbila ji na čelo a p
hladivši ji ještě na rozchod, pravila: „Ta
na brzkou shledanou, Celesto, přijdeš za
brzy, viď, já si zatím všechno rozmyslím, c
bychom pro tebe mohly učinit...“

„A na mne, miláčku, nezapomeň v sobotu
loučila se slečna Marcová, líbajíc děvče n
obě líčka a vyprovázejíc je až ke schodůn

Dole měla Trinetta ještě čekati, až si k
chařka převlékne jinou sukni, obleče šněr
vací botky a vážně přišpendlí svůj černý sl
měný klobouk na hlavu.

Trinettě se smělým odhodláním rozbuši
celé srdce; čekajíc v síni, dotíhla se až k
vratům, otočila zticha klíč, popadla svou, st
rým oděvem nacpanou mošinku a pootvíraj
se zaťatými v dolejší ret zoubky zlehoučk
dvéře, vyklouzla pružně ven.

Jen žlutý psík na mizící Celestu zavrčel.

V uzlíčku čistě vroubeného a oznamenaněh

kapesníku našla Trinetta kromě složeného papírku ještě padesát centesimů, které tam paní Sciamitová přidala „na chlebíček“.

Tento peníz, přiběhnouc celá udýchaná domů, podávala dívka otci se sebevědomým, trochu unaveným úsměvem. Napadlo jí sice na okamžik, aby si peníze uschovala do střevíce pro sebe, ale bála se zase, že by se s ní rodičové jistě vadili, kdyby nepřinesla praničeho pro ně...

„Podívejme se, jak je vystrojena!“ podivila se matka, ohmatávajíc látku šatů, a když Trinetta všecko vypověděla, vylíčivši celou paní, která mrkala očima, a signorinu, která měla směšné, přečnívající zuby, rozesmáli se hlasitě všichni tři.

„Opejřila jsi se chytře, opejřila,“ poškraboval si otec vážněji hlavu, když se byl dost zasmál zábavné té příhodě, „ale pamatovala jsi při tom jen na sebe! Za padesát centesimů jsi promarnila celý den a my bychom se mohli jít s matkou někam napást. Potom, nemysli si, že ty šaty můžeš pořád na sebe navlékat, těch by lidé nenašli pro tebe žádného slitování, smíš je obléci jen v neděli, když se půjdeš za nás pomodlit do kostela.“

Trinettina bujná nálada se trochu spláchla, zamrzelo ji dnes s neobyčejnou nedůtklivostí, že jí doma ještě mají co vyčítat.

Vyšla se rozhlédnout po dvoře. Domácí hospodář tam zase pobíjel sudy obručemi, schovával si vždy tuto venkovskou práci, až když nastal chládek. Když jej Trinetta pozdravila, povšiml si jí nějakým delším pohledem než obyčejně, a jeho synek se na ni, tak čistou a spořádanou, zřetelně usmál...

Povzdychla si jen, že mohla dostat od těch dvou paní ještě něco hezčího...

— — — — — — — —

Po tomto dni, když se snesla k zemi jasná, úplňkem ozářená noc, nedovedla Trinetta nikterak usnouti.

Rodičové si již dávno oddychovali ve zdravém spánku, ale dívce v každém přivření víček stále připadalo, jakoby se strop nad ní do vysoka klenul, a pořád se k ní vracela tucha arkýřového pokoje, v kterém dnes byla Celestou... Pak zatušila, jak se k ní paní Sciamitová loudí, a nebylo již na ní nic směšného, jakoby se táhla na obláčku připomínajíc obrázky světic a sklánějíc se až k Trinettině hlavě, pohladila její vlasy a skráně

s povzdechem: „Mučedlníčku!“ A neměla pro ni výčitek ani zlých názvů, pravila jen: „Mám tě ráda, protože se jmenuješ Celesta, a každé dítě, třeba sterým prachem obalené, je přece jen andělem...“ Počala ji také vyprávěti pohádku, znova jasně od slova k slovu opakovala povídku o bílých růžích a bylo jich najednou plno v Trinettině okolí, i ona sama je držela v ruce a byla podobna té dívce na obraze, která opravdu se jmenovala Celestou...

Tu se Trinetta vyjeveně nadzvedla na svém lůžku. Nacházela se na své truhle, z nezastřeného okna linul se po jizbě luzný svit, v pokraji se tam rozepnuté haluzky domácí růže chvěly obsypané známými, divně pobledlými květy...

Trinetta si s hlubokým povzdechem připomněla svoji vidinu, dotek i úsměv paní Sciamitové a celý ten paprsek dobroty a lásky obou dam, které dnes poznala a je obelhala a jim se vysmála — jako kdyby ji ovinul tichou výčitkou... Taková neznámá, stydná lítost, jakou ještě v životě nikdy nepocítila, ji prohrábla hruď a oči se jí zaplavily slzami.

„Kdybych já byla Celestou, tou, v kterou ony věřily,“ zacvakala v zimničném rozechvění

zoubky, „ach, kdybych byla takovou, lepší Celestou!“

Ne, ne, nebude. už nikdy tak hanebně lhát dobrým očím vstříc, musí si pamatovat, že viděla a zažila něco krásného, poví rodičům statečně, že se chce stát přece také něčím lepším na světě, aby si alespoň vydělávala peníze jako známá pradlena svým prádlem, anebo děvčata, která chodila v ulici Intorto do továrny dělat umělé květiny. Tak bude smět přece spíše někde paní Sciamitovou nebo slečnu Marcovu potkat, než kdyby zůstala žebračkou, lhářkou...

Celá se až svými divnými sliby i prudkou lítostí rozeštkala.

„Co se děje?!“ probudila se již také matka a pozvedla se na svém lůžku.

Trinetta ztichla na okamžik, ale potom se ozvala s celou svou tesklivostí:

„Chci být nějaká lepší, maminko, je mi na světě hanba před dobrými lidmi, že jsem takovou...“

„Něco se ti zdá — hnípej už raději!“ odvětila nevrle matka.

Ale Trinetta už dnes nedovedla usnouti, ty

růže u okna v měsíčním jasu pořád jí před široce otevřeným zrakem bledly a bledly . . .

Zaspala až k ránu a probouzela se teprve rozkřiknutím matčiným k svému, tentokráte již donucenému pochodu ve starých žebravých hábkách; ale tucha něčeho lepšího, co vdechla v koupelně paní Sciamitové, jí ze srdce nemizela, jakoby se byla zaryla v bláto perlička . . .

STÍN.

Ne, zase nebyl nadšen, ba ani se nezdá spokojeným. Mladá dívka s nepokojně těka výma, životem žhoucíma zrakoma pošvihla se bou netrpělivě u klavíru a zatnula bílý srpe ček zubů do spodního rtu.

Professor hudby Stoklín povstal zatím klidně od klavíru, kde posud se starostlivou pozor ností sledoval žaččiny ruce i trochu výše roz ložené noty Lisztovy legendy, a ozval se opravdu bez nadšení:

„To byl sice zajímavý, ale příliš samostat ný — nebo řekněme svéhlavý přednes, slečno Jarmilko. Vyhýbáte se celkem skladatelovým označením, a to přece nemohu považovati za

právné. Kdybyste se takhle produkovala pozítří při akademii, pak věru byste nestrhla kritiku k pochvale; ti lidé tam mají přece každou notu takové známé skladby v malíčku a uveřejní pak každou chybičku černě na bílém..."

„Proč pak jste mi tedy, pane professore, vybral a poradil takovou známou věc —" vyjechla dívka s natrpklostí; „já bych si byla neztoho nejraději vzala „Švédské selanky"; — ty jistě tady ještě žádná žákyně nehrála!"

„Taková lehoučká věc by vám také, milá slečno Jaruško, nepomohla —" zmírnil professor svůj hlas až do přátelské měkkosti a zastaviv se u klavíru, pohladil pečlivě upravenou copánkovou ovínku své žačky. „My se musíme vytasit s něčím těžším, abychom dokázali naši rutinu společně s talentem a jemným pochopením. Takovým způsobem se také naše hezké naděje na dobře placené hodiny nezbortí... Nuže tedy, slečno Jaruško — jen ještě pilně studovat, méně prudkosti a samostatnosti a více klidu. Zítra touto dobou přijdu zase..."

Teď Jarmila pohodila malou, zdobnou hlavou téměř se vzdorem. „Věřte mi, pane pro-

fessore —" vydechla celým steskem svého n(pokoje — „kdyby nebylo maminky, hodil bych nejraději všechny ty naděje do pece Čeho pak docílím celým svým klavírním umě ním? Budu dostávat korunku za hodinu – když mi bude maminka neunavně hodiny shá nět, možno, že seženeme takových korune několik denně — ale to nám oběma má bý už celým, tak dlouho čekaným štěstím?"

Děla to s hořkostí, hlas její svážel se j: k pláči, jen malé, hladce vypouklé, umíněn čelo jakoby mu vzdorovalo.

„Já vás dnes nepoznávám, slečno Jarm lo —" podivil se professor Stoklín mírno výčitkou. „Paní matka vás vždycky zove ce lým svým štěstím, ale dnes vidím, že je t štěstí nějaké nespolehlivé — rozlítané . . ." Pro fessor se donutil k žertovnému úsměvu a pře létnuv svým skromným obrejleným zrakem za řízení vzorně čisté a s ušlechtilým ženským vkusem spořádané světnice, pokračoval: „Po dívejte se jen na ten váš milý byteček, kd si vás odchovalo zlaté mateřské srdce. Sto kráte jsem si již musil v duchu povědít, ž jsem jasnějšího a šťastnějšího příbytku n viděl. Ani slovy nelze vypovědít, co tady mát

ık milého — to člověk musí jen vycítit. A pak aše matka, slečno Jarmilo, jaká je to vzácná ena — její cenu vy snad ve svém mládí a vé nezkušenosti ani nedovedete pochopit!“

„Já že bych nedovedla svojí maminky pochopit?“ nadzvedla se nyní Jarmila již zase svým starým dětinským úsměvem, který ık dobře slušel k její oblé, všetečné tváři, podívala se již s trochou sebevědomé hrdosti o učitelových očí, jakoby jej v tu chvíli saıa nevědomého chtěla poučiti. „Ale já již ıám dosti rozumu, abych věděla, že se pořád esmím dávat od maminky živit! Už je těch bětí pro mé vzdělání dost... Posílala mne vyšší dívčí školy, do konservatoře, do účetického kursu — polovici toho jsem nepoebovala ku svému štěstí a měla jsem si ıději hledět zpěvu...“

„Aha — zase už vidíte svoji bludičku? —“ netal novým žertovným úsměvem professor toklín dívčin povýšený hlas. „V Národním vadle však na váš drobounký hlásečekniterak nečekají — to je ta jistojistá chyba nach pozlátkových plánů.“

„Však nemusila bych čekat na Národní diıdlo —“ pohodila Jarmila široce nadýcha-

nými rukávky modré své blúzky. „Je na světě na sta jiných divadel a uměleckých podniků — — a kdyby k tomu přišlo, německy i francouzsky bych se brzy doučila.“

Professor Stoklín si musil již překvapením i rozpaky poposunout brejle. „No, tuhle vojnu jsme přece již dobojovali, slečno Jaruško —“ pokusil se zase dostati na pevnou půdu celé vážnosti. „Či ještě by někde strašila ve vašem vznětlivém srdéčku? Považte, slečno Jarmilo, že vám pomalu jde již na devatenáctý rok —“

„Proto dovedu již samostatně myslit a pevné vůle mám také dost,“ děla se svitnýma zrakem dívka stiskajíc pevně levou rukou hranu klavíru, jakoby to byl pevný podklad její vůle. „Počkejte jen, až vás jednou můj domácí zneuznávaný „hláseček“ překvapí! Ale pak až se vyšinu vlastní silou a přes veškeré překážky — potom nenechám už maminku ani jediný den se trápit v knihkupeckém komptoiru za čtyřicet zlatých měsíčního platu! Posadím si ji pěkně v šedém neb fialovém hedvábném župánku do pokoje — však snad víte, že ty barvy má ráda — a každý, kdo k nám přijde, musí jí políbiti ruku jako královně. Náš by

by musil být také jinačí než nynější a sama pak bych teprve žila —" Jarmila rozpřáhla ve své horoucí touze ruce a naklonila se celá rozdivočená, jakoby se vrhala do proudu — „ach, tak radostně bych chtěla žít! . . ."

„Ať žijou ty jarní vody mládí, slečno Jarmilo —" chtěl se znovu professor Stoklín posmát, ale tahy i hlas jeho se povlékly bezděčným smutkem — „ty dravé proudečky, které nevědí kudy kam, ale přece se ženou v blaženém zurčení. Ej, jste vy taková opravdová divočina!"

„Skoro každá naše zpěvačka musila jít do ciziny —" pokračovala nepomýleně dívka v nejmilejším a pováśnivělém svém snu — „aby si dobyla uznání. A mně jen chyběla k jistému vzletu všude pevná a rozhodná ruka otcovská; vždyť znáte, pane professore, maminku, jaká je slaboučká — její oči dovedou být hned takové ustrašené i hlas se jí rozechvěje — otec, můj otec, by musil být statečnější a odvážnější a já jsem jistě po něm!"

„Vy ani netušíte, jak duševně silna je vaše matka —" splynula nyní Stoklínovi se rtů skoro prudká odpověď. Zdálo se, že ji dívka

v proudu svého stýskání přeslechla, unášel ji pořád nával těch jejích snů...

„Věřte mi, pane professore," chytala se dále vzpomínky na otce, kterého nikdy nepoznala — „že jakživa jsem více netoužila po tom našem ztraceném tatínkovi — více než teď. On, takový nadaný umělec, sám velký zpěvák, by mi mohl nejlépe pomoci — ten by se nelekal překážek a nezastavoval by se pochybnostmi... Kdyby mne uviděl, že by mne měl rád — vždyť mi maminka jednou řekla, že jsem mu podobna?... Víte, ona se nerada dotýká smutku, že se tatínek tak v dalekém světě ztratil jako kapka v moři, já jí to poznávám v očích, že nechce sobě ani mně otvírati rány — ale já, kdybych se jen peněz domohla, jezdila bych po celém světě, až bych jeviště nalezla, kde můj otec pod cizím jménem zpívá. Alespoň kdybych měla jediné jeho podobizny, ta by mi jej již pomohla hledat."

Professor Stoklín, neobvykle zardělý, obrátil se a sklonil se k rudě rozkvetlé azálce na okně, staraje se patrně více o počet poupat v květináči než o dívčino rozblouzněné vypravování.

„On byl asi krásný a dobrý —" horovala

ještě dívka v nepochopitelném nadšení o člověku, jehož připomínka budila v poctivé duši Stoklínově jen odpor a ošklivost. „Proč jen nás opouštěl pro zámořskou slávu, víte — ona to byla taková horečka — a pak byl tatínek trochu podivínem, takový idealista byl."

Teď již bylo Stoklínovi jasno, kterak matka Jarmilina, paní Anežka Žičařová, svoji dcerku vychovala v omylu. Byl zasvěcen dosti do minulostí paní Žičařové, která byla za jeho studií dcerou jeho stravovatelky, znal lehkomyslného a zbídačelého krasavce s pochybným tenorem, jenž si přilepoval ke svému jménu František Žičař pořád nějaké italské nebo španělské přívěsky, celý význam života toho člověka se mu tak protivil, že teď porudl studem i jakousi trpkostí vůči paní Anežce, která se před dcerou dovedla k takovému muži hlásit s jakýmsi zbožňováním. K útlocitu vůči mladé dětské duši dostačila přece jednoduchá, známá mu výmluva, které užil i nyní, cítě, že se již musí ozvati:

„Vždyť paní matka tuší s jistotou, že váš otec zahynul někde na moři."

„Ano —" ztišila nyní dívka hlas do jakési posvátnosti — „my jsme se za něho s ma-

minkou vždycky modlily a čím dál tím tišeji, už jako za mrtvého... Ale čím více nabývám rozumu, tím více tuším, že žije a žije někde ve slávě... Víte, pane professore — zajikla se dívka náhle i přibarvila v tváři — „vy snad máte tatínkovi za zlé, že se k nám nenavrací. Ale já již tatínkovi porozuměla tak jako maminka, která mne vždy učila vzpomínati si ho jen s úctou a láskou... Snad jste někdy četl, pane professore, v knihách o takových uměleckých povahách, víte, takový člověk je jiný než druzí lidé, takový člověk ve svém volném letu ani pro manželství není..."

„A to všecko vám pověděla paní matka —" tu se professor Stoklín ve svém nahořklém přízvuku zarazil a opravil. „Jste pravá dcerka své matky, slečno Jaruško; máte také takovou teplou, věřící duši jako ona měla v mládí. Tak jsem si ji zapamatoval již před lety, tak dvanácti-, čtrnáctiletou, — její oči zůstaly si až po dnešní den pořád věrny — díky Bohu, vy jste celá matčina...

„Ba ne, pane professore, já nejsem po mamince — já mám nejen celou tatínkovu podobu v tváři, ale jistě i celou jeho povahu,"

zvýšila Jarmila hlas jakoby obzvláštní pýchou. „Já se dívám troufaleji na život, mám dost pevné vůle i odvahy — kdežto maminečka je taková dobrá chvějná haluzka."

Professoru Stoklínovi bylo jakoby mu něco stahovalo krk, nevěděl už, co má dívce odvětit, aby se nestal podrážděným. V tom se rozlehlo zazvonění u dveří předsíňky.

„To bude již maminečka, počkejte ještě chvilku u nás, pane professore —" žadonila Jarmila, celá již zase zmírněna i rozradostněna. „Za to vám již k vůli nastuduju Lisztovu skladbu, jak jen budete chtít."

Pospíchala již ku dveřím, professor Stoklín na chvilku osaměl a přelétal zrakem modravou barvou prokvětované stěny s několika dobrými rytinami ve starožitných rámcích a medaillony hudebních i básnických mistrů, dvě visací knihovničky se skvostně vázanými knihami a bílou Mariánskou sošku v rohu, k jejíž poctě hořela dnes na podstavci obvyklá sobotní lampička — až k bělostným záslonám obou oken, na nichž nyní v časném jaru rozkvétala ve svěží zeleni pestrá zahrádka; celý potesknél vzpomínkou, že v jeho staromládenecké domácnosti, v zánovním bytě opatřeném vším

moderním pohodlím, vyhlíží všecko chladněji a opuštěněji, než v skromném nádvorním tomto koutku čtvrtého poschodí. Donesla mu tam o vánocích sice také Jarmila se svou matkou hezký květináč s nějakými slibnými poupaty, ale pohynulo mu to v málo dnech; — byl již takovým starým sirotkem osudu, jemuž každý vysněný květ zvadl pod dlaní... Popadl klobouk, jakoby jej zase něco vyhánělo, ale stanul ještě kouzlem známého milého hlasu.

„I ke dveřím se ženeš jako vítr —“ vyčítala v prvním ozvu paní Žičařová a podávajíc příteli Stoklínovi ruku, dodala ještě starostlivě: „Já se vždycky třesu, že si mi to dítě užene někde zápal plic; všechno mé napomínání, aby si navykla mírnější krok, zustává marno.“

„To se rozběhla tak radostí, že už přicházíte —“ připadla professoru šťastná omluva. A už jej zde zase něco přivazovalo, odložil klobouk z ruky jako příliš těžkou věc.

Zatím paní Anežka odložila dvě obdélné knihy, jež s sebou z knihkupecké kanceláře přinesla, pak klobouček a rukavičky. Přihlazujíc si tmavé vlasy na jemně vyhloubených spáncích, stála tu vedle Jarmily drobounká a štíhlejší než dcera, jako jen její starší sestra,

se stejně měkkým, jenže nasmutnělým úsměvem a drobně již povrásčelou tváří.

„Já si dnes pospíšila z kanceláře o celou hodinu dříve —“ vysvětlovala časnější svůj příchod — „a budu raději svoje cifry doháněti doma. Půjde to veseleji, ten náš comptoir připadá mi přece jen vždy jako dobře sestavený stroj. Co soudíte tedy, pane professore, učiní Jaruščin přednes o akademii pěkný dojem? Pořád se mi dnes ta starost drala na mysl.

„Vidíš, maminko, ty máš vždycky jen o mne starost, ale důvěru ve mně nemáš žádnou —“ ozvala se Jarmila s přídechem lítostivé výčitky.

„Doufám, že všechno dobře dopadne, — záleží to jen na slečně,“ děl učitel s jistým chvatem, aby jen zabránil novému rozporu, který se jaksi umíněně vyvíjel pořád z Jarmiliny hlavy.

„Zase už ji titulujete slečnou —“ stáhla paní Anežka několik jemných linií na čele do opravdivých brázd — „když jste jí takovým věrným strýčkem a skutečným dobrodincem.“

„To znamená, abych si co nejdříve pospíšil odtud —“ zabroukl professor Stoklín sháněje se zase zmateně po svém klobouku.

„Proč jste dnes takový divný, pane professore —“ sebrala mu paní Žičařová svižně klobouk z rukou — „právě když jsme zažili dnes takového krásného májového dne! Člověku se v osluněném vzduchu rozšiřují prsa všemi hezkými nadějemi.“ A sjímajíc hrstku konvalinek se svého šedého živutku, pokračovala obracejíc se k dceři: „Koupila jsem ti, Jaruško, pod podloubím kytičku — rozděl se o ni se svým mistrem — a snad jej tak uprosíš, aby nám ještě neutíkal, aby s námi zase zůstal na koflík čaje.“

Jarmila upevnila hbitě spravedlivou polovičku konvalinek Stoklínovi na límec kabátu, žadoníc se sepjatýma rukama: „Pane professore, náš zlatý pane professore — zůstaňte jen ještě hodinku!“

Professorova tvář se povlékla červení, pohledl jen semknutými víčky na tenký krk paní Žičařové v tuhém mužském límečku, pak na rty, které se teď v úsměvu zdály prosty známých natrpklých vlnek, a posadil se již zkrocený ku klavíru tapaje prsty pravé ruky po obvyklém trilku, který se pokaždé zachvíval v jeho paměti, když tonul v rozpacích. Zatím je paní Žičařová zamlouvala už jen hospodyň-

ským hovorem. „Ale mám to pamět! Zase jsem zapomněla koupit ty naše lomnické suchárky. Jaruško, seber se a přines jich balíček z Jindřišské ulice. Ale ne abys zase utíkala, jdi pěkně jako taktní dáma a nadějná učitelka hudby. A vezmi si pláštík přes ruku, kdyby se náhle ochladilo."

Jarmilinu tvář ošvihlo neobyčejné potěšení; celé odpoledne dnes již ve škole, kam ji matka vyprovázela, i nyní při hodině na to pomýšlela, dojíti si do Löwensteinovy agentury na Václavském náměstí, která jí v tajnosti slibovala uskutečnění milého a smělého snu o nějakém vhodném engagementu, jímž by pak mohla maminku radostně překvapit. Jarmila měla již svou nepochybnou důvěru v osud i svět — a svépomoci plnou hlavičku. Když matka se ke všem jejím hezkým plánům o divadelní slávě buď soucitně usmívala anebo s odporem se jich děsila, byla Jarmila prozatím nucena vyjednávati potají s agentem, kterého jí doporučila nahodile domovnice. Teprve kdyby se vyskytlo ozlacené místečko, chtěla se mamince věrně vyzpovídati a tak ji radostně překvapiti...

Nasadivši si chvatně laciný svůj klobouček,

vyhlížela svou nadějí všecka oživena. Matka jí podala pláštík a peněženku, upozorňujíc ji ještě, aby si vzala s sebou klíč od venkovských dveří, by si při návratu sama dovedla otevříti

Když Jarmila odcházela, podíval se profes sor Stoklín maně na její třepetající se široké rukávky a při tom mu vstoupila tíživě celá předešlá rozmluva u klavíru na mysl... Ne -- dnes by se již pravé spokojenosti zde ne nadýchal; i ta výloha za suchárky, jež bez pochyby jen k vůli němu paní Žičařová ku povala, jej najednou počala znepokojovati.. Tušil vždycky dobře, jak nenápadně ale krutě dovedla paní Anežka šetřiti — pro suchárky měl jít společně s Jarmilou a sám je zaplati — beztoho nikdy nebylo příležitosti ten malý pohostinský stolek zde vyjma klavírních a zpěvních not něčím obdarovati — paní Anežka dovedla se tak hrdě podívati do jeho očí, že si bylo těžko troufat podávat jí nějaký dárek.

Zatím pohled paní Žičařové vytušil jakýs nepokoj v jeho duši.

„Vám se jistě něco nemilého přihodilo — zamluvíme, zapomeneme to" — počínala znov přátelský rozhovor, přistavujíc poblíže host

bambusový čajový stolek, na němž umístila tři koflíky a cukřenku. Pak teprve schystala na vedlejší jídelní stůl lihový přístrojek, rudou hliněnou konvici a schránku s čajem. Když nalévala z láhve vodu a zapalovala líh, povšiml si professor Stoklín zase jednou jejích dětsky drobných, nicméně zpracovaných rukou, s jakousi novou, dnes již stále na něho se věsící hořkostí...

„Tak —" rozhovořila se zase útěšlivě — „plamínek nám již svítí, nyní třeba, abyste také vy, milý pane professore, ohřál trochu své dobré oči; člověk dovede ve světě mnoho snésti — ani by to sám napřed neuvěřil, jak mnoho dovede, že?"

„Vždyť se mi nic zlého nepřihodilo —" vzmužil se professor Stoklín konečně k mírné kritice své neutěšené nálady. „Ale pozoroval jsem dnes tak trochu kypící povahu slečny Jarmily — a tu se mi zdá, že jste ji přece jen při nejkrásnější vůli dobře neobrnila pro život. Nehněvejte se, však víte, já vás mám tobě oddaně rád — ale vy jste dcerce zavázala růžovým závojem oči a to je chyba!... Proč pak jste jí klamně líčila toho — toho — no však vy víte, koho myslím... Člověka,

který váš život oloupil, potupil, který k vám nikdy necítil nijakých povinností, který se nehrozí zákonů ani hanby a spřáhá se spolužitím s takovou nějakou poběhlicí jako je sám! To je mi čistý obraz, který se dcerce staví před oči jako nějaké božství!"

Bledá tvář paní Anežky zaplála trapným ruměncem, když rovněž podrážděně odpovídala:

„Měla jsem snad svému ubohému dítěti otráviti celé jeho nevinné mládí, podlomiti mu čistou jeho víru v dobro? Můj vlastní zklamaný život měl alespoň svoje pěkné jaro, měl svoji víru v dobro i lásku — jak živa nemilovala žádná dívka důvěřivěji než já, když jsem se Žičařem přistupovala k oltáři."

„A dočkala jste se za tu slepou důvěru pěkné odměny!" neustával se Stoklín rozčilovati. „Fi, byl to charakter, tento tak zvaný pan Riccio Oggioni, hrdinný tenor chantánů a různých vykřičených místností, který se nestyděl posílati vám žebravá psaní o nějaký peněžní příspěvek ještě tehdy — kdy — —"

„Nač mi to vše připomínáte?" přerušila jej hořce paní Anežka, pokrývajíc si dlaněma oči. „Což nevíte, že je pouhá rozmluva o jistých

věcech již také bolestí a hanbou?! Já si ani vám nikdy nestěžovala, nemohu za to, že vám tak mnoho sdělila nebožka matka, která tehdy se mnou bydlila.“

„Nechať tedy jen žije mužská lehkomyslnost a bezcharakternost —“ zvolal professor Stoklín s celou svou jedinou nenávistí, jíž byl schopen — „všecka ta hniloba pak ještě najde omluvy a zastírání u otrocky milujících žen!“

Teď se paní Anežka vztyčila v odporu jako bodavou jehlou dotknuta. „Mýlíte se — Žičař dobře ví, že jím opovrhuji! Já sama jej od sebe odehnala, polovici svého malého věna jsem mu hodila za slib, že půjde ode mne hodně daleko a nikdy se ke mně nevrátí. Ale mluvit o skvrně svého života s nikým nechci, ani s poctivým a dávným přítelem, jako jste vy, ne.“

Přešla rozčileně pokojík, zarvala si límečkem u krku a pak se zase zastavila, upadajíc stíženým dechem i sníženým hlasem do náhlé úzkosti i stesku.

„Vy nevíte, že onen člověk jest dosud hrůzným přízrakem mých snů... Nedávno jsem jej viděla mezi těmito dveřmi, jak natahoval ruce po Jarmile... Kdyby se jí tak jednou okázal

ve skutečnosti, byla by to pro ni nezhojitelná rána a já sama nemám k útěše vlastního života již nic, než tu její šťastnou, neotrávenou víru . . .“

Stoklínem tesklivý hlas zachvěl, i v jednoduché čáře podlahy, kam před chvilkou oči své zaryl, viděl známý obrázek, vyrůstající dcerky své někdejší stravovatelky . . . Bývala vždycky tak drobná a hrávala ráda na klavír Schubertovy písně, nepatrným přidušeným hláskem si k nim notujíc slova, a jeho knihu, Longfellowovu Píseň o Hiavatě četla si třikráte po sobě. Představovala si nejspíše život jako krásnou pohádku — ale když se celá ta její osněná půda s ní prolomila, dovedla to přežít, ba tak droboučká a slabá jak se zdála ani si jakživa nikomu neposteskla . . .

„Prosím vás, odpusťte mi —“ pověděl konečně nad poznáním, že ta malá postava nad něho ve zkoušce života narostla, skoro tak tesklivě, jak ona posledními slovy zahovořila — „já už vám zase rozumím. Měl bych vůbec také někoho rád na světě, kdo by mně vždycky dobře rozuměl a já jemu — — nemyslíte ostatně, paní Anežko, že to byla ode mne veliká hloupost — že jsem si vás já sám,

maje vás tak rád na očích, dříve nezajistil, než vás dostal do sítě ten — ten druhý? Ach, byla to opravdová škoda, že mi tehdy hudba pobrala všechny smysly — a když jsem prohlédl, bylo již pozdě — jediné možné štěstí bylo pryč.“ A professor Stoklín vyslovil tu milou pohádku svých občasných ztišených vidin tak z nenadání a dětinsky neopatrně, že se mu až v celém pochopení toho, co vyřkl, rozpaky hlava zatočila...

Voda v čajovém koflíku počala mile bzučeti, paní Anežka náhle utišena i trochu pomatena, dívala se na ni, třesoucími prsty otvírajíc schránku čaje a vybírajíc jej lžičkou do konvice. Teprve, když vše spořádala a plamínek zhasila, ozvala se jaksi zjemněným konejšivým hlasem:

„Což jsme si nezůstali ve všech dobách dobrými přátely? Nezůstal mi stisk této poctivé ruky v životě na útěchu?“

Zavadila plaše konečky prstů pravé ruky o zkřížené dlaně Stoklínovy, přecházejíc zase hned na vážnou cestu přátelské pravdy. „Ale jaký mi to dnes vklouzl do duše nepokoj — — Jak jste to pravil, pane professore, že má Maruška takovou kypící povahu? Ano, ona má

něco v krvi po otci — toho se vždy lekám, ale snad to nevyroste v nijaké nebezpečí?"

„Vaše vychování musilo by zanechat své mocné stopy i v nebezpečnější krvi —" vzmohl se také již professor Stoklín ku klidné odvetě — „a já věřím alespoň vždycky více snaživému, stále bdělému vychování než illusornímu dědictví krve. Ale tolik je jisto, že blouzní zase Jaruška o nějakém engagementu v cizině. Zmínila se také, že uvidíme, jak nás najednou překvapí —"

„Můj Bože —" zarazil se v paní Žičařové znovu dech — „nyní mi opravdu připadá, že bývala v posledních dnech taková divná... A já si nemohu stále na ni dohlížet, nemohu ji celý den chránit pro tu naši kůrku chleba. Ne — takhle to dále nesmí být... Musím vzíti nějakou starou intelligentní paní k nám. Na naši domovnici nemohu déle spoléhat, Jarmila musí míti stálý, svědomitý dozor. Myslila jsem si, že je to jen dokument zámožných matek, které říkávají, že jejich dcery nesmí vyjíti bez průvodu a stálého dohledu, namlouvala jsem si, že takový názor utiskuje samostatnost dívčí duše — ale v tom jsem chybila, už chápu že jsem chybila... Hned zítra to

obstarám a napravím, hned zítra, bez ohledu na to, co to bude stát."

„Ano, to bude zcela správné —" přidal se hned Stoklín k této myšlence. „Což kdybych požádal paní, která se na naší pavlači zabývá vždycky spravováním prádla? Jest to vdova po nějakém úřadníčku a má jediného syna, litografa, hodného hocha, znám ho... Syn odchází ráno před sedmou a vyjímaje sváteční dny, vracívá se teprve k večeru... Tu by mohla snadně staruška spravovati své prádlo zde u vás v jasnější a hezčí klícce, a její odměnu bych již sám rád nahradil, když jest mojí tichou sousedkou..."

„Platit jí budu sama —" rozhodla paní Žičařová s onou určitostí, která nepřijala nikdy od professora Stoklína hmotného daru, aby jej neoplatila. „Jen pro Boha vás prosím, promluvte dobrotivě s onou paní co nejdříve, ba možno-li ještě dnes."

„Tak poděšena přece být nemusíte! — Nechtěl jsem dokonce vzbuditi ve vás k Jarušce nedůvěru. Její svobodu zcela věznit nesmíte, abyste jí nedopřála nějaké té kamarádky stejného s ní věku a tak dále. Co mi to zase při-

padá vás nějak chtěti napomínat, učiti vás vychovávat — není to k smíchu?"

A professor Stoklín se opravdu usmál v přání, aby již oba vybředli ze všech svých zbytečných rozechvěných trudů. Vždyť paprsky skláněјícího se slunce tak roztomile šplhaly po protější stěně a obrazech, vykládajících staré milé povídky. Proč on se zde neměl pouze těšit? Co by si směl přáti ještě více?...

„Zdá se mi, že se to dítě nějak dlouho nevrací," připadlo zase paní Anežce, když nalévala prozatím jen do dvou koflíků čaje...

„Nezapomeňte, prosím," připomenul Stoklín, „že zde tak hezky sedíme ve čtvrtém poschodí. Já pravidelně třikráte na schodech odpočívám, než dospěju vašich toužených dveří..."

„Kde dáváte zadarmo své nejsvědomitější hodiny..."

„Ale co vám to připadá — zadarmo — nikde se tak nepotěším," přiznával se zase jednou professor Stoklín k svému dávnému přesvědčení, a teď už si dával bedlivý pozor, aby neprořekl něco, co by se zase mohlo zdát dětinské a nesmyslné.

„Kéž se vám jednou v životě odměníme," trvala paní Anežka na svém dlužném závazku,

div že to zase Stoklína nedopálilo. Musil se alespoň za to obalit drsnější slupkou.

„Dejte sem raději již můj koflík s třemi růžičkami a nemíchejte věčně cukr, který si dovedu zamíchati sám ...“

„Prosím —“ posunula paní Anežka dovedně skromnou svačinku a poposedši ku skříni, vytáhla odtamtud skleněný talířek s půl druha kousky suchárku a jedním jablkem.

„Zatím, než se Jaruška vrátí; máme tu hodně chudou zásobu —“ podávala trochu rozpačitě hostu zákusek — „kde jen mi to dítě zůstává?“

„Nebavím vás, milostpaní, už to vidím, pranic vás nebavím,“ stýskal si zatím Stoklín, poslušně si přibíraje na svůj talířek suchar, „jinak byste byla alespoň chvilku spokojena s mou jedinou společností.“

„Nevěříte sám svému stesku, víte dobře, že vás máme vždycky rády jako svého nejmilejšího strýčka,“ odporovala hostitelka.

„Takový adoptovaný strýček ... Co přáno mu pro vás učiniti? Leda že spoří a bude spořit pro Jarušku.“

„To nebude, pakli má pro mne trochu úcty,“ zdůraznila paní Anežka svou odpověď.

„Nevážím si nikdy nahodilých dědiců, ať již čehokoli. Čím člověk se stane sám vlastní snahou a přičiněním, tím ať se těší."

„Kazatelkou jste se již naučila být, ale k celému platnému dojmu jste přece jen tak trochu drobná."

„Uvidíme, které názory přemohou druhé. Což o skořápku lidské postavy — můj Bože, vzpomínala jsem jí jen trochu více, když mi bylo osmnácte let. Později, víte, že jsem si vždycky již sama dovedla ukrojit chleba."

„Dnes už se asi trápivé vzpomínky její minulosti pořád budou ovíjet okolo stolku," pomyslil si Stoklín a byl rád, že se jim již k sluchu hlásil Jarmilin příchod.

Dívka vběhla do bytu celá nějaká pobouřena a rozradostněna.

„Maminečko, maminečko drahá —" vrhla se matce kolem krku, jakoby ji byla neviděla celý rok — „ach, kdybys věděla — — ne ještě ti to nesmím říci, až to bude zcela jisté... Tady jsou suchárky. — To je vám venku krásně, člověk by se rozletěl až k čistě modrému nebi — a přeletěla mi cestu holubička, to je snad nějaké jisté štěstí! Jakživa jsem ji ještě nespatřila v Praze na ulici. Teď si

k vám pěkně přisednu, alespoň tady vidím svůj koflík — ale proč pak se na mne díváš, maminko, jako u vyjevení, proč si nesedneš? Posaď se přece, maminečko, já si tě pěkně zvelebím.“

Nesnímajíc klobouček, rozběhla se dívka do kuchyňky pro podnožku a objímajíc matku v pasu, přinutila ji, aby se posadila a položila na podnožku nohy. „Tak, teď už vyhlížíš jako naše královna! Viď, že mne máš ráda a že mi musíš všechno udělat k vůli?“ hladila příjulně matku po tváři i vlasech. —„Oh, my dvě budeme již konečně šťastny!“

„Což nejsme dosti šťastny? —“ přišla teprve nyní paní Anežka ku slovu, zatím co professor Stoklín zapáliv si po obvyklém dovolení doutník, pomyslil si zcela klidně, že Jarmila je časem trochu bláznivé, ale přes to vždy milé stvoření. „Pro Boha tě prosím, dítě, co se ti stalo?“

Jarmila se odvrátila od matčina zpytavého pohledu, rozbalila přinesené suchárky, zamlouvajíc matčinu otázku.

„Jsou pěkné, stály jako obyčejně dvaatřicet krejcarů. A já ti musím něco zahrát, maminečko,“ pokusila se ještě odsunouti pozor-

nost ode slov, kterými se neprozřetelně uvedla v podezření — „něco milého. Počkej, zahraju ti tvoji broukavou Chopinovu mazurku.“ A již zase zapomenuvši na svačinu, odskočila ku klavíru a počala se hrabati v notách.

„Ona vám má něco říci o samotě,“ přiklonil teď professor Stoklín hlas, chápaje konečně dívčino počínání. „Svuj čaj jsem si vypil, teď mi snad již dovolíte odejít. Zítra zase na shledanou!“

Paní Anežka jej již nedovedla zdržovati, vyprovodila Stoklína beze slov ku dveřím, stisknuvši mu jen teple ruku, a pospíšila si zase chvatně do pokoje ve zmítavé starosti: „Jaruško, teď se snad dozvím, co se to s tebou děje? Či dovedeš své matce, která jen tebou žije, něco zamlčet a tajit?“

„Ne, když se mne tak ptáš, nemohu ti ničeho zatajit,“ splynulo Jarmile skroušeně se rtů — „ačkoliv to ještě není jisté a já tě chtěla až teprve radostnou jistotou překvapit. Tak pojď si jen zase sednout, maminečko, všecko ti povím.“

Přivedla matku zase k židli a pokleknuvši si na podnožku a hladíc matčin rukáv, počala se bez vědomí zvláštní nějaké viny zpovídati:

„Když jsem koupila suchárky a šla tak mimo, stavila jsem se v Löwensteinově agentuře na Václavském náměstí.“

„V jaké agentuře?“ tázala se nechápavě paní Anežka.

„No — on zaopatřuje engagement a všelijaká místa zpěvačkám... Říkáváš přece vždycky, že je svépomoc nejjistějším přítelem člověka, chopila jsem se jí tudíž odhodlaně také. Donesla jsem Löwensteinovi před devíti dny dvě své fotografie, vypověděla jsem, čemu všemu jsem se učila, a pomysli si, už došlo psaní. Vidíš, tady je mám —“ vytahovala již s důvěrným úsměvem ze záňadří list v šedivé obálce. „Je prý to německá společnost, ku které bych se dostala, a hraje teď v Budapešti a vůbec jen ve velkých městech. Čti jen, čti, maminko, a uvidíš: pětku za každé vystoupení, veškeré kostymy mi budou zdarma propujčovány a jakmile se ukáže má způsobilost, ještě na značnější honoráře prý si přijdu. Cestu mi také nahradí. Vidíš, to už budu moci uživit i tebe! Pán, který mi píše, prý se přijede na mne do Prahy co nejdříve podívat. Jeho jméno je italské, že?: Riccio Oggioni.“

Paní Anežka zatím zhroutila a zmačkla

v ruce dopis, pak do něho přece nahlédla, obrátila stránku, a vyskočila s výkřikem: „Milosrdný Bože, můj sen — můj bědný sen! Dej sem honem tužku a papír — třeba telegrafovat. — Kde že je ta agentura — musím tam sama promluvit."

„Na Václavském náměstí, rohový dům, kde jest Horynův obchod," odpovídala skleslým hlasem dívka. „Půjdu s tebou, maminko!"

„Nikoli — doma zůstaneš!" promluvila paní Anežka tak přísně na dceru, že se v této celá dušička zarazila. „Nikdy se mi již neodvážíš sama na ulici, tím méně s někým vyjednávat. Ó Bože můj, teď už vidím, že je v tobě ona lehkomyslná krev, měl pravdu professor Stoklín, když mne varoval..."

A připjavši si chvatně klobouček, odběhla paní Žičařová tak vzrušeně, že se nad jejím počínáním zadrhl dech Jarmile.

Však brzy si vydechla v hněvivém poznání: „Aha, Stoklín zase mamince něco namluvil — on mne nepřestane pronásledovat, nic mu k pochvale nedovedu zahrát, už jsem pomalu u něho ze všech žaček předposledního ročníku nejhorší. Ale proč pak se maminka tak

děsila dopisu a komu že chce telegrafovat, ždyť onen pán píše, že se mi co nejdříve ám představí a pak teprve bude vyjednávat. Maminka stále nevěří, že mám hlas schopný pro jeviště anebo koncertní podium, bojí se, e bych propadla. Každé slavné zpěvačce se počátku tak vedlo, s překážkami musí každý bojovat... A bylo by to přece nejkrásnější, o by ze mne mohlo být! To by byl pak inačí život, lidé by se mně obdivovali, tleskali by mi a peněz bychom měli také dost, těch hloupých peněz, s kterými musí maminka pořád úzkostlivě šetřiti. Pak bych se dala fotografovat —" (Jarmila se pomalu přiloudila k zrcadlu) „takhle s rozpuštěnými vlasy —" vytáhla si veškeré jehlice z účesu a rozpustila vlasy) „a kdybych šla do velikého plesu, noviny by o mně psaly, že tam byla také zpěvačka Jarmila Žičařova. Nejraději bych zpívala Carmen anebo Mařenku z Prodané nevěsty. Oh, kde pak je naše holubička po babičce?"

Dívka vytáhla z nejdolejší zásuvky prádelníku babiččin čepec, holubičku, a posadila si jej na hlavu. Pak se podívala do zrcadla, podepřela si potěšena ruce v bok a zticha si zapěla:

»Kdybych se eos takového o tobě dozvěděla,
o tobě — dozvěděla . . .«

„A písnička Esmeraldy je také hezká,“ kmitlo se ještě rozblouzněné dívce hlavou. Povyhrnula si trochu oběma rukama sukni a hopkujíc zpívala:

»Milostné zvířátko uděláme z vás,
kolem hrdla dáme pozlacený pás . . .
La la-la-la lalalala la-la — —«

V tom venku zavzněl zvonek. Jarmila zatušivši návrat matčin zkrotla, jakoby ji vodou polil . . . Ach, matčiny někdy tak přísně strážné oči dovedou zúžiti duši i veškeré troufání — teď se naposledy bude ještě hněvat na Jarmilinu svépomoc a kdo ví, co tam v Löwensteinově agentuře říkala. Snad podruhé tam Jarmile nic nebudou chtět věřit . . . Což, kdyby jí teď v té holubičce zazpívala něco z Prodané a překonala tak její nedůvěru? I babiččin čepeček pomohl by se snad přimlouvat. Pokřížkovala se pro větší jistotu a spěchala matce otevřít. Ucouvla však uleknutě zpět do síňky, když se před ní ve dveřích zjevil starší, ale ještě dosti svižný pán v cylindru, s navoskovanými vousisky a pronikavým zrakem. Uváděl se zdvořilým úsměvem: „Má úcta! Služeb-

ník! Jest, prosím, slečna Jarmila Žičařova doma? Ah, nejspíše vy sama? Zahrnoval dívku tak hladkou výřečností, jakoby ukrajoval másla. „A páni rodičové jsou, prosím, také doma?“

„Mám jen maminku, ta odešla před chvilkou na Václavské náměstí, ale přijde zase brzy,“ splynulo překvapené dívce se rtů. „Co siráčíte přát?“ osmělila se pak ještě zeptati.

„Jsem Riccio Oggioni, agent z Budapešti, u Löwensteina jsem se před chvilkou dozvěděl, že jste si můj dopis právě odnesla a že vás patrně potěšil...“

„Vy — vy jste pan Oggioni — prosím, račte dále —“ zvala teprve teď Jarmila nenadálého hosta do pokoje. A celá její statečnost se v ní náhle zase nadnesla; teď konečně jest hodně blízko cíle, jest s to vtáhnout vlastní silou maminku na šťastnější životní stezku... Jen přemluvit ji. Ale tento pán se stálým přívětivým úsměvem jí jistě pomůže.

„Máte jen maminku a je vám osmnácte let...“ hovořil zase pan Oggioni laskavě záludným hlasem, a s přítulným pohledem: „Jarmila — Jaruška — — — mé tušení mne tedy nemýlilo...“

„Jaké tušení?“ vydechla Jarmila přece jen nejistě. Pan Oggioni si ji tak divně prohlížel, že se v ní choulila celá odvaha. Agent z Budapešti přesunul se z jakési vrstvy vnitřního pohnutí mžikem zase do své silnější komediantské stránky. „Ach, tušil jsem, že jste roztomilá, mé koťátko; okažte se mi takhle proti světlu. Jste ještě hezčí než na podobizně. Oči jako trnky, tvářičky jako samet —“ dotknul se orukavičkovanými prsty dívčiny tváře, až před ním zaraženě ucouvla — „taille je také bezvadná... A jak se to rozkošně strojíte do čepečku ‚a la bebé‘...“

„To je holubička po babičce...“

„Ba věru — tedy řekněme „a la holubička“. No, hačla si ke mně hezky, koťátko —“

„Kterak to divně mluví — nikdy jsem neslyšela člověka tak divně mluvit —“ pomyslila si Jarmila, sedajíc si stísněností celá pomatena proti hosti.

Natáhl si nohy po domácku zrovna na maminčinu podnožku a již zase mluvil.

„Paní matka tedy není doma? Já přijel sotva před hodinou, ani jsem se neohlédl po žádné restauraci — zrovna mne to hnalo sem.

Tedy jak, hrdličko, odjedeme spolu z Prahy — co?“

„Až jak rozhodne maminka —“ dodala si dívka zase mysli na agenta pohlédnout — „musíte mi, pane Oggioni, pomoci ji uprosit. Vy ráčíte býti sám jistě také zpěvákem?“ vnutila se do trocha důvěry.

„Teď už jen tak trochu... A když máte jen maminku,“ prohlížel si pan Oggioni bedlivě pokojík, „kam pak jste dali svého otce?“

„Můj otec je v Americe slavným zpěvákem —“ odvětila dívka pozdviženým hlasem.

„Ták —“ přimhouřil pan Oggioni oči. „A jak se jmenuje?“

„Skutečným jménem se jmenuje Žičař, tak jako my.“

„A jaký to byl člověk, váš otec? Jistě vám jej paní máti vylíčila jako nějakého Roszu Sandora — což?“

Jarmile zaryla se zase ta divná řeč rušivě do prsou. „Rosza Sandor?“ odvětila nechápavě. „O tom pánovi jsem nikdy ničeho neslyšela.“

„Naivní — rozkošně naivní!“ stáhl pan Oggioni všecky své vrásky k úsměvu. „Počkala, z ní bude oblíbená hrdlička, jen co se

zatřepetá a zvolá ‚Cukrů — cukrů!' Především musí hodně cenit zoubky, má rozkošnou pusinku.“

„Jen že se bojím —“ střásala Jarmila bezděčně ramínkama neslýchanou tu pochvalu, — „že ještě nemám dosti vyvinutý hlas. A pak mi to také maminka rozmlouvá . . . Chce, abych se stala učitelkou klavíru. Chodím již na čtvrtý rok do konservatoře, zpívat jsem se však učila jen jediný rok — loni . . .“

„Učitelkou klavíru!“ usmál se opovržlivě pan Oggioni. „Celý den lítat po hodinách a hrbatět se u klavíru za pár krejcarů! K tomu by jí bylo nastokrát škoda! Taková postava, taková pusinka! Ty matky obyčejně nedovedou pochopit nejlepší prospěch svých dcer — musíme to rozhodnout sami. Umí trochu francouzsky?“

„Jen tak trošinku, co mne maminka naučila; něco jsem také pochytila v konservatoři —“ zpovídala se stále nevolně Jarmila.

„Však trošinku zrovna tak dostačí —“ švihl pan Oggioni sepjatým palcem a ukazováčkem spokojeně do vzduchu. „Ona musí vystupovat pod francouzským jménem, jako cizozemská

šansonetka, je to interessantnější. Těm pár veršíčkům se vždycky naučí...“

V Jarmiliných prsou zarylo se zase cosi, a to již jako bodnutím. Tento pan Oggioni snad přece nepochází z té ozářené říše, kam všemi svými sny chtěla putovat, někam za tatínkem... A jak se na ni díval — kdyby neměla poblízku maminku, takového pohledu by dlouho nedovedla snésti. „Ach, vždyť se na něho nemusejí dívat, —“ pobízela se k trpělivosti; „on bude jen nemilým přechodním můstkem k lepšímu cíli...“

„A teď by mi tedy mohla něco zazpívat —“ žadonil pán Oggioni přimazleným hlasem, — „něco tak fešného... Jen žádný strach! Poslouchala, jí bude vždy nejlépe slušet růžová barva, a la poupátko...“ Tu se zarazil, jeho oči nejistě zatěkaly, a bezděčně povstal. V předsíňce zaharašily dvéře, zadupalo několik drobných kroků a Jarmila již spěchala matce v ústrety s trochu stísněnou zprávou.

„Jest tu pan Oggioni, maminko — přišel s námi vyjednávat.“

„Má úcta! Služebník, milostpaní!“ ozval se všedním pozdravem host, ale paní Anežka, opírajíc se o veřeje zahlesla v odpověď tako-

vým žalobným stenem, jakoby jí byl šíp proklál prsa.

„Můj Bože, maminečko, co se ti stalo?“ vzkřikla ulekaně Jarmila, postřehnuvši sten i matčinu smrtelnou bledost. „Je ti zle?“

Tápajíc zoufale po dřevě veřejí, rozpomněla se paní Anežka na slova dceřiny zvěsti, že Jarmila dosud nazývala člověka, který se teď v pokoji jevil jako příšera, panem Oggionim... A chytajíc se té naděje celou silou svého krutého přemáhání, odvětila dceři již jen nalomeným hlasem. „Nic mi nechybí, jsem zcela zdráva — avšak poroučím ti, abys ihned odtud odešla dolů k domovníkovým a zůstala tam tak dlouho, dokud tě nezavolám. S tímto pánem budu vyjednávat já sama.“

„Ano, maminko —“ zašeptala Jarmila všecka již zaražená a pomatena odcházejíc. Ze zvyku vzala si s sebou z kuchyňské hrabičky klíč.

Po jejím odchodě zůstalo v pokoji chvilku trapné ticho, pak je přerušila první paní Anežka tesknou otázkou:

„K čemu jsi se tu zjevil jako bědný stín?“

„Přitáhl jsem se za dítětem —“ snížil Žičař-Oggioni svou odpověď do opatrného šeptu.

K další řeči však již přidal tónu i pathosu. „Já myslím, že mám také na své dítě nějaké právo. Bloudil jsem světem jako psanec už dosti dlouho, nyní se ve mně ozvala touha po mé dceři. Dosti dlouho jsi se s ní těšila ty, já chci také zažít nějakého štěstí na světě. Jako bludný poutník po čerstvém prameni —“

„Nedeklamuj!“ přerušila proud jeho řeči paní Anežka s celou trpkostí svého opovržení. „Není mi dnes devatenáct let!“

„Jestli nevěříš mé touze —“ uhodil se Žičař do prsou — „pak ti dokážu, že mám na své dítě nepopíratelné právo, a všechny úřady a soudy budou moje právo chránit, neboť tys nebyla řádnou, trpělivou a poslušnou ženou, tys mne od sebe odehnala... Já si Jarušku mohu odvést hned, v tu chvíli, a kdyby mne to mělo život stát, já od svého dítěte nepopustím, ona se musí státi teď útěchou mého znaveného života. A ona se mnou půjde ráda, děvče má v sobě moji krev, ta se ti nebude hrbatět za pár krejcarů celý den u klavíru... Měla's jen vidět, jak přátelsky jsme si tu spolu vyprávěli, a ještě netušila, koho vlastně před sebou má! Dobrovolně půjde se mnou, dobrovolně, jako pravá moje krev!“

„Nepůjde —“ zavrtěla paní Anežka uštvanou hlavou. „Tvojí krev zatarasilo moje vychování... Ona mne neopustí, a ty jí ani nesmíš prozradit, že jsi její otec, již tím bys ji učinil pro celý život nešťastnou!“

„Ty's ji tedy učila za vlastního otce se stydět!“ rozkřikl se Žičař.

„Nikoliv... Ale nedopusť, probůh, aby se dověděla, jak neskonale bídný a bezcharakterní člověk byl ten, kterého vzpomínkou ctila i milovala, —“ sepjala paní Anežka žalobně ruce. „Pomysli si, šestnácte let jsem si ji vychovávala v tomto slunném příbytku, tak jsme si zde šťastně žily, jedna pro druhou... Já byla dceřinou oporou, ona mým jarem, mojí silou... Vedla jsem ji ke všemu dobrému, jenom v jediném jsem se k ní prohřešila, klamala jsem ji ve všem, co se týkalo jejího otce; udržovala jsem ji v domněnce, že byl její otec člověk hodný, nechtěla jsem jí zkaliti jasný pohled do života. Mohla jsem ji vypravováním tvých skutků naplniti proti tobě ošklivostí a opovržením, ale já toho neučinila, k vůli ní jsem toho neučinila! Člověče, slituj se, nech dítěti po otci dobrou památku — nezhanob mu jeho oltář!“

„Na mou duši, ty máš přece jen talent k divadlu, běž a dej se angažovat pro role tragických matek!“ odmítl Žičař úpěnlivou prosbu úsměškem. „Ty's si o mně vždycky myslila, že jsem už nejhorší, učiněný Rosza Sandor; ale já ti dokážu, že já svému dítěti budu dobře radit a že opatrovat je budu jako zrahokam, dávám ti čestné slovo. Teď už je dle toho vzdychání dost, já jdu za děvčetem, by se chystala k odjezdu; ono se mnou pojede rádo, to moje poupě, nadarmo by se byla neutekla k Löwensteinově agencii o nějaké místo.“

„Milosrdný Bože!“ vzkřikla paní Anežka hrůzné úzkosti — „než bych ji pustila s tebou, raději bych zničila život její i svůj —!“

„Vida, jak jsem řekl — máš talent k divadlu. Budu od této chvíle děvče chránit jako orel své mládě. Víš co —“ klidnil se zase rázem Žičař k pokojnější rozvážnosti —: „měj raději rozum; udělej děvčeti křížek na cestu nech nás na pokoji. Budeme ti pěkně psát —“

V tom okamžiku se mu zadrhla jeho výmluvnost v hrdle. Jarmila vrazila do dveří lekka ustrašena s chvějící se otázkou: „Maminko, já slyšela na chodbě, že's tolik vy-

křikla — nehněvej se, nemohla jsem tě po-
slechnout a jít k domovníkovům: já se tolik
bála, a takovým divným tušením o tebe s-
strachovala — že jsem se ode dveří nedovedla
hnout. Co zde bylo za hádku, — snad ne pr-
mne?"

„Jdi k domovníkovům," rozkazovala matk
podruhé s poslední trochou síly; „jen ješt
na chvilku se tam schovej!"

„Co by se schovávala?" pospíšil si Žiča
dívku zadržeti sklidnělou přívětivostí; „vždy
jí nikdo nechce ublížit. Já jenom zde —" t
nejistý jeho zrak se svezl na obě ženské po-
stavy i doložil pomateně, „s paní matkou ro-
mlouval jsem jako vyslanec vašeho otce."

„Mého otce!" zašvihla sebou Jarmila vá-
nivou radostí. „On žije? Můj drahý tatíče
přece žije? Ó, já to vždycky tušila — a c
jsme se s maminkou za něho namodlily, u
jako za mrtvého! Ale teď jej musím brzy vidě
jestli je odsud daleko, vypůjčím si peníze
pojedu za ním. Na kolena před ním klekn
a řeknu mu: ‚Ty můj tatínečku, ty můj olt.
říčku svatý, proč jsi nás nechal tak dlouh
samotný? Podívej se, vždyť já jsem ti podobn
Pane Oggioni, že mne k němu dovedete —

epjala dívka ruce — „jen aspoň jednou jedinkráte . . .“

Žičař pobledl, smělá jeho šíje, jakoby se pod blouznivým proudem dívčiny řeči klonila. „Což kdybych já sám — já sám byl jeho vlastní bratr, který je mu také v osobním jevu nápadně podoben — jako vejce vejci —“ hytal se již jen jako ve snu ještě nějakého klamu, který býval vždy nejvěrnějším průvodem jeho života, ale v tomto okamžiku jej opouštěl a v nevěrném i zbabělém jeho srdci zaechal tuchu bolesti, studu, i mlhu jakési naděje v počátek lepšího, nového života. Zadíval e na svou dceru v upřímné, zimničné touze ako na zázračný obraz.

„Vy — tatínkův bratr —“ odpovídala Jarmila zvolna s celou svou nepomýšlenou dětskostí a srdcem, jehož lehkomyslné vlnky matčin průvod vždy dokázal utišiti. — „Ó ne, jen žertujete, vy nejste jeho bratrem . . . ám se nemůže podobati můj tatínek, kterého ych hned musila poznat, jak by jen do dveří ešel . . . Vy ani nemáte s tatínkem stejné jméno — jste pan Riccio Oggioni, agent z Budapešti. Ale vy víte něco o našem tatínkovi, povíte mi alespoň, kde je . . .“

„Ano —“ svezl teď agent z Budapešti jako božím prstem odmrštěný své oči na podlahu — „dobře jste poznala, jsem jen cizí člověk, který vám měl vyřídit, že váš otec již dávno zahynul na ztroskotané lodi... Když jsem se zmínil, že je živ, chtěl jsem jen vědět, co o něm soudíte... A byl to jeho soud...“

Jarmila vrhla se matce kolem krku. „Tak přece už dávno zahynul. Ó maminečko moje ubohá...“

„Jediným nejčistším přáním vašeho otce bylo, abyste nikdy nebyla ošemetným světem vyrvána ze schovaného a šťastného koutku jaký mívá dítě u své dobré matky, nebo žena u dobrého muže —“ pověděl ještě pan Oggioni bezzvučným hlasem, jakoby to v něm napovídala jiná duše. „Ale teď již buďte navždy s Bohem — vidím, — že s vámi dvěma dlouho mluvit — — nedovedu.“ A budapešťský agent pověděl ta poslední slova těžce, s tak nepochybným přízvukem pravdy, že zahlesla steskem.

„S Bohem,“ zašeptla za ním jen paní Anežka, jako vykoupená z těžkého snu, když Žičař, dostihna již dveří, ještě naposledy po ženě a dceři obrátil zkalené, odsouzené oči

Teprve po chvilce, když kroky záhadného cizince zanikly, pozvedla Jarmila hlavu s matčina ramene. Chvěly se dosud obě jako osyky po vichřici. „Zdá se mi, že si dělal pan Oggioni jen žerty ze mne,“ stýskala si dívka, chtějíc v celé záplavě tesklivých i vyčítavých myšlének matčiny trudné vzpomínky za otcem oddáliti a zaskočiti je svou pociťovanou i uznávanou vinou. „A já toho divného člověka k nám přivolala, aby tě zarmoutil novým vypravováním toho, co's věděla už tak dávno, tak dávno. Neplač už pro tatínka, máš mne, a já už nikdy nebudu chtíti věděti něco lepšího, než ty...“ počala slibovati v nových slzách.

„Utiš se, dítě, utiš —“ pohladila jí paní Anežka temnou, nepokojnou hlavu, na níž se dosud bělala holubička po nebožce babičce — „byl to jen stín, který sem zabloudil.“

POD JASMÍNEM.

Zadívali se oba přimhouřenými zraky na pavučinovou nit, padající z obloukovitého pletiva jasmínové besídky před ně na březový stolek. Na konci hebké nitky houpal a hraba se nepatrný pavouček.

Paní Helena Tuškanová pocítila první, že mlčení již trvá trochu dlouho, a ozvala se sníženým hlasem, jen tak aby něco do ticha prohodila:

„To je divný pavouček."

Host její, správce Kareš, jehož hlas doma v cukrovaru před dělníky dovedl hřmět rozkazy i výtkami, nastavil širokou dlaň a dru

nou rukou přetrhávaje pavučinku, odtušil až dětinsky chvějně:

„Takový pavouček znamená prý nějaké štěstí.“

Paní Tuškanová nahnula hlavu ještě více do zadu; vysoká, povlněná čelenka jejích temných vlasů ověnčila se větvičkou rozkvětlého jasmínu a hlava osmatřicileté ženy zatřpytla se v té zelené a bílé, sluncem požíhané obrubě pohledem bujaré žíznivé srnky, která větří před sebou pramen, ale přece se ještě plaše ohlíží na zad. Oblá její levička, označená vdovskou dvojicí snubních kroužků, zachytila se nejbližších proutků rozloženého křoví, ale pomocnou odpovědí byla jí jen sladká omamující vůně, strhující před ní celý svět do kolébky snů...

Vždyť to nebylo ani k uvěření, že se zase jednou tak spolu setkají, ti někdejší děti — přátelé. Vyrůstali spolu na panském statku v severozápadních Čechách; dcerka lesmistrova Hana byla asi o půldruhého roku starší než synek důchodního Kareše, a proto již po dvanáctém roce dívala se na chlapce trochu s vysoka; zapomínala náhle, že se spolu nastavěli můstků, sklepů a vodních mlýnků dost,

že spolu svorně vylézali na kupy sena, slámy i šindele a kolikráte se schovali spolu před někým, kdo na ně mohl žalovati u rodičů buď do vršku lípy nebo třeba do ovesné truhly. Co by se také kamarádila vyrůstající dívka s chlapčiskem, který byl ještě za to bit, že na půdě kouřil, první hodinky ztratil a měl za to slíbeno, že už vícekráte žádných nedostane — konečně se také z blízkého sousedství prozradilo, že se valně na reálce neučí.

Milost Haniččina už se dříve nenalepila ku starému kořínku až teprve v dívčině devatenáctém roce, když si mladý Kareš šťastně odbyl maturitu a z prvního ročníku techniky si na očích přinesl černě vroubený skřipec a nade rty dvě jemňoučké kosinečky bleděhnědých vousů.

Vysokorostlý ale hubený student smluvil se znova se starou kamarádkou při svatbě Haniččina bratra, kde byli spolu mládencem a družičkou a upřímně si navzájem dokázali, že znají oba s rozkoší tančit. Hana také poznala, že má mladý Kareš velice smutné a dojemné oči (mluvil také obrazně o nějaké smutné, v šedé mlze zahalené budoucnosti, jako: „že branka hřbitova sen jeho chová světů...“);

celkem počal se v lesmistrově dcerce budit hluboký soucit s dojemnými zraky mladého Kareše, teskních hlubokou modří skromné čekanky, a z toho soucitu hovořívala ona s ním k útěše po celé prázdniny v pozdních večerech z okna svého pokojíčku, které vedlo do zahrady a bylo zabezpečeno uměle skovanou mříží na způsob lilií.

Ta mlčelivá zámecká mříž pak nikomu neprozradila pošetilou pohádku dvou mladých srdcí v čase, kdy se zapalovala míšeňská jablka v zámeckém sadě a do stodol se svážela radostná chlebová úroda polí. Když pak zářijové větry zasvištěly přes strnišťata, skončila se větší polovice pohádky u zamřížovaného okna při měsíčním a hvězdném svitu; ostatní část pak navázala psaníčka a věrný jednooký zámecký poselák, který pokaždé, když přinášel pražské psaníčko pro lesmistrovu slečnu, hvízdal si jen jakoby nic na nádvoří neunavnou notou:

»Když jsi ty, sedláčku, pán,
řezej si řezanku sám —«

dokud se u okna neobjevila Hana se vzrušenou červení na tváři a se srdcem bušícím úzkostí, aby se neprozradila . . .

Tu notu jakoby nyní cvrlikal vrabčík poskakující na pískové pěšině před besídkou. Bylo v těch mladých snech přece jen něco tak nevýslovně milého, třeba že se zdály tak nerozumné... Vždyť brzy potom k jaru objevil se v zámku inženýr Tuškan, a paní lesmistrová, u níž byl častým hostem, dceři stále opakovala:

„Važ si, Haničko, takového hodného pána s tak krásným charakterem."

K tomu ještě podotýkala s jistým důrazem:

„Jak překročí děvče dvacátý rok, už to s ním pak jde s kopečku."

A Haně bylo už skorem jedenadvacet let. Zachvěla se, že je to snad přece pravdou, co matka, nejlépe s ní smýšlející, povídá. Bylo jí úzko a stydno v tom pomýšlení, že by se mohla lehkovážně minouti se svým štěstím a zůstala naposledy neprovdána jako slečna duchodňová, která se svým věčným háčkováním tak smutná a oprchalá jako třešňový strom v podzimu, sedávala na lavičce panského parku.

Služka mladšinka se sice nevážně o panu Tuškanovi vyjádřila, že by ho sama nechtěla, ani kdyby měl takový kus zlata, jako je sám,

ed příhodný čas, ale Poluška onehdy stařečko-
.i Kráčelíkovi tvrdila, že musí letos naschraňo-
.ati pro zimu hodnou zásobu nejen pro sebe,
ıle i pro svého hofera *) příbuzného, od něhož
ıebrala nijakého nájmu — a výminkář se jí
ase ze staré známosti dojemně nabízel, že
by jí mohl pomáhati.

Můj Bože, před třiačtyrycíti léty byly by
dovedly tyto lesní stezky vykládati o zalúbeném
pártku, bělovlasém, vytáhlém Cyrilu Kráčelí-
kovi a svižné, bystrooké Poluši, pohádku
o trápené lásce. A najednou se tak rozešli.
jakoby je vítr rozfoukl. On se oženil se spořá-
danou a zámožnou vdovou, říkávaje před sa-
mou svatbou důvěrnému kamarádu, že je mu
to všechno jedno, jeho štěstí, že vodou uply-
nulo — a Poluša odešla až do Brna na službu.

Teprve před rokem se vrátila do rodné
dědiny; jaksi drobnější, menší, že ji spíše
každý nazval Poluškou než Poluší; — zakou-
pila si chatku a přiživovala se snadnějším po-
dělkářstvím u sedláků. Byla již takové povahy
že se jí mezi lidmi jakživo nezastesklo. Jen
o samotě, když si spravovala zahrádku, anebo

*) Nájemník.

v neděli časně z rána ubírala se do přespolního kostela, postála někdy bezděky a rozhlížela se bez obvyklé živosti — rmutně, po všech stranách světa, jakoby se tázala, kde že zůstal ten její úděl štěstí...

„Pánbůh rač dát šťastlivý, dobrý večer,“ ozvala se, jsouc již s plachetkou pod paží na blízku.

„Dobrý večer — pozdrav tě Pánbůh!“ odvětil výminkář a usměvavě se vypínaje, ukázal na hromádku klestí, jako na milé, radostné dílo

„No — podívej se!...“

Staruška se nahnula k sbírce a spráskla ruce. Bože můj, zase jste mi, strýčku,*) pomohl; vždyť mne celou zlenošíte!“

„I toto, Poluško! Já si pomyslil: Ono jí to přijde k potěšení — a potom můžeme tu nahrazenou chvilku spolu prohovořiť. Já se s tebou tak rád shovárám —“ dokládal po starém zvyku jí tykaje, kdežto ona si to netroufala — „věru, jako za mlada...“

„Ba, Bože — kde jsou ty časy!“ vzdychla si Poluška, sedajíc si jako včera na jeden ze

*) Přizvísko »strýček« se užívá na Slovensku místo pantáta.

dvou omšených pařízků, mezi tím co výminkář si vybral druhý. Stáhla jaksi oční klapky a podívala se na fěrtošek, starý, vybledlý, se zánovní záplatou; ale potom se prudce sehnula a cíp fěrtošku v hrstce zavedla k očím. Z úst se jí vydralo prudké zaštkání — rozplakala se.

Stařeček se nazdvihl v nepokoji: „Co ti to přišlo — Poluško — co?“

„Já sama nevím,“ odvětila po chvilce zase se sebravši; „ale někdy mi tak napadne, že jsem na světě nic dobrého neužila...“

„Co bys neužila, Poluško? Vzpomeň si, když jsi byla ještě mladou děvčicí — rozpomeň se třeba na tu Rubačovou svatbu, jak ti to za tu družku svědčilo! A což o muzice, jak si tehdáž nosívala tu zelenou kordulku a žlutý hedvábný fěrtoch...“

„To bylo oboje po mamičce; já jsem si jaktěživa lepšího hábku nekoupila. Já se musila nuzovat, abych měla na stará kolena kam hlavu skrýť.“

„No, nešť — ale já povídám, jak ti to svědčívalo, že nad tebe nebylo...“

„Och, Bože můj — a přece jsem zůstal na světě jak nějaký pošlápnutý škrobáček.“ *)

„No — no — ty taková ženská! Však j. vím, kdybys bývala jen dbala, žes se mohl. koliknáctkrát vydať...“

„Vydať —“ opáčila staruška trpce; „já o t nestála.“

Teď se zamlčeli oba, až po chvilce se zas ozval výminkář, jakoby si byl v nitru roz kládal nějakou výčitku.

„Tobě se to poví — nestála! — Ale kdyby byla bývala na mém místě v zadluženém sta vení, měla ty sestry na starosti a rodičům výminek — musila bys tomu všemu podleh nouti — jako já. Och, věř mi, Polušo, na duši — já jsem na tebe nemohl jakživ za pomenout — ba věru... Nebožka žena, de jí Pánbůh věčnou slávu, byla dobrá, spořádan ženská, ale já vím, že se při mně dost na vzpomínala na nebožtíka prvního muže, ž s ním měla jinačí, šťastlivější život. Dětí jsm spolem neměli, a o ty dva její chlapce p nebožtíkovi jsem se řádně staral, ale přec k nim nemohl srdce přiložiť... To jsem všeck

*) Brouček.

dobře chápal, když ona umírala. Povídá, chuděra, k tomu staršímu synovi: „Tonečku, nechte mne položiť tam do koutku pod agátek podle vašeho tatíčka." — A když jsem předloním odbavil ten její funus, povídám si v duchu: „Vidíš, jsi jako ten kůlek v poli... Ba, Bože...," doložil měkce a ztichle — „kdybych jen takhle byl o dvacet a řekněme o patnáct let mladší — a ty, Poluško, také — věděl bych, co počíti. Teď již by mi rodiče a sužování nebránili — ale co člověk — takhle..."

Vyřekl to rozpačitě zruměnělý, ale i Polušina tvář až do strakaté obvinky na čele a jemných vrásků u uší se oblila rudou záplavou. Vzchopila se a počala se ohlížeti po klestí. Při tom prohodila ztichounka:

„Bylo by to jen lidem na jaše a posmívání."

„Iha — tu z ničeho nic deštíček, a prudký!" — zvolal stařeček udiveně obraceje oči vzhůru, kde se rázem v korunách stromů bouřil vítr, snášeje šikmo šlehavou spršku. „Zalez si, Poluško, honem hen do buku; — je tam dost místa!"

Poluška uposlechla a přeběhla několik těch kroků s mladistvou pružností. Výminkář spěchal již pomaleji za ní, ale před bukem zůstal

nesměle státi. „Co vy nejdete — promoknete!“ ozvala se ve vytleném velikánu se choulící staruška.

„Však již jdu — měli bychom tam, tuším, čtyry místa dosti,“ odtušil výminkář, nicméně bral se do úkrytu jaksi rozpačitě a nešikovně.

„A to hřmí! Pánbůh s námi!“ šeptali a poznamenali se oba křížem. A potom se ozval snivým hlasem stařeček: „Víš, Poluško, co mne hloupého člověka tak napadlo? Jsme my oba tak staří a známe se od malička jako tu ten buk s touhle nachýlenou borovicí. Třeba my jsme se za sebe nedostali a v životě zkusili dost — kdyby tak včil z boží vůle do tohoto starého buku boží posel uhodil a my oba zůstali rázem mrtvi — nebylo by to strašné, viď? Snad by nás potomák pochovali pěkně podle sebe.“

„Ale nebyli bychom vyzpovídáni...“ odtušila Poluška s onou starostlivostí, jakou odmlouváme něco nebezpečně příjemného. „Proto bych si takové náhlé smrti nepřála... Ale, strýčku, kdybyste chtěl, mohli bychom se spolu zaslíbit, aby nás pochovali vedle sebe. Já mám v Kružanské záložně uloženo ke dvěma stům rýnským; polovičku bych si nachystala na

ěkný funus, a ta druhá polovička by mohla ýt položena za kousek místa pro nás oba za jednu mši svatou ročně, také za nás ba...“

„Vidíš, Poluško“ — přejal jí slovo stařeček - „vždycky mi rodina k tobě bránila a předazovala, že jsi proti mně chudobná děvčica, včil na konec máš ty svou chaloupku a ěště peníze — a já nemám vyjma toho výiinečku ničeho... Kdybych tak včil byl mlaý šohaj a ty děvčicí, ty bys mne nechtěla — iď?“

„Ba, chtěla, strýčku — věru, že chtěla!“ ovzdychla si staruška. „A nic vy si, strýčku, vaší opuštěnosti a chudoby nerobte, však ám ty moje peníze na ten pěkný záslib stačí. á bych potom věru ráda umřela, alespoň ych se měla na co těšiť...“

„A já také, Poluško — věru, celý okřívám, dyž si na takovou možnosť vzpomenu. To ychom si došli spolem na faru si to zaıluviť, viď?“

„Prosím vás, dojděte tam raději jen vy, í bych vám jen dala peníze... Já bych se, dybychom tam tak spolem došli, velice styěla.“

„No, tož dobře; půjdu tam sám; a jak brzy, Poluško?“

„Bar už v neděli; čím spíše to budeme mít zajištěné, tím víc nám to bude na radosť.“

„Ba že, Poluško — ale to jsem rád! Kdyby mi někdo v tu chvíli dal ten dužakovský knížecí zámek i s tím dvorem, já bych s ním neměnil. Ty ano, Poluško?“

„Oh, kde pak!“ zavrtěla hlavou...

V tu chvíli vysekanou cestou na jich hlavy švihlo zářivé sluněčko — sprška ustala. Vylezli ven jako dvé blažených dětí.

„To je dobře,“ liboval si stařeček, „když v máji pastýřovi ani hůl neosýchá. Máme to letos pohodu! Takový máj — jaktěživ jsem pěknějšího nezažil! Co je tu vůně — to se to oddychuje...“

Opravdu, když se rozhlédli, dole po stráňce srčela ještě přivalená voda, ale pod ní v úžlabině se chvěly blahostně stonky konvalinek a na stráňce se míhaly fialky. Cikánské klučisko, polonahé, se tu brouzdalo a s jiskřícím zrakem si zastrčilo na prsa do dirky cáru košile, černé jak země, kytičku těch sněžných zvonečků. Výminkář se usmál — ale tu ho cosi napadlo. Dobral se dolů bez namáhání,

mladlý, a shýbnuv se několikráte, utrhnul několik stonků, potom k tomu přidal ještě ialky, mateřídoušku a kde ještě jaké pestré kvítko zhlédl, zase pro veselejší barvu.

„To jsem ti, Polušo, sebral šikovnou voničku...“ povídá, dobrav se zase nahoru.

Ona se podívala plaše na zápinku své bělavé kazaječky, potom na stařečkův klobúčík, za ehož vybledlou pentlí by se dobře nechala onička zastrčit — ale na konec jí přece napadlo, že kytičku podrží jen tak v ruce.

Výminkář se na ni dlouze zahleděl, jak ji ak okoupané slunko pořád ožíhá do zlatova ršek obličeje, a poznával, že ty její rozsvětleé, drobounce povraščené oči se vlastně praic od mladých dob nezměnily, připadaly poáde stejně čiperné... I její drobné přední uby posud nevypadaly, byly jen požloutlé, le skromný, nezapomenutelný úsměv se na é posud chytal tak mile, jako za dávných asů...

Kdyby tak každého rána, když po spánku či otevře, hned ten Poluščin úsměv jej mohl ozdravit, kdyby mu tak šikovná a pracovitá, ikou stále zůstává, duchničku pod hlavou večera shladila a ráno sama v jizbě zatopila

a hliňáček s kouřící se kávou na stolek postavila — — kterak by to mohlo všechno člověku ohřát duši!

Stařeček musil oči přivříti, jakoby je slunce náhle zaslnilo, a potom vypravil ze sebe rozechvěným hlasem:

„Vidíš, Polušo, sama jsi se zmínila, že jsi zustala na světě taková opuštěná jako nějaký pošlápnutý škrobáček — a člověk si myslí, kdyby tu na světě zustal ještě — řekněme nějakých deset let — ba, dvanáct — jak to ta kukavice prorokuje — což kdybychom se přece ještě před lidmi tak pěkně a věrně za ruce sebrali — nemyslíš — nemyslíš, že by to mohlo být ještě na tom světě na pěknou útěchu?“

Sesmutněla, zvážněla a zavrtěla hlavou.

„Ba ne, strýčku,“ povzdychla si z hluboka, pojmenovavši někdejšího svého šohaje už jen jménem, které teď pro něho jedině patřilo, — „to už nemuže být! Dlouho, věřte mi, dlouho jsem na vás nemohla zapomenout, ale pak mi najednou připadlo, že člověk tak bez lásky a naděje nemuže žít — a ve své modlitbě Krista Pána jsem si zamilovala, a pak už jen na Něho — na Něho si vždycky myslívala . . .,

Teď už by mi bylo hanba v mém stáří na nějakého světského ženicha si myslit. Vy věrné obsluhy už doma zažijete, strýčku—" končila stará dívka, upírajíc osluněné oči někam do dálky — „a to, co si hezkého ještě před hrobem ze staré věrnosti můžeme udělat k potěše, to už jsem vám zrovna dnes pověděla."

„No, bylo to snad ode mne hloupé, Polušo, co mne to napadlo —" lámal se staříkovi rozpačité hlas — „ty — ty jsi z nás dvou rozumnější, to už chápu. Jen když vím alespoň, že vedle mne budeš spočívat a za ruce k nebeské bráně že se spolu povedem."

„Člověku se odlehčí ze všeho strachu, když ví, že nepůjde tak sám —" napověděla ještě stará dívka, a už statečně si sebrala obsáhlé břemeno otýpek v popruhu na záda.

„Nezdáš se ani tak v postavě, Poluško, ale síly máš dost —" obdivoval se staré družce zase dnes výminkář.

Pohnula ramenoma, jakoby je ještě více rozšiřovala, a pousmála se sebevědomě v loučení: „Tož se mívajte zas až do zítřka dobře, strýčku!..."

* *

*

Kukačka si to tehdáž dočista spletla, neboť výminkář dožil se sotva jediného roku. Na podzim téhož léta, co zažívali s Poluškou družné besídky, usedl si na něho sužující záduch a nepopustil jej ani do svatého Jozífka. V dubnu mu začaly nohy otékati, ale proto se pořád ještě s Poluškou, často jej navštěvující, těšili na blízký máj, jak budou zase pilně chodit na otýpky.

Ale jednou navečer, zrovna když výminkář byl samoten v jizbečce a nevlastní vňoučata povykovala na zápraží, přišel stařečkovi nejasně na mysl již vloni na faře zajištěný závazek dvou stejných podle sebe růvku a každoroční mše svatá za něho a Polušku sloužená, a ta jistota, že nepujde tam k té neznámé bráně sám, kdy jeho žena se povede se svým prvním mužem. Stařečkovi lesklo se to blahé vědomí před zrakoma v okénku, do zlatova oblitém zapadajícím sluncem, až přivřel zpolehounka navždy oči. Teskníci Poluška jej potom za pul třetího roku ráda následovala věrně po slibu a jediném přání do nerozlučného sousedství.

SELKA GOREJOVÁ.

Pokračování nedělního obědu se pořád ještě nekladlo na stul ratejny Gorejova statku, ačkoli byly již tři čtvrti na jednu a v pravém svátečním pořádku mělo být do dvanácte vše odbyto, aby se čeleď mohla rozejít, kam ji srdce neb dobrá vůle táhly.

Zatím mladšinka přinesla jen fazulovou polévku, ale skopovou pečeni s dyňovým zelím, na niž se chasa celý týden těšila, bála se děliti bez hospodyně, která se po kázání a mši bezpochyby ještě zdržela na ružencovém processí.

V ratejně se proto již zdvihaly vlny mrzuté nespokojenosti. Sám šafář, který se od rána těšil na kuželkovou hru, v níž obyčejně vy-

hrával, zapomenuv již zcela svojí dozorčí důstojnosti i posvátnosti boží neděle, uhodil již také pěstí na stůl, shrnuje všecky ženské na světě v jediné pohrdání. Nejmladší čeledín Pavel zaskřípal hned po jeho příkladě troufalc zuby vzpomínaje, že se mohl již před hodinou vypravit za svým děvčetem do Lučského údolí, a zvolal zlostně: „Tohle je mi čistý pořádek ve stavení, to pak že člověk slouží na dvojitém statku!“ (Gorejovo hospodářství bylo opravdu sloučeno ze dvou těsně sousedících usedlostí a počítalo se u něho kromě lesa a pastvin přes sto jiter živné půdy.)

Vedle Pavla seděl mladý tkadlec, který na Gorejově letos poprvé tkal plátno, i čmáral si v zápisní knížce s poťouchlým úsměvem vařečky, talířky a ovce; starší čeledín Bartol okázal na to prstem a prohodil, aby také s vtipem nezůstal pozadu: „Tenhle obrázek ať si naše ženské dají do modlitebních knížek, aby si připomínaly, kdy se mají vracet domu k své plotne.

Mladšince, která zatím v rozpacích poutírala a srovnala stůl, že na něm nebylo poskvrny, již nad tím pronásledováním skočily slzy do očí. Přiběhnuvši zase do kuchyně, kde již také

čekala podělkářka se svými dvěma dětmi a s dvěma hliněnými miskami na sváteční podíl, počala tak hlasitě plakat, že hospodář ve vedlejší světnici si hovící a na oběd již také netrpělivě čekající, přišel za ní do kuchyně s otázkou: „Co pak se tu děje?“

„Všichni mne pronásledují k vůli obědu —“ štkala holka bez zvláštní lítosti, „a já přece za to nemohu, že není panímáma k jedné hodině s poledne ještě doma z kostela.“

Tlustý Gorej vytáhl starodávné hodinky s šesterým, přaskami sepjatým řetízkem a podívav se na ně zdlouha a zároveň s přítulným soucitem na děvče, dosvědčil jen klidně jako člověk, který rád skrytě posuzuje: „To by už měla panímáma na oběd pamatovat — ta ženská se tou svou pobožností ještě celá poblázní.“

„U nás si všichni vždycky na ten panímámin kostel naříkají,“ vybuchla z mladšinky pohlazená netrpělivost, „i ve všední den kolikrát ani nenachystá sekáčům slaniny k druhému snídaní a odejde si s klíčem od špižírny v kapse . . .“

„Však sekáči proto ještě nepřišli nikdy zkrátka,“ usmál se skrytě sedlák, ale nikoliv

pro malichernost té výčitky, nýbrž při vzpomínce, že sám musil s vytrvalou vůlí navyknout ženu, aby nikomu jinému, mimo něj klíče od špižírny nesvěřovala, jinak by jim věru čeleď vždycky roztahala brzy zásoby. „Dostanou-li svůj díl o čtvrt hodinky dříve či později, na tom nesejde.“

„Včera také švadlena dlouhým čekáním na naši panímámu zmeškala poštu,“ rozšiřovala holka směle žalobu.

„Neškodilo jí, když se prošla pěšky,“ zabroukl hospodář jen tak na polo úst, jako kdyby se pokoušel hovor zamlouvati, ale skoro se mu v něm líbilo, neboť poťouchlý a uhrovitý jeho obličej se dychtivě oživil, nejisté oči se pozvedly k pozornému zájmu o dívčinu zružovělou tvář i o to, co povídá. Pro jeho lakomost, že rád přiškrcoval mzdu, se nikdo do práce na Gorejovo nedral, ale protože se sedlák sám rád zbaběle vyhýbal všem nepříjemnostem, svaloval již vždycky rád nespokojenost čeládky na ženu, která i po jeho dávném náhledě utrácela zbytečnou pobožností mnoho času. Vyčetl jí to každé chvíle před domácími, proto si už i ta mladšinka troufala souditi, vědouc dobře, že se hospodář s nikým

jiným nedovede povadit než s vlastní ženou. V hovoru s cizími zdál se tak mírný a nevšímavý — nikdy se nerozčilil a nerozkřikl, ba ženské čeledi, pokud byla mladší a pohlednější, dovedl i potají zalichotit.

„Mne už tady ani nic netěší," ozvalo se ještě děvče, jemuž nejvíce záleželo na spokojenosti jednoho z čeledínů, Blaže, který již někam odešel bez oběda a ani jí nepověděl kam.

Pantáta už pokročil, aby stýskající si mladšinku pohladil po upocené tváři a tenkém krku, na kterém se jí dnes lákavě ovíjela nějaká strakatá stužečka, když jej zarazilo kmitnutí se temné ženiny postavy ve vedlejší jizbě. Proto v rozpacích sesílil jen jako ještě chlácholivě svůj neohebný hlas: „To je rámusu — to je nějakého rámusu!"

Selka Gorejová, odloživši deštník, modlitby a sváteční klobouk, nasadila si na hlavu všední širušek a obvázala si černé, moherové šaty širokou, modrou zástěrou a do její kapsy ponořila nový korálkový růženec, jejž koupila dnes v boudě od kramáře pro podělkářčinu děvčici Bíbku, které byla kmotrou.

Velká, k plnosti náchylná, ale posud dosti

souměrná její postava s pobledlou, lesklou a čistou pletí jak oloupnutá mandle, vábící tváři, s temným pečlivě uhlazeným vlasem a zrakem, který třeba že se zdál nejbližší okolí přehlížeti, přece se pořád tulil bezděčným jakoby tesklivým úsměvem — vnesla se zvolna do kuchyně, kde ji jedině podělkářka pozdravila: „Vítám vás slovem božím!“ Mladšinka jen si zašeptla pozdrav pro sebe, hospodář nadul ještě více své masité rty a zadržoval v nich již pichlavé pokárání.

„Pochválen Pan Ježíš Kristus až na věky věkuv,“ ozvala se selka svou jasnou, hlasitou výřečností a kladouc podělkářčině dcerce spěchající políbit jí ruku, svou levici na konopnou ovínku copánku dodala: „Přinesla jsem ti hezký ruženeček, Bíbko, ale musíš mi brzy dokázat, že se jej dovedeš správně a celým srdéčkem modlit.“

Malá ta útrata podráždila již sedláka k výbuchu.

„Zdržuješ se kupováním všelijakých věcí až do jedné hodiny,“ počal se zlostně výsměšným přízvukem. „Pánubohu bys někde na křižovatce samou láskou nohy ukousala, ale o domácnost a patřičné rozdělování oběda aby se

staral u nás třeba čert. Je u nás samá mrzu-ost, a holka za tebe odnáší...“

„Hubují a vysmívali se — a Blažej už ode-šel bez oběda,“ nadnášela ještě mladšinka své utrpení.

„Mohli by míti také trochu strpení, když vědí, že se nezdržuji pro žádnou marnost,“ děla selka a následkem mužova přivítání vy-kočilo jí několik ruměných skvrn na tváři. Nevisím jenom myšlením na těch živných dských talířích. Moje říše není z tohoto světa...“

„Aha — teď uslyšíme zase něco z dnešního ázání,“ ušklíbl se Gorej.

Selka se po něm ani neohlédla. Povyhrnula i rukávy a počínajíc již bez meškání hbitě ozdělovati dílky oběda, pokračovala se stejnou mírností:

„Ano, moje říše není z tohoto světa — to ž by mohli všichni kolem mne dávno vědět. ěkterou ženu těší děti, jinou paráda nebo řibývající majetek. Mne netěší nic, nezaklá-ám si na ničem, mám jen tu jedinou radost životě, že si mohu denně dopřát cesty do ožího kostela a v neděli dosáhnout milosti, slyším dvě svaté mše. Tam v tom božím

stánku pokoje a krásy je celá moje radost a jediné potěšení. Proč mi toho lidé nepřejí nechápu..."

„Rozumný člověk si ale pomyslí," namítl ostře sedlák, „první věcí zde na zemi musí být moje živobytí!"

„Přivazovat duši na pozemský statek je tuze pochybná moudrost," hovořila zase klidně selka. „Jednou se mi také smál nebožtík otec — dej mu tam Pánbůh věčné světlo — že místo k muzice jsem šla raději předčítat „Život Kristův" nemocné Rozále a sám také nejraději pořád jen počítal, kde mu narůstá majetek; ale potom když s ním samotným bylo zle a už se blížil k smrti, byla mu nade všecko dobrá ta trocha jeho náboženství — nic jiného nemohl si tam na věčnost s sebou vzít — ba Bože můj, nic jiného."

„Tys měla přece si jen zalézt za svobody do kláštera, když se ti tam po ty dva roky, které jsi tam pobyla na cvičené, vedlo tak blaze," usmál se kousavě Gorej. „Že jsi ale přece chtěla okusit vdaného čepce a vlastního hospodářství, to byla dozajista chyba!"

Selce se srazily rudé roztěkané lupínky po tváři v jedinou záplavu, a bezděčný úsměv je-

jích zraků jakoby odletěl, zbylo to něco strnulého a tvrdého. Již neodpověděla ničeho, měla tolik síly, že to neučinila před cizími. Naplnivši naposledy také podělkářčiny mísky, vešla za mužem do jizby k stolu prostřenému jen pro ně dva. Odříkala trochu rozechvělejším hlasem než jindy obvyklou modlitbu před jídlem, a pak pozorovala jaksi nechápavě velikou chuť svého muže, který požil pět dílků pečeně a vypil tři litry štýrského vína, zamastěné prsty si otíraje o vlasy místo o ubrousek, mlaskaje a supě; sama požila sotva několik soust a teprve, když Gorej po skončeném obědě si zapaloval doutník v kapse pomačkaný, ozvala se s nepokrytou trpkostí:

„Zase jsi mi, pantáto, před cizími lidmi vyčítal, že jsem se neměla vdávat a raději jít do kláštera, ačkoli je to hanba, když se taková řeč vysloví po patnáctiletém manželství, když už pomalu náš věk jde s kopečka, a když už jsi tolikrát slíbil, ba se zařekl, že to víckrát neuděláš. Musím ti tudíž znova připomenout, že jsi pořád taková slabá, klamná duše jako tenkrát, když jsi's mě bral. Ty víš dobře, že to nebyla moje touha dostati se na velké Gorejovo. Přemluvili a přinutili mě otec

s nevlastní matkou, žádoucího útulku v klášteře mi nedopřáli, a já tenkrát myslila, že starší vůli a považení musím ctít a poslechnout, za to že moji pokoru Pánbůh požehná. Potom také víš, že jsem byla oklamána a ošizena dvakrát ..."

„Nech toho, nech toho," zatřepal Gorej rukou povstávaje hřmotně od stolu, „anebo chceš-li kázat, máš tamhle kočku!"

Leskle červený jeho obličej nezdál se při tom ani pohoršen; popošel k hrabičce pro klobouk a obracel jakoby nic řeč jinam: „Tak se mi nějak zdá, že nám zase na noc zmokne seno. Ty sváteční přestávky přinášejí člověku jen vždycky škodu. Já si teď půjdu trochu zdřimnout do altánku; kdyby přišel Boučovský řezník anebo kovář s účtem, pošli jej za mnou."

Selka již zmlkla ... Po odchodu mužově, když se byl vyvalil ze světnice jako protivná tíha, která jí všude, kde se nalézala v jeho blízkosti, tísnila dech i vzduch, popošla k otevřenému oknu a zahleděla se na Lučské pohoří, kde se v temné zeleni smrčin bělala tucha kostelíku svaté Valpurgy.

Ach, tam se před patnácti lety jako taková

dûvčřivá, z kláštera se vrátivší dívčice modlila za svoji mlhavou budoucnost, za svoje manželství na Gorejově, když už ji rodiče pořád přesvědčovali, že se tam zrovna posadí do štěstí. Měla tenkrát v srdci pořád ještě takový blahý mír, v jejích snech se bělaly stále ještě vysoké stěny Svatojirského kláštera s vlysovanými květy, o nichž nebylo možno říci, kde as takové rostou, a v prsou jakoby se jí schovávaly struny, které při každém hezkém dojmu zazvučely zladěnými písněmi tanějšího kůru a tichounce napomínavým hlasem stařičké abatyše, která chovanky zvala svými miláčky, kvítečky a beruškami. Proto se modlila za nejvážnější krok svého života bezstarostně jako dítě, které o ničem zlém na světě ani neví, modlila se jen tak s jistotou, že nebude oslyšena.

Ale nemohla býti vyslyšena, na sedláku Gorejovi lpěl hřích a klam. Teprve za půl léta po svatbě jí náhodou sousední selka prozradila, že nyní pětatřicetiletý Gorej už před pěti lety s Anešou Kovářovou v Hatlíně měl dceru, kteréž po něm dali jméno Vincena, ale nechal milou na konec i s čiperným dítětem tak, a hledal nevěsty s bohatým přínosem.

Nemohla tomu ani uvěřiti, musila se na to zeptati ještě tří, čtyř hodnověrných lidí — ale na konec jí všichni smutnou pravdu potvrdili.

Kdyby se jí byl sedlák Gorej vyznal před svatbou, třeba že nevypadal nikdy k soucitu hezký nebo dobrý, snad by mu byla tehdy dovedla ještě odpustiti, ale takto věděla už pro vždy, že byl schopen klamu i bezcitnosti. Proto také pochopila pak už po letech v pokoře, proč ji samotnu Pánbuh tresce, proč si na božské Prozřetelnosti sama ani jediné dítě nemohla vyprositi. Na Goreje musil přijíti nějaký trest, a ona jsouc k němu připoutána, musila jej snášeti s ním.

Štěstí, to pravé, stulené lidské štěstí, nikdy se nezachytilo Gorejovy střechy a jejího vlastního srdce. Tušívala je jen někdy s nevědomou touhou, když celé stavení již kolem ní spalo, tušila je na čisté, tajemné obloze, když duše její se ukájela vírou, že někde na světě musí přece něco hezkého býti, taková nějaká schovaná cesta života, takový malý vítaný ostrůvek, k němuž dopluje unavený a ztalácený člověk jako ke konečnému cíli ... A naposledy v té nejasné vidině zachvěl se kdesi pod svislým

akátkem přívětivý rov, pokrytý zelení a sedmikráskami, v záhlaví znamení božské víry, — a přes ten šla cesta do neznámých rajských krás, k věčné milosti a božímu úsměvu. Pravila přece jednou s nadšením Svatojirská abatyše, když se s ní chovanky dívaly na zesnulou, vyhublou a žlutavou tvář jeptišky Prisky: „Je už krásnější a slavnější než to naše oči vidí. Kéž bych já, berušky moje, byla už na jejím místě!“

Tuto neklamnou naději pokorných poutí tvrdily selce všechny nejhezčí sny, tvrdil ji šedovlasý farář živým slovem, šelest modlitby, táhlé písně kuru, obláčky kadidla. Potom ji o tu potěchu ještě chtěli lidé připravovat a posmívat se jí.

Selku zabolela bodavá tíseň na prsou, ozývala se u ní po každé, když se tak roztrpčila, — ale stesklivělé její oči, zostřené jakousi pohrdlivou tvrdostí a vzdorovitým žárem, zůstaly suché.

Vzchopila se, aby přehlédla v domě poklid stišeného již svátečního odpuldne, kdy se všechna čeleď rozešla, a zustávala v obytném stavení jedině stará přisleplá příživnice Rozárka, přebírajíc na židličce u okna svůj rů-

ženec šeptavými vzdechy. Jen její jemný, pozorlivý sluch zdál se přikován k zemi, poznala přicházející selku hned po chůzi a ozvala se jako ze sna probuzena: „Dnes je hezky, mohli by dnes přijít moji synové!“

Selka ani neodpověděla, její pevně sevřené rty jakoby se ani nedovedly k všedně přívětivému slovu otevříti. Ti dva Rozárčini synové kmitli se představou před ní. Byli to dobře urostlí a dosti hezcí chasníci; starší byl čeledínem v nedalekém statku, mladší vozkou v železářské huti. Přicházeli někdy za svátečních dnů svou matku navštívit. Nepřinášeli jí sice nikdy žádných dárků, spoléhajíce se úplně na známou dobročinnost bezdětné selky Gorejové, — spíše od matky přijímali vše, co se jí ze zvláštních ohledů na její stáří i ubožáctví dostalo od selky almužnou, jako lepší sousto, nebo kousek domácího plátna a vlny nebo džbánek po sklinečkách naschráněného hruškového moštu. Ale Rozárka se vždycky za návštěvy svých dětí posadila v ratejně na svou truhlu všecka zjinačena, a jeden nebo i oba synové spočinuli vedle ní. Kdykoli se selka kmitla na blízku, pozorovala, jak hrdost a chlouba pohnuly ubohou postavou Rozárči-

nou; hmatajíc chasníkům po rukou, jakoby se jich chytala, upozorňovala po každé domácí paní: „To jsou moji synové!“ a její zvadlá, nepohledná tvář zazářila takovou šťastnou sobeckostí, že selka pocítila osten bezděčné závisti k té chuděře, která na Gorejově požívala jen chleba dlouholeté věrné služky. Selčiny myšlenky zaletěly také po stopě jakési potěchy. Vrátivši se do jizby, vyňala z truhly objemné a pracné háčkování; byla to pokrývka na hlavní oltář domácího kostelíka, na které již od hromnic radostně pracovala v každé volné sváteční chvilce. Z jejího pohledu, přehlížejícího narůstající jemné mřížkování s okrajem růží a uměle uprostřed sestaveným jménem „Maria“, rozprchala se všecka lítost i vzdorovitá umíněnost. Změkčený zrak nabyl zase bezděky svého starého dívčího výrazu, snivé, skromně stulené duše...

Po chvíli vešel do statku na obvyklou milou zastávku Mostičský farář, stařec zavalité postavy a tvrdě zselštělé tváře, trochu mírněné jen měkkými, sněžnými vlasy. Přinášeje v kapse svého dlouholetého burnusu z domácího pohorského sukna nejnovější číslo časopisu „Růžencové zahrady“ pro selku, která

byla v kraji řídkou čtenářkou, a usedaje si po domácku do sedlákovy lenošky, vypadal jaksi všecek zachmuřen; selka mu vyčetla z očí stísněnost a zeptala se přímo, co se mu stalo.

„Ale hlode mě, že vysvěcenec Rutar, jehož primice se bude u nás ode dneška za dvě neděle slaviti, se mrzutí s rodinou," děl v neochvějné důvěře k své přítelkyni-čtenářce stařec, otíraje si velikým kapesníkem čelo jakoby tou starostí zrosené. „Mladému muži už jde na šestadvacátý rok, je už přece posvěceným velebníčkem a rozplakal se za dnešního oběda u mne jako malé dítě. Rád by měl, dětina, tu svoji primici také světsky jak se patří oslavenou, sezval si už celý seminář, pul tuctu družiček a kde koho známého, blouzní o hudební kapele, o vlastním mešním rouše — inu, zkrátka, švarný velebníček Rutar chce míti hlučně slavnou primici a bratr sedlák mu na ni místo nutných čtyr — pěti set dává jen sedmdesát zlatých, více že prý nemá, nejspíše, že už všechno, co měl mladší bratr odkázaného rodičovského podílu, vynaložil na jeho studie. A tak mne milý primiciant prosil sepjatýma rukama, že byl beztoho od jakživa sirotkem

bez zastání, abych alespoň tentokráte se ho zastal a u bratra se přimluvil. Ale já sedláka Rutara příliš dobře znám. Odpověděl by mi zrovna tak úsečně a nabíravě jako odpovídá bratrovi: ‚K čemu je knězi třeba nádhery a rámusové slávy? Kristus Pán žádné nenakázal!' — Ostatně mi dnes samotnému opravdu připadá nákladná a hlučná primice proti až tesklivé vážnosti kněžského stavu také zbytečnou. Při tom ale nezapomínám, že když mně samotnému bylo čtvryadvacet let a slavil jsem svou primici, smýšlel jsem na vlas tak jako Rutar.“

Farář si v tom rozporu těžce povzdychl.

Selka Gorejová se za vypravování farářova zaruměnila v tváři, neboť Rutarové byli s ní dosti blízce příbuzni, byliť siroty po Gorejově starší sestře. Za dřívějších časů byl jim Gorej poručníkem, ale od ženitby nejstaršího ze tří bratří Rutarů odevzdal ihned plnoletému svěřenci poručnictví nad dvěma ostatními bratry, aby sám měl pokoj ode všeho obtěžování. Říkal, že se beztoho s dvěma staršími svěřenci už dost nazlobil (nechtěli ho ve všem poslouchat), a přilnul trochou lásky jen k nejmladšímu, Franovi, který se zdál povolnějším a vstoupil dle přání Gorejova do učení na

kovářství. Časem se rodiny sobě ještě více odcizily pro nějaký hospodářský stroj, který Gorej Rutarovi za značný peníz prodal, ačkoli věděl, že stroj je téměř nepotřebný. Selka Gorejová chtěla nesvědomitost svého muže opraviti a přinesla tajně sedlákovi Rutarovi něco ze svých úspor jako náhradu, ale on pěknou její vůli odmrštil pichlavou poznámkou, ať prý tu částku raději obětuje na modlení za nějaké dětské požehnání, aby prý pak alespoň měli u Gorejů na koho lakotit. Selka byla takovou odvetou raněna v nejcitlivější stránce své tesklivé duše, a od té doby se všem Rutarům vyhýbala.

V tuto chvíli se jí však přece v duchu soudilo, že by se měl někdo velebníčka Rutara u jeho bratra sedláka zastati — bylať pevně přesvědčena, že dovede být nejstarší Rutar nespravedlivý i bezcitný.

„Dojdete tam tedy, velebný pane, nahoru k Rutarovým?“ ozvala se po krátké pomlčce.

„Nikoliv,“ odvětil farář najednou tak pevně, jakoby se sám teprve v tomto okamžiku byl rozhodl, — „nemohu a nechci se míchat do takových rodinných záležitostí a na konec se dát od sedláka Rutara nějak urazit. Takové

prostředkování bývá věcí velice nevděčnou, vím to z mnohé zkušenosti. Rádil bych spíše novému kaplánkovi, když chce již mermomocí mít nákladnou primici, aby si na ni nějakou částku vypůjčil, což by pak mohl pomalu ze svých příjmů splácet.“

„Udělat dluh, velebný pan?“ rozšířila selka skoro poděšeně oči, „to by bylo hrozné!“

„Snad pro vás, které nebylo v životě nikdy třeba ničeho se vypujčovat,“ usmál se teď farář. „Poctivý dluh není však ani u velebného pána nic hrozného, a věřte mi, ani neslýchaného — ba tuším, že málo který alpský kněz se bez této výpomoci v nutných případech obešel. Já sám kolikrát, milá duše — a už když se mám přiznávat, při té primici... Člověk měl také své furiantství v prsou, — a což kolikráte později! Přišla bratrova ženitba, obrátili se na mne jako na největšího pána a pýchu rodiny, abych něčím přispěl do nového chudého hospodářství, potom přikvačila tatínkova nemoc, pohřeb, náhrobek, pak zase chudý bratranec na učitelském ústavě prosil o pravidelné příspěvky na živobytí. Já jsem na vrcholu své slávy dosáhl farářského místa v Svatém Krištofu, měl jsem v celé

široširé farnosti čtyři sta padesát duší, a z těch neměl pravidelně nemocný, jehož jsem zaopatřoval, ani na trochu hovězí polévky — tu jsem musil přece nějak sehnat já. A při těch svých třicíti zlatkách stálého měsíčního příjmu jen jedinýkrát za šest let mě potkalo štěstí, že mi vklouzla do rukou desítka za oddavky — nemohl jsem tomu dlouhou chvíli ani věřit, že člověk může najednou tak zbohatnout . . . A konec konců byl jsem už plesniváčkem, když jsem se stal farářem zde v zámožném kraji — a tu teprve přestaly ty hloupé a směšné počty: šest od pěti nejde, musím si vypůjčit. Ach, díky Bohu!"

A starý farář povytáhl krk ze svého kolárku, jakoby okazoval, jak jednou konečně nad tu všecku bídu vyrostl.

Selka Gorejová se tímto beze všeho smutku proneseným vypravováním nepomátla.

„Rutaruv statek přece pěknou primici na čest celé rodiny unese," ozvala se ze svého zamyšlení. Poměry Rutarovy rodiny, kterých si po osm let nevšímala, vzbudily teď náhle jakousi její účast; přidala se hned na stranu primiciantovu proti sedlákovi. „Tržívají tam hezké peníze za mošt, zrní, sena i konopě mo-

hou odprodat," počala vypočítávati výhody, „proč by nemohli jednou obětovati pár set?"

„Ale mají tam čtyři děti, milá duše," rozvažoval farář, „a kdo má děti, vždycky si myslí, že není pro ně dosti bohat."

Selčiny retní koutky trhly sebou jako k trpkému úsměvu; ale přinutivši se ke klidu prohodila s neobvykle tvrdým přídechem: „Vy se tedy, jemnostpane, primicianta nezastanete?"

„Když nemůže svoje přání a prosby uhájit před vlastním bratrem sám, bylo by marno, abych se mezi ně vtíral," odvětil klidně kněz.

„Pak tam dojdu já," vyslovila selka zvláštní odvahu, „ačkoli jsem tam před osmi lety s nejlepší vůlí špatně pořídila."

„Neradil bych vám, abyste se do té věci míchala," řekl farář. „Nejlépe jest jíti pokojně životem a neohlížeti se v pravo ani v levo, kde se který cizí spor odehrává.

„Nemísit se do cizích sporů a bolů je tak snadno, velebný pane," pravila selka zvolna a důktlivě, a zase jí rty zvlnil trpký úsměv. „Člověku se při tom blaze spí a může tloustnout."

Farář se zarděl až po rámeček bílých, řídce rozčepejřených vlasů.

„Až budete mít moje zkušenosti, milá duše," potřásal pak hlavou, „zůstanete se vší svou i sebe ušlechtilejší vůlí, míchati se do cizích záležitostí, také vždy raději v koutku. Pomněte, že praví písmo: Blahoslavení tiší, neboť oni zemí vládnouti budou."

„Pozemskou říší, velebný pane," prohodila s důrazem selka, a zlaté tečky se jí zablyštily v temně hnědých zorničkách, „ale já se již vždycky raději přidám k těm, kteří říkají: Moje říše není z tohoto světa."

„No, my se spolu na konec již vždycky dobře shodneme, neboť dobře kázat a svého vnitřního přesvědčení se zastávat dovedeme oba," usmál se farář povstávaje k odchodu. „Co pak dělá hospodář?" vzpomněl si ještě na Goreje, jen tak aby ještě něco řekl.

„A šel si jako obyčejně po poledni lehnout," odtušila selka. „Však víte, velebný pane, jak to můj muž říkává, když bývá jasný den: ‚Dnes je hezky, půjdu si lehnout,' — a když je den pošmourný říká a činí totéž."

Selka se poznovu pokusila nějak cize se usmáti; farář již uhodl, žeť se dnes v nitru

jejím skrývá cosi žalobného a podrážděného. Ostatně nejlépe věděl, že v tomto domě nesídlí nekalené štěstí . . . „Pozdravte ode mne hospodáře,“ doložil, „a dej nám Pán bůh zase šťastnou shledanou!“

„Dejž to Pánbůh, a děkuji uctivě za návštěvu.“

Selka políbivši farářovi ruku vyprovodila jej přes síňku až k venkovským dveřím. Vracejíc se povšimla si, že z ratejny zaznívá tichý hovor; nahlédla tam nedovřenými dveřmi a přesvědčila se, že to k Rozárce přišel jeden z jejích synů, starší Vít, a přivedl si tentokráte s sebou svoji milou, zavalité děvče s širokým úsměvem. Rozárka je častovala kouskem schovaného masa v papírku a pšeničnou buchtou od svého svátečního oběda; broukala stále k synovu jednoduchému vypravování, a její tvář byla zase všecka štěstím zjasněna.

„Ona se nezdá, ale má síly dost,“ hovořil Vít o své milé, „věru že by mně i nabít dovedla.“

„Eh, jdi,“ ozvalo se děvče, „to bych ani nechtěla. Kdo to jakživ slyšel, aby ženská mužského bila?“

„Ale kdyby mi i nabila, měl bych ji pořád ještě rád!“ tvrdil chasník.

Selka odvracejíc se potrhla ramenoma, jakoby se již bránila břemenu nové nespokojenosti s celým světem, v kterém se každý choulil k nějakému sobeckému štěstí, a když je držel v rukou, chápal je tak hloupě, někdy i nevděčně. A zase se jí jako kazatelce vyšších lidských pojmů zazdálo, že je zde třeba něčeho opravovati.

„Proč pak si Rozárčin syn s tak velikou láskou tedy to své děvče nebéře za řádnou ženu?“ podráždila selka Gorejová v sobě vzpomínku, že tento Rozárčin syn přivádí si někdy se svou milou k matce na návštěvu také skorem již dvouleté dítě. Musí jej na tu jednoduchou povinnost již jednou sama upomenouti, bez toho v celém zdejším kraji nikdo o takový nešvar nezavadí výčitkou než ona.

Vkročivši do ratejny jedním dechem za opětovaným pozdravem se otázala mladého párku: „Kde pak jste nechali dnes svého chlapce?“

„Nechtěla jsem ho s sebou tahat,“ ozvalo se děvče, „zdálo se nám, že se chystá k dešti;

je tam nahoře u babičky (mínila u své matky) dobře schován.“

„Dobře schován,“ opáčila selka svrašťujíc čelo, „to se tak snadno vymlouvá, když konec konců vždycky je, že musí dítě někdo jiný vychovat než ti, kterým to poručil Pánbůh. Proč pak nevstupujete do poctivého manželství, když se máte upřímně rádi a když vás k tomu již také upomíná dítě?“

„Vždyť nemáme žádného stavení ani žádného majetku,“ pokrčil hřmotný chasník nepomaten ramenoma. „Chatku po její matce podědí syn olejkář, a leda že z ní jednou vyplatí matce pohřeb, na víc se nechtěl uvázat.“

„Jsou chudáčkové, chudáčkové,“ zakývala Rozárka soucitně hlavou.

„Jste-li nemajetní, nemusí vám to ještě překážet, abyste se k vůli pořádku dali u oltáře oddat. Já sama bych vám oddavky zaplatila,“ zjemnila selka svůj hlas. „Můžete dát pěkný příklad ostatním služebným, a panu faráři uděláte radost.“

Děvče již ani nedutalo; široký úsměv zmizel s její tváře a nahradil se snivou vážností, svezla svůj zrak se rtů selčiných na její ruce s takovým zbožným vnuknutím, jakoby to byly

ruce zázračné... Za to chasník si pokrucoval drobný knír, jen jakoby se někdo snažil jej bavit a on si připadal tím moudřejším.

„Pak bychom ani žádné služby nedostali," pokusil se o nejplatnější omluvu.

„Můžete nádeničit — zdravýma a pilnýma rukama se vždycky obživíte," domlouvala selka. „Já sama už bych vždycky dbala, abyste byli opatřeni výdělkem a k obývání možno si již také vždycky něco najmout nebo ještě lépe spořit a něco vypujčit, byste se zmohli na vlastní baráček."

„A — smáli by se nám," pohodil chásník hlavou. „Pojď, Anešo," pobídl svou milou a chtěl se kvapně s matkou loučit: „Mějte se dobře, maminko!"

„Jen utíkejte, utíkejte!" potřásla selka hlavou. „Utíkáte jen před svým jistým štěstím, pozemským i nebeským. Nestojíte teď o své čisté společné jméno a svou čistou společnou světničku; vaše děti nebudou jednat jinak, budou se na konec zrovna tak osaměle choulit k cizí milosti jako tadyhle Rozárka. Otce jejích dětí zanesla náhoda až někam za štyrské hranice, nevíte ani, je-li živ či mrtev — v našich krajích se svobodné děti po tátovi ani nikdy

neshánějí, nehlásí-li se k nim sám; a kdyby se Rozárky neujalo cizí milosrdenství, které je vždycky hořkým chlebem, vlastní její děti by ji musily nechat zhynout na silnici, vymluvily by se, že nemají vlastní světničky. Nechcete si nikdo stavět takových skrovných, k celému pořádku a blahu postačujících domečků, myslíte si, že povinnost spořit a stavět připadá jenom sedlákovi, vy, kterých je desetkráte tolik, co nás, k jednomu kousku půdy přikovaných, raději rozhazujete svou jistou mzdu o muzikách, na kuželníku a na furiantské nápady, a později, když vás bujnost přejde, držíte zase více na zbytečné napití než na nějaký krásný smysl rodinný. Abyste si tak někdy pomyslili a přáli, jako to činí sebe hudobnější otcové a matky v jiných krajích, aby se vaše krev povznesla za vašimi hroby zase o stupínek výš k božskému pořádku i blahobytu! To ne — to vás nenapadne střádat i krejcar ke krejcaru a nešetřit potu a mozolů pro něco krásného, co přijde ve vašem stáří, anebo alespoň postaví se za váš hrob k vašemu jménu — vy raději bydlíte u sedláků po stájích a společných ratejnách, protože to tak už dělali vaši otcové a matky; a kde se s ho-

spodářem nepohodnete, tam si hned pospíšíte svázat svůj raneček anebo naložit svou truhlu — a hajdy o míli dál od matky i třeba od dětí, což na tom, vždyť není pro vás žádných závazků! Když ale takové životní názory čtu již napořád naší mužské chase z očí, to přece nemohu pořád chápat, že ženy nevytuší citem, že by mohlo být to jejich štěstí čistší a jistější a že se té své a svých dětí věčně nastavované bídě nebrání. Ach, jsou to otrokyně své tak zvané „lásky“! A selka vyřkla toto poslední slovo s hořkým, téměř opovržlivým úsměškem.

Vítova milá, obracející se již na chasníkův povel ke dveřím, klesla teď těžce na lavičku a schovávajíc obličej do zástěry, prudce se rozeštkala . . .

„Co je ti — co ti kdo udělal?“ ozval se nízkým hlasem Vít, kdežto jeho matka, rozechvěně si pohrabujíc rukou po hrudi a klíně, zabroukla: „Každý ji rád poslouchá — je jako svatá naše paní, jako svatá.“

„Nic není na ní svatého, je plna lidských chyb zrovna tak jako vy,“ snížila rovněž selka svůj kazatelský hlas, — „ale když sama nemá dětí, ráda by pomáhala těm cizím na pravé a šťastnější cesty.“

„Tak co je ti, Anešo, — aspoň to pověz!“ domlouval znovu Vít, který nikdy nemohl snésti ženský pláč.

„Když si panímáma myslí —“ zastesknila si v lítostivém pláči Aneša, „že já bych nedbala o takový pořádek — takovou nějakou vlastní schovanou světničku ... A jak já bych si ji zatím čistě uklízela i svého chlapce si opatrovala! Ó Mariá, ó Mariá!“ lomila se již zase holka celá v lítosti jako vichrem zmítaná větev, — „co bych ráda potu, ba vlastní krve přisadila, abych se zmohla na takový pořádek, abychom všichni měli stejné jméno a nějaký vlastní příbytek — i kdyby byl jen malý, jen tak zcela maličký!“

„A člověku o něčem takovém nikdy ani necekne — to se tu jen z čista jasna rozšklebí, jakoby jí někdo umřel!“ zabroukal konejšivě Vít. „Když ale chceš nádeničit a nemít žádné jisté zaopatření jako máme v stálé službě, je dobře, — může se sebrat všechno na jedno jméno, i spořit si ode dneška na chaloupku můžeme — alespoň pak víš, že jsem tobě a chlapci udělal něco k vůli. Teď ale už pojď!“

„Maminku – tvoji maminku bychom také

mohli vzít k sobě, když budeme oba na práci, aby někdo zůstal ve stavení s tím malým," obracela Aneša ještě pohnutím i tuchou štěstí všecku rozpálenou tvář po Rozárce.

„Kdykoli nenajdete jinde obživy a jakékoli pomoci, obraťte se jen ke mně," připomínala s přátelským pohledem selka.

„Zaplať Pánbůh za všecko," řekli oba mladí lidé najednou odcházejíce, a teď teprve se také Rozárka dostala k slovu:

„Moji synové," vypínala zase svůj zčernalý a vrásčitý krk po stopě od okna se linoucího světla, — „a zrovna tenhle starší Vít, mají dobrá srdce. Oba, oba byli vždycky něco tak lepšího, nikdy mi neudělali hanbu."

Selka byla prozatím výsledkem své domluvy spokojena — strmá cesta k synovci Rutarovi jakoby se jí tímto zdarem nějak před očima rovnala. Nebude čekat už ani na větší statečnost — půjde tam hned, a kdyby ten nafouklý Rutar její přímluvu odmítl, zahanbí jej jednoduše vlastní obětí a náklad na Rutarovu primici ponese ona z částky svého věna, kterou měla na své jméno uloženou v Celovecké záložně.

„Vyjdu si někam asi na hodinku, kdyby

někdo přišel s nějakou věcí nebo poptávkou, odkažte jej, Rozárko, na pantátu, který si hoví v zahradě,“ odsunula selka Rozárčiny chlubné sny všední starostí — a už si šla bez meškání upravit trochu svůj skrovný sváteční ústroj k vycházce na Rutarovo.

Vzduch byl zamžený jako před deštěm a zdál se tak dusný, že se selce stoupající úzkou úvozovou cestou do vrchu zarážel dech. Asi po půl hodině bylo již z Rutarovy rozsáhlé usedlosti viděti střechy obytného stavení i ostatních hospodářských budov, lesknoucí se zánovnou břidlicovou krytbou, které si dosud ani Gorejovi místo staré šindelové střechy nedopřáli. Ostatní řídce rozhozené chalupy a statečky v okolí zdály se skrčené a nepohledné.

Selce Gorejové napadla úvaha, zdali si Rutarovi směli někdy stýskati na podobný nedostatek, jaký tížil mnohé okolní selské živnosti, v kterých selka, jsouc skoro všude kmotrou, vycítila i přehlídla tolik bídy. Rutarovi mohli se jedině vymlouvati, jak to naznačil farář, že jsou ověšeni dětmi — ale směli, Bože spravedlivý, takové štěstí — jehož ani farář nedovedl tak chápati a ceniti jako její

srdce — pokládati za nějaké břemeno? Sedlák Rutar se rád nadouval v obecní i školní radě, i v malé místní spořitelně prý říkával jako úřad každé chvíle: „To si nedám líbit.“ Ale vypravit bratrovu nejkrásnější chvíli v životě jako nejskromnější nuzáček, to by si dal líbit.

Za plotem, k němuž došla, kmitl se před selkou houf roztomilé drůbeže; měli zde perličky, krocany, i párek pávů, včelník byl kryt zelenou stříškou s ozdobným lemováním — nadarmo se Rutar nechlubíval, že jeho správa může být vzorem celému okolí. A z oken obytného stavení visely na dlouhých haluzkách jako krev rudé vlaské karafiáty, selku ta řezavá barva bodla do očí, i v prsou jakoby ji něco zarazilo — kam si to jen bludná, nevítaná poutnice zašla?

Pes na ni urputně zaštěkal. Okřikl jej hlas starého skotáka: „Ticho, Lupe!“ a staroch hovící sobě na lavičce pod nádvorní lipou již také selku uctivě pozdravil:

„Pán Bůh rač dát dobrý den! Jaký pak to k nám dnes jde host!“ Věděl, že se spřízněné rodiny dávno sobě odcizily, a napadlo mu jen, že selce se nejspíše zachtělo nějaké té rozhlášené zdejší drůbeže, že se přišla na ni

z veliké zvědavosti podívat, jako to činily jiné ženské. Vyšel jí v ústrety s polo dobráckým, polo chytrým úsměvem, jakoby jím ukazoval: „My o žádném hněvu nic nevíme.“

„Hospodář je doma?“ zapomněla selka slovem poděkovat za pozdrav, pokynuvši jen hlavou.

„I je doma — je — má tam v jizbě nějaké počítání na lejstrech, — ale selka není doma, šla s dětmi ke krejčímu na Plošatku obstarat nějaké zimní hábky.“

„Je pantáta dole či nahoře?“

„I tady dole v druhých dveřích. Mám jej snad vyvolat?“

„Půjdu za ním sama,“ rozhodla se selka. „Což primiciant — je tam také — v jizbě?“ vydechla ještě otázku.

„Kde pak — ten se teď málo kdy doma pozdrží — co jen tak přijde přespat. Ale ten mladší, Fran, přišel dnes z Lučské strany na besedu — a také by byl rád velebného pána zastal. Poradil jsem mu, aby počkal do večera — jinak by se s primiciantem sotva setkal.“

Selka už nedbala starochových výkladů,

přála si již jen co nejrychleji svůj úkol skončiti.

Zaťukavši na dvéře, jejichž prahu již osm let nepřekročila, zaslechla nedbalé zabroouknutí. vkročivši s celou svou statečností do světnice, zpozorovala ihned, že domácí sedlák ji vítá s rozpačitým čelem a nepříliš vlídným pozdravem. Proto však přece povstal a nabídnul jí židli. „Nebudu vás dlouho zdržovat," zavykala mu selka nemohouc po tak dlouhé době rozkolu odhodlati se k rodinnému tykání, „přišla jsem vás jen o něco poprosit."

Sedajíc pokývla k tichému pozdravu: „Štěstí mějte," který se ozval od postranního okna. Oči její obrátily se na okamžik k mladému člověku, který se u okna obíral sestavováním drobného žebříčku na květináči, jehož visuté rudé karafiáty upínal vzhůru a jeden ulomený květ sám si upevnil na lodenovém kabátci. Měl tahy Rutarů, jejich hřmotnou postavu i jejich růžolící, zdravím se lesknoucí tvář a tuhý, bledě kaštanový vlas, scházel mu jen jejich nerozevřený, stále jako pátravý a pronikavý pohled; mužně dospívající tato tvář podržela v očích něco mile dětského a teple důvěřivého.

Selka se již rozpomněla, že je to nejmladší z bratrů Rutarů, Fran. nezměnilo se na něm mnoho od let, kdy byl výrostkem a kde se k sobě ještě obě rodiny na potkání i přátelskými návštěvami hlásily.

Selčina dnešní dobrovolná cesta byla způsobena jakousi vyzývavostí, usmyslila si hned za farářova hovoru, že švagra k jasné povinnosti buď donutí (a zrovna to, že škrtil vydání na primici k vůli svým dětem, chtěje dle selčina pochopení hromaditi štěstí na štěstí, — podráždilo ji k takovému odhodlání) anebo jej zahanbí svou vlastní obětí. Teď jakoby se zarazila a pomátla po druhé, jako prve při pohledu na ty nápadné karafiáty v oknech. Co zde chtěla opravovati, když se zde dařilo takovým radostným květům? A na zdi před ní visela podobizna stulených manželů Rutarových, obklopených hezkými dětmi. Říkávala přece Rutarová už před lety: „Já si nemohu na nic naříkat."

„Žena není doma," zaváděl nejstarší Rutar úsečným přízvukem hovor. Z jeho přivřených očí jakoby mluvila myšlenka: „My nezapomínáme!"

„To neškodí — však se věc týče jenom vás,

sedláku, a potom vašeho bratra — primicianta," pokračovala selka.

„Zašel tam k vám také s pozváním?" prohodil Rutar v chladném udivení, neboť bohoslovec Rutar také nikdy přízně Gorejové nevyhledával, leda že při nahodilém potkání zdvořile ji pozdravil.

„Nikoliv," odtušila trochu nevolně selka, „však dobře víte, že jsme se s vašimi léta nescházeli pro mrzutost, ke které alespoň já ničeho nepřičinila... Velebníček nám včera poslal jako slušný člověk tištěné oznámení."

„No, slušný už může být," řekl sedlák, „prošel na tu slušnost dosti škol, a stálo to dost peněz."

„Já myslím, že se z něho stal především ušlechtilý člověk," promluvila teď selka Gorejova vážně, „jakž jinak by byl hoden svého povolání? A zrovna pro tu jeho povznešenou stránku jsem vás, sedláku, přišla poprosit, abyste bratru ke cti celé rodiny dopřál pěkně vypravené primice."

„Aha — tak jste se už přece s velebníčkem našli, že k vám přišel žalovat na vlastního bratra!" děl sedlák zardívaje se. „Vida, co je posvěcené, to se všechno tlačí na Gorejovo.

Ten náš už také dostává laskominy na hostiny, které každému knězi a kostelníkovi strojíte. A což na to modlení za obrácení hříšníků a za nějaké to dětské požehnání už snad ten náš také něco dostal?“

Selce se rozlila po tváři rudá záplava; zúžila ramena, jakoby ji byl švakr šlehl, a vzpomněla si na výstrahu svého starého přítele, domácího faráře. Hlas její se však povznesl i zároveň překonal, když odpověděla:

„Nečiňte velebníčkovi křivdu, já jsem s ním právě tak dlouho nemluvila jako s vámi. Dověděla jsem se, že mu dáváte jen sedmdesát zlatých na celou slavnost primice, od někoho jiného, — a tu jsem hned pocítila, že by takové upírání nejkrásnější chvíle, kterou má takový velebníček jen jedinýkrát v životě na místě svatby, bylo nespravedlivo. Vy sám jste měl, jak se podnes dobře pamatuju, hodně nákladnou svatbu, slavnost trvala tři dni.“

„Ale já za celou svobodu neutratil tolik, co on stál v Celovci za jediný rok. Celý podíl už si utratil, co by na mně, na otci čtyr dětí, ještě chtěl vynutit? Já si musím každou desítku, za kterou se mi něco urodí, perně a v potu tváře zasloužit — nadřel jsem se od

jakživa až běda, on si za to po celé mládí jenom ruce mnul a vlasy načechrával. Snad bude ještě někdo ňaposledy klevetit, že jsem mu něco z jeho podílu ubral, ale ať to jen počítá! To nebylo jen vydání za stravu, za knihy a školní plat! Jemné, černé šaty, vázanky pod krk, cigaretky a leštění bot — já už to ani nepočítal, co desítek jsem na něho připlatil z vlastní kapsy! A teď se mi ještě odváží někdo přijít do stavení a vyčítat mi nespravedlnost, když si nechci dát stáhnout kůži s těla a doplácet ještě na rozhazování při primici!"

Rutar uhodil tak prudce pěstí do stolní plochy, že Gorejová uleknuta povstala, vidouc, že se proti ní vztyčuje již surová sílá, proti které by byla vždy bezbranná.

„Nepřišla jsem se s vámi hádat," ozvala se už trochu pohrdlivě, „chtěla jsem se jen přimluvit a připomenout vám, že to nebude pro celou rodinu a příbuzenstvo žádnou ctí, když se primice ledajak nuzně odbude. Konečně jsem se rozhodla, že když nebude jinak, doplatím celý náklad na pěknou primici sama!"

„Doplaťte si, doplaťte!" zamávl Rutar ne-

vážně pravicí. „Ono se vám to, když bez toho nemáte žádných starostí, tak hezky hodí. Ale to všecko jste si mohla vyjednat s bratrem, když vás teď najednou — jak se dalo od takové kostelní přítelkyně očekávat — počíná zajímat, a nemusila jste se namáhat ke mně.“

„Nelituji té cesty,“ selka odcházejíc povznesla hlavu; „alespoň jsem se dověděla, že se u Rutarů cizí záplatou nezahanbí.“

Zavřela dvéře nehostinné jizby, neposlouchajíc již, co ošklivého za ní ještě švakr vzkřikl; na čerstvém vzduchu si vydechla jako vědomím dobytého vítězství. — —

V pozdní večer přinesl mladý pasák od Rutarů na Gorejovo selce následující v obálce zalepený list:

„Vážené paní tetičce Bibě Gorejové vzkazuje její synovec Fran Rutar, že sám ze svého rodičovského podílu zaplatí bratrovi pořádnou primici, neboť je již od měsíce plnoletý a může si ze svého vlastního vzíti, co chce. Mrzí mě jenom, že už mi to dříve nenapadlo. Pozdravuje Vás, milá tetičko, Fran Rutar.“

„Jsou pokořeni. Teď mi nemůže říci pan farář, že moje cesta na Rutarovo byla marná,“ pomyslila si selka Gorejová, když přečtla

řádky. —„Je dobře, odpovědi není třeba," řekla stručně k poslovi.

Ale když si unavena lehla na lože, přikradla se k ní celá ta dnešní cesta na Rutarovo s nějakou trpkou, div ne vysměvavou zálohou a připadala jí náhle taková bludná a zbytečná jako každá ta světská stezka, na které se domnívala chrániti štěstí a svědomí jiných a pro sebe sledovati nějaký zájem. Zbyla jí vždycky naposledy prázdná dlaň a osiřelá duše, — a u těch jiných kvetly rudé, radostné květy, do oken si je stavěli, na prsa si je připínali . . . Vyskakovaly před ní ve snu žhavé takové květy italských karafiátů celou noc jako bludičky, sledovala je s bezděčnou závistí a nejasnou touhou, až se pak k ránu před ní změnily v bílé háčkované růže pokryvky, kterou chystala na oltář domácího kostelíka, a stišily všechen její nepokoj.

* *
*

Po vánocích tohoto roku, požehnaného bohatými a šťastnými žněmi, zastavili se tři pohorští, okatě vystrojení koledníčkové tří králů se svou písní na Gorejovém nadarmo. Děvečka

nepustila jich ani do síně, zvěstovala jim utajeným hlasem, že teď nesmí nikdo v domě dělat rámus, protože hospodář je na smrt nemocen. Přijel sedlák Gorej před týdnem z města, šťastně tam prodav vymlácené obilí, celý zmalatnělý, a po dvou dnech poznal již lékař u něho nebezpečný zápal plic, který zároveň s náhle zjevným stučněním srdce věštil těžké ohrožení života. Selka nemocného dnem i nocí opatrovala a po prvé za celá dlouhá léta jejího manželství chvělo se jí srdce upřímnou starostlivostí a úzkostí o člověka, který, ač ho nikdy nemohla milovati, přece jen byl druhem jejího života. Farář, který teď v teskných dnech docházel na Gorejovo každé odpoledne, měl ještě potom, když se nemocný za jasné paměti smířil s Pánembohem, doufaje, že se mu tím polehčí (tvrdila mu to nejen žena a nasleplá Rozárka, která bývala jeho chůvou, ale dosvědčil mu to k vůli i učený doktor) dvoje důtklivé přání na srdci. Přimlouval se, aby Gorej k sobě povolal svou nemanželskou dcerku Vincenu a udělil své krvi pro život požehnání; potom radil starostlivě, aby nemocný učinil závěť, nebo vlastní jeho žena neměla mimo své věno nic jiného na obou usedlostech

zajištěno, vše bylo psáno jen na samého Goreje, který si liboval vždy v jakési zatvrzelé samovládě, a selka Gorejová nikdy se ani o nějaké své hmotné právo nestarala.

Těmto oběma přátelským radám i prosbám se však nemocný Gorej opřel s tvrdošíjností, které farář u rozumného člověka ani pochopiti nemohl. Nejprve se v nehybné Gorejově lhostejnosti zdálo, že se jeho vrozená pohodlnost vzpírá těžkému a nepříjemnému uvažování, a když farář, zpraven jsa lékařem o beznadějném stavu Gorejovu, důtklivěji vyslovoval svou prosbu, počal Gorej každou zmínku o dceři jen rukou odmítati a povinnosti poslední vůle odmlouvati, že přece ještě při svých letech a své síle nemůže umříti a nemusí se jako nějaký staroch chystati k loučení a dělati poslední pořízení. Počal slibovati, jakmile se uzdraví, že si zajede do města k notáři, pěkně spolu s ženou, a dá tam na ni upsati celou polovičku majetku, že to bude tak v pořádku, když musí oba společně nésti všecky starosti. Povídal to všecko chvatně, jakoby veškeré takové rozmluvě chtěl již uniknouti, a protože rozmluva se děla v podvečer, upomínal stále, aby se už rozsvítila lampa; farář (který

byl dal selce pokynutí, že si přeje s nemocným zůstati o samotě) musil zase hospodyni přivolati, aby dala rozžehnouti světlo.

„Zůstaň tady — sem si sedni," ukazoval sedlák ženě na židli, kterou před chvílí opustila u jeho hlavy; a najednou se počal o to starati, co se děje v hospodářství, pořád si vzpomínal na různé maličkosti, pravil, že se zítra musejí koupit šindeláky a že se musejí řešeta dát vyspravit.

Farář si teď dodal odvahy a připomenul hospodáři své vážné rady před selkou. Gorejova tvář nabyla však takového úzkostlivého výrazu, že selka, majíc s ním útrpnost, sepjala k faráři ruce s němou prosbou, aby toho nechal.

Ale druhého dne, kdy lékař její úzkost ještě zvýšil, počala se sama chvěti o mužovo svědomí, že byl měl svému jedinému dítěti přece jen požehnat a kousek jmění mu odkázat. Proto poprosila faráře, aby pro Vincenu do Hatlína sám dojel a dívku otcem vždy zapomínanou přemluvil k něžnému a uctivému chování k nemocnému.

Vincena se poslušně dala přivézti, a dnes po prvé se jí podívala selka Gorejová zpyta-

vě do očí. Nebyloť v celé hezké Vincenině tváři stopy po otcově podobě, vyhlížela celá jako od žhavého kovářského ohně osvětlena, vlasy se jí zlatily narudlým leskem, v očích, s nucenou pokorou se klopících, zaplály temné uhlíčky, jakmile je pozdvihla. Selka si ve svém zármutku bezděčně povzdychla nad šťastnou troufalostí toho pohledu; kdo mohl věděti, nezkrotí-li jej podobný osud, jaký měla dívčina matka, neboť zde v alpských koutech ženy o své důstojnosti a pravém štěstí ani nikdy nepřemýšlejí, dovedou jen šíji skláněti v otroctví zaslepené lásky . . .

Vešli zticha všichni tři do světnice, kde ležel Gorej; selka chopila Vincenu za ruku a promluvila něžným hlasem: „Podívej se, pantáto, koho ti to vedu na besedu. Kdybys Vinceně věnoval jen chvilenku, ráda by ti ruku políbila — my s velebným pánem, chceš-li, třeba vyjdeme na chvilku ven, abyste zůstali sami.“

Ale hlas jí v hrdle uvázl, když spozorovala, jak nemilý dojem zjevení dívčino u Goreje vzbudilo. Oči sedlákovy nabyly zase ustrašeného výrazu, kynul prudce rukou, jakoby

děvče odháněl, a z úst se mu vydralo slovo: „Pryč — pryč!“

Selku jakoby do prsou bodl; pochopila, že v srdci mužově není božího svitu, který má býti bezpečným průvodcem umírajícího křesťana. A odehnaná dívka jen zahlesla lítostí i hanbou, prudce vybíhajíc ze dveří. Selka za ní pospíchala se zrakem rovněž lítostivě zaroseným.

„Vinceno, pro Boha, Vinceno, odpusť mu!“ zaplakala dohonivši dívku, — „on nejspíše už ani neví, co dělá...“

„Ó, já vím nejlépe, jaký je, jakživ se při potkání na mě jinak nepodíval než se zarytou nevrlostí, jakoby mi nikdy nemohl odpustit, že jsem se narodila, a lidé vědí, že jsem jeho. A já jsem se přece nikdy k němu nedotírala; však dobře mi maminka říkala, že nemá kouska svědomí, abych se za něj nemodlila... Jakživa jsem od něho ani nitky nedostala. Proč mne pan farář a maminka teď přemluvili, abych si sem šla pro hanbu a bolest? Čím jsem komu ublížila?“ štkalo děvče žalobně.

„Vinceno, odpusť a pomodli se za něj i se svou matkou!“ prosila selka teskllivě. „A já

ti při boží lásce slibuju, že ti všecko, co budu moci, vynahradím — i tu otcovskou lásku a starostlivost. Vždyť to ani rozum nechápe, že by pantáta mohl tak jednat ve svém srdci — v takové vážné chvíli, kdy každý člověk dotknut prstem božím si rád přidává po klásku dobrých skutků do snůpku, kterým se musí před nebeským soudcem vykázat. To bylo jen nějaké chorobné pomatení...“

„Potěš vás Pánbůh, selka — pomodlím se, vám k vůli,“ slibovalo děvče šeptem. Políbivši ruku selčinu kvapně odběhlo.

Když selka se vrátila do světnice, obrátil se k ní Gorej s výčitkou: „To byste mě už všichni rádi dostali k tomu hrobu! Jmění bys chtěla dědit, abys ho roztahala lidem na blázny, — ještě si dost nepromrhala času i peněz! Všichni jste se spikli proti mně.“

„Mluví s cesty —“ omlouvala se selka trapně před farářem, neboť nic jí tak nikdy do duše neranilo, jako podezření z nějakého sobectví.

„I nebojte se, —“ pokoušel se Gorej na loktech nazvednouti jako přivázaný vězeň, „já mám dobrý rozum a zrovna proto, že jsem při jasné paměti, vám nic k vůli neudělám.

Když povídá pan farář," pokračoval namáhavě, „že bys dědila po mé smrti bez testamentu jen čtvrtinu, já to za žádné zkrácení nepovažuju. Ani vám všem k vůli ještě neumru, tím můžete být jisti!"

„Zadrž, pro Kristovy rány — ubližuješ si!" zalkala zarmoucená žena — a najednou se musila zachytiti stolu, ale již to nebylo nic platno, sklesla ve mdlobách k zemi.

Druhého dne ještě lékař se marně pokusil k sedlákovi promluviti rozumné slovo. Gorej odbyl i jeho podrážděn, že se nechce ještě chystat k smrti, pak se zase vymluvil s chytrým úsměvem, jakoby konečně na všechny dotíravce vyzrál, že poslední vůli má už dávno napsanou, že ji bude snadno nalézti, kdyby na to přišlo . . . Potom už později nebylo možno jej na pozemské starosti pamatovati. Horečka zachvátila veškery jeho smysly, překrvené tělo počalo zápasiti o dech, stále se dusil, a žádný ze tří svolaných lékařů nemohl pomoci a mukám jeho uleviti, až je posléze skončila smrt.

Selka vložila manželovi do stuhlých rukou ebenový křížek a větvičku domácího muškátu s bílým květem, do dlaně pak mu vtiskla špetku obilních zrn.

„Byl přičinlivý sedlák, když zrní vzcházelo, nejspíše mu dovedlo potěšit oči —“ zahovořila při tom k Rozárce, která se u mrtvého stále modlila, — „ať má to své nejmilejší ještě v hrobě.“

Ale srdce se jí stiskalo lítostí, že nemohla těm mrtvým dlaním přisouditi lásku a přítulnost nějakého lidského srdce. Gorej sám jich také nikdy nehledal, dovedl milovati jen sám sebe. A proto se také chvěla selka úzkostí o jeho podíl boží lásky na věčnosti, zatušila, že bude musit k věčnému světýlku manželovy duše obraceti všechen zřetel zbývajícího jí ještě života.

* *
*

Čeládka na dvojitém statku si mnohem dříve šeptala, že teď bude musit nejspíše selka ze stavení odejíti jako cizí, když budou tři čtvrtiny majetku dědit synovci Rutarové, než to selka dovedla pochopiti sama. Neporozuměla ani farářovu napomenutí, aby si veškery výlohy pohřební a honoráře lékařské zapsala na společný účet s ostatními dědici, podívala se tísnivé budoucnosti do očí teprve tehdy, když

potřebujíc peněz poslala šafáře do města na trh prodat několik pytlů jetelového semene, a on s celým nákladem se vrátiv vykládal s bezcitným úsměvem a jakousi hlasitou důležitostí, že sedlák Rutar obrátil Gorejův povoz nazpět k domovu jednoduchým rozkazem, že se selka nesmí opovážit ničeho ze statku prodávat, dokud všecko nezjistí a nezapíše soudní komise, a potom, po soudním pořádku, že oni Rutarové jako dědici musejí ke každému sebe menšímu prodeji svoliti. Stál prý při tom ještě sedlák Kvílec a písař ze záložny, a oba jen přikyvovali, že to opravdu tak musí být. Potom ještě Kvílec, jehož dětem byla selka Gorejová kmotrou, za odjíždějícím vozem kousek popošel a povídal: „Bude teď kmotřenka Gorejová na tom špatně, a nejlepší rada by pro ni byla, aby co nejdříve pomýšlela na nové vdavky. Můj švakr, mlynář v Hatlíně, by si ji vzal hned; povídal, že by se mu více líbila než některá svobodnice a že by z ní byla hodná matka k jeho osiřelým dětem. Tak by měla selka ve všem na úřadě i před nepřejným příbuzenstvem mužské zastání, kdežto vdovu si troufá každý utiskovat.“

To vykládal šafář selce již důvěrně přitlume-

ným i trochu vábivým hlasem, neboť mu Kvílec za dobrou a platnou přímluvu slíbil pořádné zpropitné.

Poslední slova se ani selčiny paměti nechytila, zdála se jí příliš hloupá, aby se pro ně rozezlila a na ně odpovídala. Ale ta zlá úmyslnost, že Rutar její dobrou vládu v domě ponížil, zachvěla jí jako nějaká příhana, o které si mohou lidé vypravovat. Což nedovedla poctivě a spravedlivě vládnout a pracovat za troje ruce? Neměla ani práva jako první zástupkyně hospodáře odprodejem jetelového semínka, jehož bylo nazbyt, zaopatřiti si peněz na výplatu čeledi? Nesouc od mužovy smrti celou tíhu rozsáhlého hospodářství a ve svých pokojných chvílích zabývajíc se stále jen starostmi o věčnou spásu nebožtíkovy duše, neměla ani pokdy přemýšleti, co se poděje s ní po uznání úřadů a zákonů. Tušila a chápala správně již ze soucitných poznámek farářových, že se její vlastnictví a práva na Gorejovu zmenší, ale bylo jí toho líto jen k vůli těm bědným a potřebným, kterým ráda pomáhala; sama dovedla až dosud důsledně jednati dle svého přesvědčení, že o statky tohoto světa nestojí.

Nebyla dosud rozhodnuta, které rady svého nejlepšího přítele, faráře, užije. Radil jí nejprve, aby se uchýlila se svým zachovaným věnem a dědičným podílem do soukromí, že bude míti takovým způsobem zabezpečeno klidné živobytí a muže pusobiti všude dobro; napadlo mu také, že by nejspolehlivější mír našla selka v klášteře, kam se vždycky nesly její nejsvětější a nejšťastnější vzpomínky — zvyklá stálé práci, že by se tam mohla věnovati opatrování nejdrobnějších dětí, sirotků. Konečně mínil také, že by se ani nemusila odtrhovat od své zvyklé půdy a mohla zůstati ve své dobré vládě aspoň na jednom z Gorejových statků.

Za tímto plánem počal kmet tužkou na papíře kresliti dva čtverce, které mřížkou rozdělil na čtyry díly, a jal se takto obrazně, jak byl již se svými alpskými lidmi zvyklý, vypočítávati:

„Jste celkem čtyři dědicové po stejných podílech na dvou usedlostech, vy, sedlák Rutar, velebníček Rutar a ten nejmladší Rutar, kovář. Vy dostanete tudíž spravedlivým podílem nejméně půl jednoho statku, a přidáte-li

k tomu své zachované věno, nezbylo by vám asi na menší statek mnoho k doplácení.“

Tato kmetova slova zaznívala teď jasně v sluchu selčině, když se ve svém ponížení chytala nějakého svého jistého práva. A co ještě nedovedla sama rozhodnouti ve své pokoře před boží vůlí, před kterou si nikdy nechtěla naříkati, to rozhodl teď podrážděný vzdor proti panství Rutarova jména na Gorejovu. Aspoň celého Gorejova, kde se ona tolik kroků v životě našlapala a poctivě napracovala, neměli uchvátiti a dosíci — ona si menší usedlost Gorejovu podrží... Ustrojivši se chvatně, odebrala se s planoucí tváří na faru, aby svého nejjistějšího přítele poprosila o zastání a ohlásila mu své rozhodnutí, že si chce na menší Gorejově usedlosti hospodařiti.

„Když už mne Pánbůh navštívil tou zkouškou, že bych pomalu nikde neměla mít vlastního místa, kam bych položila hlavu, —“ dokládala, „ráda bych si přece ubránila vlastní bydlo a právo ukrojiti každému, kdo se ke mně uchýlí, se svého domácího bochníku. Mám na starosti tu nebožtíkovu nasleplou chůvu Rozárku, naši podělkářku, s její malou Bibkou také nemohu opustit, trpí padoucnicí

a nikde jinde by si ji do stavení nevzali; potom jsem slíbila ujmouti se nebožtíkovy dcerky Vinceny jako vlastní, zrovna se ke mně včera večer přistěhovala. Ať si tedy podrží Rutarové větší statek a ten menší nechť ponechají mně; budu jim snad musit mnoho doplatit, ale nebojím se nějakého dluhu, přidám si ráda ještě práce a starostí, jen když zůstanu aspoň ve svém... Jenom o jedno přispění jsem vás, velebný pane, přišla poprosit. Já bych nemohla s Rutarovými ničeho vyjednávat; kdybyste mi ráčil tak dalece přispěti ku pomoci, že byste s nimi všechno projednal vy."

V selčiných očích se zamihly pohrdlivé značky, hlas její se chladně ztrpčil.

„Vyjednám za vás všecko milerád," děl farář přátelsky, „mohu ještě dnes dopsat velebníčkovi Rutarovi, aby vaši věc všemožně podporoval, nejmladší dědic Fran vám zajisté také nenadělá žádných překážek, tím méně, že jej samotného chtějí bratři — jak jsem od starosty zaslechl — dosadit na Gorejovo, bude se musit dovolávat také vaší ochoty a přízně, abyste mu svůj podíl na jednom statku přenechala; sedlák Rutar bude konečně také rád, když svůj podíl bratrovi a vám za sluš-

nou cenu prodá; co pak by s ním také dělal, když je vázán už na svém bez toho dost velikém hospodářství — leda, že bude mladšímu bratru pomáhati vládnout. To by se tedy mohlo přivésti všecko snadně do pořádku, ale obávám se trochu, abych pravdu řekl, že vláda Rutarových v nejbližším vašem sousedství bude vaše vlastní štěstí rušiti. Kdo je léta zvyklý vládnouti na osamělém statku, neví, co je to vnucené sousedství."

Farář znovu zavadil okem starostlivě o tvář své vnímavé posluchačky; selka pohnula jen rameny, jakoby s nich tichým pohybem něco shazovala.

„Jen když s nimi samými nebudu musit ničeho vyjednávat —" opakovala, jakoby to byla jediná její úzkost.

„Ale budete sedláka z Horního i dědice Frana každé chvíle vídati — a v takovém bezprostředním sousedství se může každé chvíle namanouti nějaká srážka," dokládal stařec.

„Nevidím nikdy, koho nechci — a za můj vlastní plot nebude mít také nikdo práva nahlížet. Ohraničím se plotem," odpovídala již klidně selka.

„Ovšem, vy nejste obyčejná ženská, která by se nedovedla důstojně vyhnouti každému sváru," uznával farář.

„A co se mne týče, jsem vlastně tomu upřímně rád, že ze své osady neztratím duši tak milou. Na mou tě, nepřestalo by se mi po vás stýskati."

Potřásl vdově srdečně rukou a vyprovodil ji až k úvozové cestě. Hovořili ještě o Vinceně; farář jistil, že dívka je dobrá, trochu jen zdivočelá, ale upřímné slovo a šetrné zacházení jistě že ji přivine celou k selčinu srdci.

Selka Gorejová vracejíc se k domovu, jehož čtvrtinu jí zachránil jen zákon, potlačovala tesklivou, vlhkou slonu, která jí chtěla zastírati zrak. Jasně se před ní dělily dvě Gorejovy usedlosti; ještě je rozdělí bezpečný plot, a v tom jednom skromnějším světě stulí ona celou svoji bytost v nerušený mír. Ať si pak lidé o ní mluví, že se stala najednou menší paní, a sedlák Rutar ať si před každým se zlým úsměvem vykládá, že nebožtík Gorej dobře věděl, proč jí nemohl svěřit celý majetek — za ten její plot už se žádná zlomyslnost nedotře... Bude si za ním pokojně hospodařit, dovede obživiti svou čeleď i každého nuzného,

kdo se u jejího prahu s důvěrou zastaví; nikdo tam nebude směti její vůli zakřiknout, dobré její úmysly podceňovat, její zbožnosti se vysmívat. Dovede také svoje životní názory mateřsky přenášet na Vincenu a Bibku, bude moci aspoň za to, že jí Pánbůh vlastních dětí nesvěřil, někoho dle svých zásad vychovávat.

Na zmrzlé a zasněžené cestě třpytilo se ve schýleném zimním slunci před ní plno zlatých jisker, vydechla si ze zdravých prsou celou svou nadějí v Boha i ve svou svobodnou neodvislost. Jak mocná a blahodárná připadala jí najednou ta neodvislost, vzpružila celou její chůzi, vztyčila její přikloněnou šíji a přitužila unavené ruce v síle a chuti ku práci. Konečně v celém svém vdovském utištění pochopila nějaké nejjistější lidské štěstí. Byla to její svoboda...

* *
*

Zakusila pak ještě mnoho protivenství, než dostihla svého nerušeného vlastnictví.

Přišla úřední komise se sedlákem Rutarem, zástupcem dědicův, a proslídili nejen celé

hospodářství, ale i zásoby ve spížích, šatníky i prádelníky, zapsali si do seznamu oboje nebožtíkovy hodinky a kožich, a když selka klidně uváděla, co sama na Gorejovo přinesla, prohodil Rutar s potměšilým přízvukem: „Po případě musíte veškery své údaje dokázat přísahou.“

„Nebudu u soudu ničeho dokazovat,“ odmítla selka tuto poznámku jen tak jako dotíravou mouchu: „Lidé mého rodného jména se nikdy nesoudili, raději darovali každému, kdo čeho byl hrabivě žádostiv . . .“

Nyní se zarděl Rutar, a selka si byla vědoma zase svého vítězství. Cítila stále ve svém týle tu chladně škodolibou Rutarovu ruku, která by jí nejraději chtěla udusiti všecka práva života, ale vyzbrojena důvěrou v Boha i vlastní silou, dovedla se brániti. Potom při dělení dal sedlák Rutar prodati veřejnou dražbou pár mladých koní, které si sama ze hříbat vychovala, i nejmilejší kravku „fazulku,“ a když se sama přihlásila za kupce, vydražil jí navzdor zvířata tak vysoko, že se jich musila již proto zříci, aby se nestala hned na začátku svého nového hospodářství směšna takovou přepjatou koupí. Konečně právo a

potřeby většího statku zahrnuly tolik hospodářských stavení, která byla prve oběma spojeným Gorejovým statkům společna, že selka byla nucena za svým samostatným plotem pomýšleti hned na stavbu stáje a sýpky.

Věrnou družkou ve všech starostech i strastech stala se jí nová její svěřenka Vincena. Důvtipná dívka vytušila brzy bezcitnost sedláka Rutara, který své a svých bratrů nahodilé dědictví proti selce hájil s krutou nešetrností, a počala proto celé Rutarovo plemeno vášnivě nenáviděti.

„Jsou to jako krahujci," přirovnávala je k dravcům, kteří jí v kovárenském domově na zahradě vždy ohrožovali kuřata, — „všechno by nejraději pohltili."

A pevné její ruce pomáhaly hbitě tesaři sbíjeti plot, až přes hlavu vysoký, který je měl děliti od Rutarova majetku; na ostatních třech stranách k volnému kraji a lesu dostačil již obyčejný nízký plůtek. Přišla ještě na zvláštní nápad: vzkázala si do kovárny pro ošatku starých hřebíků, utloukala jim hlavičky a vtloukala je jako šídla na vršky prken a latí, aby nikomu ze sousedské strany nena-

padlo, přes ochrannou tu stěnu se přehoupnouti . . .

Na větším statku uhnízdil se již zticha nový hospodář, Fran Rutar.

„Přivezli za ním z jeho domova jen jedinou truhlu,“ věděla Vincena; takový kovářský chasník nemohl toho více mít, než se nadul lacinou náhodou na pána. Takovým chasníkům Vincenin dědeček, kovářský mistr, vymluvil kolikráte jako pasákům.“ Dívku pohodila jen pohrdavě hlavou, když uviděla mladého hospodáře na kopečném poli u lesa orati, pošvihoval si bičem a pluhem vládl jako hračkou. Hleděl si tak ušetřiti jednoho dělníka, bezpochyby v hrabivé své krvi toho majetku, který mu z čista jasna s nebe spadl, neměl ještě dost . . .

Selka Gorejová si příliš nevšímala nenávistných dívčiných poznámek; třeba že v nich cítila spolehlivou věrnost přitulené k ní dívčiny duše, nechtěla v ní živiti zlou nenávist k bližnímu, kterou Pánbůh zapovídal. Nevšímala si nijak příbuzného souseda a poradila dívce, aby činila tolikéž, bez toho bylo teď vlastních starostí dost.

Když do kraje zavítalo nové jaro, musila

selka počíti se stavbou nové stáje a sýpkového patérka, a třeba že si zařizovala všecko, jak jen mohla nejskromněji, výdaje rostly a přinutily ji k nové výpůjčce, pro kterou v domácí záložně mohl také hlasovat sedlák Rutar. Selku to ponížení hnětlo, ale nemohla se mu vyhnouti, když jí při poradě farář vysvětlil, že je veřejný ústav nejjistějším útočištěm, neboť před tím se marně byla obrátila na vzdáleného příbuzného ve svém rodišti a na jednoho zámožnějšího, skmotřeného souseda o přispění; vymluvili se, že nemají — bezpochyby jí dosti nedůvěřovali.

„Však já všem dokážu, že si přese všechny zlé zkoušky svůj charakter a stav přece udržím —" potřásla ona hlavou, a od té doby hleděla si spořivosti, kterou prve často překračovala. Teď vstávala vždy první ve stavení, pracovala již před východem slunce v zahrádce, sbírala po dvoře každý kmínek a každou třísku, odhazovala s nejbližšího pole husté kamení do zasypané studně. Počala také šetřiti především sama na sobě, už pro ni nesměla malá Bibka nositi bílé žemličky od pekaře, místo tří kousků cukru dávala si teď do své ranní a odpolední kávy po jednom, a odložené botky

z tvrdé kůže, neforemného tvaru si teď zas vyhledala, že jí pro domácnost dostačí.

Ráno o svaté Petronille jí napadlo, že známé běloružové značky jitra se dnes nějak dlouho nehlásí do mřížové okeničky její světnice, kde na ně v posledním čase vždycky již nedočkavě čekala. Smyslila si teď již na lůžku několikerou práci, kterou chtěla zmoci do sedmé hodiny, kdy se každodenně ubírala na školní mši. Na zítřek připadala neděle, a skoták, kterého bylo zvláště dnes potřebí, aby podával zedníkům, zdrží se mnoho sekáním jetele a trávy, mohla by mu sama kouskem práce nadskočiti, nedá se předčiti Vincenou, která vládla kosou jako mužský.

Mohla by přece také svou věrnou společnici na pomoc vzbuditi, Vincena by se vzchopila jistě ráda, ale selce bylo líto, aby mladý, zdravý její spánek tak časně přetrhovala. Dívčina ke zdi obrácená hlava se zlatila na modře pruhovaném polštáři, přitulená k osmáhlým loktům oddychovala si snad v nějakém pěkném snu. Selka měla to děvče každý den radši, připadalo jí zrovna, jakoby jí Pánbůh s dobrým jejím úmyslem ujmouti se pastorky poslal do domu posilu ve všem trápení.

„Až se bude jednou jednati o nějakém sňatku jejím," napadlo selce zrovna dnes, „promluvím si s ní jinak, vážněji, nežli si se mnou promluvili moji rodičové a než by to učinila její vlastní matka. Přitiskne si pastorčinu hlavu na svá prsa a poví jí: „Máš, dítě, svého vyvoleného tak nade všecko ráda, že chceš v manželství statečně snášet i všecko protivenství?" (Teď často ve svých vzpomínkách vdova tak omlouvala časem se ozývající výčitku svědomí, že nebyla k nebožtíku Gorejovi dosti trpěliva.) A pak se jí snad Vincena bude přiznávati k něčemu tak krásnému, co znala selka jen z knih a písniček; a selka se na ten mateřský podíl Vincenina štěstí již od nynějška těšila.

Jasnící se úsvit východu zase jí připomněl střízlivé starosti. Povstavši tiše, pomodlila se, umyla a ustrojila, pojedla hrneček večerního mléka s hrstkou pražené pohančice a vyšla na dvůr.

Ze skrovné její čeledi nepomýšlel ještě nikdo na vstávání, a selka by jich také nesměla dříve než po východu slunce budit, jinak by ji lidé pomluvili. Obyčejně vstávala první Bibčina matka, která připravovala snídaní a

budila skotáka i čeledína; Rozárka se doplouhala do kuchyně se svou miskou ze všech poslední a starala se ponejvíce jen o to, aby naházela drůbeži, kterou i přes svou nasleplost dobře dovedla rozeznávat.

Selka nahledla nedovřenými dveřmi do staré stájky, která léta již sloužila jen za ovčinec a skládku, ale nyní vdoviným čtyřem kravkám a páru koní poskytovala prozatímného přístřeší. Tam byly na kraji postaveny dvě kosy, jednu z nich chopila vdova pevně za rukojeť a ubírala se s ní lehce a hbitě do podlesí na jeteliště.

Tou dobou pozlatil temné vršky borového lesa žhavý lem; selka pohledla vzhůru a pomyslila si s jakousi útěšlivou důvěrou: „Dnes bude krásně a na naší stavbě zase hezký kousek přiroste — možná, že k večeru dospějí už k podstřeší.“ Kdyby zde v alpských krajích nebyla v létě taková nouze o dělníky, mohla být stavba ještě o nějaký týden spíše hotova. Ach potom, až bude mít veškeren pořádek, bude si již moci hospodařiti v klidu a skládati groš ke groši, až bude uplacen tíživý dluh. Už ničeho jiného si nepřeje na tom božím světě dosáhnouti, jen aby ten svůj koutek

měla spořádaný a bez dluhů — a potom se dočkala schovančina štěstí...

Počala se na kraji jetele hbitě rozháněti, zelená porosená vrstva kladla se před ní po každém švihu polokruhem k zemi, selce připadalo s uspokojením, že tak bude krok za krokem ubývati celá ta nepřehledná cesta její životní práce, a tváře se jí živě zruměnily tou statečnou vůlí a chutí uraziti ji co možná vlastním přičiněním.

V rozjasňujícím se vzduchu nad ní zahlesla kdesi jako ještě netroufalá píseň skřivanova; vdova ustavši od práce zvedla a obracela po něm zvědavě zrak a dech se jí zarazil v prsou trapným překvapením. Nový hospodář na hořejším Gorejově Fran Rutar kráčel kolem, rovněž s kosou na rameni, a zastavil se u ní s tak vlídným přáním dobrého jitra, jakoby se v životě jinak než přátelsky ani neznali.

Selku stísnil stud, jestli si bezděčný uchvatitel hořejšího Gorejova o ní snad nepomyslí, že se teď musí přičiňovat přede dnem jako nuzačka, proto opětovala jeho pozdrav chladně a s úmyslnou hrdostí, neustávajíc v práci. Ale Fran se nehýbal s místa a znovu se ozval:

„Já myslil, že jsem se dnes probudil první

v kraji, a zatím jste vy mě předešla... Ale že se s kosením sama taháte?“

Selka jakoby tu řeč přeslechla; musila však přece obrátiti hlavu, neboť se jí zazdálo, že za ní zašustěly rozmachy kosy, jakoby se kdosi k její práci přidružil... Opravdu, jeden z odvážlivé a zpupné krve Rutaru zkoušel zde za ní na pokraji jejího jetele ostří své kosy — hrál si tak jenom, či ji chtěl podrážditi?

Tváře jí zahořely prudkou nevolí, musila se přemoci celou silou svého rozumu, aby se nezahodila nějakým popudlivým slovem. A Fran zase zapřádal rozprávku:

„Pravda,“ ozval se takovým divným, od svého nejstaršího bratra zcela rozdílným hlasem, „za rosy a chládku je radost kosit — a je to divno, že nám oběma napadla tak stejná myšlenka.“

Vdova nemohla ty jeho smělé, mrštné pohyby déle ve svém týle mlčky snášeti, opřela se chvějící dlaní o postavenou kosu a pravila s pohrdlivým přízvukem: „Já jsem si vás ale na svuj majetek nezjednala!“

Byl snad tak nechápavý, či jen se tak stavěl na vzdory? Odpovídal, upíraje k ní své třpytné oči tak nějak podloudně jako dítě:

„Chtěl jsem vlastně jít na naši hrušňovou stráň zkosit trávu, než přijde tesař spravovat vodovod — beztoho se tam pak tráva celá pošlape — ale když jsem vás tady tak zastihl — je mi to jedno, naše nebo vaše."

Vdova si v rozpacích musila přitáhnout svůj černý klobouček hlouběji do čela.

Myslil si snad, že bude naposledy dědit i ten její majetek, když si obloudí její dobrou vůli? To by se přepočítal — dědičkou veškerého jejího přičinění bude jednou jen Vincena nebo její děti. Tak to vdova slíbila Pánubohu pro věčnou spásu nebožtíka Goreje — a kdyby ani té schovanky Vinceny nebylo, raději by svůj vdovský podíl jednou rozdala cizím, než někomu z Rutarů. To by jí jistě ani Pánbůh ani lidé nemohli zazlívati...

„Každý ať jen hledí, aby mu ubývalo práce na jeho, já se o cizí záhony také nikdy ani ve snách starat nebudu —" vzmohla se již k chladnému odmítnutí Franovy vypočítavé úlisnosti.

Ale tvrdošíjný či nechápavý člověk kosil dále na cizím a ozval se teď již se srozumitelnou měkkostí:

„Jestli si myslíte, že mne odženete, já se

odehnat nedám ... Když jsem si tak tyto dni na Gorejově všechno přehlídl a promyslil, nebylo mi volně ze všeho — bylo mi vás líto. Já jsem si to dědictví v hloupých snech všecko jinak představoval, myslil jsem si, že to bude tak nějak vypadat, jakobych byl vaším šafářem. Ale zatím jste si všechno rozdělili — mne se nikdo na nic neptal, zavolali mne jen naposledy k podpisům; a když jsem se tady rozhledl, zdá se mi, že se vám stala ve všem křivda. Jste ve všem utištěna — a když se ani nepomyslí na to, co jste dříve na Gorejově platila, musí se povážit, že jste přece jen opuštěná ženská —"

„Já, opuštěná?" odvětila teď jasně a se vztyčenou hlavou selka, „to se mýlíte, mně není potřebí vašeho soucitu a litování! Všecko, co jsem na světě v srdci chovala jako jediný drahý svůj majetek, při mně věrně zůstalo. Rutarova hrabivost a bezcitnost mi z toho pravého majetku ničeho nemohly urvat. Teď po úředním pořádku, kterému jsem se nikterak nevzpírala, mohli byste mne pronásledovat jen jedinou věcí — to kdybyste se do mých práv a starostí nějak chtěli míchat. To už bych snášet nemohla a nedovedla. Kdykoli se náhodou po-

tkáme, po každé vám poděkuju pokojně za křesťanský pozdrav, ale jinak mi jen dopřejte pokoje a míru.“

A selka opět se obrátivši, starala se již jen o svou práci. Zaslechla již jen nateskliválý pozdrav: „Tak mějte štěstí,“ na který krátce odvětila: „Bůh dej!“ Potom se již jen Fran před ní na pěšině míhal jako postava cizího, nevšímaného poutníka. Jen jediná památka jí po něm zůstávala stálou vidinou ve sklopeném zraku — mladý hospodář měl nějaký rudý květ na límci své lodenové kazajky — u takových šťastných lidí míhaly se již všude planoucí květy, — vzpomněla si teď, že by byly již z Rutarova stavení přeneseny i do oken hořejšího Gorejova.

A celá příroda jakoby rozhodila již všude kolkolem hořící značky planého máku, do žita, na mez i na stráňky; slzičky Panny Marie na podlesním lemu, z kterých si selka ráda vázala kytičky, skromnily se před tou divočinou. Vdově se zúžila hruď při té mocné a rozpínavé rozveře přírody, která dovedla rozhodit i množství bujného býlí a koukolu do klidných chlebových klasů...

Z jejího stavení zavzněl zvonek, svolávající

chasu a zedníky k snídaní; ale hlas jeho ztratil se hned nesměle v rozléhajícím se hlaholu sousedského podstřešního zvonu z hořejšího Gorejova, tak chtěl všude jen silnější přemáhati slabšího... Po chvilce, než vdova došla konce svého zákosu, přichvátala za ní Vincena s druhou kosou.

„Proč jste mne, panímaminko, nevzala s sebou!" vyčítala hned za pozdravem skoro s lítostí, – „musila jsem si vás teprve vyhlednout s pavláčky, kam jste se to beze mne poděla! Ani snad jste neposnídala?"

„I posnídala, já se neošidím," odtušila selka s mírným úsměvem. „Nechtěla jsem ti kazit poslední verš spánku — co pak se ti pěkného zdálo?"

„Ani nevím —" chmuřila Vincena ještě chvilku čelo. „Po druhé, prosím vás, panímaminko, mne nepředbíhejte," dodala ještě, „bylo by mi hanba a mrzelo by mne to pak celý den."

Počala chvatně shlazovati zákos Franem počatý, snědé její lokte jen se v jasném vzduchu švihaly, selka se na ni chvilkami bezděčně se zálibou zadívala, a tak se stalo, že dospěly konce dlouhého pruhu obě v stejnou chvíli.

Vincena si teď trochu oddechla, a kavčí její oči rozhledly se zvědavě po okolí.

„Podívejme se,“ ozvala se s broukavou výsměšností, „ten nadutý hajdalák už se tamhle také ohání v práci!“

„Který hajdalák?“ ptala se selka, jen tak aby něco řekla.

„I ten Rutarův kovářský —“ prohodila Vincena hlavou sklánějíc se k novému švihu.

Selka sehnula se pro stonek usečeného planého máku a řekla si v duchu, hladíc bezděčně lístky náhle zničeného květu:

„Ne, nadutý snad není...“

Ale vždycky zřetelná a jasně přímá ve svých svědomitých úvahách, pomyslila si tuto obranu tentokráte jen tak tichounce pro sebe...

* *
*

Konečně byla před Petropavelským svátkem hospodářská přístavba dokončena. Selka Gorejová vyplatila zedníky, tesaře a pokryvače a sama pomáhala kolem odklízeti zbytky staviva a uméstí celý dvůr; naposledy pak vykropila ještě vnitřek i dolejší zevnějšek stavby svěcenou vodou, šeptajíc zbožné přání, aby

zde Pánbůh všemu žehnal a svatý Florián, jehož dřevěná soška trůnila na ozdobném štítě, aby vše chránil od nebezpečí ohně. Vincena zase ověnčila vrátka stáje zahradním kvítím, aby prý se každému kolemjdoucímu oči potěšily.

„Zítra půjdu k muzice a otančím tam ještě tu naši radost, až se budou hory zelenat,“ pravila k mladé Rozárčině snaše Aneši, která na menším Gorejovu od jarní své svatby s mužem Vítem nádeničila a popilovala si svědomitě v každé práci z vděčnosti, že selčina přímluva a pomoc ji dovedla k oltáři a dala jejímu chlapci otcovské příjmení.

„Také se na to proskočení těším,“ pošvihla sebou zavalitá ženka tak bujně jako vrabec pasoucí se na třešňové úrodě, „jen nebudou-li mne moje nové botky tlačit. Od jakživa bych duši za tanec dala!“

Selka zaslechnuvši tu řeč, s nevolí se nad ní zastavila.

„Jak že jsi to řekla, Anešo?“ vmísila se do rozprávky mírnou výčitkou: „Odpusť ti Pánbůh, že můžeš boží duši přirovnávat k takové hlouposti, ale že se jako vdaná ženská a matka dítěte třeseš na tanec, toho nechápu,

a není to také od tebe hezké. Jak mnohem krásněji a užitečněji bys ten promarněný čas strávila, kdybys třeba svého malého chlapce učila nějaké modlitbičce a mohla bys si při tom, kde se co k látání najde, pospravit."

„Vždyť snad nechodíme roztrhaní —" zabroukla Aneša, všecka v tváři zapálena, neboť teď zase ona nemohla pochopiti, že ji selka z něčeho kárá, co každému bylo dovoleno jako nevinná radost. „Kdyby každá ženská, která je vdaná anebo děti má, měla se zříkat tance, to by to smutně o muzikách vypadalo," troufala si ještě odmlouvati, „to by pak ani žádnou muziku nemohli v hospodě najmout!"

„Nevídáno!" pohodila selka neváżně rukou. „Ubylo by jistě jen hříchu na světě!"

Teď už se Aneša opravdu dopálila. Co jí mohla a směla selka vyčítat, když ona ještě jakživa žádnému nic nevzala a byla nyní se svým Vítem pořádně oddána? Nemohla již jinak než v prudkém odchodu z takového neoprávněného kázání pohoditi hlavou. Když ta přepjatá svatá není s ní a jejím mužem spokojena za to, že jí teď přede žněmi, kdy je o pracovní lid největší nouze, přišli na pomoc, mohou se s Vítkem obrátiti jinam.

Všechnu radost na světě si nedají brát. — A milá Aneša při první zkoušce své trpělivosti hned zapomněla, co všecko jí selka učinila dobrého, i šla si postesknout muži.

Za to Vincena jako kdyby všechnu její bujnost sprška přešlehla, po chvíli se skromně přiblížila k selce.

„Snad bych také, panímaminko, nemusila k té muzice jít — beze mne se to tam také odbude.“

Ale selka div že se teď neusmála. Čiperné dívčiny oči pohlížely k ní s takovou nejistotou a nespolehlivou zkroušeností, jako oči hříběte slibující usedlost a klid. Selka jaktěživa neokusila rozkoše tančení, nicméně nebyla tak nechápavá, aby nevytušila, že je dětinskému a volnému mládí nejsladší pastvou. Vincena se po domácku i na poli dosti napřičiňovala, a kromě nedělních vycházek do kostela nic dobrého neužila na tom vdovsky smutném Gorejově; proč by se jí nemělo dopřáti toho radostného proskočení?

„Ty nejsi Aneša, která svuj dětinský mūstek už dávno mohla přejít,“ pohladila teď vdova dívčiny zlatem opelené vlasy, „proč bysi neměla užiti, co je tvého? Ovšem nesmíš mi jít

k muzice bez rozšafného průvodu a dohledu; nepůjde-li s tebou vlastní matka, pošlu s tebou jinou spolehlivou osobu. Potom by mě těšilo, kdybys hleděla již asi k jedenácté hodině být na cestě k domovu. Zůstávat při tanečních radovánkách přes půlnoc nezdá se mi slušno, mimo to přílišná únava by také neprospívala tvému zdraví, a toho klenotu si musíš právě tak jako své cti nade všecko vážit."

Vincena teď k pěstounce pozvedla oči v pokorném nadšení.

„Umíte, panímaminko, člověku všecko povědít a vyložit tak hezky," řekla s nelíčenou vroucností, „že by vás pořád poslouchal jako milého velebníčka. Jak pak bych vás ve všem neposlechla?"

Vdově se rozjasnila celá tvář; padala tedy přece jen semínka její dobré vůle někde na vděčnou půdu, nežila přece jen tak nadarmo, jako jí to někdy v teskných chvílích v sirobném srdci připadalo... A to mládí, to jasné důvěřivé mládí ještě jí nejspíš všude porozumělo; usmívaly se na ni všude pokmotřené děti, táhla se za ní s láskou malá Bíbka, ba zdálo se, že i tomu nejmladšímu z těch bratří Rutarů uchránilo mládí něco lepšího v srdci;

až dosáhne Fran věku svého nejstaršího bratra sedláka, bude snad též tak zlý a krutý...

Druhého nedělního dne v poledne selka vrátivši se z městečka, kde se pro nezbytné nákupy musila uchýliti na mši do přespolního kostela, dověděla se k svému nemilému překvapení, že Vítek s Anešou opustili její stavení. Zanechali na menším Gorejově toliko vzkaz, že si nedají zkracovati práva svátečních dnů ani bráti všechnu radost na světě; proto smluvili se na své ranní cestě ke kostelu s prvním sedlákem na potkání, a on je teď přede žněmi s radostí přijal.

„Jsou chudáčkové, myslili, že se vám, panímaminko, nedovedou zachovat," omlouvala je Rozárka.

Ale Vincena byla na ně rozezlena jako včela. „Berani hloupí," vyčítala jim, „dopustí se takového nevděku k vůli muzice. Já sama teď tu muziku ani vidět nechci!"

Selka jí nesvědčila.

„Snad jsem přece nějak pochybila," potřásla hlavou rozbírajíc v mysli, co káravého včera Aneši řekla. „A ty, Vinceno, se té radosti, o které jsi ještě včera blouznila, dokonce

neodříkej. Když jsem se dnes vracela k domovu, padlo mi do očí kolářovo stavení naproti hřbitovu, a tu jsem si pomyslila, že zrovna si ten nebojácný člověk připojil k svému řemeslu hrobařství — snad jen proto, že se tak s tou smutnou vyhlídkou na hřbitov už spřátelil... A tu jsem si připomněla, jak mi jednou pan farář vyprávěl o tom stavení smutnou povídku. Nebývalo prý kdysi tak odrané, jako je teď, ba mělo prý i vížku na střeše jako nějaký zámeček a kolem, kde je teď všude rozházeno kolů a klad, mělo zdobnou zahrádku. Stavení se zvalo villou, a staří důstojničtí manželé na pensi, kteří si je tam se vším pohodlím vystavěli, pokřtili je zvláštním jménem: ‚Villa Memento mori'. To znamená: Pamatuj na smrt. U rozvážných a stárnoucích křesťanů není tato připomínka zajisté ničím děsným, ale staří, bezdětní majitelé villy si přibrali k svému ztichlému životu odněkud mladou, sotva škole odrostlou, chudou sirotu, a nazývali ji svou schovankou."

„Ta jistě udělala štěstí!" chtěla Vincena pěstounčinu povídku předskočiti důvtipným porozuměním, neboť ji samotnou vlastní její matka ráda odevzdala selce Gorejové s napovědě-

nou vírou: „Bude to jistě tvoje štěstí, když tě selka přijme za svou!“

„Dostati se do pohodlí a k dobrému bydlu, to ještě není štěstí,“ vypravovala již zase dále selka, opakujíc někdejší slova farářova. „Staří pěstouni neporozuměli právům mládí, vychovávali schovanku jako v kleci a v stínu. Že sami byli hrdi a nadnášliví, nedovolili dívce, aby se s někým z vesnice přátelila, směla jen s nimi se bavit, zvolna chodit s nimi na procházku, poklízet po domě, vyšívat, těšit se leda domácí zahrádkou a citerou, na kterou uměla hrát mnoho písniček z not; pohovořit směla si leda ještě jen se starým doktorem, s panem farářem a s nahluchlou paní důchodní, kdykoli do villy zavítali návštěvou -- tak už mělo být vyplněno celé její mladé žití. Vykázali jí nahoře v stavení vlastní pokojíček, jehož vyhlídka vedla zrovna na hřbitov — teď tam dětmi a tíhou práce ověšená kolářka nemá kdy se rozhlížet — ale osamělá slečinka se jistě rozhlížela, a nikomu nenapadlo, že se jí při tom všem musí mladá duše úžit . . . Teprve když se dívka asi třiadvacetiletá pořád nějak bez zjevné nemoci ztrácela a ztrácela, až se najednou svinula jak povadlý lístek do

rakve, a starý doktor se divil, že vlastně se žádná choroba na ní nemohla dokázat, napadla pravá příčina jejího uvadnutí panu faráři. ‚Zvadla a uschla tesknotou mládí,‘ povídá — a opravdu našli pak po zesnulé slečince zápisky a říkanky, z kterých bylo vidět, že ji villa Memento mori udusila. Potom už zalomila její pěstounka rukama v náhlém poznání: ‚Chudinka, ničeho na světě neužila — ničeho!‘ Ale bylo již pozdě. Už pro tuto vzpomínku, milá Vinceno, nechci, abych ti brala, co je tvého.“

„Ale vždyť prý vy sama, panímaminko, jak živa jste u muziky nebyla,“ namítla Vincena. „Povídala mi Rozárka, že prý jste ničeho neužila ani za svobody.“

Selka se nějak celá pomátla, než našla pravou odpověď.

„Všechny povahy nejsou stejné, milé dítě,“ ozvala se s jakousi hrdou povýšeností. „To by se také lidé mohli divit velebníčkům nebo jeptiškám, kde nabrali síly, aby se zřekli všeho světského? Těšil je takový mír a jiný názor na život.“

Vincena pořád ještě nechápala — vdova nebyla přece jeptiškou ani velebníčkem.

„Učí se děvčata v klášteře takovému — jinému názoru na život?“ opakovala zvědavě pěstounčina slova.

„Myslím, že učí,“ odtušila vdova, „ale málo která k těm jiným náhledům přilne duší. Říkávaly tam skoro všechny moje spoluchovanky: ‚Já bych se nejraději stala jeptiškou,‘ — ale sotva se navrátily domů, užívaly světa a chovaly se zrovna tak jako jiné, co jak živy klášter neviděly.“

„Což vás za svobody nikdy rodiče neposílali k muzice a mezi kamarádky?“ učinila Vincena při vzpomínce na ubohou, utisknutou slečinku z villy Memento mori ještě jednu otázku.

„Neposílali,“ rozpomněla se selka jako na dávný sen, „ba jednou mě nevlastní matka, když jsem nedbala nahodilého pobídnutí otcova, abych s ním jela na posvícení do kraje, že se tam mohu vytancovati, ještě přede všemi pochválila: ‚Co pak naše Bíba je rozumnější než sám pantáta!‘ Ale ve skutečnosti můžeš, Vinceno, vědět, že jsem toho rozvážlivého rozumu také více neměla, než ho může mít takové sedmnácti-, osmnáctileté dítě. Jinak

bych se byla tak hned nevdávala k pouhému přání rodičů . . .“

Vincena teď už počala hbitě prostírati k obědu, chápala, že nyní už by pěstounka svou poslední poznámku ani sluvkem nerozšířila; nesměla ji Vincena ponoukati k žádným steskům na nebožtíka Goreje, nýbrž musívala se s ní modliti dlouhé modlitby za jeho spásu.

Selka se zvolna přestrojovala do domácích šatů a ukládajíc do prádelníku svůj černý hedvabný šátek, vynašla tam dřevěnou krabičku s všelikými drobnůstkami. Prohrabavši se v ní, odložila z ní na prádelník veliké granátové náušnice, zlatý řetízek k ženským hodinkám, umělou kytičku šípkových růží a asi čtyři lokte hedvábné, měňavé stuhy.

„Vezmi si, Vinceno, tyhle ozdůbky a schovej si je všechny do své truhly,“ pobídla ve spokojeném nápadě dívku, „já už jich bez toho nikdy nebudu potřebovat a marně bych to všechno schovávala. Myslím si, že ti ty náušnice budou dobře slušet, pentle té neurčité barvy se ti hodí ke každému vlněnému fěrtoušku, a tu šípkovou kytičku mohla bys si snad dnes nějak připnout na účes k muzice

ráda bych tě tak viděla jednou hezky ustrojenou.“

Vinceně zajiskřily se oči, mimovolně si vyndala jednu stříbrnou náušnici z ucha a zavěsila si tam granátovou.

„Ty se mi hodí k těm granátovým šňůrkám na krk, které jsem už od vás dostala,“ těšila se zapomínajíc radostným překvapením na slova díku; „ustrojím se dnes do obojího!“

A již se hrnula k zrcadlu, aby se podívala, jak jí ta jedna náušnice sluší.

„Potom by se chtěla odříkat!“ pomyslila si vdova, a úsměv ozářil na okamžik vážnou její tvář.

*   *

*

Pod večer, když selka Gorejová nastrojenou schovanku již vypravila z domu, napadlo také jí, aby si udělala nějakou sváteční chvilku. S kalendářem, jehož povídky v tomto roce ještě neměla kdy sobě přečísti, uchýlila se pod dvojici košatých kaštanu, které na dvoře malého Gorejova stínily jednoduché sedátko. Rozečtla si nějakou povídku o sličné lesníkově dcerce a lehkomyslném rytíři, ale náhle jí při-

padalo, jakoby byla tou četbou unavena, a povídka se ani nezdála pravdě podobna.

Vyhlídka na polní cestu a k lesu byla již jako zastřena šedomodrým závojem, dole u plotu zablýskla se zlatá tečka svatojanské mušky a za ní druhá... Ve ztichlém, zrovna dech tajícím vzduchu zavzněly tlumené zvuky rychlé polky z hospody v údolí. „Vincena již vidí hory se zelenat," připomněla si selka včerejší dívčina slova a před jejími vlastními zraky jakoby se také na okamžik rozjasnila vidina bujně zelených domácích vrchů. Záhon slunečnic na dýňovém poli při cestě jakoby také rozhoupal přikloněné hlavy, usínající ptáče na kaštanč zapiplo ze sna, k notě jásavé polky přidružil se hvízdot jakéhosi kolem jdoucího člověka; pak zvuky z dolní hospody i hvízdot náhle zanikly a po nich zalahodil sluchu příjemný mužský hlas zpívaje:

»Skřivánek zpívá, šveholí —
oráče ze sna probudí:
Pojď orat, vláčet, símě sít —
pak v hojnosti máš žít!

Kdekoli byl jsem, kudy šel,
jedné jsem rovné nenašel,
té s tváří smavou, ruměnnou
a duší upřímnou!«

Na pěšině u plotu mihla se statná postava zpěváka, mladého hospodáře z většího Gorejova, ve hbitém pochodu; obracel tvář po ztemnělých oknech selčina stavení, její schoulené postavy pod kaštany nezpozoroval. Oddechla si, když přešel a zanikl i se svou písní, že ji tak opuštěnou nezahledl a že mu nemusila děkovati za pozdravení.

„Pospíchá bezpochyby také k muzice," napadlo jí. „Ten se as na vojně naučil světštější písničky, než byla ta, kterou si teď notoval," — zamlouvala milý dojem, jejž na ni zpěv jeho učinil, a najednou se pozdvihla celou silou rozumu, jakoby zde v tom sladkém a zpívavém večeru byla nějak zbytečnou.

„Ta Aneša a ten Vítek," obracela své myšlenky na něco vážnějšího, „nemusili mi to dělat, aby mě tak pro nic a za nic opustili; čeledín se skotákem mi všechnu práci nezmohou, a pořádného dělníka tenhle čas za zlato nedostanu! Měl přece jen Kvílec pravdu, že vdově si každý troufá ublížit . . ."

Ve stavení zašla k Rozárce, aby se spolu hlasitě pomodlily růženec; potom, chtějíc už nějak uniknouti všem teskným vzpomínkám,

jak unavená muška skrytá pod listem, odebrala se na lůžko.

Ale zde se k ní přece zase dotíraly všední starosti. Tyto dni aby již daně platila, bez toho už byla upomínána; alespoň tři pytle žitné mouky na chleba musí teď přikoupiti, než bude nové zrní sklizeno a vymláceno, žnečkám aby měla přichystáno alespoň padesát rýnských, potom přicházely již pomalu čtvrtletní úroky a peněz se jinak nedomuže, než když prodá pár volu, které teprve na jaře koupila k orání. Kdo nebyl nuzák, každý si hleděl voly podržet k podzimním polním pracem a pak je přes zimu vykrmil na prodej, nebožtík Gorej říkával, že tak ještě nejspíš narustá dnešnímu sedlákovi nějaký výdělek; teď lidé z jejího spěšného prodeje hned vytuší, že si jinak nemuže pomoci...

Jak asi se vede tomu Franovi Rutarovi? odskočily bezděčně selčiny starosti k sousedovi. Vždyť jej asi také tlačí dluhy, daně, dělnické a řemeslnické výlohy — má se také co ohánět... Farář se zmínil, že se bratři s Franem nepotřebují společně starati, dali prý si jen do gruntovních knih zapsati své podíly jako dluh zrovna na takové úroky,

jako béře záložna. Sedlák Rutar chtěl prý se Franovi postarati o ženu na výpomoc těch dluhu, ale Fran prý se poděkoval, že prý ženitba zustane jen jeho starostí... Chudák, neměl také na ružích ustláno, jako kdyby on snášel trest za všechno jednání bratra sedláka. Povídal onehdy na louce: „Já jsem si to dědictví v hloupých snech všecko jinak představoval," — ale litoval místo sebe jen jí. Divný člověk, jakoby ani z Rutarovy krve nebyl — a přece se na vojně, kde celá tři léta pobyl, mohl naučit tvrdosti i dost jiných písniček než o tom skřivánkovi. Jestli pak měl už nějaké to děvče vyhlídnuto? Snad z času té vojny... Selka se prudce obrátila ke zdi a povzdychla si: „Kdybych raději už mohla zaspat, ve spánku člověk na všecky starosti zapomene..."

Měsíční zář osvětlovala obrázek Višarské divotvorné Bohorodičky s Jezulátkem nad její postelí; sepjala k ní ruce, pomodlila se zdrávas a přidala ještě modlitbu za dušičky, které prý za to z vděčnosti nadýchají do bezsenných očí spánek...

Pak uběhla zase drahná chvíle, selka obrátivši se znovu k světnici pomyslila si, že jí

tu dnes schází zdravé oddychování Vincenino na protějším lůžku — jak si hned člověk na všechno zvykne! Místo jednotvárných, posluchače uspávajících dechů otřásala skleněnými tabulkami okna dotíravá, hřmotná hudba z údolí — marně selka před ulehnutím okno zavřela, marně si tu dělala těžký vzduch, že se člověku dech stěžoval — to už by bylo rozumnější otevřít okno. Vždyť říkávala sama své čeládce i v dusně zabedněných cizích chatrčích napomínavě: „Vzduch boží duch!“

Vdova se svezla s lůžka a otvírajíc okno zadívala se neospalýma očima na temně modré, zlatými jiskrami poseté nebe. Kterak ten nebeský svět tam nahoře dovedl člověku rozšiřovati prsa už tím, že se na něj pozemšťan smí dívati! A když má hospodář vlastní kus chlebové země od Boha svěřený, pro tu krásu a moc, kterou nebe prostírá nad jeho vlastnictvím, nemá být nikdy na světě nespokojen. Starosti tlačí každého, kdo vládne nějakým majetkem, i zeměpána... Ten mladý hospodář vedle věru také brzo přestane zpívati, přenechá tu bujnost své chase...

Tak selka odmlouvala tesknotě, která se na ni věšéla, zdánlivě pro její starosti i pro to,

že ji Vítek s Anešou tak bez příčiny opustili a že byla navyklá na společnost Vinceninu.. Kolem okna se míhaly již žhavé tečky Svatojanských mušek v celých chomáčkách, a rozjařená hudba z údolí drala se k ní tichou nocí tak záludně, až se jí po prvé v zbožné mysli zazdálo, že v té dětinské divočině dorostlých může být něco krásného...

Kukačka na hodinách odkukala jedenáctou hodinu, pak dvanáctou — a Vincena pořád nepřicházela. A selka Gorejová snila ještě pořád trpělivě u okna v divném teskli̇vém mámení vábných ukázek světa, který pro ni nepatřil. Konečně o půl jedné zaslechla kroky a tlumený hovor; dech se jí zatajil, když poznala po smíchu Vincenu a ve sníženém mužském hlase hovor hospodáře ze sousedního Gorejova.

Snad mě klame zdání, pomyslila si selka, když u branky plotu ještě zaznělo přání Franovo: „Lehkou noc!" a dívka mu odpověděla: „Dejte si něco hezkého zdát!" Pak bylo slyšet ještě hvízdot a pochodové kroky, a v minutě vklouzla již do světnice Vincena tiše jako myška.

„Jen si udělej světlo, nespím ještě," ozvala

se selka tak nasmutněle, jakoby jí v tu chvíli znovu někdo ošidil a zklamal.

Dívka rozsvítila lojovou svíčku a pohlednuvši na hodiny, sepjala ruce v očividném uleknutí.

„Rány boží, kolik je to hodin! A já tak jistě myslila, že přijdu v jedenáct!...“

„Neber jméno boží nadarmo!“ napomenula ji selka. „Jak pak se ti tam vedlo, že ti tak rychle ubíhaly hodiny?“

Vincena se místo odpovědi vrhla pěstounce kolem krku.

„Hezké to tam bylo, panímaminko, ach, tak hezké jako v nebi — jen jedna věc se mi přihodila — ale já se vám ji bojím říci... Ale musím to přece povědět“ — přitiskla se dívka zase k okenní zídce jako vinnice, „já tam nejvíc tancovala s naším sousedem Rutarem... Přijde ke mně a povídá: ‚Sousedé se scházejí,‘ já nevěděla ani, co mám dělat, jen aby nebylo pohoršení, šla jsem s ním do kola, a tu on se mne ptá: ‚Co dělá tetička?‘ Já řku: ‚Má starost o žně, že má málo lidí a Vítek s Anešou nás opustili pro hloupost,‘ — a on na to tak upřímně: ‚Já bych raději pomáhal na tetiččinu než na svém, kdyby toho

jen dovolila, ale ona je jaksi rozlítostněna . . .‘ Věřte mi, panímaminko, on za nic nemůže a myslí to s námi dobře . . . Potom si tam v šenkovně hrál jen pořád takovým červeným kvítkem, jiných ženských si nevšímal a tancoval jen se mnou . . . Ach, panímaminko, jak živa jsem ještě mužského tak hezky a mile neviděla tancovat! Pak od dolejší cesty, kde se kmotřinka Kvílcová se mnou rozloučila, šli jsme sami dva vzhuru a tu jsem mu řekla, že jsem si ho tak hodného nepředstavovala — takového rozvážlivého —“

„Ta panímáma Kvílcová —“ potřásla selka hlavou v jakémsi stísněném podráždění, „tak jsem jí to kladla na srdce, aby tě vyprovodila, jak se patří, až k našim dveřím, aby mé schovance, pokud ji mám na starosti, nikdo nemohl ničeho vyčítat —“

„Vždyť ona věděla, že nezůstanu sama — že půjdu ten kousek s Franem až k našemu — je to přece tak hodný člověk —“

Tu se teprve Vincena zarazila; napadlo jí, že jí teď samotné bude musit selka povědět něco káravého, když tak snadně zapomněla na hodiny, a tak snadně se spřátelila s tím uchvatitelem hořejšího Gorejova . . .

„Ach Bože," povzdychla si dívka v úzkostlivém pomatení veškerého toho štěstí, jehož dnes zažila — „jak to jen tak přišlo?..."

Ale selka řekla jen neobvykle stichlým hlasem: „Tak už jen jdi spat, děvče, ať zítra jsi schopna nějaké práce."

„Nebudeme se ještě společně modlit, když nespíte, panímaminko?" zpokornila dívka jak jen mohla svoji namanutou, vše ostatní úmyslně oddalující otázku.

„Nemohla bys k modlitbě obrátit všechny své myšlenky a celé srdce," ozvala se ještě selka bez hrotu, jen nasmutněle — „a takové modlitby Pánbůh neposlouchá. Hleď se překonat, abys před spánkem věnovala alespoň upřímný otčenáš věrným dušičkám, ostatní hleď vynahradit zítra."

Vincena sfoukla svíčku a pokleknuvši u okna, podívala se k hvězdnatému nebi s tak zbožnou vroucností, jako to dřív ještě nikdy neučinila. Povstavši pak zase, zašeptla jen rozechvělým hlasem beze vší únavy: „Bože, jak je tam dnes venku krásná noc — člověk by ani na spánek nepomyslil!"

Selka se již neozývala, a to bylo již pro Vincenu znamením, že více již nemá povědět

než: „Pánbůh rač dát dobrou noc!“ Pak si již na svém lůžku položila hlavu na loket, a po chvíli již tichou světnicí ozývalo se její známé oddychování z blahého spánku.

Jasná noc za unavených zvuků vzdálené muziky nakukovala přes bílé plátno záslonky na selčino lože, a vysměvavá vzpomínka si přisedla k její hlavě. Uváděla jí na mysl všecko to pronásledování, jehož od smrti Gorejovy i již před tím od Rutarových zakusila; k vůli těm, do nejbližšího sousedství jí vnuceným lidem si postavila vysoký plot, jehož vršky okovala Vincena železnými bodáčky, — a zatím z celého toho nepřátelského záští zbyl jen jeden člověk, který tu šlapal kolem cestu s písní o skřivánkovi, chtěl pomáhat na menším Gorejově, a Vincena, která dříve neobeznámenému přezdívala hajdaláků, skočila mu do náručí při prvním setkání u muziky a přála mu pak ještě, když jí vyprovázel, u vlastních pěstounčiných vrátek, aby se mu něco hezkého zdálo . . .

Jak se ten pozemský svět tak divně a hloupě točil! Štěstí, že ona sama k tomuto světu nikdy srdce nepřiložila a měla již ve svých třiceti čtyřech letech o všem svůj pevný náhled.

Zatoužila teď již celou silou rozumovou po střízlivém, ku práci volajícím rozednění, ale ta rozrušená dnešní noc zahrábla jí ještě jednou do stísněné hrudi děsivým nápadem: „Kdyby se tak Vincena do Frana zamilovala, jako to již ty otrocké ženské povahy často dovedou!" On byl tak pohledný — selka ještě jakživa tak jistě nechápala v mužské tváři svůdnou moc, jaká byla v tom přítulném dětském pohledu Franově; a nastrojená Vincena s tou šípkovou kytkou v neposlušných, zlatistých vlasech, s temně blýskavými granáty na krku, v uších, ba i v očích byla přece také lákavá. Starost i trpkost, že ona sama Vincenu k muzice posílala a vystrojila vlastními šperky, kterých na sebe nikdy nebrala, i jakási nevědomá závist ku právům toho lehkomyslného mládí, které při jediném pohledu na všechny zásady zapomíná, zaplavily lítostivě selčiny oči, a teď teprve od ní zaplašily všechen spánek i klid...

* *

*

A zase ubíhaly hospodyni na menším Gorejově pilné týdny bez snivých a tesklivých nocí,

jen v samých všedních starostech. Již na druhý den po oné zmatené noci poznávala, že se zbytečně znepokojila. Hospodář z hořejšího Gorejova mohl se zastaviti s Vincenou na polní cestě, kráčel zrovna vedle dyňové role, kde dívka na pokraji vytahovala hlávky ze stinných záhonů na slunce, — ale Fran po jednoduchém pozdravu šel dále svou cestou, ani jednou se neohledl. Selka pozorujíc ten výjev ze zápraží a stopujíc zrakoma bezděčně jen Franovu vzdalující se postavu, přehledla, že se za to po mladém sedlákovi třikrát ohledla Vincena.

Toho večera došly na větší Gorejovo obvyklou cestou každoroční žnečky z Krajiny, a mladý hospodář je nejdříve poslal do sousedství k tetičce, aby si z nich vybrala, které chce, a poslal jí ještě jednoho chasníka na dovážení obilí a zaorávání strnisk, že prý by byl na větším Gorejovu bez toho zbytečný, když hospodář sám dělal každou práci.

Selka tu rozumnou ochotu pokojně přijala, ale méně klidně snesla po krátkém čase sazeničky rudých visutých karafiátů, kterými si Vincena najednou vysadila celé korýtko na okně světnice, a jako zlato je opatrovala. Ač-

koliv jí je opatřila šafářka z hořejšího Gorejova, selka ji přece vyplísnila, že si s těmi lidmi ze sousedství začíná nebezpečné důvěrnosti. Ta Rutarova květinová moda byla selce protivna od té doby, co šla na Rutarovo prosit, aby sedlák vystrojil bratrovi kaplanovi pěknou primici. Vincena musila teď korýtko s milými sazeničkami odnést na okno ratejny.

Tak uplynul měsíc za vysokým plotem v práci, v potu tváře bez závady, až se selka Gorejová zase podrážďila novým darem ze sousedstva.

Vyšlo na jevo, že Vincena od vedlejšího hospodáře přijala čtyři mladé slípky nevídaného, roztodivného druhu, které on dostal od bratra sedláka, a dal je pak Vinceně jen proto, že po nich dychtila. Selka všecka strnula.

„Jak jsi se mohla opovážit o ta kuřata žebrat!“ rozhněvala se tenkráte do pravdy.

„Nežebrala jsem — jen jsem Franovi řekla, že se mi líbí,“ omlouvala se polekaná dívka, „a on mi je pak sám podal.“

„Kde ti je podal?“ vyslýchala přísně pěstounka.

„A tamhle u bezinek —“ okazovala Vincena na zároží sníženého plotu, kudy se již vinula veřejná stezka.

„Co tam máš s ním postávat a jej zastavovat?“

„On se zastavuje sám, tak někdy po ránu všedního dne, když jste, panímaminko, v kostele —“ přiznávala se dívka, nejsouc před těmi čistými a přísnými zraky schopna zapírání. „Říkává: U vás je to všechno hezčí než u mne — a zvláště naše zahrádka a ty kaštany se mu líbí —“

„Vyzvídá, aby se mu tady nic neztratilo,“ selka nevolí se zapálila v tváři, — „viděl by už nejradši, aby ještě také dědil všechno, co je teď mého!“

„To není pravda, panímaminko!“ vzchopila se Vincena k prvnímu odporu, kterého byla vůči své dobroditelce schopna, — „Fran je nejlepší člověk na světě!“

„Kuřata mu vrátíš — a nikdy se s ním už nebudeš zastavovat, ani se mu slovem neozveš, kromě slušného křesťanského pozdravu!“ rozkazovala selka povýšeným hlasem. „Já se ve svém vlastním koutku, který jsem

si trpce uchránila, nedám pošlapávat — ani tvou lehkomyslností zahanbovat!"

„Když poroučíte," rozechvěným hlasem odtušila dívka, „musím vás poslechnout; zastavovat se už s Franem nebudu — ale ty slípečky mu nevrátím; když jsem je už jednou přijala, nemohu dobrému člověku udělat tu lítost a hanbu. Ale odklidím vám slípečky s očí, pošlu je k mamince do Hatlína, aby mi je opatrovala."

Zalily se jí oči tesklivostí, jakoby se ujímala nějakého postrkovaného sirotka. Selka svůj výslech už raději skončila, neboť neviděla Vincenu zaplakati od té chvíle, co ji nebožtík Gorej vyháněl ze světnice.

Od té doby však jakoby se tuhé a lesklé Vinceniny tváře naučily pod každým dotekem citu stahovati k lítosti. Poslouchala svoji pěstounku na slovo jako dříve, pracovala ještě více přivstávajíc si teď již obyčejně před selkou, neboť se již netěšila pevnému spánku; ale bystré oči selčiny brzy poznaly, že schovanka všecko dělá bez staré radosti a dříve nezkroceným životem světélkující pohled její že se stal strnulým, jakoby měl někde v dálce schovanou jen jedinou vidinu...

Jedinou potěchou dívčinou zustávala zahrádka jejích karafiátových sazeniček za oknem ratejny, a opravdu tam už toho plevele přibývalo, počalo již lézti přes okraj korýtka a v čase, kdy všechno po krajině již bylo povadlé a s cest již nemizel sněhový povlak, nasazovaly italské sazeničky nová poupata.

Zašel si na Gorejovo zase jednou pan farář, zmínil se o Vinceně, že nějak nápadně zkrotla a očividně schází, a tázal se, není-li nemocna. Po jeho odchodě připomněla si selka Gorejová povídku a ville Memento mori a nemohouc toho večera novou starostí o chovančino blaho usnouti, promluvila na dívku ztichoučka, jen jakoby klid jejího spánku zkoušela: „Vinceno, spíš?“

„Nespím —“ ozval se hned dívčin protesknělý hlas, „a ani nevím, kolik je hodin.“

„Snad bys mi mohla, Vinceno, tak jako matce, která to s tebou dobře myslí, upřímně povědět, proč jsi pořád taková nesvá?“ děla selka skoro prosebně. „Nezapřeš mi přece, že tě něco hryže.“

„Nevím, panímaminko,“ odtušila dívka ne-

jistě, chvílku pomlčevši. „Jak bych nebyla u vás spokojena?“

„Nemluvila jsi od té doby — co jsme spolu měly tu řeč —“ kladla selka zase mateřsky přiněžnělou otázku, „s vedlejším sedlákem, Franem Rutarem?“

„Jen jedinýkrát —“ zahlesla Vincena sotva slyšitelně.

„A co jsi mu povídala: Neboj se mi povědět pravdu. Už jsem ti jednou říkala, že je to to nejcennější, co mi můžeš ze své lásky dát: vždy jen čistou, bezohlednou pravdu...“

„Povídala jsem mu —“ ozvala se zase po chvílce dívčina rozechvělá odpověď, „že jste mi zakázala s ním mluvit, a on odpověděl: Musíte jí poslechnout, ona má vždycky pravdu...“

„Více jsi mu neříkala nic?“

„Ano —“ a teď tonul Vincenin hlas již v slzách, „řekla jsem mu, že kdyby chtěl — — vrátila bych se já — znova domů, do kovárny...“

„A co on ti radil?“ rozechvěl se teď již také vdovin hlas.

„Povídal: ‚Nedělejte to tetičce — neopouštějte jí, když na vás visí s láskou. Važte si toho štěstí...‘ A tu teprve jsem poznala, že jsem mu neměla nic takového říkat. A ta hanba mne hryže, ta dovede člověku srdce užírat — že jsem mu tak nadhodila, že bych šla ráda odsud pryč a potom jsem tu přece zůstala!...“

„Zůstala jsi tady na Gorejově k vůli mně nebo k vůli němu, že je ti na blízku — jenom to mi ještě pověz...“

Již se neozvala jiná odpověď než tlumený vzlykot.

Selka sestoupila s lůžka a posadivši se na pelest u dívčiny hlavy přejela jemně svou, teď již od práce stvrdlou rukou dívčiny skráně, čelo a vlasy.

„Jenom se mi už nikdy před žádným mužským neponižuj, Vinceno —“ zabroukla konejšivě přecházejíc pravou dívčinu odpověď. „Zůstaň vždycky důstojně sebevědomou; kdyby taková byla každá ženská, byl by svět mohem krásnější... Alespoň této nezvratné zásady kdybych se na tobě dochovala.“

„Ale když já za to nemohu —“ štkala ža-

lobně Vincena, „co jsem se už marně namodlila, abych na něho nemusila myslit!“

„Přede mnou se za svoji dětinskou lásku stydět nemusíš, —“ děla selka s povzdechem, „myslím, že nebyla pro špatného člověka vyplýtvána. Nech teď jen jednati mne, možná, že se mi podaří tobě pomoci. Kdybych se od samotného Frana dověděla, že by si se mu mohla líbit, slíbila bych mu ráda, že bude dědit všecko, co po mé smrti po mně zůstane; pak by si již od bratru i jiných lidí nemusil dáti výčítat, že si tě vzal jen tak s holýma rukama. Přemohu se a promluvím si s ním.“

Vincena se posadila na lužku jako v blahém vidění, a i v té bílé zamžené zimní noci poznala selka, že přestala plakat a že se oči její novou nadějí zvětšily.

„Teď si zase pěkně lehni,“ pohladila děvčeti pěstounka ještě jednou hlavu, „přeříkej si vroucně Svatobernardskou modlitbičku za ten můj úmysl, a já si s Franem promluvím, jak se jen první příležitost nahodí. No, lehkou noc!“

Že dívka ničeho neodpovídala, když poslušně položila na podušky hlavu, zeptala se

ještě selka uchýlivši se také na své lože: „Spíš už, Vinceno?“

„Nespím, jen si tak myslím,“ zazněl lehoučký povzdech děvčete.

„Na co pak si myslíš?“ neměla selka ještě pokoje.

„Že jste svatá, panímaminko, —“ zašeptla Vincena.

„Nerouhej se, děvče — napomenula selka, „ale teď už spi — je už pozdě!“

* *
*

Mladý hospodář z hořejšího Gorejova naučil se v neděli a ve svátek chodit na ranní mši jako nějaký ustaraný ženáč, kterému již nezáleží na společnosti mladé chasy, jež se scházela v kostele o pozdější velké mši.

Kdykoli zraky selky Gorejové nahodile zaletly na kůr k varhanům, spatřily tam vždycky mezi starým cestářem Klajsem a pensiovaným učitelem známou hlavu s nepodajnými vlasy a dětsky krotkým pohledem. Nač se tam jen ten mladý Fran vždycky stavěl mezi staré — selce Gorejové vzpomínky na člo-

věka, který zajal všechno Vincenino štěstí, mátly už klidnou pobožnost...

Po čtyři neděle selka marně se chystala, že synovce, jehož si dříve nevšímala, na cestě z kostela zastaví k vážné rozmluvě; přece jen to nebyla malá oběť. Potom se kmitl vždycky Fran kolem ní se skromně tlumeným pozdravem tak náhle — a jednou zase, když dobře tušila, že za ní chvílí kráčí, byl tak krutý mráz, že se rty těžko otvíraly k slovům... Selka musila vzpomínkou na ty tesklivě doufající, věrné oči schovančiny vzpružiti svou odhodlanost, když páté neděle, vracejíc se z kostela, zastávila se u prvního jeřábku v alejce, kde se cesta oddělovala ke Gorejově straně, a obrátila úmyslně po synovcovi hlavu.

„Nepospícháte-li," dodala hned k pozdravu se stísněnou statečností — „ráda bych si s vámi o něčem pohovořila — ale nebude to nic zlého..."

Mladému sedlákovi zažehla se celá tvář vzrušením, že na něj tetička promluvila, a ten přídavek: „nebude to nic zlého" jakoby jej nadchl nadějí nějaké šťastné chvíle.

„Nač bych pospíchal —“ odpověděl trochu pomateně, „vždyť je dnes neděle.“

„Ale zdá se, že máte i v neděli dosti starostí, když spěcháte vždycky jen na ranní mši a v hospodě se ani nestavíte —“ zapřádala vdova rozmluvu.

Fran se usmál v dobrém tušení, že mu takovou zvláštnost tetička jistě nezazlívá. „Co bych v hospodě a mezi chasou dělal,“ řekl pak již rozvážně, jakoby si dával na každé slovo pozor, „když mne to netěší?“

„K muzikám snad přece rád chodíte?“ zavadila mu selka plaše pohledem o tvář.

„Od té doby, co jsem na vlastním, byl jsem jen jednou.“

„To tenkrat o Svatomarkétské neděli?“

„Myslím, že to byla Svatomarkétská. Musil jsem se tam alespoň jednou podívat k vůli lidem.“

„Vincena vyprávěla,“ podloudil se teď již selce hlas rozpačitou nejistotou, „že jste tam tančil jenom s ní...“

„Ovšem —“ posvědčil klidně Fran. „Napadlo mi, že si tam budu všímat jenom jí, když je tak ze sousedství a lidé říkají, že jste ji přijala za vlastní.“

„Ale Vinceně se ten večer stal osudným — byl obratem celého jejího mladého života —" vzmužila se již selka k své obyčejné výmluvnosti. „Do té doby nenosilo děvče nic jiného v hlavě a srdci než svého Pánaboha, svou práci a radost ze života. Přišla ke mně z té kovárny trochu prudká a divoká, ale srdce měla dobré a čisté jako dítě."

„Ano, to jsem si také myslil, že má dobré srdce," upřímně svědčil Fran k té chvále. „A vás, tetičko, má ráda," doložil s jakýmsi patrným nadšením. „Když jsem — jen tak, aby šla řeč — se jí ptal, nestýská-li se jí na naší samotě, odpověděla mi: ‚Komu pak by se u naší panímaminky stýskalo — já bych za ni život dala!‘ "

„To mládí neví někdy, co povídá," rozechvěl se selce trochu hlas. „Pak přijde osud a smete všechnu slávu jeho řeči... Ale od vás, Frane, bych si ráda vyžádala nějaké spolehlivé slovo — takové, aby za ně odpovídalo jen vaše poctivé svědomí. Potom bych vás důtklivě prosila, aby se to jakživ nikdo od vás nedověděl, co jsme dnes spolu mluvili — leda, že to snad jednou v pěkné chvíli povíte jí — Vinceně..."

„Tetičko,“ zvážněl teď mladý sedlák celou svou tvářnost do tklivé pokory, „na mne se můžete tak jistě spolehnout jako na Vincenu. Já vám stejně nesmím nic troufalého vykládat jako ona — nezapomněl jsem ještě, co jste mně v podlesí na louce řekla, ale moje vlastní schované myšlenky jste tím nepomátla — ty si lítají a vracejí se pořáde jen jako tady ten strnad“ — Fran ukázal rukou na ptáče letící vzhůru od cesty k vršku osamělého oběleného akátku — „třeba že na tom stromě ničeho nenajde pro sebe, leda jen nějaké zdání blahodárného spočinutí...“

„Jak to divně stáčí řeč,“ pomyslila si selka nepokojně — „na vojně ani v kovárnách se jistě tak hovořiti nenaučil...“ A již se zase dala cestou k určitému cíli: „To, čeho se chci dnes od vás dopátrat, bude se vám zdát přece jen smělé, když nejsem vlastní Vincenina matka... Ale to můžete vědět, že chci děvče považovat jako svou vlastní dceru; až se jednou bude vdávat, pořádně ji vybavím, a všechno, co mám a ještě zahospodařím, nebude také nikomu jinému patřit než jí... S Vincenou tedy nikdo, ani co se týče věna, zle nepochodí... A poněvadž vím, že od osud-

ného večera té posvícenské muziky děvče vás, Frane, má v srdci, jako celé své štěstí, a teď se chudák souží, ráda bych na všecko, co se mezi mnou a Rutarovým rodem stalo, zapomněla a pomohla vám, Frane, vyšlapat do mého stavení přímou a poctivou cestičku za Vincenou. Myslím si pořád, že byste byli spolu šťastni...“

Teď selka k svému průvodci vzhlédla s celou důvěrou, cit jí už přesvědčoval, že tento člověk její dobré vůle a oběti nezradí. On však se zdál jaksi trapně překvapen, téměř úzkostliv, musila honem ještě něco dodat k jeho uklidnění.

„Kdybych se snad v tom domnění byla ve vás mýlila, nebojte se, že bych vám mohla zazlívat, že to Vinceně a mně nemužete učinit k vůli. Vím, že láska nedá se do člověka vmluvit, že se musí ozvat sama. Ale tak mi připadá, že Vincenu musí mít každý rád, kdo ji pozná — je tak hezká.“

„Ano, je hezká, i dobré srdce má,“ ozval se teď mladý sedlák smutně, — „já jí přeju všeho dobrého a jinak bych ani nemohl, — ale v tom ostatním je mýlka, tetičko... Mohl bych jí zvyknout jako dobré kamarádce —

ale něco jiného — ach ne — to by nemohlo být . . . Má-li mě ráda, je zrovna takový chudák jako já — mně také nejde z hlavy a srdce něco takového, co nemůže být . . .“

„A je to také láska?“ snížila selka Gorejová hlas jako v bázni.

„A jak je hloupá!“ usmál se trpce Fran, jakoby se sám sobě chtěl rouhat, „ještě bláhovější, než je ten Vincenin nápad!“

„Snad nějaká z té vojny?“ vyklouzla selce bezděčně otázka.

„Nikoliv —“ zavrtěl Fran hlavou, a rozhledl se po bílém zimním kraji s novou úzkostí, jako člověk, který byl přinucen rozejeti se na ledu, a teď s jistotou cítí, že musí padnout. „Znal jsem ji od chlapeckých let, ale dřív jsem si nikdy nic nepomyslil — až jednou došla k bratrovi sedlákovi nahoru přimlouvat se, aby obětoval více, než chtěl na primici našeho velebníčka. Tehdy byla ještě vdaná — ale už tehdy mi napadlo, že vypadá tak, jakoby sestoupila z nějakého blahodárného obrazu . . .“

Selka se leknutím zastavila. „Kriste Ježíši!“ ozvala se tak ustrašeně, jako ještě nikdy ani

za dětství v životě nepromluvila. „Frane — co to mluvíte!“

„Čistou pravdu povídám —“ odtušil mladý sedlák, jakoby stržen vlastní žalobou k nešetrné výčitce na osud, — „nebo já také za nic nemohu, že to tak přišlo... Ať se mi pak už jako vdova mihla kdekoliv, i sebe všedněji oblečena a zaměstnána, po každé mi tak srdce k sobě zvábila, jako to nedovedla žádná jiná ženská... Marně jsem si to vymlouval, že je na světě dost svobodných, mladších a hezčích a že tenhle nápad už je proto směšný, že je to tetička, — všecko bylo marno, bylo mi už proto, věřte mi, mnohokrát do hněvu i pláče...“

Selka zbledla jako v závrati. „Snad to byl vždycky jen soucit, Frane —“ počala vší silou hledati rozumný úsudek, — „povídal jste tenkrát na té louce, že je vám mne líto — a musíte považit, že soucit není ještě láska —“

„Nejsem už žádné dítě, abych sám sobě nerozuměl,“ promluvil zase Fran. „Pravda, chápal jsem dobře, že vám bratr sedlák i celý osud ubližoval, — ale snad zrovna proto, že jste se mi zdála utištěnou, troufal jsem si v nejhezčím svém snu vás brát jako ochrán-

ce za ruku a myslil jsem si už pořád kdo na světě mohl by být šťastnější než my dva...“

„Snad si tak stavíte v mysli jen ty dva Gorejovské statky zase pod jednu vládu —“ namanula se selce v duchu ještě jedna trpce střízlivá úvaha, ale rty jí nedovedly pronesti. Franova zpověď rozlehla se tak upřímně a přítulně v ostříbřeném vzduchu, že zaplašila všechnu nedůvěru a působila hlavě pořád jen takovou sladkou závrať...

Na téže cestě zrovna tak posněžené a jiskrami opelené pochopila před rokem nějaké nejjistější lidské blaho u vědomí své svobody, a teď ji zde zaskočí takový dětinský, všemu rozumu se příčící nápad. Franova slova: „Kdo na světě by mohl být šťastnější než my dva,“ vklouzla jí do hrudi jako záludné ptáče, ztřeštěně jen stále pojem těch slov opakující; dech se jí z toho již tížil, srdce se jí rozbuchalo... Zatěkala poplašenýma zrakoma po obrysech dolejšího Gorejova — ten její svět, v kterém by se mohla před Franem skrýti s celým svým pomatením a nepokojem, byl ještě hezký kousek vzdálen, a rozběhnout se k němu, jak se jí chtělo, nesměla — bylo by to tak nedůstojné... Potom tam za vysokým

plotem čekaly ty tázavé a naděje plné oči Vinceniny...

Selka jen zrychlila krok, a že bylo nevyhnutelně nutno dáti nějakou rozumnou odpověď, ozvala se klopíc oči k zemi:

„Jste ještě v těch letech, Frane, kdy člověka mohou napadat všeliké nesmysly, kterých, kdyby mohly hned být uskutečněny, později by nepřestal želeti...“

„Vždycky jsem věděl, že byste se mi musila vysmát, kdybyste tušila, co se se mnou děje —“ promluvil lítostivě Fran.

„Vysmát?“ opakovala konejšivě selka, — „ne, Frane, vysmívat já jsem se jakživa nedovedla. Nebudu vám ani teď ničeho vymlouvat, neboť jsem přesvědčena, že štěstím roztaje a zmizí ten váš nápad jako jarním sluncem všechen sníh z kraje. Ani Vinceny vám prozatím nikdy nepřipomenu, řeknu jen děvčeti: ‚On se rozmýšlí a někdy na jaře nebo v létě nám poví všechno sám...‘ Čas tak mnoho dovede převrátiti, já sama bych v loni jakživa nikomu nebyla uvěřila, kdyby mi byl prorokoval, že tuhle pěšinku budu šlapat s některým Rutarem v přátelském hovoru.“

„Když tak pokojně soudíte, že všechno se může stát,“ osvětlily se zase oči mladého sedláka, „potom i mně nikdo nemůže brát tu víru v největší mé štěstí. Já od ní upustit nemohu a budu si také trpělivě čekat do jara, či do léta, jestli se nerozmyslíte. Bratr sedlák mi pořáde nadhazuje všelijaké jiné ženské — na vás ani nepřijde, a já už mu ani neodpovídám na ty jeho nápady. Svěřil jsem se jen našemu kaplánkovi, který si vždycky nechá všechno jen pro sebe — a on mi také dosvědčil, že bych špatně nepochodil; povídá: ‚Před tou ženskou klobouk dolů, —‘ a jenom mu to bylo divno, jak se tak lidem myšlenky a osudy točí...“

„Kaplánek — velebníček Rutar?“ zajíkal se vdově v hrudi jakoby těžkým snem stísněný hlas. „Což neví, že jsem o nějakých osm, deset let starší než vy, že jsme spříbuzněni? A potom já — já mám jinačí starosti v hlavě.“

„Ty starosti bychom už věrně nesli spolu oba dva —“ podloudil zase Fran přítulně odpověď. „Vždyť jste přece jen tak ve všem osamělá a utisknutá ženská. Lidé si snad myslí, že já sám také dlouho nemohu tak žít, litují mne ze všech stran, jak si s celým ho-

spodářstvím pomáhám, — ale já pořád ani na sebe nemyslím a lituji jenom vás, třeba jste mi to zapovídala...“

Selka rozevřela polo nechápavě, polo polekaně oči nad tou nepochopitelnou troufalostí i umíněností. Ráda by ji byla se svojí starou přímostí a s kazatelským pokáráním odmítla, ale postava Franova držela celou její vždy tak spolehlivou sílu jakousi bezděčnou mocí — s takovou nepomatenou důvěřivou svéhlavostí, nezkrocenou šijí, zdravě lesklou tváří, s jedinou nepatrnou vlnkou lítostivé nejistoty kolem milých rtů, mohlo do života pohlížeti jen dítě, nebojící se úderu a nijakého sklamání... Ani ten velebníček, druhý z těch Rutarů, nevymlouval Franovi ten jeho dětinský, vroucí upřímností prodchnutý nápad, i on chtěl věřit, že by mohlo přijít takové záludné pozemské Franovo i její štěstí — nepočítal, že u ní je už na ně pozdě...

Ne, v tuto chvíli již nemohla Franovi rozumně odmlouvat, musila se uchýlit k nějakému pomocnému obratu rozmluvy, aby si sama před sebou i před Franem nepřipadala tak pomatena.

„Jak se vám tam s celým hospodářstvím

vede na hořejším?“ vyslovila chvatnou otázku, zapomínajíc, že zrovna teď mladý hospodář pověděl, že jej dojímají více starosti sousedčiny než jeho vlastní. „Snad jste už přivykl?“

„Připadá mi pořád, že je všecko takové prozatímné,“ odtušil mladý sedlák, „jakoby brzy musilo přijít něco lepšího. Jinak tíží sedláka, to víte nejlépe, dost trampot.“

„Doslechla jsem, že se vám celá skládka žita zapařila,“ vedla vdova rozmluvu blíže k všedním věcem.

„Ba,“ přisvědčil bez rozpaků Fran, „to se stalo jen mou vlastní vinou. Bál jsem se deště a nového protahování na poli, nedbal jsem, že zůstalo obilí trochu nedoschlé. Potom jsem na skládku hezkou chvíli zapomněl, nosil jsem pořád jen vodovod v hlavě.“

„Jaký vodovod?“ rozpomínala se selka, že na hořejším Gorejově všecky pramínky se zdály v pořádku, neboť byla tam ve výstavnějším statku již nakladená většina cínových rour vodovodu pod zemí, kdežto u ní doleji v starším zařízení byly samé dřevěné roury a ty nebyly tak spolehlivé.“

„Tam, v lese —“ znejistil se teď mladému sedlákovi trochu hlas.

„To je ale můj les a můj vodovod!“ hlásila se selka k svému nepochybnému právu.

„Ale viděl jsem, že se tam pramen roztéká na třech místech,“ zpovídal se Fran již s úsměvem pevného přesvědčení, že svým jednáním nepochybil, „a přesvědčil jsem se, že tři roury byly nahnilé. Do jedné se dala vrazit záplatka kouskem dřeva, ale druhé dvě bylo třeba nahradit jinými — tak jsem si je doma ze dvou kmenu sám otesal i provrtal a s čeledínem jsme je tam vsadili.“

„Kdy?“ žasla selka.

„Když jste mne ode vší pomoci odstrkovala, musilo se to stát v noci,“ vyznal se teď již Fran s potutelným úsměvem. „Bylo to tak v čase po bramborové sklizni, ale na všech těch místech v lese jsme tak pěkně zase nastavěli mech, že nikomu nenapadlo nad naší prací se pozastavit, a vy sama jste tou cestou snad ani od té doby nešla.“

Selka mohla takovou troufalost ztrestati řízným slovem, ale v dnešní slabé chvíli si už připadala celá taková bezmocná, jako již nějakým zlým, pohádkovým vichrem zmítaná. Docházeli pomalu již k spasné brance jejího domova, urychlila k ní teď přece poplašeně

několik kroků, že jimi svého průvodce předešla, dávajíc mu bez jediného slova výčitky obvyklý domácí pozdrav: „Mějte štěstí!"

* *
*

Selka mohla Vincenu jen stručnými slovy potěšit, „že Fran si věc rozmyslí." Dívka se zdála zprvu jako vlahou osvěžený fazolový úponek, dovedla se znovu blahou vírou ovíjeti na tyč své naděje. V tuše budoucí rozšafné hospodyně počala si každý lepší hábek a kousek okrasy šetrně ukládati pro časy, kdy toho všeho bude třeba, až ji na jarních a letních lánech v práci bude moci z blízkého sousedství stopovati ten, pro něhož jediného se chtěla na světě strojiti. Háčkovala si ve volných chvílích kraječky a vložky, jež se ženským hodí do výbavy, skládala si s potěchou do své truhly sklínečky, mušlové drobnůstky a porcelánové malované hrnečky, které jí pěstounka koupila od potulného Slováčka a Tyroláka, a převinovala si často tři štůčky pláten, které jí selka ze své zásoby oddělila, protože bylo nejpěknější, — — to všechno dalo

se tak pěkně srovnat do jejího vysněného, tak snadně možného štěstí...

Pěstounka se každému hovoru o Franovi jaksi úzkostlivě vyhýbala; to jediné rmoutilo Vincenu, že snad přece přese všecku svou projevenou obětavost se s tím Rutarovým rodem posud dosti nesmířila; proto si dívka tu a tam troufala zcela potichounku pěstounce připomínati dobré vlastnosti sousedního hospodáře. Musil býti ten Fran dobrým člověkem, čeládka si ho chválila, že dovede nejvíce práce nakládat jen na sebe, že nikdo od něho neuslyší zlého slova a s každým žebráčkem má soucit. Potom je už tak rozumný a povážlivý jako usedlý člověk, o hospodu ani nezavadí, karty snad ani hrát neumí... Selka Gorejová neměla patrně kdy starati se, co se za jiným plotem dělo, odpovídala pravidelně úvahou o nějaké práci.

Ale skoro každé noci, jakmile hned nepostřehla zdravé schovančino oddychování, ze spánku vyslovovala rozechvěnou otázku: „Vinceno, spíš?“ A kdykoli se jí ozvala odpověď, radila jen se zdvojenou něžností v hlase: „Obrať svou mysl jen k pomocnici Panně

Marii a modli se z upřímného srdce za dušičky.“

A jakoby zároveň sama sebe napomenula, počala pak šeptati všecky své modlitby za mír těch, kteří už odešli, i těch, kteří ještě v slzavém údolí bloudili. Ale bezesné její oči obracely se při tom stále k oknu, tam jakoby tušily, jen co by se okno otevřelo, jiný osvobozující svět. Sotva také po kraji nastala obleva, selka se ve chvílích, kdy byla Vincena pohroužena v pevný spánek, zahalila do šátku a otevřela si okno, odlevujíc tak dusnu, které se kolem ní stále zdálo rozkládati. Tu jí připadalo, jakoby se octla u otvoru nějaké nebezpečím ohrožené klece, z které by mohla uniknouti daleko až do jisté svobody. A zamžená tucha vedla ji po stopě Svatojirského kláštera cestou mile lesem klenutou a lidmi nerušenou až k bílým vysokým stěnám s vlysovanými květy, o nichž nebylo možno říci, kde as takové rostou, a k zvukům písní klášterního kůru, které očišťovaly duši od veškerých pozemských myšlenek a tužeb.

Ráno všechny ty sny jasný den zaplašil. Popilujíc si každého jitra v práci, spěchala do kostela a na zpáteční cestě jarním krajem

ji zase již všechny lidské stopy přitahovaly k pozemským myšlenkám. Někdy se jí na blízku mihl mladý sedlák z Hořejšího Gorejova, ba v posledních slunných dnech už to tak připadalo, jakoby jí úmyslně přicházel do cesty a pozdravoval ji s pokorně přikloněnou hlavou, ale s takovou divně sebevědomou třpytnou otázkou v očích: „Mohli bychom již o tom mluvit, kdo z nás se rozmyslil?"

Co ten člověk ještě mohl od ní žádati? podráždila se již jako v lítosti. Neutisklo jí její jméno již dosti na světě — chtěl by s ní ještě strhat všechnu jeho dustojnost, aby o ní lidé mohli vyprávět: Hle, selka Gorejová se zbláznila do mladého člověka! Jiným lidem dovedla kázati o vážnosti a sebezapírání, obětech a povznášení se nad hříšné touhy, říkávala: Moje říše není z tohoto světa, — a najednou se okáže tak směšně obyčejná!

Selce zahořely tváře studem, že někdy teď večer, sotva hlavu na podušku položila, Franovy oči se k ní přikrádaly takovým záhadným pokušením, opakujíce: „Kdo na světě by mohl být šťastnější než my dva?" A povídal ještě všeliké věci, které ani na oné významné cestě z kostela nevyslovil. Přemlouval ji: „Co pak

je nám do lidí a jejich úsudku, my zde máme svůj zvláštní svět, a možná, že už to tak Pánbůh určil, aby tak zase bylo sloučeno celé Gorejovo dědictví. Já už bez toho, co jsem si vzal do hlavy, nemohu žít, a Vincena je tak mladá — může si počkat na jiné štěstí!“

A ty červené Rutarovy květy, jak bujně již si troufaly v korýtku na okně ratejny rozvírati poupata, Vincena si již tím stálým mazlením s tím plevelem pletla celou hlavu. Ach, pujdou spolu co nejdříve na pouť do Svatojirského kláštera — tam pak schovance okáže, jak může být žena šťastna...

Když se vrátilo jaro celou silou do kraje, vlaštovky již honily nad zahrádkou drobné mouchy v ozářeném vzduchu, a mladé výhonky slizu obtočily seschlé loňské chomáčky troufalým vzrostem, tu teprve dechl na Vinceninu luznou víru zlý mráz. Setkala se s Franem na mezi, a jakkoli ji jindy jen rozpačitě pozdravoval (a dívka si zrovna tu jeho nejistotu vykládala za dobré znamení), upozornil ji tentokrát, že se jí navěsil ostružinový prut na obrubu suknice, a dodal k tomu jen tak na zdařbůh: „To se vás drží nějaký vdovec. Jenom ho nepouštějte, ať tady máme brzy nějakou veselou svatbu. Já bych vám šel za mláden-

ce." Vyřkl to tak jednoduše, staraje se zase jen dále o svou cestu na nedaleké pole, ale dívce jakoby se všecky ty-pichláky ostružinového prutu, který si hbitě se sukně odstranila, do hrudi zabodly, tolik dráždivé bolesti najednou pocítila.

„Jenom se nespouštějte toho vdovce," ozývala se jí v hlavě Franova slova mučivým výsměchem. — Na takové promluvení od něho musila čekat dlouhý, nekonečný čas, a jak se teď lhostejný od ní ubíral dále svou cestou, jakoby se navždy od ní odtrhoval, ba i všechno právo jí bral, aby si na něho déle směla mysliti! Nemohla se již déle udržet, musila se s celou svou bolestí schouliti k zemi v křečovitém štkaní. Tak ji našla její pěstounka, která vidévši ze dvora krátké její zastavení s Franem, znepokojena k ní pospíšila.

„Co se stalo?" vydechla v tísnivém tušení.

„Vzal mi už celou naději — vzal mi celý život!" hořekovala Vincena. „Nejsem mu ničím, šel by rád na mou svatbu s jiným — kdyby mě měl jen trošinku rád, nemohl by cosi takového vyslovit!..."

„A co zlého, probůh, řekl?" žasla pěstounka.

„Nebylo to nic zlého," stýskala si dívka, shledávajíc ve své paměti slova Franova. „Řekl

jen tak pokojně: ‚Nějakého vdovce byste se měla držet, abychom tu brzo měli nějakou svatbu — já bych vám šel za mládence'.

„Snad žertoval," pravila chlácholivě selka, „vždyť sama říkáváš, jaké má dobré srdce, že by nemohl nikomu ublížit . . ."

„Ale to byla ta pravá odpověď po celém jeho rozmýšlení — tak zřetelně to chápu, že celou moji lásku pošlápl. Pomyslil si nejspíše: ‚Nesmí ani dojít k řeči o tom, ať ví hned, na čem je.' Ach, Bože, srdce mi ušlápl!"

„Tak se vzmuž, děvče — a neponižuj se sama před sebou!" radila selka, a sama se pokusila, aby schovančinu hlavu pozvedla z loktů k zemi přitisknutých.

„Ono se vám to, panímaminko, řekne —" posadila se teď dívka u bramborových záhonů, tápajíc po nějaké omluvě. „Kdybych byla alespoň už něco radostného na světě zažila, tak jako jiné."

„Ale, děvče moje," vyklouzlo selce bezděčné přirovnání, „vždyť já také nic krásného a radostného na světě nezažila. Kromě těch deseti měsícu milého pokoje v klášteře byl muj celý život tak prázdný — a přece i kolikráte těžký."

„Vy už jste, panímaminko, všechno přestála

— jste už ve svých letech — mně však je úzko před tím celým dlouhým životem bez Frana. Nehněvejte se na mne za hříšnou řeč — ale já bych se nejraději hned života zbavila — i tu, kterou nosí Fran v hlavě, anebo kterou si jednou oblíbí, bych snad zabít dovedla!"

Selka pobledla. „Hloupé děvče," pokárala Vincenu rozechvěným hlasem, „zase už zabíháš do staré divokosti? Tak jako ty se muže snad vyjadřovat nějaký bezuzdný muž, ale dívka a žena, která je osvětlena nebeskou září a trpělivostí božské královny, má se ve všech vášních přemoci... Utiš se jen — utiš se —" selka pohladila jemně schovančinu hlavu. „Půjdeme spolu na pouť do Svatojirského kláštera. Zrovna proto, že jsi ještě mladá, muže se ti štěstí nějakou cestičkou vrátit — a jakobych to jistě tušila, ono se vrátí!"

Vincena políbila pěstounce ruku, a jakoby tím jejím napomenutím a proroctvím byla pozdvižena, počala se s potlačovanými povzdechy a záchvěvy starati o svou dřívější práci, plení a okopávání. Selka si zašla také do stavení pro motyčku, aby dívka již dnes nezustala tak samotná...

Asi po hodině vracel se Fran touž cestou

k domovu, selka musila skloněnou Vincenu na něj upozorniti.

„Fran jde — prosím tě, jen nedělej nic nápadného."

Přes toto napomenutí dívka odběhla v divokém spěchu s pole k domácím vrátkum, bála se, aby ji Fran neuviděl tak uplakanou.

Selka se také pozdvihla od své práce, zrovna v tuto chvíli nadchnula se troufalostí s Franem promluviti.

„Proč jste Vinceně ublížil?" zastavila souseda zase po dlouhém čase otázkou.

„Já?" podivil se mladý sedlák, „čím pak?"

„Musil jste jí prve, když jste se s ní zastavil, něco trpkého říci. Víte přece dobře, že děvče si na vás myslí v nejhezčích svých snech, jak jste se jí mohl posmívat a odkazovat ji na vdovce a že byste ji k tomu šel za mládence?" vyčítala selka vyhýbajíc se Franovu pohledu.

„Ach, to ji zamrzelo?" usmál se Fran. „Nemyslil jsem tím nic zlého — jen tak žertem."

„Vám se to snadno žertuje," zachvěl se selce hlas natrpklou nevolí, „se srdcem ubohého děvčete. Ona není lehkomyslná, jakživa ještě neměla hocha ráda — až vás. A teď má za to jen trpět."

„Pak jí řekněte na útěchu," zvážnil mladý

sedlák celou svou tvářnost, „že mně samotnému se nevede lépe."

Selčiny zraky se svezly k zemi jako sražené.

„Již je tu jaro," promluvila sbírajíc celou svou sílu, „dnes máme už svaté Julie — za tu dobu mohl jste již přijít k rozumu."

„A já se tak těšil," promluvil s natesknělým přídechem Fran, „že vy přijdete k jinému náhledu. Mohla jste se již přesvědčit, že nejsem žádný lehkomyslník."

„Děvče je hezké a milé jako sluníčko," obracela selka chvatně rozmluvu k Vinceninč chvále, „v práci a dobrotě se jí nikdo nevyrovná — konečně budu hospodařit také jenom pro ni, žádný jiný po mně dědit nebude . . . Potom si připomeňte, Frane, že tu její oddanost, takovou pravou nepodmíněnou lásku, hned tak na cestě nenajdete."

„Ach, přeju všecko dobré Vinceně, přál bych jí také, kdybyste jí ten váš majetek ihned odkázala, aby pak ještě spíše dosáhla nějakého štěstí. Alespoň byste se pak přesvědčila, že bych o vás stál, i když byste byla zcela nemajetna —"

„Umyslil jste si mě překonat," vyslovovala selka těžce svou odpověď, „ale já se překonat

nedám. Když nemáte vy rozum, musím ho mít já...“

Ale tu se jí náhle podvrtla celá její síla, hlas její pozbyl jistoty, jasné oči se jí zakalily jakousi zrádnou vlahou...

A bezděčný uchvatitel hořejšího Gorejova pochopil najednou také, že není tak silná, hrdá a rozumná, jak se chce tvářit, a tou vidinou její slabosti všecek blaženě ozářen, vzhledl k ní s přítulným soucitem. Selce to jeho vítězství rozhodilo žhavé lupínky po tváři — ještě jakživa si nepřipadala tak do duše ponížena.

Poznal to i Fran se svojí nadšenou spokojeností, že více již spolu dnes a na takovém místě vyjednati nemohou. Snížil jen ještě hlas v troufalém pozvání: „Kdybyste se alespoň jedenkrát mohla tak ke mně nahoru podívat — třeba jen do zahrady, co nového jsem tam vysázel... Tady u veřejné cesty nemuže si člověk tak od srdce o všem porozprávět.“ A nedočkav se nijaké odpovědi od selky k zemi skloněné a pilně již zase záhonek okopávající, řekl jí jen v dobré naději: „Na shledanou!“

Po chvilce přišla na pole zas Vincena, i ptala se tlumeným hlasem: „Co jste, prosím vás, panímaminko, s ním hovořila?“

„Vidíš, omlouval se, že všechna ta slova

k tobě prohodil jen žertem —" nutila se selka do klidu odvracejíc od tázavých schovančiných očí svou tvář. „Potom jen tak mluvil o hospodářství — že nahoře v zahradě vysázel cosi nového."

A když zmlklá Vincena počala znovu okopávati, opřela se teprve selka o motyčku, těkajíc tesklivým pohledem po známém koutku světa, v kterém tkvěly obě Gorejovy usedlosti a který v tuto chvíli stajil před ní ve své jarní kráse celý dech, jakoby ona zde byla nějakou cizí poutnicí.

„Ne, déle to takhle nemuže trvat," vydechla ze sklíčených prsou těžké odhodlání, „padala by selka Gorejová už pomalu do lži i všech hříšných kliček... Měli by po kraji na konec pěkný příklad z té, která si každého troufala napomínat. A jak by vykoupila věčnou spásu nebožtíka Goreje..." A nahlas se ozvala, opakujíc tak slibným hlasem, jakoby ten plán přinášel pro obě jistou úlevu: „Půjdeme už brzy na tu Svatojirskou pouť, Vinceno — zde v hospodářství nás zatím zastane tvoje matka."

* *
*

Selka s Vincenou šly spolu za Hatlínským procesím, v kterém se sešli také všichni tři Rutarové, nejstarší sedlák, velebníček i hospodář z hořejšího Gorejova. Stoupaly starým borovým a dubovým lesem, pódél tenkého pramene, který býval odchýleným poutníkům nejbezpečnějším průvodcem. Po nejdelší lidský věk nemýtěné stromy tvořily zde stinnou klenbu, po zemi se růžověly cyklanky v břečtanu, a cestu přelézalo množství slepýšů a slimáků, které si Vincena ošklivila a při každém objevení nového slepýše vykřikla.

Selka poznávala jen dávno známé ukázky milé cesty a podivila se dívce: „Prosím tě, jak se můžeš tak děsit nevinného zvířete, které nikomu neublíží?“

„Je to šeredné —“ vysvětlovala jednoduše Vincena, „a já nic šeredného na světě nemohu vystát.“

„Vábí-li tě na světě jen krása, nezapomínej, že nic není tak pomíjejicného jako ona, a uč se míti ráda také vše, co za to nemůže, že krásy nemá.“ Tu si selka vzpomněla, že také ji celou duší dovedla vábiti hezká tvář jednoho člověka, a pomyslila si jako s hrotem výčitky: „Proč já se jen ještě nemohu odnaučit

jiným kázat — každý má nejlépe sám sebe opravovat…“

Po delším pomlčení povzdychla si znenadání zase Vincena: „Ach, muj Bože, kam se člověk hne, všechno se mu staví na oči. Já už se bojím, že se nebudu moci ani nahoře pokojně pomodlit…“

„Proč?“ podivila se pěstounka s jistou nevolí, že dívka pochybuje o vážném účelu dnešní namáhavé cesty, na kterou se musily vypraviti ještě před východem slunce a řadu stanic musily projeti po dráze.

„Protože on se také s bratry postavil do procesí…“ vyznala se upřímně dívka s novým povzdechem.

„A takové ohlížení ti může rušit všechnu pobožnost?“ chtěla se selka zase s nevolí vysloviti, ale ta sbíraná skromnost po dnešní cestě zase jí samotné připomenula: „Opravuj sebe…“ Proto radila jen s mateřskou laskavostí: „Nesmíš se na nikoho kolem sebe ohlížet, dívej se jen na oltář — svatý Jiří tam potírá draka lidské vzpupnosti. A potom ti v postranní staré kapličce pomocné Matky boží okážu veškery oběti. Jsou tam obětované šperky ze stříbra a zlata, a je tam kolikero ženských vrkoču — na pobožný úmysl oběto-

vala dívka nebo žena svoje pěkné vlasy, když neměla jiného bohatství . . .“

„Co bych za to dala, panímaminko, kdybych tak věděla, oč tam bude prosit on — vedlejší. Tomu přece přeje všechno štěstí na světě . . . Snad si ale také nějak v tajnosti myslí na některou ženskou — mohl poznat nějakou na vojně . . .“

„Nestarej se o jiné, starej se jen sama o sebe,“ odvětila selka utajujíc všechno podráždění z té všetečnosti, která by se již i to starala, zač se druhý modlí. Svědomí její však hned dívku omluvilo: „Je upřímná a pravdivá, poví všechno, co si myslí — já k ní té upřímnosti a pravdy nemám.“

Pomalu již docházely nejvyššího horského temene, kde byl rozložen Svatojirský klášter s kostelem dosti malým, s hospodářským dvorem patřícím ke klášteru a s dvěma hospodami, kde poutníci nalézali občerstvení a noclehu. Také zde bylo několik bud s marcipánem, s obrázky, křížky a ruženci. Skoro všichni muži z Hatlínského procesí, vědouce, že je ještě chvíle do velké mše, obsadili žíznivě hospodské stolky, k nim se přidalo i několik žen, které si zvědavě prohlížely tváře z jiného procesí — veselé poznámky se rozzvučely

selku Gorejovou ten světský ruch skoro tísnil, zatočila se honem k úzkému lemu kláštera, obsazenému topoly; zde už počínal jiný život. Vyhlídka byla jen do nepřehledného kraje, který se v modravé dálce snoubil až s oblohou.

Vincena pohledla dolu na skalnaté balvany a pravila s podivením: „Z této strany nevede sem žádná cesta, a když jsou k ní všecka okna kláštera obrácena, musí těm jeptiškám, i sirotkům a žákyním, které hlídají, tady být v zimě hrozně smutno."

„Byla jsem tu jako dívčice od podzimu až do léta, ale nebylo mi tu smutno," odvětila selka. „Podívej se, tuhle je hřbitov pro Svatojirské sestry, které zde dokonají, každá má u hrobu břízku nebo chvojku."

Pootevřela známou železnou branku a vešla se schovankou do malé zahrádky hřbitova . . .

„Dříve tu před dávnými časy sídlívali učení mniši," vykládala ještě, „ale za císaře Josefa byli vypuzeni, klášter s dvorcem byl prodán cizímu protestantskému baronovi, který potom z nejhezčího křídla kláštera dal zříditi stáje. Z toho znesvěcení posvátných síní padla na rod toho jistého barona nějaká kletba, všichni potomci mu vymírali, až zbyla toliko jediná paní;

ta vytušivši hřích svého rodu, přestoupila na katolickou víru a povolala sem řád bohulibých sester. Dívka, nebo bezdětná vdova, která zde složí čtyři tisíce ke klášternímu jmění a zaváže se, není-li učitelkou, k nějaké domácí práci, muže zde zustat až do smrti jako řádová sestra . . .“

„A pak už se nikdy nesmí do světa vrátit?“ přitlumila Vincena hlas, vidouc jednu z jeptišek přecházeti hřbitov.

„Ach, ani si už na svět nepomyslí,“ zašeptla selka skláněJíc neobvykle šíji k tichému pozdravu sestry, která mírně odpověděla: „Pochválen Pán Ježíš Kristus!“

„Ta vyhlíží jako vlaštovka . . .“ poznamenala Vincena, jen ze všetečnosti se po jeptišce obracejíc.

Selka zatím přistoupila k rovu abatyše Feliciany Marie, která za svého života nazývala chovanky svoje miláčky, kvítečky a beruškami, a pokleknuvši dotkla se třesoucími se prsty mramorové obruby hrobu.

„Byla svatá?“ tázala se šeptem Vincena, po příkladě pěstounčině rovněž pokleknuvši.

„To ví jen Pánbuh, s jakým srdcem se tu schovávala,“ dala selka v odpověď. „ale ke

všem, kdož byly kolem ní, byla dobrá a líbezná.“

Potom vešly obě do kostela, kam se již také uchýlil Fran z hořejšího Gorejova, ohlížeje se po vstupujících sousedkách svým přítulným pohledem.

„Jsou obě hezké — třeba že si věkem nejsou stejny —“ napadlo mladého muže nepobožné přirovnání. „Ale té selce Gorejové přece se žádná ženská na světě nevyrovná,“ pomyslil si v novém nadšení pro souměrně plnou a hrdou její postavu a milou tvář, v které se zrcadlila duše, jejíž povznešenost jej podmaňovala. A v tónech rozezvučených varhan, hrajících praeludium ke mši, jakoby mladý sedlák zaslechl skrytou světskou písničku:

Kdekoli jsem byl, kudy šel,
jedné jsem rovné nenašel . . .

„Je zde hezky — a Fran má nový kabátec,“ myslila si v témž okamžiku Vincena, rozhlížejíc se nenápadně po kostelíku. „Ach, Rodičko boží, je-li už zamilován do některé jiné, pomoz mi k pokoji!“ počala si teprve teď připomínati účel své cesty, a znepokojené její prsty stiskly první korálek ružence s tesklivým šepotem obětovaných otčenášku a zdrávasu . . .

V tu chvíli selka Gorejová, upírajíc nepohnutě zraky k hlavnímu oltáři, zbledla, neboť se jí na velkém obraze svatého Jiří ve tváři světcově zjevila celá Franova podoba.

„Hříšné mámení už mne celou zachvacuje," otřásla se v zimničné úzkosti a svalujíc je se sebe celou svou sebranou silou, pronesla pevně před luzným obrazem Víšarské divotvorné Matky boží slib, který již dlouho strážil její bytost jedinou nejjistější pomocí: že pro pokoj své duše, věčný mír nebožtíka manžela i aby se vyhnula všemu špatnému příkladu a ponížení, opustí svůj pozemský majetek a vstoupí do řádu zdejších klášterních sester.

Těm nejmilejším dvěma duším ze svého okolí, Franovi a Vinceně, zajistí svým odhodláním také jisté štěstí.

Obrátila svou vzrušenou tvář ke kůru, po řadě bílých obloučku, které tam pod černými plachetkami lemovaly tváře zdejších sester, a oddechla si již v tom jasně vystihnutém obraze svého vykoupení. Z lidí by jí sice nemohl nikdo zabránit, aby se k ní mámivě v horečných večerech žádoucí pozemské štěstí nepřiblížilo, ale ona se mu musila vyhnouti pro zásady a jednání celého svého dřívějšího života, v němž si troufala každého napomínati.

Ty čistě zladěné písně Svatojirského kůru — marné o nich nadějně jako dívka i sklamaná žena nesnila. Hle, jak jasně vyslovovaly své jediné nadšení:

Zvěstuj Těla vznešeného,
jazyku náš; tajemství —

Další slova se pokusila selka Gorejová již nepomateně pěti se sborem...

* *

Mimo faráře, který jí poradil, jak si všechno má urovnati, nikdo v jejím okolí netušil divného jejího úmyslu, až jej tichounce svým domácím zjevila sama, chystajíc se kdysi z rána před samým podzimkem na cestu k nádraží, s nepatrným uzlíčkem svých památek z Gorejova.

Sdělila tu své schovance a též matce její, k této chvíli z Hatlína přivolané, že dala svůj statek na úřadě upsati Vinceně, které jako dceři nebožtíka Goreje nejspíše patří; z osmi tisíc svého někdejšího přínosu že si béře polovičku pro klášterní útulek, ostatně obmyslila jen ještě Bíbku dárkem malého věna a naslepIou Rozárku doživotním výminkem. Kladla matce Vincenině na srdce, aby se usadila

v dceřině hospodářství a ve všem ji podporovala, s malou Bíbkou a vetchou Rozárkou aby tak dobře zacházely, jak to poroučí Pánbuh, který chrání dětské kroky i opuštěné stáří...

Byla to zase již jen přímá a dojemná kazatelka, celá selka Gorejová, která jakživa nedala nikomu nedobrý příklad...

Rozárka potlačovala nářek za jejím odhodláním, tak povzneseně jí selka naznačila své uchýlení do Svatojirského kláštera.

„Její říše není z tohoto světa," pokyvovala hlavou staruška, „už vím, už vím!"

Za to se Vincena z celého srdce rozeštkala, třeba jí matka našeptala: „Pojistila ti selka štěstí ještě za živa. Bůh jí to odplať!"

„Já tu bez vás, panímaminko, nedovedu žít," naříkala dívka, „půjdu s vámi a stanu se také jeptiškou, abych jen směla být u vás!"

Selka jí laskavě pohladila tváře. „Směla bys přijít s takovým rozhodnutím teprve tehdy za mnou, až bys se octla v mých letech," pravila s mírným úsměvem. „Vzpomeň si jen, jak jsi mi jednou na bramborovém poli připomněla, že já už jsem ve svých letech, že jsem všechno přestála... Vyčkej tedy ještě asi de-

set let — a potom mi přijdeš povědět, jaké budeš mít pak o světě mínění.“

Kolem plotu zarachotil vozík sedláka z hořejšího Gorejova, odjížděl (jak selka předvídala) dnes časně na trh do města. Selka si oddechla v celé jistotě, že nikoho již na své tesklivé cestě k nádražní poště nepotká, kdo by jí dovedl zachvěti hlasem.

Vincena s matkou a malá Bíbka ji vyprovodily kousek cesty až za les, kde chtěla jíti tím směrem, kudy se táhl její vodovod. Za lesem pak je již poslala zpátky, že je volá doma hospodářský pořádek, který se nemá nikdy zanedbat, — a měla ještě pořád tolik moci ve hlase, že ji musil každý poslechnout. Sama si utrhla hrstku rozkvetlé jesenní pohanky z posledního lánu hořejšího Gorejova a připojila si ji ke kytičce, kterou jí uvila Vincena. Teď si teprve povšimla, že schovanka jí do kytky svázala skoro samé rudé italské karafiáty z okna ratejny, divné ty květy, které ostře bily do očí a kvetly skoro celý rok; chtěla jí tak Vincena uvít z domácího to, co se jejím zrakům zdálo nejhezčím a nejcennějším.

Selka nenáviděných těch květu v tuto chvíli

neodhodila. Cítila, že v pokoře a oběti své bytosti přináší si také takovou rozvernou tuchu přírody ve svém srdci do bílých tichých síní Svatojirských... Ale že byl ten podludný květ nedotknut vyčítavým lidským úsudkem a ponížením, bude slastně vadnouti jako luzná, srdce kolébající vzpomínka.

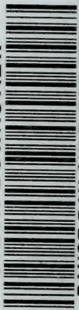
A selce Gorejové, prorocky tušící, že za ní zlatovlasá Vincena nedojde za deset let s teskllivé nevyplněnou nadějí života, se oči zarosily vděčností, že si něco tak krásného ze svého bývalého pozemského koutku odnáší s sebou do věčného stajení...

OBSAH.

	Str.
Říjnové snění	5
Kuřata strýce Jana	115
Trinetta	144
Stín	178
Pod jasmínem	222
Na otýpkách	227
Selka Gorejová	251

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 19 25 10 002 2